

BIBLIOTECA

Blauterfuesen

~~SALA~~ Aula Magna

SCAFFALE III

NUMERO 117

BIBLIOTECA

Montefusco

SALA *A. de Vigne*

SCAFFALE III

NUMERO 117

ANGELICI DOCTORIS
DIVI THOMÆ
AQUINATIS
OPUSCULA SELECTA

Summo studio, ac diligentia ab innume-
ris, quibus antea scatebant, erroribus
expurgata, atque in sex To-
mos distributa.

EDITIO PRIMA NEAPOLITANA

T O M U S I I I.

NEAPOLI) (MDCCLXXVIII.
EXCUDEBANT FRATRES PACI
propriis sumptibus.

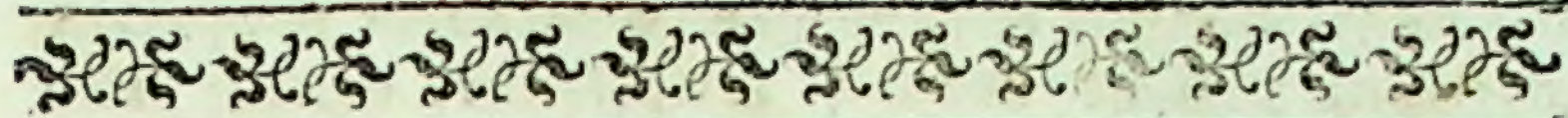
PUBLICA AUCTORITATE.

ANGELICUS
DIVI THOMAE
AQUINATIS
OPUSCULA SELECTA

Summi magistri, ac doctoris
in theologiae, sanctae
scripturae, philosophiae,
medicinae, juris canonici
et civilis, etc.

EDITIO PRIMA REFORMATICA
T. 3. M. 1. 111

D. THOMÆ AQUINATIS DOCTORIS ANGELICI OPUSCULUM DECIMUMOCTAVUM

DE PERFECTIONE VITÆ SPIRITUALIS.

Auctoris intentio.

Uoniam quidam perfectionis ignari, de perfectionis statu vana quædam dicere præsumperunt, propositum nostræ intentionis est de perfectione tractare, quid sit esse perfectum, qualiter perfectio acquiritur, quis sit perfectionis status, & quæ competant assumentibus perfectionis statum.

C A P. I.

Quod perfectio spiritualis vitæ attenditur simpliciter secundum charitatem.

Primum igitur considerare oportet, quod perfectum multipliciter dicitur. Est enim aliquid simpliciter perfectum, aliquid vero dicitur perfectum secundum quid. Simpliciter quidem perfectum est, quod attingit ad finem ejus quod ei competit secundum propriam rationem. Secundum quid autem perfectum dici potest, quod attingit

ad finem alicujus eorum quæ comitantur propriam rationem ; sicut animal simpliciter dicitur esse perfectum , quando ad hunc finem perducitur , ut nihil ei desit ex his , quæ integritatem vitæ animalis constituunt , puta cum nihil ei desit ex numero , & dispositione membrorum , & debita corporis quantitate , & virtutibus , quibus operationes vitæ animalis perficiuntur ; secundum quid autem perfectum animal dici potest , si sit perfectum in aliquo concomitante ; puta si sit perfectum in albedine , aut in odore , aut in aliquo hujusmodi . Sic igitur & in spirituali vita , simpliciter quidem homo perfectus dicitur ratione ejus in quo principaliter spiritualis vita consistit ; sed secundum quid perfectus dici potest ratione cujuscumque quod spirituali vitæ adjungitur . Consistit autem principaliter spiritualis vita in charitate , quam qui non habet , nihil esse spiritualiter reputatur ; unde Apostolus 1. Corinth. 13. dicit ; Si habuero prophetiam , & noverim mysteria omnia , & omnem scientiam , & si habuero omnem fidem , ita ut montes transferam , charitatem autem non habuero , nihil sum . Beatus etiam Joannes Apostolus totam vitam spirituales in dilectione consistere asserit dicens 1. Jo. 3 : Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam , quoniam diligimus fratres . Qui non diligit , manet in morte . Simpliciter ergo in spirituali vita perfectus est , qui est in charitate perfectus ; secundum quid autem perfectus dici potest , secundum quodcumque , quod spirituali vitæ adjungitur : quod evidenter ex verbis sacrae Scripturae ostendi potest . Apostolus enim ad Coloss. 3. perfectionem principaliter charitati attribuit : enumeratis enim multis virtutibus , scilicet misericordia , benignitate , & humilitate &c. iterum subdit : Super omnia autem hæc charitatem habete , quæ est vinculum perfectionis . Sed &
se-

De perfectione Vitæ Spiritualis. 3

secundum intellectus cognitionem aliqui dicuntur esse perfecti . Dicit enim Apostolus 1. ad Cor. 14: Malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti; & alibi in eadem epistola: Sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia: cum tamen, sicut dictum est, quantumcumque aliquis habeat perfectam scientiam, sine charitate nihil esse judicetur . Sic etiam & perfectus aliquis dici potest secundum patientiam, quæ opus perfectum habet, ut dicit Jacobus, & secundum quamcumque alias virtutes. Nec debet hoc mirum videri, quia etiam in malis aliquis dicitur esse perfectus, sicut dicitur aliquis perfectus fur, aut latro: & hoc etiam modo loquendi interdum Scriptura utitur . Dicitur enim Esai. 32: Cor stultum faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem .

C A P. II.

Quod perfectio attenditur tam secundum dilectionem Dei, quam proximi.

Perfectione autem circa charitatem principaliter considerata, plane accipi potest in quo perfectio spiritualis vitæ consistat. Sunt enim duo præcepta charitatis, quorum unum pertinet ad dilectionem Dei, aliud autem ad dilectionem proximi. Quæ quidem duo præcepta ordinem quemdam ad invicem habent secundum ordinem charitatis: nam id, quod principaliter charitate diligendum est, est summum bonum, quod nos beatos efficit, scilicet Deus . Secundario vero diligendus ex charitate est proximus, qui nobis quodam socialis vitæ jure conjungitur in beatitudinis perceptione, vel participatione . Unde hoc est, quod in proximo ex charitate debemus diligere, ut simul ad beatitudinem perveniamus. Hunc autem ordinem præceptorum charitatis Dominus in

Evangelio Matth. 22. ostendit dicens : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo , & in tota anima tua , & in tota mente tua . Hoc est maximum , & primum mandatum . Secundum autem simile est huic : Diliges proximum tuum sicut te ipsum . Primo igitur , & principaliter consistit spiritualis vitæ perfectio in dilectione Dei . Unde Dominus ad Abraham loquens , dicit Genes. 17: Ego Dominus omnipotens , ambula coram me , & esto perfectus . Ambulatur autem coram Deo , non passibus corporis , sed affectibus mentis . Secundario vero consistit spiritualis vitæ perfectio in proximi dilectione . Unde Dominus cum dixisset Matth. 5: Diligite inimicos vestros ; & plura subjunxisset , quæ ad dilectionem proximi pertinent , concludit in fine : Estote ergo vos perfecti , sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.

C A P. III.

De perfectione divinæ dilectionis , quæ soli Deo convenit.

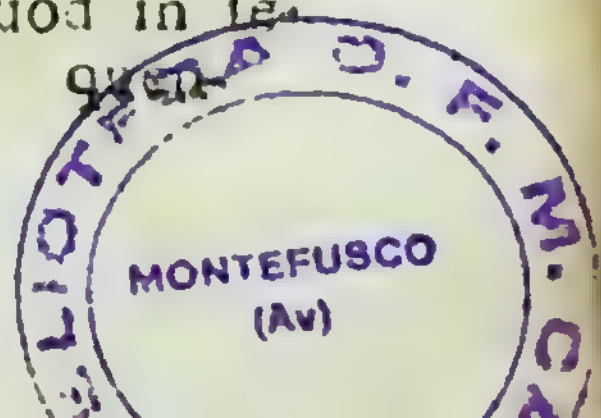
IN utraque autem dilectione multiplex perfectionis gradus reperitur . Et quantum ad dilectionem Dei pertinet , primus , & summus perfectionis gradus divinæ dilectionis convenit soli Deo . Qui quidem modus consideratur ex parte dilecti , & ex parte diligentis . Dico autem ex parte dilecti , ut scilicet aliquid tantum diligatur , quantum diligibile est . Ex parte vero diligentis , ut aliquid diligatur secundum totam facultatem diligentis . Cum autem unumquodque sit diligibile , secundum quod est bonum , bonitas Dei cum sit infinita , infinite diligibilis est . Infinite autem diligere nulla creatura potest , quia nullius virtutis finitæ potest esse actus infinitus . Solus ergo Deus , cujus est tanta virtus in diligendo , quan-

ta est bonitas ejus, seipsum perfecte diligere potest secundum primum perfectionis modum.

C A P. IV.

De perfectione divinæ dilectionis, quæ convenit comprehensoribus.

Creaturæ igitur rationali hic solus modus perfecte Deum diligendi possibilis est, qui sumitur ex parte diligentis, ut scilicet secundum suam totam virtutem creatura rationalis diligit Deum: unde & in ipso divinæ dilectionis præcepto, manifeste hoc exprimitur. Dicitur enim Deuter. 6: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua; sed Luc. 10. additur, & ex omni mente tua: ut cor referatur ad intentionem, mens autem ad cognitionem; anima vero ad affectum, fortitudo ad executionem: hæc enim omnia in Dei dilectione sunt expendenda. Considerandum est autem, quod hæc dupliciter impleri contingit. Cum enim totum, & perfectum sit cui nihil deest; ex toto corde, & anima, & fortitudine, & mente Deus diligetur, si nihil in his omnibus nobis desit, quin totum actualiter convertatur in Deum: sed hic perfecte dilectionis modus non est viatorum, sed comprehensorum. Unde Apostolus ad Philippen. 3 dicit: Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem si quo modo comprehendam; quasi tunc perfectionem expectans cum ad comprehensionem pervenerit, beatitudinis palmam accipiens. Comprehensionem autem accipit non secundum quod importat inclusionem, aut terminationem comprehensi, sic enim Deus incomprehensibilis est omni creaturæ; sed secundum quod comprehensio importat consecutionem ejus, quod in se

quando aliquis quæsit . In illa autem cœlesti beatitudine semper actualiter intellectus , & voluntas creaturæ rationalis in Deum fertur , cum in divina fruitione illa beatitudo consistat . Beatitudo autem non est in habitu , sed in actu . Et quia Deo creatura rationalis inhærebit tamquam ultimo fini , qui est veritas summa ; in finem autem ultimum omnia per intentionem referuntur , & secundum ultimum finem omnia exequenda disponuntur ; consequens est quod illa beatitudinis perfectione creatura rationalis diligat Deum ex toto corde , dum tota ejus intentio feretur in Deum ex omnibus , quæ cogitat , amat , aut agit . Ex tota mente , dum semper actualiter mens ejus feretur in Deum , ipsum semper videns , & omnia in ipso , & secundum ejus veritatem de omnibus judicans . Ex tota anima , dum tota ejus affectio ad Deum diligendum feretur continue , & propter ipsum omnia diligentur . Ex tota fortitudine , vel ex omnibus viribus , dum omnium exteriorum actuum ratio erit Dei dilectio . Hic est ergo secundus perfectæ dilectionis divinæ modus , qui est beatorum .

C A P. V.

De perfectione divinæ dilectionis , quæ in statu hujus viæ est de necessitate salutis .

ALio vero modo ex toto corde , mente , anima , & fortitudine Deum diligimus , si nihil nobis desit ad divinam dilectionem , quod actu , vel habitu in Deum non referamus : & hujus divinæ dilectionis perfectio datur homini in præcepto . Primo quidem , ut homo omnia in Deum referat sicut in finem , sicut Apostolus dicit I. Corinth. cap. 10: Sive manducatis , sive bibitis , vel aliquid aliud facitis , omnia in gloriam Dei facite :

De perfectione Vitæ Spiritualis 9

te : quod quidem impletur cum aliquis vitam suam ad Dei servitium ordinat , & per consequens omnia , quæ per seipsum agit , virtualiter ordinantur in Deum , nisi sint talia , quæ a Deo abducant , sicut sunt peccata : & sic Deum diligit homo ex toto corde . Secundo , ut intellectum suum homo Deo subjiciat ea credens , quæ divinitus traduntur , secundum illud Apostoli 2. Corinth. 10: In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi ; & sic Deus diligitur ex tota mente . Tertio , ut quæcumque homo amat , in Deo amet , & universaliter omnem suam affectionem ad Dei dilectionem referat . Unde dicebat Apostolus 2. Corint. 5: Sive enim mente excedimus , Deo ; sive sobrii sumus , vobis : Caritas enim Christi urget nos : & sic Deus ex tota anima diligitur . Quarto , ut omnia exteriora nostra , verba , & opera ex divina charitate firmantur , secundum illud Apostoli 1. ad Corinth. ultimo : Omnia enim vestra in charitate fiant : & sic Deus ex tota fortitudine diligitur . Hic est ergo tertius perfectæ dilectionis divinæ modus , ad quem omnes ex necessitate præcepti obligantur . Secundus vero modus nulli est possibilis in hac vita , nisi simul fuerit viator , & comprehensor , sicut Dominus noster Jesus Christus .

C A P. VI.

De perfectione divinæ dilectionis , quæ cadit sub consilio .

ET cum Apostolus dixisset : Non quod jam comprehenderim , aut perfectus sim ; subdit tertio : Sequor autem si quo modo comprehendam ; & postmodum subdit quarto : Quicumque ergo perfecti sumus , hoc sentiamus . Ex quibus verbis manifeste accipitur , quod etsi comprehensorum perfectio non sit nobis possibilis in hac vita ,

ta, æmulari tamen debemus ut in similitudinem perfectionis illius, quantum possibile est, nos trahamus: & in hoc perfectio hujus vitæ consistit, ad quam per consilia invitamur. Manifestum namque est quod humanum cor tanto intensius in aliquid unum fertur, quanto magis a multis revocatur. Sic igitur tanto perfectius animus hominis ad Deum diligendum fertur, quanto magis ab affectu temporalium revocatur. Unde Augustinus in lib. 83. questionum dicit, quod venenum charitatis est spes adipiscendarum, aut retinendarum temporalium rerum; augmentum vero ejus est cupiditatis diminutio, perfectio vero nulla cupiditas. Omnia igitur consilia, quibus ad perfectionem invitamur, ad hoc pertinent, ut animus hominis ab affectu rerum temporalium avertatur, ut sic liberius mens tendat in Deum, contemplando, amando, & ejus voluntatem implendo.

C A P. VII.

*De secunda via perfectionis, quæ est per
dimissionem temporalium.*

INter temporalia vero bona primo relinquenda occurrunt bona extrinseca, quæ divitiæ nuncupantur: & hoc Dominus consulit Matth. 19. dicens: Si vis perfectus esse vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me: cujus consilii utilitas consequenter ostenditur. Primo quidem per evidentiam facti. Nam cum adolescens, qui de via perfectionis quæsierat, hoc audisset, abiit tristis. Causa autem tristitiæ, ut Hieronymus dicit super Matth. redditur: Erat enim habens multas possessiones, idest spinas, & tribulos, quæ sementem dominicam suffocaverunt. Et Chrysostomus idem exponendo dicit, quod non simili-

liter detinetur qui pauca habent, & qui multis abundant, quoniam adjectio divitiarum majorem accendit flammam, & violentior fit cupido. Augustinus etiam dicit in Epist. ad Paulinum, & Therasiam, quod cum superflue terrena diliguntur, arctius adepta quam concupita constringunt: nam unde juvenis iste tristis discessit, nisi quia magnas habebat divitias? Aliud est enim jam nolle incorporare quæ defunt, aliud jam incorporata divellere. Illa enim velut extranea repudiantur, ista velut membra præciduntur. Secundo vero utilitas prædicti consilii manifestatur per Domini verba, quæ subdidit: Quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum. Et ratio est, ut Hieronymus dicit: Quia divitiæ habitæ difficile contemnuntur. Non dixit: Impossibile est divitem intrare in regnum cœlorum, sed difficile: ubi difficile ponitur, non impossibilitas prætenditur, sed raritas demonstratur. Et sicut Chrysostomus dicit super Matth: Proce- dit ulterius Dominus ad ostendendum quod est impossibile, dicens: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. Ex quibus verbis, ut dicit Augustinus in libr. de quæstio. Evangel. discipuli ad- verterunt, omnes qui divitias cupiunt, in divi- tum haberi numero; alioquin cum pauci sint di- vites in comparatione multitudinis pauperum, non quæsiissent discipuli: Quis ergo poterit salvus esse? Ex quibus duabus Domini sententiis aperte ostenditur, quod divitias possidentes difficile in- trant in regnum cœlorum: quia sicut ipse Domi- nus alibi dicit, Sollicitudo seculi istius, & falla- cia divitiarum suffocant verbum Dei, & sine fru- ctu efficitur. Eos vero qui divitias inordinate amant, impossibile est intrare in regnum cœlo- rum, multo magis quam ad litteram camelum per foramen acus transire. Hoc enim est impos-

libile, quia repugnat naturæ: illud vero quia repugnat divinæ iustitiæ, quæ est virtuosior omni natura creata. Ex his ergo manifeste apparet ratio divini consilii: consilium enim datur de eo quod utilius est, secundum illud Apostoli 2. Corinth. 8: Consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est. Utilius autem est ad vitam æternam consequendam divitias abjicere, quam eas possidere: quia possidentes divitias difficile intrant in regnum cœlorum, eo quod difficile sit affectum divitiis possessis non alligari, quod jam facit impossibilitatem intrandi in regnum cœlorum. Salubriter ergo Dominus consuluit tamquam utilius, ut divitiæ relinquerentur. Sed potest aliquis contra præmissa objicere, quia Matthæus, Bartholomæus, & Zacchæus divitias habuerunt, & tamen in regnum cœlorum intraverunt: sed hoc Hieronymus solvens dicit: Considerandum est autem, quod eo tempore quo intraverunt, divites esse desierunt. Sed cum Abraham numquam dives esse desierit, quin potius in divitiis fuerit mortuus, & eas in morte reliquerit filiis, ut in Genesi legitur, videtur secundum prædicta non fuisse perfectus, cum tamen ad eum Dominus dixerit, Gen. 17: Esto perfectus. Quæ quidem quæstio solvi non posset, si perfectio vitæ Christianæ in ipsa dimissione divitiarum consisteret. Sequeretur enim quod qui divitias possideret, non posset esse perfectus. Sed si verba Domini diligenter considerentur, non in ipsa divitiarum dimissione perfectionem posuit, sed hoc ostendit esse quasi quamdam perfectionis viam, ut ipse modus loquendi ostendit, cum dicitur: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me; quasi in sequela Christi consistat perfectio, dimissio vero divitiarum sit perfectionis via: unde Hieronymus dicit super Matth: Quia non sufficit tantum relinquere, subjungit Petrus quod perfectum est,

est, Et secuti sumus te. Origenes etiam in eodem loco dicit, quod hoc quod dicit: Si vis perfectus &c. non sic intelligitur, ut ipso tempore quo tradiderit bona sua pauperibus, fiat omnino perfectus; sed ex illo die incipiet speculatio Dei adducere eum ad omnes virtutes. Potest ergo contingere, quod aliquis divitias possidens perfectus fuit, non quidem habens animum divitiis irretitum, sed totaliter Deo conjunctum: & hoc figurant verba Domini dicentis ad eum: Ambula coram me, & esto perfectus, quasi in hoc ejus perfectionem ostendens esse quod coram Deo ambulaverit, eum perfecte amando usque ad contemptum sui, & suorum omnium, quod maxime ex immolatione filii demonstravit: unde ei dictum est; Quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo propter me, benedicam tibi, Genes. 22. Si quis vero ex hoc arguere velit inutile esse consilium Domini de divitiis dimittendis, quia Abraham divitias possidens fuit perfectus, ad hoc patet jam responsio ex prædictis. Non enim Dominus ea ratione hoc dedit consilium quasi divites perfecti esse non possint, aut intrare in regnum cœlorum, sed quia non de facili possunt. Magna ergo fuit virtus Abraham, quia etiam divitias possidens, a divitiis liberum animum habuit; sicut & magna virtus fuit Samson, qui absque armis cum sola mandibula asinæ multos hostes prostravit; nec tamen consilium inutiliter datur militi, ut ad bellum accedens assumat arma ad hostes vincendos: nec ergo inutiliter datur consilium perfectionem desiderantibus ut dimittant divitias, quia in divitiis Abraham potuit esse perfectus. Facta enim mirabilia non sunt ad consequentiam trahenda, quia infirmi ea magis mirari, & laudare possunt, quam imitari: unde & in Ecclesiastico dicitur c. 31: Beatus dives qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit,

abiit, nec speravit in pecunia, & thesauris. Magnæ virtutis dives esse ostenditur, & perfecta charitate fixus in Deo, qui ex affectu divitiarum maculam peccati non contrahit, qui post aurum concupiscendo non vadit, nec de divitiis confidendo per superbiam super alios se extollit; unde Apostolus 1. ad Tim. ult: Divitibus huius seculi præcipue non sublimè sapere, nec sperare in incerto divitiarum. Sed quanto divitis taliter instituti major est beatitudo, & virtus, tanto talium divitum minos est numerus; unde subditur: Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Vere enim mirabilia facit, qui divitiis affluentibus cor non apponit: & si quis talis est, absque dubio probatur perfectus. Unde sequitur: Quis probatus est in illo, idest in hoc quod absque macula divitias habeat, & perfectus inventus est? quasi dicat, rarus: & hoc erit illi in gloriam æternam: quod consonat verbis Domini dicentis, quod difficile dives intrabit in regnum cœlorum. Hæc est ergo prima via perveniendi ad perfectionem, ut aliquis studio sequendi Christum dimissis divitiis paupertatem sectetur.

C A P. VIII.

De secunda perfectionis via, quæ est per abdicationem corporalium affectionum, & matrimonii.

UT autem secundam perfectionis viam convenientius ostendamus, accipiendum est verbum Augustini, qui dicit in lib. 12. de Trinitate: Tanto magis inhæretur Deo, quanto minus diligitur bonum proprium. Igitur secundum ordinem priorum bonorum, quæ homo propter Deum contemnit, est attendendus ordo eorum quibus ad perfectam Dei inhæSIONEM pervenitur.

Prius

Prius enim relinquenda occurrunt quæ minus nobis conjuncta existunt: unde in primo loco occurrit ad perfectionem tendentibus exteriora bona relinquere, quæ a nostra natura sunt separata. Post hæc vero relinquenda occurrunt ea, quæ nobis naturæ communione, & affinitatis cujuscunque necessitudine conjunguntur: unde Dominus dicit Luc. 14: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, non potest esse meus discipulus. Sed percunctari libet, ut Gregorius dicit, quomodo parentes, & carnales propinquos præcipimur odisse, qui jubemur & inimicos diligere. Sed si vim præcepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valemus quasi enim per odium diligitur, qui carnaliter sapiens dum prava nobis ingerit, non auditur. Sic enim exhibere proximis nostris odii discretionem debemus, ut in eis & diligamus quod sunt, & habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt. Quisquis enim jam æterna concupiscit, in eam quam aggreditur causam Dei, extra patrem, extra matrem, extra uxorem, extra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet, ut eo verius cognoscat Deum, quo in ejus causa neminem cognoscit. Manifestum namque est, quod carnales affectus intentionem mentis diverberant, ejusque aciem obscurant. Inter ceteras autem proximorum necessitudines maxime affectu conjugali humanus animus irretitur, in tantum quod, sicut dicitur Gen. 2. ex ore primi parentis, Relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ: & ideo ad perfectionem tendentibus maxime vinculum conjugale est vitandum, quia per hoc homo maxime curis secularibus implicatur. Et hanc causam Apostolus assignat sui consilii, quod dederat de continentia servanda, dicens 1. ad Corinth. 7: Qui sine uxore est, sollicitus

citus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi. Ut ergo homo liberius Deo vacet, ei-que perfectius inhæreat, secunda ad perfectionem via est perpetua castitatis observatio. Habet autem & hoc continentiae bonum aliquam idoneitatem ad perfectionem adipiscendam. Impeditur enim animus hominis ne libere possit Deo vacare, non solum ex amore exteriorum rerum, sed multo magis ex interiorum passionum impulsu. Inter omnes autem interiores passiones maxime rationem absorbet concupiscentia carnis, & venerorum usus: unde Augustinus dicit in 1. libr. soliloquiorum: Nihil esse sentio quod magis ex arce virtutis dejiciat animum virilem, quam blandimenta feminæ, corporumque ille contactus, sine quo uxor haberi non potest. Et ideo continentiae via est maxime necessaria ad perfectionem consequendam, quam quidem viam Apostolus consulit 1. ad Corinth. 7. dicens: De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do tamquam misericordiam consecutus, ut sim fidelis. Hujus autem viæ utilitas ostenditur Matth. 19. ubi cum discipuli Christo dicerent: Si ista est causa hominis cum uxore, non expedit nubere; Dominus respondit: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. In quo arduitatem hujus viæ ostendit, & quia ab ejus consecutione deficit hominum virtus communis, & quia non nisi dono Dei ad eam pervenitur; unde dicitur Sapient. 8: Scivi, quoniam aliter non possum esse continens nisi Deus det; & hoc ipsum erat summa sapientia, scire cujus esset hoc donum: cui consonat quod Apostolus dicit 1. Corinth. 7: Volo omnes homines esse sicut meipsum, scilicet qui continentiam servo: sed unusquisque proprium habet donum ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic: ubi aperte continentiae bo-

Bonum dono Dei adscribitur. Sed ne rursus ad hoc aliquis donum consequendum secundum suas vires conari negligat, Dominus ad hoc hortatur communiter; & primo quidem exemplo, cum dicit: Sunt eunuchi qui seipsos castraverunt, non membrorum abscissione, ut Chrysostomus dicit, sed malarum cogitationum interemptione. Et deinde invitatur proponens præmium, cum subdit: Propter regnum cœlorum: unde dicitur Sapient. 4: Casta generatio in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum præmium vincens: & ultimo hortatur verbo cum dicit: Qui potest capere, capiat: quæ, ut Hieronymus dicit, hortantis Domini vox est, & milites suos ad pudicitie præmium concitantis, quasi qui potest pugnare, pugnet, & superet ac triumphet. Si quis autem objectionem moveat de Abraham, qui perfectus fuit, & aliis iustis antiquis a matrimonio non abstinentibus, patet responsio per hoc quod Augustinus dicit in libr. de bono conjugali: Continentia non corporis, sed animi virtus est. Virtutes autem animi aliquando in opere manifestantur, aliquando in habitu latent. Quo circa sicut non est impar meritum patientiæ in Petro, qui passus est, & in Joanne, qui passus non est: sic non impar meritum est continentie in Joanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham, qui filios generavit. Et illius enim celibatus, & istius connubium per temporum distributionem Christo militaverunt. Dicat ergo fidelis continens. Ego quidem non sum melior quam Abraham: sed melior est castitas cœlibum, quam castitas nuptiarum, quarum Abraham unam habuit in usu, alteram in habitu. Caste quippe conjugaliter vixit: esse autem castus sine conjugio potuit, sed tunc non oportuit. Ego vero facilius non utor nuptiis, quibus usus est Abraham, quam si uterer nuptiis, quemadmodum usus est Abra-

malas magis ad peccatum inclinant cogitationes de delectationibus carnis. Cujus ratio etiam secundum philosophorum doctrinam dupliciter assignari potest. Una quidem, quia cum ipsa delectatio sit homini connaturalis, & a juventute connutrita, facile in ipsam appetitus fertur, cum eam cogitatio proponit. Unde Philosophus dicit 2. Ethicor. quod delectationem judicare non possumus de facili, quin accipiamus eam. Secunda ratio est, quia ut idem dicit in 3. Ethic: Delectabilia in particulari sunt magis voluntaria quam in universali. Manifestum est autem quod per moram cogitationis ad particularia quæque descendimus, unde per cogitationem diutinam maxime libido provocatur. Et propter hoc Apostolus 1. ad Corin. 6. dicit: Fugite fornicationem: quia ut Glossa ibidem dicit: Cum aliis vitiis potest expectari conflictus, sed hanc fugite ne approximet, quia non aliter hoc malum potest vinci. Contra igitur hujusmodi incontinentiæ impedimentum multiplex remedium invenitur, quorum primum & præcipuum est, ut mens circa contemplationem divinorum, & orationem occupetur: unde dicit Apostolus ad Ephes. 5: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu Sancto loquentes vobismetipsis in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus: quod ad contemplationem pertinere videtur: Cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino: quod ad orationem pertinere videtur. Hinc etiam Dominus per Prophetam dicit Esajæ 48: Laude mea infrænabo te, ne intereas. Est enim quoddam frænum animam ab interitu peccati retrahens laus divina. Secundum remedium est studium Scripturarum, secundum illud Hieronymi ad Rusticum monachum: Ama Scripturarum studia, & carnis vitia non amabis. Unde Apostolus cum dixisset 1. ad Tim. 4: Exemplum esto fidelium in verbo, in conversa-

tio-

tione, in charitate, in fide, in castitate; statim subdit: Dum venio, attende lectioni. Tertium remedium est quibuscumque bonis cogitationibus animum occupare: unde Chrysostomus super Matt. dicit, quod abscissio membri non ita comprimit tentationes, & tranquillitatem facit, ut cogitationis frænum; unde Apostolus ad Phil. 4. dicit: De cetero fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. Quartum remedium est, ut homo ab otio desistens, etiam in corporalibus laboribus seipsum exerceat. Dicitur enim Eccles. 33: Multam malitiam docuit otiositas. Et specialiter otium est vitiorum carnalium incentivum; unde dicitur Ezech. 16: Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius. Et ideo Hieronymus ad Rusticum monachum scribens, dicit: Facito aliquid operis, ut semper te diabolus inveniat occupatum. Quintum remedium adhibetur contra carnis concupiscentiam etiam per aliquas animi perturbationes: unde Hieronymus refert in eadem Epistola quod in quodam cænobio erat quidam adolescens, qui nulla abstinence, nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere, unde eum periclitantem pater monasterii hac arte servavit. Imperavit enim cuidam viro gravi, ut iurgiis atque convitiis eum insectaretur, & post irrogatam injuriam primus veniret ad conquerendum: vocati etiam testes pro eo loquebantur, qui contumeliam fecerat. Solus pater monasterii defensionem suam opponebat, ne abundanti tristitia frater absorberetur. Ita annus ductus est, quo expleto interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis, respondit. Papæ, vivere mihi non licet, & fornicari libet? Ex parte autem exte-

riorum rerum propositum continentiae impeditur per aspectum, & frequentia colloquia mulierum, & earum consortia: unde dicitur Ecclesiast. 9: Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Et postea subditur: Colloquium ipsius quasi ignis exardescit. Et ideo contra hoc est adhibendum remedium, quod ibidem dicitur: Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius: cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. Et Ecclesiastici 42. dicitur: Omni homini noli intendere in specie, & in medio mulierum noli commorari. De vestimentis enim procedit tinea, & a muliere iniquitas viri. Unde Hieronymus contra Vigilantium scribens dicit, quod monachus sciens imbecillitatem suam, & vas fragile quod portat, timet offendere ne impingat, & corruat, atque frangatur: unde & mulierum maxime adolescentularum vitat aspectum, ne eum capiat oculus meretricis, ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Ex quo patet quod, sicut Abbas Moyse dicit in collationibus Patrum, pro puritate cordis servanda, solitudo sectanda est, ac jejuniorum inedia, vigiliis, labores corporis, nuditatem, lectionem, ceterasque virtutes debere nos suscipere novimus; ut scilicet per illas ab universis passionibus noxiis illaesus parare cor nostrum, & conservare possimus, & ad perfectionem charitatis istis gradibus innitendo ascendere. Ob hoc igitur in religionibus sunt huiusmodi opera instituta, non quia in ipsis principaliter consistat perfectio, sed quia his quasi quibusdam instrumentis ad perfectionem pervenitur: unde post pauca subditur ibidem: Igitur jejunia, vigiliae, inedia, meditatio Scripturarum, nuditas, ac privatio omnium facultatum, non perfectio, sed instrumenta perfectionis sunt: quia non in ipsis

con-

consistit disciplinæ finis, sed per illa pervenitur ad finem. Si quis autem objiciat, quod absque jejuniis, vigiliis, & aliis hujusmodi exercitiis possit homo perfectionem acquirere; præsertim cum de Domino legatur Matt. 11: Venit filius hominis manducans, & bibens; sui quoque discipuli non jejunarent, quemadmodum discipuli Joannes, & Pharisei: ad hoc in Glossa respondetur, quod Joannes vinum, & ficeram non bibit, quia abstinentia meritum augeat, cui nulla est potentia naturæ. Dominus autem, qui peccatum potest condonare, cur a peccatoribus manducantibus demaret, quos abstinentibus poterat facere justiores? Discipuli ergo Christi non habebant opus jejuniis, quia præsentia sponsi illis fortitudinem præbeat majorem, quam discipuli Joannis per jejunium haberent: unde Dominus ibidem dicit: Venient dies quando auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt: quod exponens Chrysostomus dicit: Jejunium triste est non naturaliter, sed illis qui imbecillius adhuc dispositi sunt: his enim sapientiam contemplari desiderant, delectabile est. Quod ergo discipuli imbecilles erant, non erat tempus tristitiam introducendi quousque firmentur. Per hoc monstrat, quod non gulæ erat modus, sed dispensationis ejusdam. Quod etiam hujusmodi exercitia expediant ad vitanda vitia, & perfectionem consequendam, Apostolus expresse ostendit 2. ad Corin. 6. dicens: Neque dantes ullam offensionem, ut non vitupere-
mini ministerium nostrum: sed in omnibus exhibemus nosmetipsos sicut Dei ministros in multitudine, in necessitatibus, in angustis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejniis, & castitate.

C A P. X.

*De tertia via perfectionis, quæ est per abjectionem
proprie voluntatis.*

Non solum autem necessarium est ad perfectionem charitatis consequendam, quod homo exteriora abjiciat, sed etiam quod homo quoddammodo seipsum derelinquat. Dicit enim Dionysius 4. c. de divinis nominibus, quod divinus amor est extasim faciens, idest extra seipsum ponens, non sinens hominem suiipsius esse, sed ejus quod amatur: cujus rei exemplum in seipso demonstravit Apostolus dicens ad Galat. 2: Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus, quasi suam vitam non suam æstimans, sed Christi: quia quod proprium sibi erat contemnens, totus Christo inhærebat. Et hoc etiam in quibusdam esse completum ostendit, cum dicit ad Colos. 3: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Exhortatur etiam alios ut ad hoc perveniant, cum dicit 2. ad Cor. 5: Pro omnibus mortuus est Christus, ut & qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Et ideo, ut habetur Luc. 14. postquam dixerat: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, tamquam aliquid majus addens subdit, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Hoc etiam idem Dominus docet Matt. 16. dicens: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Hujus autem salubris abnegationis, & charitativi odii observantia partim quidem necessaria est ad salutem, & omnibus qui salvantur communis; partim autem ad perfectionis pertinet complementum.

Ut

enim ex supraposita Dionysii auctoritate apparet, de ratione divini amoris est, ut amans non sui ipsius remaneat, sed amati. Secundum gradum divini amoris necesse est & odium, abnegationem prædictam distingui. Est autem necessarium ad salutem, ut homo sic Deum diligit, ut in eo finem suæ intentionis ponat, nihilque admittat quod contrarium divinæ dilectionis existimat. Et ideo consequenter & odium, abnegatio sui ipsius est de necessitate salutis: unde Gregorius dicit in Homil: Tunc nosmetipsos relinquimus, & abnegamus, cum vitamus quod per vetustatem fuimus, & ad hoc nitimur, quod per novitatem vocamur. Et sicut in Homilia alia dicit: Tunc bene animam nostram operamur, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum ejus appetitus frangimus, & ejus voluptatibus reluctamur. Ad perfectionem vero pertinet, ut homo propter intentionem amoris sui etiam ea abjiciat, quibus licite uti posset, ut per hoc liberius Deo vacet. Secundum hunc ergo modum consequens est ut & odium, & abnegatio sui ipsius ad perfectionem pertineant: unde ex ipso modo loquendi apparet hæc a Domino proposita esse quasi ad perfectionem pertineant. Sicut enim dicit Matt. 19: Si vis perfectus esse, vende & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, non necessitatem imponens, sed voluntati relinquens; ita dicit: Si quis vult venire post me, deneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: quod Chrysostomus exponit dicens: non coactivum facit sermonem, non enim dicit, si vos volueritis, & nolueritis, oportet hæc vos facere. Similiter cum dixisset, Si quis venit ad me, non odit patrem suum &c. postmodum subdit: quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum? quod exponens Gre-

Gregorius in Homil. dicit: Quia sublimia praecepta data sunt, protinus comparatio aedificandae sublimitatis adiungitur: & post pauca dicit: Istos sumptus dives ille habere non potuit, qui cum post servata praecepta, relinquenda omnia audisset, tristis abscessit. Ex quibus patet hæc ad perfectionis consilium secundum aliquem modum pertinere. Hoc autem consilium perfectissime martyres impleverunt, de quibus Augustinus dicit in sermone de martyribus, quod nulli tantum impendunt, quantum qui seipsos impendunt. Martyres autem Christi sunt qui vitam præsentem propter Christum quodammodo habuerunt odio, abnegantes seipsos: quia ut Chrysostomus dicit super Matth: Qui negat alium, vel fratrem, vel famulum, vel quemcumque, etsi flagellatum viderit, & quæcumque patientem, non assistit, non adjuvat; ita vult corpori nostro nos non ignoscere, ut etsi flagellaverint, vel quodcumque aliud fecerint, corpori non parcamus. Et ne æstimes quod usque ad verba tantum, & contumelias oportet abnegare seipsum ostendit quod oportet abnegare seipsum usque ad mortem etiam turpissimam, scilicet crucis, quod significat in hoc quod dicit: Et tollat crucem suam, & sequatur me. Hoc autem ideo perfectissimum dicimus, quia martyres illud propter Deum contemnunt, scilicet propriam vitam, propter quam omnia temporalia quærentur, & ejus conservatio etiam cum omnium aliorum amissione aliis omnibus præfertur. Magis enim homo vult & divitias perdere, & amicos, adhuc etiam corporis infirmitati succumbere, & in servitutem redigi, quam vita privari: unde hoc beneficium victis, & victoribus præstatur, ut vitæ parcentes conservent servituti subiectos. Unde Satan ad Dominum dixit, ut habetur Job. 2: Pelle pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua, idest pro corporali vita servanda. Inter alia autem
quan.

Quanto aliquid magis naturaliter amatur, tanto perfectius contemnitur propter Christum. Nihil enim est homini amabilius libertate propriæ voluntatis. Per hanc enim homo etiam est aliorum dominus, per hanc aliis uti, vel frui potest, per hanc etiam actibus suis dominatur. Unde sicut homo dimittens divitias, vel personas conjunctas, eas abnegat: ita deferens propriæ voluntatis arbitrium, per quod ipse sui ipsius dominus est, seipsum abnegare invenitur. Nihil est etiam quod homo naturali affectu magis refugiat quam servitutem: unde & nihil posset homo pro alio amplius impendere post hoc quod seipsum in mortem pro eo traderet, quam quod se servituti eius subjugaret: unde, ut dicitur Tobia 9. Tobias junior dixit ad Angelum: Si meipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ. Hujus autem voluntatis libertatem aliqui sibi propter Deum particulariter adimunt, dum quodcumque particulare votum emittunt de quocumque faciendo, vel non faciendo. Per votum enim necessitas quædam imponitur voventi, ut de cetero non liceat quod prius licebat, sed quadam necessitate constringitur ad reddendum quod vovit, unde in Psal. 65. dicitur: Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea. Et Eccles. 4: Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis, & stulta promissio. Aliqui vero libertati propriæ voluntatis totaliter abrenunciant, & propter Deum aliis subjicientes per obedientiæ votum. Cujus quidem obedientiæ exemplum præcipuum habuimus in Christo, de quo Apostolus dicit Rom. 5: Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obeditionem justi constituentur multi. Quam quidem obedientiam Apostolus manifestat ad Phil. 2. dicens: Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Hæc autem obedientia

in abrenunciatione propriæ voluntatis consistit : unde ipse dicebat Matth. 26: Pater mi, si possibile est transeat a me calix iste : verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Et Joan. 6. dicit : Descendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. In quo nobis dedit exemplum, ut sicut ipse suam voluntatem humanam abnegabat supponendo eam divinæ, ita & nos nostram voluntatem Deo totaliter supponamus, & hominibus, qui nobis præponuntur tamquam Dei ministri. Unde Apostolus ait ad Heb. ult: Obedite præpositis vestris, & subjacete eis.

C A P. XI.

Quod tres viæ prædictæ perfectionis propriæ ad statum religionis pertinent.

SECUNDUM autem triplicem viam perfectionis assignatam, in religionibus triplex commune votum invenitur, scilicet votum paupertatis, continentiae, & obedientiae usque ad mortem. Per votum paupertatis primam perfectionis viam religiosi assumunt, omni proprietati abrenunciantes. Per votum autem continentiae aggrediuntur viam secundam, matrimonio perpetuo abrenunciantes. Per votum autem obedientiae maxime viam tertiam assumunt, voluntatem propriam abnegando. Hoc etiam triplex votum congrue religioni adaptatur. Nam sicut dicit Augustinus 10. de Civi. Dei: Religio non quemlibet, sed Dei cultum significare videtur. Unde & Tullius dicit in Rhetorica, quod religio est virtus, quæ cuidam superiori naturæ, quam divinam vocant, cultum cærimoniamque affert. Cultus autem soli Deo debitus in sacrificii oblatione ostenditur. Offeritur autem Deo sacrificium de exterioribus rebus, quando

Quod eas aliquis propter Deum largitur, secundum
Iud. ult: Beneficentiæ, & communionis no-
mīne oblivisci: talibus enim hostiis promeretur
Deus. Offeritur etiam Deo sacrificium de proprio
corpore, quando scilicet qui Christi sunt, carnem
suam crucifigunt cum vitiis, & concupiscentiis,
ut dicit Apostolus Gal. 5. Unde & ipse dicit Ro-
man. 12: Exhibeatis corpora vestra hostiam vi-
ventem, sanctam, Deo placentem. Est etiam sa-
crificium tertium Deo acceptissimum, quando ali-
quis spiritum suum offert Deo, secundum illud
Ier. 50: Sacrificium Deo spiritus contribulatus.
Sed sciendum quod, sicut Gregorius dicit super
Ieremiam: Hoc inter sacrificium, & holocaustum di-
stinguitur, quod omne holocaustum est sacrificium, &
non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio
solum pars pecudis, in holocausto vero totum pe-
cus offerri consueverat. Cum ergo aliquis suam
animam Deo vovet, & aliquid non vovet, sacri-
ficiū est. Cum vero omne quod habet, omne
quod vivit, omne quod sapit, omnipotenti Deo
obverit, holocaustum est. Quod quidem impletur
per tria vota prædicta. Unde manifestum est, eos
qui huiusmodi vota Deo emittunt, quasi propter
holocausti excellentiam antonomastice religiosos
vocari. Per sacrificii autem oblationem secundum
legis mandatum pro peccatis satisfacere oportet,
ut in Levitico expresse iubetur. Unde Psal. 4.
cum dixisset, Quæ dicitis in cordibus vestris, in
labiis vestris compungimini; statim de sacri-
ficatione scribens, dixit: Sacrificate sacrificium ju-
stitiæ; id est opera facite iusta post poenitentiae
argumenta; ut Glossa exponit. Sicut ergo holocau-
stum sacrificium est perfectum, ita per vota præ-
missa perfecte homo Deo satisfacit, cum & de
exterioribus rebus, & de proprio corpore, & de
proprio spiritu holocaustum offert. Ex quo pa-
ret quod religionis status non solum perfectionem
cha-

charitatis, sed etiam perfectionem pœnitentiæ continet, in tantum quod nulla sunt peccata tam gravia, pro quibus possit homini imponi pro satisfactione religionis assumptio, quasi religionis statu omnem satisfactionem transcendente. Unde ut habetur 33. qu. 2. c. Admonere, Astulpho, qui uxorem occiderat, consulitur ut monasterium ingrediatur quasi melius, & levius, alioquin ei durissimam pœnitentiam injungit. Inter hæc autem tria, quæ ad religionis statum diximus pertinere, præcipuum est obedientiæ votum, quod quidem multipliciter apparet. Primo quidem, quia per obedientiæ votum homo Deo propriam voluntatem offert: per votum autem continentiae offert ei sacrificium de proprio corpore: per votum vero paupertatis offert de exterioribus rebus. Sicut ergo inter bona hominis corpus præfertur exterioribus rebus, & anima corpori; ita votum continentiae voto paupertatis præfertur, votum autem obedientiæ utrique. Secundo, quia propter propriam voluntatem homo & exterioribus rebus utitur, & proprio corpore. Sic igitur qui propriam voluntatem dat, totum dedisse videtur. Universalius igitur est obedientiæ votum, quam continentiae, & paupertatis, & quodammodo includit utrumque. Hinc est quod Samuel obedientiam omnibus sacrificiis præfert, dicens 1. Reg. 15: Melior est obedientia, quam victimæ.

C A P. XII.

Contra errores illorum, qui præsumpserunt diminuer meritum obedientiæ, vel voti.

Humanæ igitur perfectioni diabolus invidens, diversos vaniloquos, & seductionis magistros suscitavit, qui prædictas perfectionis vias impugnarent. Primam enim perfectionis viam Vi-
gi-

impugnavit, contra quem Hieronymus loquens ait: Quod autem asserit, eos melius facere qui utantur rebus suis, & paulatim fructus possessionum pauperibus dividunt, quam illos qui possessionibus venundatis semel omnia largiantur; non a me ei, sed a Domino respondebitur: Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me. Ad eum loquitur qui vult esse perfectus, qui cum Apostolis patrem, naviculam, & rete dimittit. Ille quem tu laudas, secundus aut tertius gradus est, quem & nos recipimus, dummodo sciamus prima secundis, & tertiis præferenda. Et ideo ad excludendum hunc errorem dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus: Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius est promotione sequendi Dominum, insimul omnia domare, & absolutum sollicitudine cum Christo egere. Secundam perfectionis viam impugnavit Jovinianus, matrimonium virginitati adæquans, cuius errorem beatus Hieronymus evidentissime confutat in libro, quem contra eum scripsit: de quo etiam errore Augustinus in libro retractationum sic dicit: Joviniani hæresis, sacrarum virginum meritum æquare pudicitæ conjugali voluit, unde in urbe Romana nonnullas etiam simulationales de quarum impudicitia suspicio nulla præcesserat, deiecisse in nuptias dicitur. Huic nostra sancta mater Ecclesia per omnia fidelissime, ac fortissime resistit. Unde in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur: Sacratæ Deo virginitati nuptias cœquare, aut pro amore castigandi corporis abstinere a vino, vel carnibus nihil credere meriti accrescere, non est Christiani, sed Joviniani. His autem antiquis insidiis diabolus non contentus, temporibus nostris quosdam dicitur incitasse, votum obedientiæ, ac alia vota communiter impugnantes, dicendo laudabilius esse

se

se bona opera virtutum facere sine voto, vel obedientia, quasi ad hæc facienda homo per votum, vel obedientiam constringatur. Quorum aliqui dicuntur in tantam vesaniam proficere, quod asserant, votum, quod aliquis emisit de religione intranda, posse prætermitti absque detrimento salutis. Hunc autem errorem quibusdam vanis, & frivolis rationibus confirmare dicuntur. Dicunt enim, quod tanto aliquid est laudabilius, & magis meritorium, quanto est magis voluntarium: sed quanto aliquid est magis necessarium, tanto videtur minus voluntarium; laudabilius ergo, & magis meritorium videtur esse, quod quis opera virtutum exerceat proprio arbitrio, & absque necessitate voti, vel obedientiæ, quam quod ex voto, vel obedientia hoc facere compellatur. Dicuntur etiam ad hoc inducere quod Prosper dicit in 2. lib. de vita contemplativa. Dicit enim: Sic abstinere, vel jejunare debemus, ut non nos necessitati jejunandi subdamus, ne jam non devoti, sed inviti rem non voluntarie faciamus. Possent etiam ad hoc inducere quod dicit Apostolus 2. Cor. 9: Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Oportet ergo manifeste ostendere, & hoc falsum esse quod dicunt, & eorum frivolæ rationes elidere. Ad ostendendum autem hujus erroris falsitatem, primo assumendum est quod in Psal. 71. dicitur: Vovete, & reddite Domino Deo vestro; ubi dicit Glossa: Notandum, quod alia sunt communia vota Dei, scilicet sine quibus non est salus, ut vovere fidem in baptismo, & hujusmodi, quæ etiam si non promittimus,olvere debemus, & de his præcipitur omnibus, vovete & reddite: alia sunt vota propria singulorum, ut castitas, virginitas, & hujusmodi. Ad hæc ergo vovenda nos invitat; non præcipit ut voveamus, sed ut

VO.

vota reddamus. Vovere enim voluntati consuli-
tur, sed post voti emissionem redditio exigitur
necessario. Votum ergo quoddam est in præce-
pto, quoddam in consilio. Ex utroque autem ex
necessitate concluditur, quod melius est aliquod
bonum facere ex voto, quam sine voto. Manife-
stum est enim, quod ad ea, quæ sunt de neces-
sitate salutis, omnes tenentur ex Dei præcepto,
nec est fas æstimare aliquod Dei præceptum in
vacuum dari; finis autem cujuslibet præcepti est
charitas, ut dicit Apostolus, 1. Tim. 1. Frustra
ergo daretur aliquod præceptum de aliquo facien-
do, si non magis ad charitatem pertineret illud
facere, quam non facere. Datur autem præce-
ptum non solum de credendo, vel de non furan-
do, sed etiam ut hæc voveamus. Credere igitur
ex voto & abstinere a furto ex voto, & cetera
huiusmodi, magis ad charitatem pertinent, quam
si sine voto fiant. Quod autem magis ad chari-
tatem pertinet, magis est laudabile, & magis me-
ritorium. Magis ergo est laudabile, & merito-
rium facere aliquid ex voto, quam sine voto.
Rursus, consilium datur non solum de virginita-
te, vel castitate servanda, sed etiam de voven-
do, ut patet ex Glossa supra inducâ. Sed consi-
lium non datur nisi de meliori bono, ut supra
dictum est, melius ergo est servare virginitatem
cum voto, quam sine voto, & simile est in aliis.
Item, inter alia bona opera maxime observatio
virginitatis commendari solet, ad quam Domi-
nus invitat dicens Matth. 19: Qui potest capere
capiat. Sed ipsa virginitas ex voto commenda-
bilis redditur. Dicit enim Augustinus in lib. de
virgin: Neque virginitas quia virginitas est, sed
quia Deo dicata est, honoratur, quam vovet,
& servat continentia pietatis. Et infra: Nec nos
in virginibus, quod virgines sunt prædicamus,
sed quod Deo dicatæ sunt pia continentia virgi-

nitatis. Multo igitur magis aliqua opera laudabilia redduntur ex hoc quod per votum Deo dicantur. Iterum, quodlibet bonum finitum cum enumeratione alterius boni melius est: nulli autem dubium esse potest, quin ipsa promissio boni sit aliquod bonum, unde & qui homini aliquid promittit, bonum aliquod ei videtur iam impendere, unde & quibus aliquid promittitur, gratias agunt. Votum autem est quædam promissio Deo facta, ut patet per illud quod dicitur Ecclesiastes 4: Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio. Melius est igitur aliquid facere, & vovere, quam facere simpliciter absque voto. Adhuc, quanto aliquis plus dat alicui, tanto majus aliquid ab eo meretur. Qui autem facit aliquid sine voto, dat ei solum quod facit propter ejus amorem; qui autem non solum facit, sed etiam vovet, non solum dat ei quod facit, sed etiam potentiam, qua facit. Facit enim se non posse quin faciat, quod prius non facere licite poterat. Majus igitur aliquid meretur apud Deum qui ex voto aliquid facit, quam qui illud facit sine voto. Amplius, ad laudem boni operis pertinet, quod voluntas firmetur in bono, sicut ad aggravationem culpæ pertinet, quod voluntas sit obstinata in malo. Manifestum est autem, quod qui aliquid vovet, voluntatem suam firmat ad id, quod vovet, & sic cum implet quod voverat, opus bonum ex voluntate firmata procedit. Sicut igitur ad gravamen culpæ pertinet, quod ex proposito firmato aliquis malum operetur, hoc enim est ex malitia peccare; ita ad augmentum meriti pertinet quod aliquis bonum opus operetur ex voto. Item, quanto aliquis actus ab excellentiori virtute progreditur, tanto laudibilior est, cum tota laus operis ex virtute procedat: contingit autem quandoque actum inferioris virtutis a su-

riori virtute imperari, puta cum aliquis actum
iustitiæ ex charitate facit. Multo igitur melius
est opus virtutis inferioris facere ex imperio su-
terioris virtutis, sicut melius est opus iustitiæ, si
ex charitate fiat. Manifestum est autem, quod
particularia bona opera quæ facimus, pertinent ad
quas inferiores virtutes, puta jejunare, ad ab-
stinentiam; continere, ad castitatem, & sic de
ceteris. Vovere autem est proprie patriæ actus,
nam nulli dubium esse debet esse potiore vel
abstinentia, vel castitate, vel quacumque alia hu-
iusmodi virtute. Majus enim est colere Deum,
quam recte se habere erga proximum, aut se-
ipsum. Opus igitur abstinentiæ, vel castitatis, vel
cujuscumque talium virtutum, quæ sunt infra la-
icam, laudabilius est si ex voto fiant. Huic et-
iam suffragatur pium Ecclesiæ studium, quæ ho-
mines ad vovendum invitans, & voventibus ire
subsidium terræ sanctæ, vel alias in defensio-
nem Ecclesiæ, indulgentias, & privilegia largitur:
non autem invitaret ad vovendum, si melius bo-
na opera esset facere sine voto. Hoc enim esset
contra exhortationem Apostoli 1. Corinth. 12:
stimulamini charismata meliora. Unde si melius
esset bona opera facere absque voto, non invita-
ret ad vovendum, sed etiam a vovendo retraher-
et vel prohibendo, vel etiam dissuadendo. Si-
militer etiam cum Ecclesiæ intentio sit homines
peccatores ad meliorem statum reducere, omnes a-
ctus factis absolveret, ut sic eorum bona opera
laudabiliora existerent. Patet igitur hujusmodi
institutionem repugnare ei, quod communiter Ec-
clesia tenet, & sentit, unde & tamquam hæreti-
ca reprobanda est. Ad ea vero, quæ pro se ob-
iungunt; facile est multipliciter respondere. Pri-
mo enim quod dicunt, quod opus bonum ex vo-
to factum est minus voluntarium, non est uni-
versaliter, & in omnibus verum. Multi enim

sunt qui ea, quæ voverunt, tam prompta voluntate faciunt, ut etiam si non vovissent, non solum facerent, sed voverent. Secundo detur quod aliquod bonum opus quod quis facit ex voto, vel obedientia, simpliciter consideratum sit involuntarium; sed tamen facit hoc ex necessitate voti, vel obedientiæ, quam non vult præterire: adhuc dum hoc facit, laudabilius operatur, & magis meritorie, quam si prompta voluntate illud faceret sine voto. Etsi enim non habeat voluntatem promptam illud faciendi, puta jejunandi, habet tamen voluntatem promptam votum implendi, vel obediendi; quod est multo laudabilius, & magis meritorium quam jejunare: unde plus mereatur quam ille, qui sua voluntate jejunat; tantoque voluntas votum implendi, aut obediendi promptior judicatur, quanto id quod aliquis facit propter obedientiam, vel votum, magis in se consideratum voluntati repugnat. Unde Hieronymus ad Rusticum monachum dicit: Per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te non tuo arbitrio dimittendum. Et post pauca dicit: Non facias quod vis, comedas quod juberis, habeas quantum acceperis, vestiarius quod datur, operis tui pensum persolvas, subjiciaris cui non vis, lassus ad stratum venias, ambulansque dormites, & necdum expleto somno surgere compellaris. Ex quo patet quod ad meritum boni operis pertinet, ut quæ aliquis propter seipsa non veller, propter Deum faciat, aut patiatur: quia tanto invenitur voluntas promptior ad fervorem divini amoris, quanto magis ea, quæ propter ipsum facimus, aut patimur, nostræ voluntati repugnant. Unde & martyres maxime commendantur, quanto plura sustinuerunt propter Dei amorem contra voluntatem humanam: unde secundo Machabæorum 6. Eleazarus dum torqueretur dixit: Diros corporis sustineo dolores, secundum animam vero propter timorem

Dei

Dei libenter hæc patior. Tertio detur quod nec
etiam aliquis ipsam voluntatem retineat votum
servandi, aut obediendi; manifestum est, quod
cum Deus iudex sit cordium, apud Deum talis
habetur quasi voti fractor, aut obedientiæ præva-
cator. Si tamen impleat quod vovit, vel quod
præcipitur solo humano timore, vel pudore,
non est ei meritorium apud Deum, quia non fa-
cit voluntate Deo placendi, sed humana necessi-
tate coactus: nec tamen inutiliter vovit, si ex
caritate vovit, nam plus meruit in vovendo,
quam alius simpliciter jejunando, quod meritum
reservatur, si de prævaricatione cordis pœni-
teat. Per hoc etiam patet responsio ad auctorita-
tes inductas, quæ loquuntur de necessitate huma-
na, cum aliquis scilicet ex pudore, vel timore
humano facit quod juravit, vel vovit: non autem
loquuntur de necessitate, quæ est ex fine dilectio-
nis divinæ, puta cum aliquis facit, vel patitur
id, quæ alias nollit, ut impleat voluntatem di-
vinam. Et hoc patet ex verbis Apostoli, qui di-
cit 2. ad Cor. 9: Non ex tristitia, aut neces-
sitate. Tristitiam enim humanam necessitas indu-
cit: necessitas autem dilectionis divinæ tristitiam
allit, vel minuit. Patet etiam hoc ex verbis
prosperi dicentis: Ne non devoti, sed inviti rem
non voluntarie faciamus. Non enim necessitas,
quæ ex divina dilectione procedit, minuit dile-
ctionem, sed auget. Et quod talis necessitas sit
laudanda, & appetenda, patet per hoc quod Au-
gustinus dicit in Epistola ad Armentarium & Pau-
linum: Quia jam voluisti, jam te obstrinxisti,
quod tibi facere non licet. Priusquam esses voti-
us, liberum fuit quod velles facere, sed tunc
res inferior: quamvis non sit gratulanda liber-
tas, qua fit ut non debeatur quod cum lucro red-
ditur. Nunc vero quia tenetur apud Deum spon-
sa tua, non te ad magnam justitiam invito (sci-

licet ad continentiam, quam jam voveras, ut per superiora apparet), sed a magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris si non feceris quod vovisti, qualis mansisses si nihil tale vovisses; minor enim tunc esses, non peior: modo autem tanto, quod absit, miserior si fidem Deo fregeris, quanto beatior si persolveris. Nec ideo te vovisse poeniteat, immo gaude jam tibi non sic licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta imple factis, ipse adjuvabit qui vota tua expetit. Felix est necessitas, quæ ad meliora compellit. Patet etiam ex his verbis erroneum esse quod dicunt, quod aliquis non tenetur de implendo votum de religione intranda.

C A P. XIII.

De perfectione dilectionis proximi, quæ est necessaria ad salutem.

HIs autem consideratis de perfectione charitatis quantum pertinet ad dilectionem Dei, considerandum relinquitur de charitatis perfectione quantum pertinet ad dilectionem proximi. Est autem considerandus multiplex gradus perfectionis circa dilectionem proximi, sicut & circa dilectionem Dei. Est enim quædam perfectio, quæ requiritur ad salutem, quæ cadit sub necessitate præcepti. Est etiam quædam ulterior perfectio superabundans, quæ sub consilio cadit. Perfectio autem dilectionis proximi necessaria ad salutem consideranda est ex ipso modo diligendi, qui nobis præscribitur in præcepto de proximi dilectione, cum dicitur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quod vero Deus est universale bonum supra nos existens, ad perfectionem dilectionis divinæ requiritur, ut totum cor hominis secun-

secundum aliquem modum convertatur in Deum, sicut ex supra dictis patet. Et ideo modus divini dilectionis convenienter exprimitur per hoc quod dicitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Proximus autem noster non est universale bonum supra nos existens, sed particulare infra nos constitutum: & ideo non determinatur nobis modus, ut aliquis diligat proximum ex toto corde, sed sicut seipsum. Ex hoc autem modo circa dilectionem proximi, tria consequuntur. Primo quidem, ut sit vera dilectio. Cum enim de ratione dilectionis, sive amoris hoc esse videatur, ut aliquis bonum velit ei quem amat; manifestum est, quod motus amoris, sive dilectionis in duo tendit, scilicet in eum cui aliquis vult bonum, & in bonum quod optat eidem. Et quavis utrumque amari dicatur, tamen illud vere amatur, cui aliquis bonum optat. Bonum vero quod quis optat alicui, quasi per accidens dicitur amor, prout ex consequenti sub actu amoris cadit. Inconveniens enim est dicere, quod illud vere, & proprie ametur, cuius destructionem aliquis optat. Multa autem sunt bona, quæ dum in nostrum usum vertimus, consumuntur; sicut vinum dum bibitur, & equus dum exponitur pugnæ: unde manifestum est, quod dum res aliquas in nostrum usum vertere cupimus, vere quidem, & proprie nos ipsos amamus, res autem illæ per accidens, & quasi abusive a nobis amari dicuntur. Manifestum est autem, quod unusquisque naturaliter sic vere se amat, ut sibi ipsi bona optet, puta felicitatem, virtutem, scientiam, & quæ ad sustentationem vitæ requiruntur. Quæcumque vero aliquis in suum usum assumit, non vere illa amat, sed usum, & magis seipsum. Sicut autem illas res assumimus in nostrum usum, ita etiam & homines ipsos. Si igitur proximos eo tantum modo diligamus, in quantum in nostrum usum

Venire possunt, manifestum est, quod eos non vere diligimus, nec sicut nos ipsos: & hoc quidem apparet in amicitia utilis, & delectabilis. Qui enim amat aliquem, quia est ad suam utilitatem, vel delectationem, seipsum amare convincitur, cum ex altero bonum delectabile, vel utile quaerit, non illum ex quo quaerit; nisi sicut dicitur amari vinum, vel equus, quæ non diligimus, sicut nos ipsos, ut eis bona optemus, sed magis ut ipsa bona existentia nobis cupiamus. Primo ergo ex hoc quod præcipitur, quod homo proximum tamquam se ipsum diligat, dilectionis veritas demonstratur, quam necesse est charitati adesse. Procedit enim charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, ut Apostolus dicit 1. Timoth. 1. Ideo ut ipse dicit 1. Corin. 13: Charitas non quaerit quæ sua sunt; sed optat bona eis, quos amat. Et hujus rei seipsum exemplum dat, cum dicit 1. Cor. 10: Non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvæ fiant. Secundo ex prædeterminato modo nobis indicitur, ut dilectio proximi sit iusta, & recta. Est enim iusta, & recta dilectio, cum majus bonum minori bono præponitur. Manifestum est autem, quod inter omnia humana bona, bonum animæ præcipuum locum tenet, post hoc autem ordinatur bonum corporis, ultimum autem bonum est, quod consistit in rebus exterioribus. Unde & hunc ordinem diligendi seipsum, videmus homini naturaliter inditum. Nullus enim est qui non mallet se corporis oculo privari, quam usu rationis, quæ est oculus mentis. Rursusque pro vita corporali tuenda, vel conservanda, homo omnia sua bona exteriora largitur, secundum illud Job 2: Pelle pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua. Et hic quidem naturalis ordo dilectionis sui ipsius in paucis, vel nullis deficit, quantum ad naturalia bona, de
qui-

quibus exemplum posuimus. Sed inveniuntur nonnulli; qui quantum ad superaddita hunc ordinem dilectionis pervertunt, sicut cum propter salutem, vel delectationem corporis, bonum virtutis, aut scientiæ multi abjiciunt. Rursusque propter exteriora bona conquirenda, corpus suum periculis, & laboribus immoderatis exponunt, quorum non est recta dilectio, immo, ut amplius dicam, nec vere isti seipsos diligere comprobantur. Hoc enim maxime videtur esse unumquodque, quod est in ipso præcipuum. Unde & civitatem aliquid facere dicimus, quando id faciunt principes civitatis. Manifestum est enim, quod præcipuum in homine est anima, & inter animæ partes, sive potestates, ratio sive intellectus. Qui ergo bonum rationalis animæ contemnit inhærens bonis corporis, vel animæ sensitivæ, manifestum est quod non vere seipsum diligit; unde & in Psalm. 10, dicitur: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Sic ergo rectitudo circa dilectionem proximi instituitur, cum præcipitur alicui quod proximum diligat sicut seipsum, ut scilicet eo ordine bona proximis optet, quo sibi optare debet, præcipue quidem spiritualia bona, deinde bona corporis, etiam quæ in exterioribus bonis consistunt. Si quis vero proximo bona exteriora optet contra salutem corporis, aut bona corporis contra salutem animæ, non eum diligit sicut seipsum. Tertio vero ex prædicto modo præcipitur, ut sit iuncta proximi dilectio. Dicitur enim aliquid sanctum ex eo quod ordinatur ad Deum, unde & stare sanctum dicitur, quia Deo est dicatum, & res hujusmodi, quæ divino ministerio mancipantur. Quod autem aliquis alium diligat sicut seipsum, ex hoc contingit, quod communionem aequam ad invicem habent: in quantum enim aequa duo simul conveniunt, considerantur quasi unum, & sic unum eorum se habet ad alterum
sicut

sicut ad seipsum. Contingit enim aliquos duos multipliciter convenire. Conveniunt enim aliqui naturali convenientia secundum generationem carnalem, puta qui ex eisdem parentibus oriuntur: alii vero conveniunt convenientia quadam civili, puta quia sunt ejusdem civitatis municipes, & sub eodem principe, & eisdem legibus gubernantur. Et secundum unumquodque officium, vel negotiationem, aliqua convenientia, vel communicatio invenitur, sicut qui sunt socii in negotiando, vel militando, vel fabрили officio seu artificio, aut in quocumque hujusmodi. Et hujusmodi quidem proximorum dilectiones honestæ quidem, & rectæ possunt esse, sed non ex hoc sanctæ dicuntur, sed solum ex hoc quod dilectio proximi ordinatur in Deum: sicut enim homines, qui sunt unius civitatis consortes, in hoc conveniunt, quod uni subduntur principi, cujus legibus gubernantur; ita & omnes homines in quantum naturaliter in beatitudinem tendunt, habent quamdam generalem convenientiam in ordine ad Deum, sicut ad summum omnium principem, & beatitudinis fontem, & totius justitiæ legislatorem. Considerandum est autem, quod bonum commune secundum rectam rationem est bono proprio præferendum: unde unaquæque pars naturali quodam instinctu ordinatur ad bonum totius. Cujus signum est, quod aliquis percussioni manum exponit, ut cor, vel caput conservet, ex quibus totius hominis vita dependet. In prædicta autem communitate qua omnes homines in beatitudinis fine conveniunt, unusquisque homo ut pars quædam consideratur, bonum autem commune totius est ipse Deus, in quo omnium beatitudo consistit. Sic igitur secundum rectam rationem, & naturæ instinctum unusquisque seipsum in Deum ordinat, sicut pars ordinatur ad bonum totius, quod quidem per charitatem perficitur, qua

Quia homo seipsum propter Deum amat. Cum igitur situr aliquis etiam proximum propter Deum amat, diligit eum sicut seipsum, & per hoc dilectio sancta efficitur. Unde dicitur 1. Joan. 4: Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Quarto ex prædicto modo dilectionis instruimur, ut proximi dilectio sit efficax, & operosa. Manifestum est enim quod unusquisque sic seipsum diligit, ut non solum vellet sibi ipsi bonum advenire, & malum vitare, sed unusquisque pro posse bona sibi procurat, & mala repellit. Tunc ergo homo proximum diligit sicut seipsum, quando non solum affectum ad proximum habet quo ei bona cupit advenire, & mala repelli, sed etiam affectum ostendit opere adimplendo; unde 1. Joann. 3. dicitur: Filii mei non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate.

C A P. XIV.

De perfectione dilectionis proximi. quæ cadit sub consilio.

Consideratis igitur his, quibus dilectio proximi perficitur perfectione necessaria ad salutem, considerandum est de perfectione dilectionis proximi, quæ communem perfectionem excedit, sub consilio cadit. Hæc autem perfectio secundum tria attenditur. Primo quidem secundum extensionem. Quanto enim ad plures dilectio extenditur, tanto videtur dilectio proximæ magis perfecta. In hac autem dilectionis extensione triplex gradus considerandus occurrit. Sunt enim quidam qui alios homines diligunt vel propter beneficia sibi impensa, vel propter naturalis cognationis vinculum, aut civilis; & iste dilectionis gradus terminis civilis amicitiae coar-

ctus.

clatur. Unde dicit Dominus Matth. 5 : Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Sunt autem alii qui dilectionis affectum etiam ad extraneos extendunt, dum tamen in eis non inveniantur aliquid, quod eis adversetur: & hic quidem dilectionis gradus quodammodo sub naturæ limitibus coarctatur. Quia enim omnes homines conveniunt in natura speciei, omnis homo est naturaliter omni homini amicus. Et hoc maxime ostenditur in hoc, quod homo alium errantem in via dirigit, & a casu sublevar, & alios huiusmodi dilectionis effectus impendit. Sed quia homo naturaliter seipsum magis quam alium diligit, ex eadem autem radice procedit, ut aliquid diligatur, & ejus contrarium odio habeatur; consequens est ut infra naturalis dilectionis limites inimicorum dilectio non comprehendatur. Tertius autem dilectionis gradus est, ut dilectio proximi etiam ad inimicos extendatur, quem quidem dilectionis gradum Dominus docet Matth. 5. dicens: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & in hoc dilectionis perfectionem esse demonstrat, unde concludit subdens: Estote igitur vos perfecti, sicut & Pater vester perfectus est. Quod autem hoc sit ultra perfectionem communem, patet per Augustinum in Enchir. qui dicit, quod ista sunt perfectorum filiorum Dei, ad quæ quidem se debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc affectum orando Deum, secumque luctando perducere. Tamen hoc tam magnum bonum tantæ multitudinis non est, quam tamen credimus exaudiri, cum in oratione dicimus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hic tamen considerandum videtur, quod cum nomine proximi omnis

omnis homo intelligatur, in hoc autem quod dicitur, Diliges proximum tuum sicut teipsum, nulla fiat exceptio; videtur ad necessitatem præcepti pertinere, quod etiam inimici diligantur. Sed hoc de facili solvitur, si hoc quod supra dictum est de perfectione divini amoris, ad memoriam revocetur. Dictum est enim supra, quod in hoc quod dicitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, potest intelligi quod est de necessitate præcepti, & quod est de perfectione consilii, & ulterius quod est de perfectione comprehensoris. Si enim sic intelligatur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ut semper cor hominis actu feratur in Deum, sic pertinet ad perfectionem comprehensoris. Si autem sic intelligatur, ut cor hominis nihil acceptet, quod sit divinæ dilectioni contrarium, sic est de necessitate præcepti. Quod vero homo etiam ea abjiciat, quibus potest licite uti, ut liberius Deo vivat, hoc est de perfectione consilii. Sic igitur & hic dicendum est, quod de necessitate præcepti est ut a communitate dilectionis, qua quis proximos tenetur diligere, inimicum non excludat, nec aliquid contrarium hujus dilectionis in corde suo recipiat. Sed quod actu feratur mens hominis in dilectionem inimici, etiam cum non accedit necessitas, pertinet ad perfectionem consilii. In casu enim alicujus necessitatis etiam in speciali actu inimicos diligere, & eis benefacere tenemur ex necessitate præcepti, puta si fame morentur, vel in alio hujusmodi articulo essent. Extra hos autem necessitatis articulos inimicis specialem affectum, & effectum impendere ex necessitate præcepti non tenemur, cum nec etiam teneamur ex necessitate præcepti hæc in speciali omnibus exhibere. Hujusmodi autem inimicorum dilectio directe ex sola divina dilectione derivatur. In aliis autem dilectionibus movet ad diligendum aliquod aliud
be.

bonum, puta vel beneficium exhibitum, vel communicatio sanguinis, vel unitas civitatis, aut aliquid hujusmodi. Sed ad diligendum inimicos nihil movere potest nisi solus Deus. Diliguntur enim in quantum sunt creaturæ Dei, quasi ad ejus imaginem facti, & ipsius capaces. Et quia Deum omnibus aliis bonis charitas præfert, considerat cujuscumque boni detrimentum, quod ab hostibus patitur ad hoc quod eos odiat, sed magis considerat divinum bonum, ut eos diligat. Unde quanto perfectius viget in homine charitas Dei, tanto facilius animus ejus flectitur ut diligat inimicum. Consideratur autem secundo perfectio dilectionis proximi secundum intensiorem amoris. Manifestum est enim quod quanto aliquis intensius amatur, tanto facilius alia propter ipsum contemnuntur. Ex his ergo quæ homo propter dilectionem proximi contemnit, considerari potest, an sit perfecta dilectio proximi. Hujus autem perfectionis triplex gradus invenitur. Sunt enim aliqui qui exteriora bona contemnunt propter dilectionem proximorum, dum vel ea particulariter proximis administrant, vel totaliter omnia necessitatibus erogant proximorum, quod videtur Apostolus tangere cum dicit 1. Corinth. 13: Si distribuero in cibos pauperum omnem substantiam. Et Cantic. 8. dicitur: Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Unde & Dominus hoc comprehendere videtur, dum consilium de perfectione sectanda cuidam daret dicens Matth. 19: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me. Ubi omnium bonorum exteriorum abdicationem ad duo videtur ordinare, scilicet ad dilectionem proximi cum dicit; & da pauperibus; & ad dilectionem Dei, cum dicit, sequere me. Ad idem etiam pertinet

si quis damnum in exterioribus rebus pati non recuset propter dilectionem Dei, vel proximi. Unde Apostolus commendat quosdam dicens ad Hebr. 10: Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis; & Proverb. 12. dicitur: Qui negligit damnum propter amicum, justus est. Ab hoc autem dilectionis gradu deficiunt, qui de bonis quæ habent, proximis necessitatem habentibus subvenire non curant. Unde dicitur 1. Joan. 3: Qui habuerit substantiam mundi hujus, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauferit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Secundus autem gradus dilectionis est, ut aliquis corpus suum laboribus exponat propter proximorum amorem, cujus rei exemplum Apostolus in seipso ostendit, cum dicit 2. Thessal. 3: In labore, & fatigatione nocte, & die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Et ad idem refertur, si quis tribulationes, & persecutiones propter proximorum amorem pati non recuset. Unde & Apostolus dicit 2. Corinth. 1: Sive tribulamur pro vestra exhortatione, & salute: & 2. Timot. 2. dicit: Laboro usque ad vincula quasi male operans, sed verbum Dei non est alligatum, ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur. Ab hoc autem gradu deficiunt qui de delitiis nihil omitterent, nec aliquid incommodi sustinerent pro aliorum amore, contra quos dicitur Amos 6: Qui dormitis in lectis eburneis, & lascivitis in stratis vestris. Qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterii, sicut David, putaverunt se habere vasa cantici, bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur super contritione Joseph. Et Ezech. 13. dicitur: Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis vos murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. Tertius

autem gradus dilectionis est, ut aliquis animam suam pro fratribus ponat. Unde dicitur 1. Joan. 3: In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Ultra autem hunc gradum dilectio intendi non potest. Dicit enim Dominus Jo. 15: Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis: unde in hoc perfectio fraternæ dilectionis consistit. Pertinent autem ad animam duo. Unum quidem secundum quod vivificatur a Deo, & quantum ad hoc pro fratribus animam ponere non debet. Tantum enim quis diligit vitam animæ, quantum diligit Deum: plus enim debet unusquisque Deum diligere, quam proximum. Non debet ergo aliquis peccando vitam animæ suæ contemnere, ut proximum salvet. Aliud autem consideratur in anima secundum quod vivificat corpus, & est principium vitæ humanæ, & secundum hoc pro fratribus animam ponere debemus. Plus enim debemus proximum diligere, quam corpora nostra. Unde vitam corporalem pro salute spirituali proximorum ponere convenit. Et hoc cadit sub necessitate præcepti in necessitatis articulo, puta si aliquis videret aliquem ab infidelibus seduci, deberet se mortis periculo exponere, ut eum a seductione liberaret. Sed quod aliquis extra hos necessitatis casus pro salute eorum mortis periculis se exponat, pertinet ad perfectionem justitiæ, vel ad perfectionem consilii, cujus exemplum ab Apostolo accipere possumus, qui dicit 2. Cor. 12: Ego autem libentissime impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris: ubi dicit Glossa: Perfecta charitas hæc est, ut quis paratus sit etiam pro fratribus mori. Habet autem quamdam mortis similitudinem conditio servitutis, unde & mors civilis dicitur. Vita enim in hoc maxime mani-
fe-

festatur, quod aliquis mover seipsum; quod autem non potest moveri nisi ab alio, quasi mortuum esse videtur. Manifestum est autem, quod servus non a seipso movetur, sed per imperium domini. Unde homo in quantum servituti subicitur, quamdam mortis similitudinem habet. Unde ad eandem perfectionem dilectionis pertinere videtur, quod aliquis seipsum servituti subiciat propter amorem proximi, & quod se periculo mortis exponat: licet hoc perfectius esse videatur, quia homines naturaliter magis mortem refugiunt quam servitutem. Tertio vero consideratur fraternæ dilectionis perfectio ex effectu. Quanto enim majora bona proximis impendimus, tanto perfectior dilectio videtur. Sunt autem circa hoc tres gradus considerandi. Sunt enim quidam, qui proximos obsequuntur in corporalibus bonis, puta qui vestiunt nudos, pascunt famelicos, & infirmis ministrant, & alia hujusmodi faciunt, quæ sibi Dominus reputat exhiberi, ut patet Matt. 25. Sunt autem aliqui, qui spiritualia bona largiuntur, quæ tamen non excedunt conditionem humanam, sicut qui docet ignorantem, consulit dubitanti, & revocat errantem, de quo commendatur Job 4: Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti. Sunt autem alii, qui spiritualia bona, & divina supra naturam, & rationem existentia proximis largiuntur, scilicet doctrinam divinorum, manuductionem ad Deum, & spirituales Sacramentorum communicationem. Et de his donis Apostolus mentionem facit ad Gal. 3. dicens: Qui tribuit vobis spiritum, & operatur in vobis virtutes. Et 1. Thes. 2: Cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, ecce accepistis illud non ut verbum hominum, sed ut est vere verbum Dei. Et 2. Corint. 11: Respondi vos uni viro: & postmodum subdit: Nam

si is quis venit, alium Christum prædicat, quem non prædicavimus, aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis, aut aliud Evangelium, quod non recepistis, recte pateremini. Hujusmodi autem bonorum collatio ad singularem quamdam perfectionem pertinet fraternæ dilectionis, quia per hæc bona homo ultimo fini conjungitur, in quo summa hominis perfectio consistit; unde ad hanc perfectionem ostendendam dicitur Job 37: Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias? Per nubes autem secundum Gregorium sancti prædicatores intelliguntur. Habent autem istæ nubes semitas subtilissimas, scilicet prædicationis sanctæ vias, & perfectas scientias, dum de suis meritis se nihil esse sciunt, quia ea quæ proximis impendunt, supra ipsos existunt. Additur autem ad hanc perfectionem, si hujusmodi spiritualia bona non uni tantum, vel duobus, sed toti multitudini exhibeantur; quia etiam secundum Philosophos, bonum gentis perfectius est, & divinius, quam bonum unius. Unde & Apostolus dicit Eph. 4: Alios autem pastores, & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi; scilicet totius Ecclesiæ. Et 1. Corint. 14. dicit: Quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærite ut abundetis.

C A P. XV.

Quid requiratur ad statum perfectionis.

ESt autem considerandum quod sicut supra præmisimus, perfectionis est non solum aliquod opus perfectum facere, sed etiam opus perfectum vovere: de utroque enim consilium datur, ut supra dictum est. Qui ergo aliquod opus perfectum ex voto facit, ad duplicem perfectionem attingit,

git, sicut qui continentiam servat, unam perfectionem habet: qui autem ex voto se obligat ad continentiam servandam, & eam servat, habet & continentie perfectionem, & voti. Perfectio autem quæ est ex voto, conditionem mutat, & statum, secundum quod libertas, & servitus diversæ conditionis, vel status esse dicuntur. Sic enim accipitur status 2. quæ. 9. ubi Adrianus Papa ait: Si quando in causa capitali, vel causa status interpellatum fuerit, non per exploratores, sed per seipsum est agendum. Nam dum aliquis vovet continentiam servare, adimit sibi libertatem ducendi uxorem: qui autem simpliciter continet absque voto, prædicta libertate non privatur; non ergo in aliquo mutatur ejus conditio, sicut mutatur conditio ejus qui vovet. Nam & apud homines si quis alicui obsequatur, non ex hoc conditionem mutat, sed si obligat se ad serviendum, jam alterius conditionis efficitur. Sed considerandum est, quod potest aliquis sibi libertatem adimere vel simpliciter, vel secundum quid. Si enim aliquis se Deo, vel homini obliget ad aliquid faciendum speciale, & pro aliquo tempore, non simpliciter libertatem amisit, sed solum secundum illud ad quod se obligavit. Si autem se totaliter in potestate alicujus ponat, ita quod nihil sibi libertatis retineat, simpliciter conditionem mutavit factus simpliciter servus. Sic ergo dum aliquis Deo vovet aliquod particulare opus, puta peregrinationem, aut jejunium, aut aliquod hujusmodi, non simpliciter conditionem, vel statum mutavit, sed secundum aliquid tantum. Si vero totam vitam suam voto Deo obligavit, ut in operibus perfectionis ei deserviat, jam simpliciter conditionem, vel statum perfectionis assumpsit. Contingit autem aliquos opera perfectionis facere non voventes, aliquos vero totam vitam suam voto obligantes ad perfectionis opera, quæ non

32 *Epistolum decimumoctavum*
impleat. Unde patet quosdam perfectos quidem
esse, qui tamen perfectionis statum non habent:
aliquos vero perfectionis statum habere, sed per-
fectos non esse.

C A P. XVI.

*Quod esse in statu perfectionis convenit
Episcopis, & Religiosis.*

EX his autem quæ dicta sunt supra, manifeste
apparet, quibus competat in perfectionis sta-
tu esse. Dictum est enim supra, quod ad perfe-
ctionem divinæ dilectionis triplici via procedi-
tur, scilicet abrenuntiando exterioribus bonis, re-
linquendo uxorem, & alias cogitationes carnales,
& abnegando seipsum, vel per mortem quam pro
Christo patitur, vel quia abnegat propriam vo-
luntatem. Qui ergo ad hæc opera perfectionis
rotam vitam suam voto obligant Deo, manife-
stum est eos perfectionis statum assumere: & quia
in omni religione hæc tria voventur, manifestum
est omnem religionem perfectionis statum esse.
Rursus autem ostensum est, tria pertinere ad per-
fectionem fraternæ dilectionis, ut scilicet inimici
diligantur, eisque serviatur, & ut aliquis animam
suam pro fratribus ponat vel exponendo se peri-
culis mortis, vel etiam vitam suam totaliter or-
dinando in utilitatem proximorum, & quod pro-
ximis spiritualia impendantur. Ad hæc autem tria
manifestum est teneri Episcopos. Cum enim Ec-
clesiæ universam curam susceperint, in qua ple-
rumque inveniuntur aliqui eos odientes, perse-
quentes, & blasphemantes; necesse habent inimi-
cis, & persequentibus dilectionis, & beneficentiæ
vicem rependere, cujus exemplum in Apostolis
apparet, quorum sunt Episcopi successores. In
medio enim persecutorum commorantes, salutem
eo-

eorum procurabant. Unde & Dominus eis mandat Matth. 10: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum; ut scilicet plurimos morsus ab eis accipientes non solum non consumantur, sed & illos convertant. Et Augustinus in lib. de sermone Domini in monte, exponens illud quod habetur Matth. 5: Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram; sic dicit: Hæc ad misericordiam pertinere hi maxime sentiunt, qui eis quos multum diligunt serviunt, vel pueris, vel phreneticis, a quibus multa sæpe patiuntur, & si eorum salus illud exigat, præbent se etiam ut plura patiantur. Docet ergo medicus, & dominus animarum, ut discipuli sui eorum, quorum saluti consulere volunt, imbecillitates æquo animo tolerarent. Omnis namque improbitas ex imbecillitate animi venit: quia nihil innocentius est eo, qui est in virtute perfectus. Hinc est quod Apostolus 1. Corinth. 4. dicit: Maledicimur, & benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus. Tenentur etiam Episcopi, ut pro salute suorum subditorum animam suam ponant. Dicit enim Dominus Joann. 10: Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis: quod exponens beatus Gregorius dicit: Audistis fratres charissimi ex lectione Evangelica eruditionem vestram, audistis & periculum nostrum. Et postea subdit: Ostenfa nobis est igitur de contemptu mortis via quam sequamur, apposita est forma cui imprimamur. Primum nobis est exteriora nostra misericorditer ovibus ejus impendere; postremum vero, si necesse sit, etiam mortem nostram pro eis debemus ministrare. Et postea subdit: Lupus etenim super oves venit, cum quilibet injustus, & raptor fideles quosque, atque humiles opprimit; sed is qui pastor videbatur esse, & non erat, relinquit oves, & fugit,

quia dum sibi ab eo periculum metuit, resistere ejus injustitiæ non præsumit. Ex quibus verbis patet, quod de necessitate pastoralis officii est, ut periculum mortis non refugiat propter gregis sibi commissi salutem. Obligatur ergo ex ipso officio sibi commissio ad hanc perfectionem dilectionis, ut pro fratribus animam ponat. Similiter etiam ex officio Pontifex obligatur ad hoc quod bona spiritualia proximis administret, quasi quidam mediator inter Deum, & hominem constitutus, vicem ejus agens, qui est mediator Dei, & hominum Jesus Christus, ut dicitur 1. Timoth. 2. cujus figuram Moyses gerens dicebat Deut. 5: Ego sequester, & medius fui inter Deum, & vos in tempore illo. Et ideo preces, & obsecrationes Deo in persona populi offert, quia ut dicitur Hebr. 5: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis. Sed rursus personam Dei gerit in comparatione ad populum, dum populo quasi virtute Domini judicia, documenta, exempla, & Sacramenta ministrat. Unde Apostolus dicit 2. Cor. 2: Ego quod donavi, si quid donavi, propter vos, in persona Christi: & in eadem Epistola dicit: An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Christus? Et 1. Corinth. 9: Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? Ad hujusmodi autem perfectionem Episcopi in sua ordinatione, vel consecratione se obligant, sicut & religiosi in sua professione. Unde dicit Apostolus 1. ad Tim. ult: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam in quam vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus; scilicet in tua ordinatione, ut Glossa ibidem exponit. Et ideo Episcopi statum perfectionis habent, sicut & religiosi. Sicut autem in humanis contractibus

bus aliquæ sollemnitates secundum humana jura adhibentur, ut contractus firmior habeatur; ita cum quadam sollemnitate, & benedictione status Pontificalis assumitur, & etiam religionis professio celebratur. Unde Dionysius dicit 6. cap. Eccle. hierar. de monachis loquens: Propter quod & perfectam ipsis donavit gratiam sancta legislatio, & quadam ipsos dignata est sanctificativa invocatione.

C A P. XVII.

*Quod status Pontificalis est perfectior quam
status religionis.*

Posset autem alicui minus circumspecto videri, quod status perfectionis religionis esset sublimior, quam status Pontificalis perfectionis: sicut dilectio Dei, ad cujus perfectionem ordinatur religionis status, præeminet dilectioni proximi, ad cujus perfectionem ordinatur Pontificalis status: & sicut vita activa, cui Pontifices inserviunt, minor est quam vita contemplativa, ad quam religionis status ordinari videtur. Dicit enim Dionysius 6. cap. Eccle. hierar. quod religiosos alii quidem famulos, alii autem ipsos monachos nominantes, ex Dei puro servitio, & famulatu, & indivisibili, & singulari vita tamquam uniente ipsos indivisibilium sanctis convolutionibus, id est contemplationibus, ad deiformem unitatem, & amabilem Deo perfectionem. Potest etiam aliquibus videri quod status prælationis non sit perfectus, quia divitias eis possidere licet, cum tamen Dominus dicat Matthæi 19: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Sed hoc dictum veritati repugnat. Dionysius enim dicit 5. c. Eccles. hierar. quod ordo Episcoporum est perfectivus. Et in 6. cap. dicit

ordinem monachorum esse ordinem perfectiorum. Manifestum est autem maiorem perfectionem requiri ad hoc quod aliquis perfectionem aliis tribuat, quam ad hoc quod aliquis in seipso perfectus sit: sicut majus est posse facere aliquem talem, quam esse talem, & omnis causa potior est suo effectu. Relinquitur ergo, Episcopalem statum majoris perfectionis esse quam sit status cujuscunque religionis. Idem autem apparet si quis consideret ea, ad quæ utrique obligantur. Obligantur enim religiosi ad hoc quod temporalia deferant, quod castimoniam servant, & quod sub obedientia vivant; quibus multo est amplius, & difficilius pro salute aliorum vitam ponere, ad quod, ut dictum est, Episcopi obligantur. Unde manifestum est graviores esse Episcopalem obligationem obligatione religionis. Amplius: in his ipsis ad quæ religiosi obligantur, Episcopi quodammodo obligari videntur. Tenentur enim Episcopi bona temporalia, quæ habent, in necessitate suis subditis exhibere, quos pascere debent non solum verbo, & exemplo, sed etiam temporalibus subsidio. Unde Petro, Joan. ultimo, ter dictum est a Domino, ut ejus gregem pasceret: quod ipse retinens, alios ad hoc ipsum exhortatur dicens 1. Petr. ult: Pascite, qui in vobis est, gregem Domini. Et Gregorius dicit in auctoritate supra inducâ, ex persona Episcoporum loquens: Exteriora nostra misericorditer ovibus ejus debemus impendere: & postea subdit: Qui non dat pro ovibus substantiam suam, quando pro his daturus est animam suam? Ipsi etiam Episcopi ad castitatem obligantur. Nam cum alios mundare debeant, ipsos præcipue convenit esse mundos. Unde Dionysius dicit 3. cap. cœl. hierar. quod purgativos ordines oportet ex abundantia purgationis aliis tradere de propria castitate. Et quidem religiosi per votum obedientiæ se uni prælato subi-

jici-

jiciunt; Episcopus vero servum se constituit omnium, quorum curam assumit, dum tenetur, non quod suum est quærere, sed quod multis prodest, ut salvi fiant, ut dicit Apostolus 1. Corinth. 10. Unde ipse de seipso dicit 9. c. ejusdem Epistolæ: Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci. Et 2. Corinth. 4: Non nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Jesum. Unde & consuetudo inolevit, ut summus Pontifex se scribat servum servorum Dei. Unde patet Episcopalem statum majoris perfectionis esse, quam statum religionis. Iterum, Dionysius dicit 6. c. Ecclesia. hierarchiæ, monachorum ordinem non esse adductivum aliorum, sed in seipso stantem in singulari, & sancta statione. Ad Episcopos autem ex obligatione voti pertinet alios ad Deum adducere. Dicit enim Gregorius super Ezech. quod nullum sacrificium est magis Deo acceptum, quam zelus animarum. Ordo igitur Episcoporum perfectissimus est. Hoc autem evidenter ostenditur ex Ecclesiæ consuetudine, per quam religiosi a suorum Prælatorum obedientia absoluti, ad Episcopatus ordinem assumuntur. Quod quidem licitum non esset, nisi Episcopalis status esset perfectior. Sequitur enim Ecclesia Dei Paulli sententiam, qui dicit 1. ad Corinth. 12: Æmulamini charismata meliora.

C A P. XVIII.

Solutio rationum, quibus impugnari videbatur perfectio Pontificalis status.

EA vero quæ in contrarium objiciuntur, non est difficile solvere. Perfectio enim dilectionis proximi, ut supra dictum est, ex perfectione divinæ dilectionis derivatur: quæ quidem tantum

tum in cordibus aliquorum prævalet, ut non solum Deo frui velint, & ei servire, sed etiam proximis propter Deum. Unde Apostolus dicit 2. Cor. 5: Sive enim mente excedimus, scilicet per contemplationem, hoc est Deo, idest ad honorem Dei: sive sobrii sumus, quasi vobis condescendentes, hoc est vobis, idest ad utilitatem vestram. Caritas enim Christi urget nos, ut scilicet pro vobis omnia faciamus, sicut Glossa exponit. Manifestum est autem quod majoris dilectionis signum est, ut homo propter amicum etiam alii serviat, quam si soli amico servire velit. Quod etiam dicitur de contemplativæ vitæ perfectione, non videtur ad propositum pertinere. Cum enim Episcopus mediator inter Deum, & homines constituatur, oportet ipsum & in actione præcellere, in quantum minister hominum constituitur, & in contemplatione præcipuum esse, ut ex Deo hauriat quod hominibus tradat. Unde dicit Gregorius in Pastoralis: Sit præsul actione præcipuus, præ cunctis contemplatione suspensus, rector interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum sollicitudine non relinquens. Sed etsi detrimentum aliquod in dulcedine contemplationis patiuntur propter exteriorum occupationem, qua proximis serviunt, hoc ipsum perfectionem divinæ dilectionis attestatur. Magis enim aliquem amare convincitur, qui propter ejus amorem jucunditate præsentiae ejus ad tempus carere desiderat in ejus servitiis occupatus, quam si ejus præsentia semper frui vellet. Unde Apostolus ad Rom. 9. postquam dixerat, Neque mors, neque vita separabit me a charitate Dei; postmodum subjungit: Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis; quod exponens Chrysostomus dicit in lib. de compunctione cordis: Ita enim totam ejus mentem devinxit amor Christi, ut

ut etiam hoc quod ei præ ceteris omnibus amabilius erat, esse cum Christo, rursus id ipsum, quia ita placeret Christo, contemneret. Tertiæ vero objectioni dupliciter respondetur. Primo quidem, quia Episcopi divitias Ecclesiæ, quas habent, non quasi suas possident, sed quasi communes dispensant, quod evangelicæ perfectioni non derogat. Unde Prosper dicit, & habetur 12. q. 1: Expedit facultates Ecclesiæ possideri, & proprias amore perfectionis contemni. Et postea introducto sancti Paulini exemplo, subjungit: Quo factò satis ostenditur, & propria debere propter perfectionem contemni, & sine impedimento perfectionis Ecclesiæ facultates, quæ sunt profecto communes, possideri. Circa quod tamen considerandum est, quod Ecclesiæ facultates si sic ab aliquo possideantur, quod eorum fructus non lucrifaciat, sed solum dispenset, evangelicæ perfectioni non derogat; alioquin Abbates, & Præpositi monasteriorum a religionis perfectione deciderent contra votum paupertatis agentes, quod est omnino absurdum. Si vero aliquis ex communibus Ecclesiæ facultatibus non solum dispensator fructuum, sed dominus fiat eos lucrifaciens, manifestum est eum aliquid proprium possidere, & ita deficit a perfectione eorum, qui omnibus abrenuntiantes sine proprio vivunt. Sed quia Episcopi non solum facultates Ecclesiæ possidere possunt, sed etiam patrimonialia bona, de quibus etiam eis testamentum condere licet, videtur quod ab Evangelica perfectione deficient, ad quam invitat Dominus Matth. 19. dicens, Si vis perfectus esse &c. Sed hæc quæstio de facili solvitur, si prædicta ad memoriam revocentur. Dictum est enim supra, quod abdicatio propriarum divitiarum non est perfectio, sed quoddam perfectionis instrumentum. Possibile autem est, aliquem perfectionem acquirere sine propriarum divitiarum ab-

abiectione actuali. Hoc autem sic potest manifestari. Cum enim Dominus perfectionis documenta tradens, dicat Matth. 5: Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: & ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo: non semper perfecti hoc actu complent, alioquin Dominus ab hac perfectione defecit, quia in maxilla alapa suscepta non præbuit ei alteram, sed dixit: Si male locutus sum, perhibe testimonium de malo: si autem bene, cur me cædis? ut dicitur Joan. 18. Sed nec Paulus cum percuteretur, maxillam præbuit, sed sicut dicitur Act. 23. dixit: Percutiat te Deus, paries dealbate. Non est ergo de necessitate perfectionis, ut huiusmodi opere compleantur; sed hæc intelligenda sunt secundum animi præparationem, ut Augustinus dicit in lib. de sermone Domini in monte. In hoc enim perfectio hominis consistit, ut homo habeat animum paratum ad hæc facienda quotiescumque fuerit opus. Similiter etiam, ut Augustinus dicit in libro quæstionum Evangelii, & habetur in Decretis 41. distinct. quod Dominus dicit in Evangelio: Justificata est sapientia ab omnibus filiis suis, ostendit filios sapientiæ intelligere non in manducando, nec in abstinendo esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiam. Unde & Apostolus dicit Phil. 4: Scio abundare, & penuriam pati. Ad hanc autem æquanimitatem inopiam tolerandi religiosi perveniunt per exercitium nihil habendi: sed Episcopi ad eam perducī possunt per exercitium circa curam Ecclesiæ, & dilectionem fraternam, ex qua non solum proprias divitias pro salute proximorum exponere, vel contemnere debent esse parati, quando fuerit opportunum; sed etiam propria corpora, ut supra di-

dictum est. Unde Chrysostomus dicit in dialogo suo: Magnum certe monachorum certamen: & postea subdit: Ibi, scilicet in monastico statu, jejunium est durum, & vigiliæ, & reliqua quæ ad afflictionem corporis concurrunt: hic vero, scilicet in statu Pontificali, erga animam ars tota versatur. Et postea ponit exemplum, sicut hi qui arte mechanica quædam stupenda faciunt, ad quæ utuntur pluribus instrumentis; Philosophus autem nihil de his requirens, omnem artem suam operibus solius mentis ostendit. Forte autem alicui videtur, quod Episcopi teneantur, ut hanc perfectionem de abjiciendis divitiis habeant non solum in præparatione animi, sed etiam in exercitio actus. Dominus enim Apostolis mandavit, ut dicitur Matth. 10: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. Episcopi autem successores Apostolorum sunt; tenentur ergo ad hæc mandata Apostolis facta. Sed manifestum est id, quod concluditur, verum non esse. Fuerunt enim plurimi in Ecclesia Dei Episcopi, de quorum sanctitate dubitari non potest, qui hoc non observaverunt, sicut Athanasius, Hilarius, & alii plurimi successores. Unde Augustinus dicit in lib. contra mendacium: Non oportet tantum præcepta Dei retinere, sed etiam vitam moresque iustorum. Itaque plura in verbis intelligere non valentes, in factis sanctorum colligimus, quemadmodum oportet ea accipi. Et hujus ratio est, quia idem Spiritus Sanctus, qui loquitur in Scripturis, movet sanctos ad operandum, secundum illud Rom. 8: Quicumque spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Et ideo non est credendum, id quod a sanctis viris communiter agitur, contra divinum præceptum esse. Ut ergo ibidem dicitur, & etiam in lib. de consensu Evangelistarum, cur

Dominus dixerit Apostolis ut nihil possiderent, nec aliquid secum in via portarent, satis ipse significavit cum addidit: Dignus est enim operarius mercede sua. Unde satis ostendit hoc esse permissum, non jussum, unde qui permissione uti non vult, ut ab aliis accipiat unde vivat, sed sua defert ad vivendum, non contra Domini præceptum facit. Aliud est enim permissione non uti, quod & Paullus fecit, & aliud agere contra præceptum. Potest etiam & aliter solvi, ut intelligatur hoc Dominum præcepisse quantum ad primam missionem, qua mittebantur Apostoli ad prædicandum Judæis, apud quos consuetum erat, ut doctores viverent de stipendiis eorum quos docebant. Voluit Dominus, sicut dicit Chrysostomus, primo quidem discipulos per hoc facere non suspectos, quasi causa quæstus prædicarent. Secundo, ut a sollicitudine liberarentur. Tertio, ut virtutis ejus experimentum fumerent, qui sine hujusmodi poterat eis in necessariis providere. Sed postmodum imminente passione, quando jam ad gentes mittendi erant, aliud eis præcepit, ut habetur Luc. 22. Quæsit enim ab eis: Quando misi vos sine sacco, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? Qui cum dixissent, Nihil; subjunxit: Sed nunc qui habet saccum, rollat similiter & peram. Unde ob hoc non tenentur Episcopi Apostolorum successores, ut nihil possideant, nec aliquid secum in via deferant,

C A P. XIX.

Quod status Episcopalis, quumvis sit perfectior quam status Religionis, non tamen est ambiendus.

Sed cum Apostolus dicat 1. Cor. 13: Æmulamini charismata meliora; si pontificalis status

tus est perfectior quam status religionis, magis deberet sibi aliquis statum praelationis procurare, quam quod ad statum religionis accederet. Sed si quis diligenter consideret, evidens ratio invenitur, quare religionis status meritorie appetitur, status autem pontificalis non absque vitio ambitionis desideratur. Qui enim statum religionis assumit, se & sua abnegans aliis se subicit propter Christum: qui vero ad statum pontificalem promovetur, quemdam sublimitatis honorem in his quæ sunt Christi, consequitur: quem appetere præsumptuosum videtur, cum major honor, & potestas non nisi melioribus debeatur. Unde Augustinus 19. de civitate Dei, dicit: Exponere voluit Apostolus, quid sit Episcopatus, quia nomen est operis, non honoris. Græcum est enim atque inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur, superintendit, curam scilicet eorum gerens, *ἐπι* quippe *super*, *σκοπος* vero *intentio* est. Ergo *ἐπισκοπος* græce, latine *superintendere* possumus dicere, ut intelligat non se Episcopum qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium: locus vero superior, sine quo populus regi non potest, etsi ita teneatur, atque administretur ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem. Chrysostomus autem super Matthæum exponens illud, Principes gentium dominantur eorum, sic dicit: Opus quidem desiderare bonum, bonum est, quia nostræ voluntatis est, & nostra est merces: primatum autem honoris concupiscere, vanitas est. Neque enim Apostolus laudem habebit apud Deum, quia
Apo-

Apostolus fuit, sed quia opus Apostolatus sui bene implevit. Conservatio ergo desideranda, non dignior gradus. Est etiam & aliud advertendum, quod religionis status perfectionem non præsupponit, sed ad perfectionem inducit. Pontificalis autem dignitas perfectionem præsupponit. Qui enim Pontificatus honorem suscepit, spirituale magisterium assumit. Unde Apostolus dicebat 1. Tim. 2: Positus sum ego prædicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor gentium in fide, & veritate. Ridiculum autem est perfectionis magistrum fieri, qui perfectionem per experimentum non novit. Et sicut dicit Gregorius in Pastoralis: Tantum debet actionem populi alio transcendere præsulis, quantum distare solet a grege vita pastoris. Quæ quidem differentia ex verbis Domini manifeste colligitur. Cum enim Dominus paupertatis consilium daret, his verbis est usus: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Unde manifeste apparet, quod paupertatis assumptio perfectionem non præexigit, sed ad eam ducit. Cum vero prælationis officium Petro committeret, quæsit: Simon Joannis diligis me plus his? Qui cum responderet, Tu scis quia amo te, subjecit: Pasce oves meas. Per quod manifeste datur intelligi, quod perfectionem charitatis præexigit assumptio prælationis. Præsumptuosum autem esse videtur, ut quis se æstimet esse perfectum. Unde Apostolus dicit Philip. 3: Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim. Et postea subdit: Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus. Quod autem aliquis perfectionem desideret, & eam assequi velit, non præsumptionis, sed sanctæ æmulationis esse videtur, ad quam Apostolus hortatur, 1. Corinth. 13: Æmulamini charismata meliora. Et ideo religionis statum assumere, laudabile est: ad prælationis autem fastigium

gium anhelare nimiae præsumptionis est. Unde Gregorius dicit in Pastoralis: Is qui recusavit prælationis officium, plene non restitit: & is qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum vidit. Per quod datur intelligi, quod vocatus ad prælationis officium nec omnino resistat, nec ad ipsum anhelet, nisi se prius purgatum videat; ne aut non purgatus adire quisquam sacramenta audeat, aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbe contradicat. Quia ergo valde difficile est purgatum se quemlibet posse cognoscere, prælationis officium tutius declinatur. Est autem & aliud considerandum, scilicet quod statum religionis rerum temporalium abjectio comitatur, e contrario vero statui prælationis multa bona temporalia adjunguntur. Qui ergo religionis statum assumunt, manifeste demonstrant se temporalia bona non quærere, sed quod per eorum abjectionem ad bona spiritualia tendunt. Qui vero pontificalem dignitatem assumunt, plerumque magis temporalia bona considerant quam æterna. Unde Gregorius dicit in Pastoralis: Tunc fuit laudabile Episcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire. Et postea subdit: Sanctum quippe officium non diligit omnino, sed nescit qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis ceterorum subjectione pascitur, laude propria lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantia exultat. Mundi ergo lucrum quæritur sub ejus honoris specie, quo mundi destrui lucra debuerunt. Est & aliud advertendum, quod qui prælationis statum assumit, multis periculis se exponit. Dicit enim Gregorius in Pastoralis: Plerumque in occupatione regiminis ipse quoque boni operis usus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari recte navim etiam im-

peritus dirigit, perturbato autem tempestatis fluctibus etiam peritus se nautā confundit. Quid namque est potestas culminis, nisi tempestas mentis, in qua cogitationum semper procellis navis cordis quatitur, & huc illucque incessanter impellitur, ut per repentinos excessus oris, & operis, quasi per obviantia saxa frangatur? Cujus periculi exemplum in David apparet: quia, ut dicit Gregorius, David auctoris iudicio pene in cunctis actibus placens, ut principatus pondere clauit, in tumorem vulneris erupit, factusque est in morte viri crudeliter rigidus, qui in appetitu feminæ fuit enerviter fluxus: prius ferire comprehensum persecutorem noluit, & post cum damno exercitus devotum militem sub studio fraudis extinxit. Qui autem statum religionis assumit, pericula peccati vitat. Unde Hieronymus ex persona monachi loquens in Epistola contra Vigilantium dicit: Ego cum fugero scilicet, mundum, non vincor in eo quod fugio, sed ideo fugio ne vincar. Nulla securitas cum vicino serpente dormire: potest fieri ut me non mordeat, tamen potest fieri ut aliquando me mordeat. Quod ergo aliquis pericula peccati evitans religionis statum assumat, prudentiæ est. Quod vero sponte ad prælationis statum aspiret, vel nimiae præsumptionis est, si se tam fortem existimet esse, ut inter pericula possit manere securus: vel omnino suæ salutis curam non habens, si peccata vitare non curat. Ex his ergo apparet quod prælationis status, etsi perfectus sit, tamen absque vitio concupiscentiæ appeti non potest.

C A P. XX.

*Rationes quorundam qui adstruere conantur, quod
Presbyteri curati, & Archidiaconi sunt in sta-
tu perfectiori quam religiosi, & ea-
rum solutiones.*

Sunt autem quidam qui non solum Episcoporum statum præferre religiosorum statui sunt contenti, sed & Decanorum, & Plebanorum, & Archidiaconorum, & quorumcumque curam habentium animarum. Quod multipliciter asserere conantur. Dicit enim Chrysostomus in 6. libro sui dialogi: Si aliquem mihi talem adducas monachum, qualis ut secundum exaggerationem dicam, fuit Helias, tamen quamdiu solus est, si non perturbatur, neque graviter peccat, quippe non habet quibus stimuletur, atque exasperetur; non tamen illi comparandus est, qui traditus populis, & multorum ferre peccata compulsus, immobilis perseveravit, & fortis. Ex quo manifeste videtur, quod monachus quantumcumque perfectus, adæquari non possit cuiuscumque curam animarum habenti, si eam bene exerceat. Adhuc, ibidem postmodum subditur: Si quis mihi proponeret optionem ubi mallet placere, in officio Sacerdotali, an in solitudine monachorum, sine comparatione eligerem illud quod prius dixi. Incomparabiliter igitur præferendus est status curam animarum habentium, quam vivere etiam in solitudine monachorum, quod genus religionis perfectissimum reputatur. Item, Augustinus dicit in Epistola ad Valerium: Cogitet religiosa prudentia tua nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore, facilius, & levius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctorie, atque adulatorie res agatur:

E 2

tur : sed nihil apud Deum miserabilius , & tristius , & damnabilius . Item , nihil est in hac vita , maxime hoc tempore , difficilius , & laboriosius , & periculosius Episcopi , aut Presbyteri , aut Diaconi officio : sed apud Deum nihil beatius si eo modo militetur , quo noster Imperator jubet . Non ergo religionis status est perfectior statu Presbyterorum , aut Diaconorum , qui curas animarum habent , ad quorum officium pertinet conversari cum hominibus . Præterea , Augustinus dicit ad Aurelium : Nimis dolendum est , si ad tam ruinosam superbiam monachos subigamus , & tam gravi contumelia clericos dignos putamus , in quorum numero nos sumus , si scilicet vulgares de nobis jocabuntur dicentes : Malus monachus , bonus clericus est , cum aliquando bonus etiam monachus vix bonum clericum faciat . Major ergo est perfectio boni clerici , quam boni monachi . Item , paullo ante dicit , Non est via danda servis Dei , idest monachis , ut se facilius putent eligi ad aliquid melius , idest ad officium clericatus , si facti fuerint deteriores , monasterium scilicet deferendo . Melius est ergo officium clericatus , quam status monasticus . Item , Hieronymus dicit ad Rusticum monachum : Sic vive in monasterio , ut clericus esse merearis . Majus est ergo clericatus officium quam monachi conversatio . Præterea , non licet de majori ad minus transire : sed de statu monastico licet transire ad officium Presbyteri curam habentis , sicut dicit Gelasius Papa , & habetur 16. q. 1 : Si quis monachus fuerit , qui venerabilis vitæ merito Sacerdotio dignus prævideatur , & Abbas , sub cujus imperio Regi Christo militat , illum fieri Presbyterum petierit ab Episcopo , debet eligi , & in loco quo judicaverit ordinari , ea omnia quæ da Sacerdotii officium pertinent vel populi , vel Episcopi electione provide , ac juste acturus . Et plu-

plura alia capitula ibidem ponuntur, & distinct.
47. Ex his ergo omnibus videtur, quod status quorumcumque clericorum, & maxime curam animarum habentium, religionis statui præferatur. Horum autem dictorum ratio de facili percipi potest, si ea quæ dicta sunt, ad memoriam revocentur. Jam enim supra dictum est, aliud esse perfectionis actum, atque aliud perfectionis statum. Nam perfectionis statum non efficit nisi perpetua obligatio ad ea, quæ ad perfectionem spectant, sine qua obligatione plurimi perfectionis opera exequuntur, puta qui nullo voto continentiam servant, aut in paupertate vivunt. Rursum considerandum est, quod in Presbyteris, & Diaconis curam animarum habentibus duo considerata sunt, scilicet officium curæ, & dignitas ordinis. Manifestum est autem quod officium curæ suscipientes perpetuam obligationem non habent, cum multoties curam dimittant susceptam, sicut patet de illis qui dimittunt Parochias, vel Archidiaconatus, & religionem intrant. Patet etiam ex supra dictis, quod status perfectionis non habetur nisi cum perpetua obligatione. Manifestum est autem quod Archidiaconi, & Parochiales Sacerdotes, & etiam electi, ante consecrationem statum perfectionis nondum adepti sunt, sicut nec novitii in religionibus ante professionem. Contingit autem, ut supra dictum est, aliquem non in perfectionis statu existentem opera perfectionis agere, & perfectum esse secundum habitum charitatis. Si igitur contingit Archidiaconos, & Parochianos Presbyteros perfectos esse secundum habitum charitatis, & participare in aliquo perfectionis officio, statum tamen perfectionis non assequuntur. Hujus autem evidens signum est, quia his qui perpetuo ad aliquid deputantur, vel obligantur, aliqua ecclesiastica sollemnitas in tali obligatione adhibetur, puta qui in Episcopos con-

secratur, vel qui in professione religionis benedicuntur, etiam secundum antiquum ritum Ecclesiae, ut patet per Dionysium in libr. de ecclesiast. hierarch. c. 6. Manifestum est autem quod nihil horum sit in commissione Archidiaconatus, vel Parochiae, sed simpliciter investuntur vel per annulum, vel per aliquid tale. Unde manifestum est quod ex hoc quod aliquis Archidiaconatum, vel Parochiae curam accipit, non sortitur perpetuae obligationis statum. His autem visis facile est objecta in contrarium solvere. Quod enim Chrysostomus dicit: Si talem aliquem adducas monachum, qualis fuit Helias; non tamen illi comparandus est, qui multorum peccata ferre compellitur: manifeste apparet per ea quae dicit, quod non intendit statum statui comparare, sed ostendere difficultatem bene persistendi maiorem esse in eo, qui praest populis, quam in eo, qui solitariam vitam ducit: quod patet si integre verba accipiantur. Non enim simpliciter dicit, quod monachus non sit comparandus illi qui compellitur peccata populi ferre, sed quod monachus si non perturbatur, nec graviter peccat quamdiu solus est, non comparatur illi, qui perseverat immobilis, & fortis in multitudine populi, quia maioris virtutis est illa sum se conservare, ubi plura pericula imminent. Unde & ante haec verba dicit: Cum aliquis fuerit in mediis fluctibus, & de tempestate navem liberare potuerit, tunc merito testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur. Sic etiam dici posset, quod ille qui inter malos bene conversatur, maioris virtutis esse ostenditur, quam qui bene conversatur inter homines bonos. Unde in laudem Loth dicitur 2. Petri secundo, quod aspectu, & auditu justus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant. Nec tamen dici potest, quod conversari inter
ma-

males ad statum perfectionis pertineat, cum hoc secundum sacræ Scripturæ documenta prudentius declinetur. Ex his igitur verbis non ostenditur, quod status curam animarum habentium sit perfectior, quam status religiosorum, sed quod sit periculosior. Per hoc etiam patet responsio ad verba ejusdem, quæ postmodum subduntur. Si quis, inquit, mihi proponeret optionem, ubi mallet placere, in officio Sacerdotali, an in solitudine monachorum; sine comparatione eligerem illud, quod prius dixi, scilicet placere Deo in officio Sacerdotali. Ubi considerandum est, quod non dicit, quod mallet esse in officio Sacerdotali, quam in solitudine monachorum, sed quod mallet ibi quam hic placere Deo; quia in Sacerdotali officio absque peccato manere difficilius est, quam manere absque peccato in solitudine monachorum, sicut jam supra dixerat: ubi autem est majus periculum, ibi major virtus ostenditur, si periculum evitetur, sicut jam dictum est. Et quamvis quilibet sapiens magis eligeret esse tantæ virtutis, ut etiam inter pericula quæcumque illæsus posset persistere, nullus tamen nisi insipiens statum periculosiorem ex hoc ipso statui securiori præferret. Ex hoc etiam apparet solutio ad verba Augustini, quibus asseritur nihil esse periculosius, & laboriosius officio Episcopi, & Sacerdotis, & Diaconi, si bene exerceatur, & nihil esse Deo acceptabilius. Ex hoc enim ipso, quod est laboriosum, & difficile, immunem se a peccato conservare in hujus officii executione majoris virtutis esse ostenditur, & secundum hoc Deo acceptabilius, non tamen ex hoc sequitur, quod status Sacerdotum Parochialium, aut Archidiaconorum sit majoris perfectionis, quam status religionis. Ad omnia vero quæ subsequuntur, & similia, est una eademque responsio. Nam in omnibus illis auctoritatibus non compa-

ratur status religionis statui curatorum, sed status monachorum, in quantum sunt monachi; statui clericorum. Non enim monachi, in eo quod sunt monachi, sunt clerici, cum multi sint monachi laici: & antiquis temporibus fere omnes monachi laici erant, ut habetur 16. q. 1. Manifestum est autem clericos in Ecclesia Dei majorem gradum obtinere, quam laicos. Unde laici promoventur ad clericatum, tamquam ad aliquid majus, & sicut major gradus, ita & amplior virtus requiritur ad bonum clericum, quam ad bonum laicum, quamvis sit monachus. Sed in monacho clerico duo concurrunt, & clericatus, & status religionis; similiter in clerico habenti curam animarum, scilicet cura animarum, & clericatus. Quod ergo clerici præferuntur monachis, nihil pertinet ad hoc, quod curati in quantum curati monachis præferuntur; sed verum est, quod si bene officium suum exequantur, & absque peccato, majoris esse virtutis demonstrantur, quam si monachus immunis a peccato permaneat, ut supra dictum est. Quod autem monachus assumitur ad curam animarum in parochialibus Ecclesiis, non ostendit statum curati ex hoc, quod est curatus, esse perfectiorem, quia religiosus parochiam adeptus statum pristinum non amittit. Dicitur enim 16. quæstione 1: De monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordinem pervenerint, statuimus non debere eos a priori proposito discedere. Sic ergo non ostenditur, quod status clerici habentis curam animarum sit perfectior, quam status religionis, quamvis religiosi curam animarum accipere possint in priori statu, & proposito permanentes. Ad Episcopatum autem promoti, statum altiore affumunt.

C A P. XXI.

Rationes quorundam destruere volentium immediate determinatam veritatem.

Verum quidam contentionis studio exagitati, neque quæ dicunt, neque quæ audiunt debite ponderantes, adhuc conantur prædictis contradicentes obviare, quorum obviations postquam præmissa conscripseram, ad me pervenerunt. Ad quorum confutationem, necesse est aliqua ex supra positis replicare. Primo igitur multipliciter nituntur ostendere, Archidiaconos, & parochiales Presbyteros in statu perfectionis esse, & majoris, quam religiosi: Presbyter enim si delinquat, jubetur ejici de statu suo secundum canones, ut habetur 81. distincti. Si quis amodo Episcopus, & 14. q. 4. Si quis oblitus. Ergo erat in statu, alioquin a statu ejici non posset. Item. Invenitur status tripliciter dici: importat enim rectitudinem; nam homo erectus dicitur stare. Unde Gregorius dicit in 7. Moralium: Ab omni rectitudinis statu depereunt, qui per noxia verba dilabuntur. Importat etiam permanentiam, & fixionem, secundum illud Gregorii in 8. Moral: Conditoris protectio, & custodia est, quod in statu permanemus. Et in 9. Homil. secundæ partis super Ezech: Lapis quadrus est, & quasi ex omni latere statum habet, qui casum in qualibet permutatione non habet. Importat etiam magnitudinem, vel longitudinem: dicitur enim a stando. Cum autem Archidiaconi, & parochiales Presbyteri habeant magnitudinem spiritualem, cum propter animarum zelum curam suscipiunt; habeant etiam permanentiam, quia inter pericula immobiles perseverant, & fortes, habeant etiam rectitudinem intentionis, & justitiæ, non est dicendum, hujusmodi in statu perfectionis.

tionis non esse. Præterea, religionis institutio præjudicare non potuit Diaconibus, & Presbyteris curam animarum habentibus: sed ante institutas religiones prædicti curam animarum habentes statum perfectionis tenebant. Dicitur enim 1. Tim. 5: Qui bene præsunt Presbyteri, scilicet vita, & doctrina, digni habeantur a subditis duplici honore, ut scilicet eis spiritualiter obediant, & exteriora ministrent. Ergo etiam post religiones institutas habent statum perfectionis. Item dicunt, quod tempore Hieronymi Presbyter, & Episcopus erant nomina synonyma, ut patet per illud quod dicit Hieronymus super Epistolam ad Titum: Olim idem Presbyter qui & Episcopus. Sed postea in toto orbe decretum est, ut unus Presbyteris præponeretur, ut schismatum semina tollerentur. Si ergo Episcopi sint in statu perfectionis quam religiosi, etiam Presbyteri in statu perfectionis erunt. Item, qui ad majus, & dignius, & fructuosius officium Ecclesiæ assumitur, in majore statu esse videtur: sed Archidiaconi, & Presbyteri curati assumuntur ad dignius officium quam religiosi, quia licet vita contemplativa sit magis secunda, tamen vita activa est magis fructifera, ut habetur extra de renuntiatione, Nisi cum pridem. Presbyteri igitur curati sunt in majore statu perfectionis quam religiosi. Item, nulla major charitas esse potest, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis, ut dicitur Joan. 15. Boni autem curati animam suam ponunt pro suis subditis, quorum etiam se servos constituunt, secundum illud 1. Cor. 9: Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci: Videntur etiam plus mereri, cum plus laborent, secundum illud Apostoli 1. Cor. 15: Plus omnibus laboravi; & 1. Cor. 3: Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. Videtur igitur, quod curati Presbyteri sint in perfectionis statu.

statu, quam religiosi. Item, videtur hoc idem de Archidiaconis. Septem enim Diaconi quos elegerunt Apostoli, erant in excellenti statu perfectionis. Dicitur enim Act. 6: Consecrate fratres viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Ubi dicit Glossa Beæ: Hic discernabant Apostoli per Ecclesias constitui septem Diaconos, qui essent sublimioris gradus ceteris, & proximi circa aram quasi columnæ assisterent. Videtur autem eos in statu perfectionis fuisse, qui sublimioris gradus erant ceteris, & quasi columnæ Ecclesiæ onera supportantes. Horum autem gradum repræsentant in Ecclesia Archidiaconi, qui ministrant, & præsumunt ministrantibus, secundum Glossam ibidem. Videtur ergo, quod Archidiaconi sint in majori statu perfectionis, quam Presbyteri curati, quibus præficiuntur, & ita per consequens etiam, quam religiosi. Item, insanum videtur esse dicere, beatos Stephanum, Laurentium, & Vincentium Archidiaconos in statu perfectionis non fuisse, qui meruerunt ad palmam martyrii pervenire. Item, Presbyteri curati, & Archidiaconi similioris sunt Episcopis, quam monachi, & quicumque religiosi, qui tenent infimum subjectionis gradum, in tantum quod Presbyteri Episcopi nominantur, secundum illud Act. 20: Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei: quod exponit Glossa de Presbyteris Ephesi. Multo igitur magis Presbyteri curati sunt in statu perfectionis. Item, administratio facultatum Ecclesiæ statum perfectionis non minuit, cum sint bona communia, ut habetur 12. quæst. 1. cap. Expedit. Non ergo Presbyteri curati, vel Archidiaconi deficiunt a statu perfectionis propter administrationem rerum Ecclesiæ. Item, Presbyteri curati, & Archi-

78 *puseulum decimum octavum*
ch diaconi i bonis temporalibus tenentur facere
hospitalitatem, ut 42. distin. habetur c. 1. Hoc
autem monachus non potest facere, quia non ha-
bet propria. Majoris ergo meriti est Presbyter
curatus quam monachus. Item Gregorius dicit,
quod nullum sacrificium est quod ita placeat Deo,
sicut zelus nimarum: & Bernardus dicit in lib.
de amore dei, quod illud maius est in amore Dei,
qui plures ad amorem Dei trahit: hoc autem
convenit Archidiacono, & Presbytero curato,
non autem monacho, cuius non est officium ut
aliquem trahat ad Deum. Item, sicut Patriarcha
praesidet in suo patriarchatu, & Episcopus in suo
episcopatu ita & Archidiaconus in suo archidia-
conatu, & Presbyter curatus in sua Parochia.
Quid enim facit Episcopus, excepta ordinatione,
quod Presbyter curatus non facit? ut habetur dist.
93. c. Legimus. Et quaecumque dicuntur de Epi-
scopo, sic ordinando in Episcopum, secundum
quatuordecim capitula Apostolicae regule, omnia
debent intelligi de quolibet electo ad quamlibet
praelationem, ut Presbytero curato, & Archi-
diacono, ut habetur 81. distincti. cap. 1. Si ergo
Episcopus est in perfectiori statu quam monachus,
pari ratione & Presbyter curatus, & Archidia-
conus. Item, Presbyter, vel Diaconus propter
delictum iubetur ejici de statu, & recludi in mo-
nasterium ad agendum poenitentiam, ut habetur
81. distincti. c. Dictum est, & cap. Si quis clericus.
Ex quo videtur, quod status Archidiaconatus, sive
curae Parochiae, vere status est; sed ingressus re-
ligionis non est status, sed potius casus, vel de-
scensus. Haec igitur sunt quae ex eorum scriptis
colligi possunt, quamvis non eodem ordine po-
nantur ibidem.

ET quia supra ostensum est, Archidiaconos,
& Presbyteros curatos in statu perfectionis
non

non esse, restat videre qualiter ipsi probationes conentur elidere. Dictum est eni supra quod quilibet status perfectionis in Eccle, cum aliqua sollemni consecratione, vel benedictione confertur, quod non fit in commissis Parochialis Ecclesie, vel Archidiaconatus. Quam probationem quidam excludere conantur multipliciter. Primo, quia in consecratione tam Episcopi, quam Sacerdotis, verba sunt communia, et Consecrentur, & sanctificentur Domine in hac ista &c. Item, si dicatur, quod unctio capitulatur Episcopo, & non Sacerdoti, hoc non vetur ad propositum pertinere, quia etiam reges olim in capite ungebantur, qui tamen non sunt sibi statum perfectionis vindicare. Non ergo per hoc potest dici Episcopus esse in statu perfectionis super Presbyterum curatum, quia capite ungitur. Item quia meritum non acquiritur per consecrationem, sed per bona operantis. Aliquando enim etiam malus in Episcopum consecratur, & in hoc maxime demeretur. Non enim qui major fuerit in honore, iustior est; sed qui erit iustior, major est, ut habet 40. dist. c.ulti. Et in eadem distinctione citur, quod in loca, vel ordines Creatori tunc nos promerentur, sed nos aut merita bona ei jungunt, aut mala disjungunt; & in sanctorum sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui egent opera eorum. Non ergo propter hoc Episcopi sunt in statu magis perfecti, quam Presbyteri curati, quia maiorem consecrationem habent. Item, consecratio capitis agis pertinet ad gradum Sacerdotis Episcopatus non est novus ordo, sed gradus in ordine, in eis sunt plures ordines quod septem. Per autem charitatis pertinet meritum sancti, non ad gradum ordinis. Non ergo Episcopi qui per unctioem capitis continent maiorem

re in gradum sacerdotii, sunt in perfectiori statu. Item, Episcopus instituit Archidiaconum, vel plebanum, v. curatum, per librum, vel per anulum, ut habet extra de sententia & re iudicata; velut et Papa mandat aliquem institui in Ecclesia aliquam canonicam, & in fratrem, seu in plebanum vel curatum, mandat eum institui cum plenitudine honoris, ut habetur extra de concessione Ecclesie cap. Proposuit. Videtur ergo status curorum, & Archidiaconorum esse status, ex quatuor quis ejici potest.

: A P. XXII.

Rationes ad ostendendum quod dimissio cure non sufficit ad obandum, quod Presbyteri curati, & Archidiaconi sint in statu perfectionis.

Similiter etiam contra id quod dictum est, quod Archidiaconi, vel Presbyteri curati non sunt in statu perfectionis, quia possunt sine peccato ab hoc recedere, multipliciter obijciunt. Primo quidem, quia dicitur quod propter hoc curatus Presbyter ad religionem transire potest, quamvis status curati sit perfectior, & fructuosior, quia status religionis securior. Et ad hoc probandum inducunt quod dicitur extra de renuntiis. c. Nisi cum pridem. m, vir uxorem suam non potest dimittere ea iura, & ad religionem transire, ut dicitur extra de conversione conjugatorum, cap. Uxoratus. Sed hoc non est ideo, quia status conjugii majoris perfectionis sit quam status religionis, vel æquæ, sed quia se uxori suæ per matrimonium iubiliter obligavit. Ergo similiter Presbyter curatus licet possit transire ad religionem, non propter hoc sequitur quod status religionis sit perfectior, vel æque perfectus. Indu-

ducunt etiam ad hoc exemplum David, qui, ut habetur 1. Reg. 17. cum non posset pugnare in armis Saulis, quæ requirebant maiorem fortitudinem, contulis se ad arma majoris humilitatis, licet minoris roboris, vel fortitudinis, scilicet ad fundam, & ad lapides, quibus gigantem Philistæum virum ab adolescentia sua bellatorem puer dejecit, & prostravit. Potest ergo curatus exemplo David ad arma majoris humilitatis, scilicet religionis se transferre, licet esset in statu perfectiori. Item, si inseparabilitas esset causa status, sequeretur quod non liceret alicui se transferre de statu in statum: hoc autem licet, ergo inseparabilitas non est de ratione status. Item, secundum jura scripta Prælati posset curatum sibi subditum de religione ad Ecclesiam suam revocare, si sciret eum esse utilem, aut proficuum Ecclesiæ suæ, immo curatus non debet Ecclesiam suam dimittere sine consensu, & auctoritate Episcopi: quod si fecerit, potest Episcopus in eum exercere canonicam ultionem, ut habetur extra de renuntiatione c. Amovet. Et de privilegiis, & excess. privilegiatorum, can. Cum & plantare, §. In ecclesiis, & 7. quæst. 1. cap. Episcopus de loco. Sic ergo non videtur verum, quod status religionis sit perfectior propter hoc quod curati Presbyteri possunt religionem intrare. Item, etiam e converso monachus pro necessitate Ecclesiæ, & cura animarum potest transire de religione ad Ecclesiam secularem cum cura, ut habetur 16. qu. 1. cap. Vos autem, & cap. Monachos. Nam unius utilitati præferenda est utilitas plurimorum, ut habetur 7. quæst. 1. cap. Scias. Item, non sequitur quod si aliquis cadere potest a perfectione charitatis, quod numquam fuerit in perfectione charitatis, sed magis e converso, quod fuerit. Licet ergo Presbyter curatus discedat a suo regimine ex aliqua causa, non sequitur quod
non

non fuerit in statu perfectionis. Item, quod maiores Prælati Ecclesiæ, scilicet Episcopi, non possunt transire ad religionem sine licentia summi Pontificis, hoc est de constitutione Ecclesiæ promulgata tempore Innocentii, sicut patet per illam decretalem extra de renuntiatione cap. Nisi cum pridem. Ergo ante constitutionem licebat maioribus, sicut & minoribus, & tamen maiores sunt in perfectiori statu. Non ergo hoc impedit Presbyteros curatos esse in perfectiori statu quam religiosos, licet sine licentia summi Pontificis possint ad religionem transire. Item, nullus debet in Episcopum eligi, nisi fuerit in sacris ordinibus constitutus, ut habetur 60. dist. Nullus in Episcopum. Sed in sacris ordinibus constitutus non potest uxorem ducere, non est ergo verum quod electus possit ducere uxorem.

C A P. XXIII.

Solutio rationum præmissarum, in quibus probari videbatur, quod curati, vel Archidiaconi sunt magis in statu perfectionis quam religiosi.

HÆc autem quæ posita sunt, quam sint frivola, derisibilia, & in multis erronea, demonstrandum est, singulorum efficaciam diligenter ponderando. Quod enim primo inducunt quosdam canones ad probandum Presbyteros curatos, & Archidiaconos in statu esse, nihil ad propositum facit. Nam in capitulis inductis nulla fit mentio de statu, sed de gradu. Sic enim habetur 81. distin: Si quis amodo Episcopus, Presbyter, aut Diaconus feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, a proprio gradu decadat. Item, 14. q. 4. c. Si quis, dicitur: Si quis oblitus timorem Domini, & sanctarum Scripturarum, quæ dicunt: Qui

Qui pecuniam suam non dedit ad usuram; & post hanc constitutionem magni Concilii fœneraverit, vel centesimam exegerit, aut ex quolibet negotio inhonesto turpe lucrum quæsierit, aut per diversas species vini, vel frugis, vel cujuslibet rei emendo, vel vendendo aliqua incrementa suscepit, de gradu suo dejectus, alienus habeatur a clero. Non ergo per hoc probari potest a contrario sensu, quod habeat statum, sed gradum. Et hoc necesse est, quia ubicumque est ordo, vel superioritas aliqua, ibi est aliquis gradus. Quod vero secundo est propositum, quam si frivolum, quilibet intelligens advertere potest. Nulli enim dubium est, statum multipliciter dici. Nam ille qui erigitur, stare dicitur, & magnitudo statum facit, secundum quod distinguitur status incipientium, proficientium, & perfectorum. Stare etiam firmitatem importat, secundum illud Apostoli 1. Cor. 15: Stabiles estote, & immobiles, abundantes in omni opere Domini. Non autem sic loquitur de statu, sed secundum quod dicitur status libertatis, vel servitutis, sicut accipitur 2. qu. 6: Si quando in causa capitali, vel causa status interpellatum fuerit, non per exploratores, sed per seipsum est agendum. Et sic accipiendo statum, illi statum perfectionis accipiunt, qui se servos constituunt ad opera perfectionis implenda, ut supra dictum est: hoc autem non contingit nisi per votum obligationis perpetuæ, quia servitus libertati opponitur. Quamdiu igitur in sua libertate aliquis habet recedere a perfectionis opere, statum perfectionis non habet, sicut & supra ostensum est. Quod vero tertio propositum fuit, tam frivolum esse videtur, ut responsione non egeat. In hoc enim quod dicitur: Qui bene præsunt Presbyteri &c. nec de perfectione, nec de statu fit mentio. Præesse enim non constituit statum, sed gradum: nec honor debetur soli perfectioni, sed universaliter omnibus qui bene ope-

rantur : quod designatur in hoc , quod dicitur ,
Bene præsunt . Dicitur enim Rom. 2: Gloria , &
honor , & pax , omni operanti bonum . In hoc
vero quod quarto propositum est , manifeste fal-
sitas continetur , ubi dicitur quod tempore Hie-
ronymi , & Augustini non erat aliud Presbyter ,
& Episcopus . Hujus enim contrarium expresse
dicit Augustinus in Epist. ad Hieronymum , di-
cens : Quamvis secundum honorum vocabula , quæ
jam Ecclesiæ usus obtinuit , Episcopatus Presby-
tero major sit , tamen in multis rebus minor est.
Sed ne aliquis calumnietur , hoc citra tempus Hie-
ronymi in usum venisse , ut Episcopus Presbyte-
ro major sit , accipienda est auctoritas Dionysii ,
qui scripsit ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ se-
cundum quod erat in Ecclesia primitiva . Dicit
enim in 5. c. Ecclesiasticæ hierarchiæ , tres esse
ordines ecclesiasticæ hierarchiæ , scilicet Episcopo-
rum , Presbyterorum , & Diaconorum . Ubi no-
tandum est , quod ordinem Diaconorum dicit ef-
se purgativum , ordinem autem Sacerdotum illu-
minativum , ordinem vero Episcoporum perfe-
ctivum : & sicut ipse dicit in 6. cap. ejusdem li-
bri , his tribus ordinibus tres ordines alii respon-
dent : nam ordini Diaconorum subicitur ordo
immundorum , qui purgatione indigent : ordini
vero Presbyterorum subicitur ordo illuminando-
rum , scilicet sacer populus , qui a Presbyteris il-
luminatur per Sacramentorum susceptionem : or-
dini vero Episcoporum subicitur ordo perfectio-
rum , scilicet monachorum , qui per eorum traditio-
nes edocentur ad perfectissimam perfectionem su-
sum actus . Ex quo patet secundum Dionysium quod
perfectio attribuitur solis Episcopis , & monachis .
Episcopis , tamquam perfectioribus , monachis au-
tem tamquam perfectis . Sed ne aliquis dicat ,
quod Dionysius tradit ordinem ecclesiasticæ hierar-
chiæ ab Apostolis institutum , cum tamen ex Do-
mini

mini institutione idem essent Episcopi, & Presbyteri; hoc manifeste falsum apparet ex hoc quod dicitur Luc. 10: Post hæc autem designavit Dominus alios septuaginta duos &c. ubi dicit Glossa: Sicut in Apostolis est forma Episcoporum, sic in septuaginta duobus forma est Presbyterorum secundi ordinis. Et mirum est cum hoc ipsi introducant, qualiter propriam vocem ignorent, statim postmodum asserentes, solum citra tempora Hieronymi Episcopos a Presbyteris distinctos esse, & si quis ad anteriora tempora progredi voluerit, inveniet etiam in veteri lege distinctos Pontifices a minoribus Sacerdotibus, in quantum erat Sacerdotium illud nostri Sacerdotii figurale. Dicitur enim dist. 21. c. De quibus: Summi Pontifices, & minores Sacerdotes a Deo sunt instituti per Moysen, qui ex præcepto Domini Aaron in summum Pontificem, filios vero ejus unxit in minores Sacerdotes. Ex quo patet, quod falsum intellectum concipiunt ex verbis Hieronymi. Non enim intendit Hieronymus dicere, quod in primitiva Ecclesia esset idem ordo, vel status Episcoporum, & Presbyterorum, sed quod vocabulorum istorum erat promiscuus usus, quia & Presbyteri dicebantur Episcopi quasi intendentes, & Episcopi Presbyteri propter dignitatem: unde Ilidorus dicit, & habetur dist. 21. cap. Cleros, quod Presbyteri minores licet sint Sacerdotes, tamen Pontificatus apicem non habent, quia nec chrismate frontem signant, nec Spiritum Paraclitum dant, quod solum deberi Episcopis lectio Actuum Apost. demonstrat. Et concludit: Unde & apud veteres iidem Episcopi, & Presbyteri fuerunt, quia illud nomen est dignitatis, non ætatis. Ubi ostendit differentiam esse in re, sed convenientia in nomine propter dignitatem, quam importat nomen Presbyteratus. Fuit autem postmodum necessarium ad vitandum schismatis errorem, qui

ex indifferentia nominis oriebatur, ut etiam nomina distinguerentur, ut scilicet soli majores Presbyteri Episcopi dicerentur, minores vero solum Presbyteri dicerentur. Quod vero quinto propositum est, non habet efficaciam. Vita enim contemplativa non solum præfertur activæ, quia est securior, ut proponitur, sed quia est simpliciter melior, secundum quod Dominus dicit Luc. 10: Optimam partem elegit sibi Maria. Et quanto contemplatio melior est actione, tanto plus pro Deo videtur facere, qui dilectæ contemplationis aliquod detrimentum patitur, ut salutem proximorum propter Deum intendat. Intendere igitur salutem proximorum cum aliquo detrimento contemplationis propter amorem Dei, & proximi, ad maiorem perfectionem charitatis videtur pertinere, quam si aliquis in tantum dulcedini contemplationis inhæreretur, quod nullo modo eam deferere vellet, etiam propter salutem aliorum; propter quam Apostolus non solum prolongationem presentis vitæ, sed etiam a contemplatione cœlestis patriæ retardari ad tempus voluit propter proximorum salutem, ut patet per illud, quod dicitur Phil. 1: Coarctor enim a duobus, desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, multo melius est, permanere autem in carne, necessarium propter vos. Sed si de perfectione charitatis agitur, quæ in animi præparatione plurimum consistit, ut supra ex verbis Augustini probatum est, multi contemplativam vitam agentes, etiam hanc perfectionem habent, ut cum animo sint parati secundum Dei beneplacitum etiam a dilectæ contemplationis otio suspendi ad tempus, ut proximorum salutem vacent: quæ tamen perfectio charitatis in plerisque proximorum utilitati vacantibus non invenitur, quos magis contemplativæ vitæ tedium ad exteriora deducit, quam in desiderio habeatur; ut sic in eis ad perfectionem

nem dilectionis pertineat, quod eam tamquam bonum dilectum ad tempus postponant. Sed quorundam defectus statui, vel officio præjudicium afferre non potest: hoc enim ipsum quod est aliorum proximorum curam gerere, perfectionis actus censeri debet, cum ad perfectam dilectionem Dei, & proximi pertineat. Sed hic considerandum est, quod non quicumque actu habet quod est perfectius, in perfectiori statu constituitur. Nullus enim dubitat, quin virginitatem servare ad perfectionem pertineat, quia de hoc Dominus dicit: Qui potest capere capiat, Matth. 19. Et Apostolus dicit 1. Cor. 7: De virginibus præceptum Domini non habeo; consilium autem do. Sunt autem consilia de operibus perfectionis, & tamen virginitas conservata absque voto perfectionis statum non habet. Dicit enim Augustinus in libro de virginibus: Neque enim ipsa, scilicet virginitas, quia virginitas est, sed quia Deo dicata est, honoratur, quæ licet in carne servetur, ac per hoc etiam virginitas corporis spiritualis est, quam vovet, & servat continentia pietatis. Et infra: Honoratius in animi bonis illa continentia numeranda est, qua integritas carnis ipsi Creatori animæ, & carnis vovetur, consecratur, servatur. Manifestum est autem quod Archidiaconi, & curati Presbyteri etsi curam animarum habeant, non tamen se voto adstringunt ad hujusmodi curam habendam, alioquin non possent absque auctoritate ejus qui in voto perpetuo dispensare potest, archidiaconatus, parochiæve curam dimittere: etsi igitur Archidiaconus, vel Presbyter curatus aliquem perfectionis actum exerceat, vel officium accipiat, non tamen perfectionis statum habet. Et si quis recte consideret, hujus perfectionis statum magis habent religiosi, qui ex voto sui ordinis obligantur ad hoc, quod Episcopis subministrent in his, quæ ad curam

animarum pertinent, prædicando, & audiendo confessiones, quam ipsi Archidiaconi curati. Jam vero quod sexto proponitur, quod augmentum, vel perfectio charitatis non potest esse in persona quæ non sit in statu, patet secundum prædicta omnino esse falsum. Sunt enim aliqui in statu perfectionis, imperfectam charitatem, vel omnino nullam habentes, sicut multi Episcopi, & religiosi in peccato mortali existentes. Quamvis igitur multi boni curati perfectam charitatem habeant, ut sint parati animam suam ponere pro aliis, non tamen propter hoc sunt in statu perfectionis: quia non desunt multi laici, etiam conjugati, eandem charitatis perfectionem habentes, ut pro salute proximorum parati sint animas ponere, nec tamen in statu perfectionis esse dicuntur. Quod vero septimo proponitur, septem Diaconos ab Apostolis institutos perfectionis statum habuisse, hoc nec ex textu, nec ex Glossa haberi potest. Quod enim eos dicitur fuisse plenos Spiritu Sancto, & sapientia, ostendit eos gratiæ perfectionem habuisse, quæ potest esse etiam in his qui statum perfectionis non habent: quod vero in Glossa Bedæ dicitur, quod erant sublimioris gradus, & proximi circa aram, designat eminentiam gradus vel officii. Aliud autem est esse in gradu, & aliud esse in statu, ut supra jam dictum est. Et tamen verum est illos septem Diaconos etiam in statu perfectionis fuisse, illius inquam perfectionis de qua Dominus dicit, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & veni sequere me, Mat. 19. Nam relictis omnibus secuti fuerant Christum, nihil proprium possidentes, sed erant illis omnia communia, ut dicitur Act. 4. a quorum exemplo omnes religiones derivatæ sunt. Quod vero octavo proponitur, beatos Stephanum, Laurentium, & Vincentium Archidiaconos in statu perfectionis fuisse, concedimus quidem, sed
non

non propter Archidiaconatum, sed propter martyrium, quod omni perfectioni religionis præfertur. Unde dicit Augustinus in lib. de virginib: Perhibet hujus rei præclarissimum testimonium ecclesiastica auctoritas, in qua fidelibus notum est, quo loco martyres, & quo defunctæ sanctimoniales ad altaris sacramenta recitentur. Sic enim dico & Sebastianum in statu perfectionis fuisse, & Georgium, nec tamen propter hoc dicemus milites statum perfectionis habere. Quod autem nono objicitur, quod Presbyteri curati, & Archidiaconi sunt similiore Episcopis, quam religiosi, verum est quantum ad aliquid, scilicet quantum ad curam subditorum, sed quantum ad perpetuam obligationem, quæ requiritur ad statum perfectionis, similiore sunt Episcopo religiosi, quam Archidiaconi, & Presbyteri curati, ut ex prædictis patet. Quod vero decimo proponitur, quod administratio facultatum Ecclesiæ statum perfectionis non minuit, indubitanter concedimus: alioquin in ipsis religionibus prælati, & alii officiales temporalia dispensantes a gradu perfectionis deciderent. Sed hoc in eis perfectionis cujusdam statum diminuit, quod propriis non abrenuntiant, sua omnia propter Christum relinquentes, quinimmo Ecclesiarum fructus tamquam proprios lucrifaciunt. In eo vero quod undecimo proponitur, manifeste inveniuntur desipere, Vigilantii errorem sequentes, contra quem Hieronymus scribens dicit: Quod autem asserit eos melius facere qui utantur rebus suis, & paullatim fructus possessionum pauperibus dividant, quam illos qui possessionibus venundatis semel omnia largiuntur, non a me ei, sed a Domino respondebitur, Si vis perfectus esse, vende, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me: Ad eum loquitur qui vult perfectus esse, qui cum Apostolis patrem, naviculam, & rete dimittit: iste quem tu laudas,

secundus, aut tertius gradus est. Non ergo propter hoc Archidiaconi, vel Presbyteri curati sunt perfectiores, quia servant hospitalitatem, quam monachi, qui proprium non habentes ea servare non possunt. Quod vero duodecimo proponitur, quod nullum sacrificium est Deo magis acceptum, quam zelus animarum, absque dubitatione concedimus: sed animarum hic ordo servandus est, ut primo homo zelum animæ suæ habeat, eam ab omni affectu terrenorum absolvens, secundum illud sapientis Ecclesiasti. 30: Misere animæ tuæ placens Deo, ut patet per Augustinum 21. De civitat. Dei. Sic ergo si aliquis post contemptum terrenorum, & sui ipsius, in hoc procedat ulterius, ut etiam aliarum animarum zelum habeat, erit perfectius sacrificium. Sed tunc perfectissimum est, quando ad zelum animarum habendum voto, seu professione obligatur, sicut Episcopus, vel etiam religiosi ad hoc per votum obligati. Quod vero tertiodecimo proponitur, quod sicut Patriarcha præsidet in suo patriarchatu, & Episcopus in suo episcopatu, ita Archidiaconus in suo archidiaconatu, & Presbyter curatus in sua parochia, est manifeste falsum: nam Episcopi principaliter curam habent omnium suæ diœcesis, Presbyteri autem curati, vel etiam Archidiaconi, habent aliquas administrationes sub Episcopis: sic enim se habent ad Episcopum, sicut balivi, vel præpositi ad regem; unde super illud 1. Cor. 12: Alii opitulationes, alii gubernationes, dicit Glossa: Opitulationes, idest eos qui majoribus fuerunt ope, ut Titus Apostolo, vel Archidiaconi Episcopis; gubernationes, scilicet minorum personarum prælationes, ut sunt Presbyteri, qui documento sunt. Unde & hoc ipsum ostenditur in ordinatione Sacerdotum, de quibus Episcopus dicit: Quanto fragiliores sumus, scilicet Apostolis, tanto magis his auxiliis indi-
ge-

gemos. Unde 16. qu. 1. c. Cunctis dicitur: Omnibus Presbyteris, Diaconibus, & reliquis clericis attendendum est, ut nihil absque proprii Episcopi licentia agant. Non utique Missas sine suo jussu quisquam Presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque ejus permisso faciat. Et similiter 80. dist. c. Non debere: Presbyteri nihil sine præcepto, & consilio Episcopi agant. Quod vero quarto decimo proponitur de clericis qui propter enormia delicta in monasterio retruduntur, satis eorum animum, & intentionem declarat: nam sicut Gregorius dicit 10. Moral: Pravi cum recta prædicant, valde difficile est, ut ad hoc quod taciti ambiunt, non erumpant. Arbitrantur enim clericos esse in statu perfectionis, non autem monachos, propter pœnitentiæ altitudinem, quam monachi voluntarie suscipiunt innocentes, ad quam coguntur clerici delinquentes. Qui quidem status tanto est apud Deum altior, quanto in mundo fuerit abjectior, secundum illud Luc. 14: Qui se humiliat, exaltabitur; & Jacob. 2. dicitur: Elegit Deus pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni. Sed mundanam gloriam ambientes, illa stare reputant quæ ad gloriam pertinent, atque illa esse dejecta, quæ videntur humilia.

C A P. XXIV.

Solutio rationum quæ inducebantur ad probandum, quare defectus sollemnis benedictionis, vel consecrationis non derogat statui perfectionis Presbyteri curati, vel Archidiaconi.

Ostenso igitur quam frivola sunt rationes, quas inducunt ad ostendendum quod Archidiaconi, & Presbyteri curati sunt in statu perfectiori, quam religiosi; ostendendum est quam fri-

volum sit quod obijciunt contra hoc quod dictum est, quod in statu perfectionis quis ponitur per sollemnem benedictionem, aut consecrationem. Ubi primo considerandum est, quod sollemnis consecratio, aut benedictio non est causa quod homo sit in statu perfectionis, sed inducitur quasi signum. Non enim adhibetur nisi illis, qui in aliquo statu ponuntur, non quidem semper in statu perfectionis existentibus, sed statum quemcumque adipiscentibus. Hi enim qui matrimonio junguntur, in statu aliquo ponuntur, quia ex tunc vir non habet potestatem sui corporis, similiter neque mulier, ut dicitur 1. Corin. 7. Est enim in matrimonio perpetua obligatio unius ad alterum, ad quam significandam ab Ecclesia sollemnis benedictio nuptiarum exhibetur, non tamen in statu perfectionis ponitur, sed in statu matrimonii: unde & his qui in statu perfectionis ponuntur, in signum perpetuæ obligationis, sollemnis benedictio, aut consecratio exhibetur: sicut etiam cum civiliter aliquis statum mutat, sicut cum servus manumittitur, aliqua civilis sollemnitas exhibetur. Hoc autem non frivole dicitur, sed auctoritate Dionysii confirmatur, qui dicit 6. c. eccle. hierar. quod divini duces nostri, scilicet Apostoli, nominationibus sanctis ipsos dignati sunt, scilicet qui sunt in statu perfectorum, alii quidem famulos, alii autem ipsos monachos nominantes ex Dei puro servitio, & famulatu, & indivisibili, & singulari vita, tamquam uniente ipsos indivisibilium sanctis convolutionibus ad deiformem unitatem, & amabilem Deo perfectionem. Propter quod & perfectam ipsis donavit gratiam sancta legislatio, & quadam ipsos dignata est sanctificativa invocatione. Ubi expresse habetur, quod quia monachi perfectionis statum assumunt, ideo eis sollemnis benedictio secundum traditiones Apostolorum datur. Quod ergo primo

mo

mo proponitur, quod in consecratione tam Episcopi, quam Sacerdotis, verba communia proficeruntur, sicut hæc: Consecrentur, & sanctificentur manus istæ &c. non facit ad propositum: non enim nunc agimus de Sacerdote, in quantum Sacerdos est, sic enim in statu ponitur per sollemnem consecrationem, non quidem in statu perfectionis activo, vel passivo, sed in statu illuminativo, secundum Dionysium; scilicet in quantum curam accipit, tunc enim ei nulla sollemnis benedictio adhibetur, unde tunc nullum statum suscipit, sed fit ei quædam officii commissio. Episcopus autem ad ipsam curam pastorem consecratur propter perpetuam obligationem, qua se ad pastorem curam obligat, sicut ex supradictis apparet. Quod vero secundo proponitur, dicendum quod unctio capitis, quæ regibus exhibebatur, signum erat status habentis principalem curam regni; alii autem qui sunt officiales in regno, tamquam non habentes perfectam regiminis rationem, non ungebantur: ita etiam in regno Ecclesiæ Episcopus ungitur tamquam principaliter habens curam regiminis; Archidiaconi vero, & Presbyteri curati non unguntur in susceptione curæ, quia non suscipiunt principaliter curam, sed quamdam subministrationem sub Episcopali regimine, sicut balivi, vel præpositi sub rege. Nec propter hoc sequitur, quod rex habeat statum perfectionis, quia cura ejus se extendit ad temporalia, non ad spiritualia, sicut cura Episcopalis. Caritas autem, in qua perfectio consistit, per se respicit spirituale bonum, unde & cura spiritualis ad perfectionem pertinet, non autem cura temporalis, licet ex perfecta charitate possit exerceri. Quod vero tertio proponitur, longe est a proposito: non enim nunc agimus de perfectione meriti, quod potest esse interdum perfectius non solum in curato Presbytero, quam
Epi-

Episcopo, vel religioso, sed etiam in laico conjugato; sed loquimur de perfectionis statu: unde etiam in hoc videtur objiciens suam vocem ignorare. Nam secundum quod objicit, nec etiam ipsi Episcopi essent in majori statu, quam religiosi, cum interdum sint minoris meriti. Quod vero quarto proponitur, quod Episcopatus non est ordo, hoc manifeste continet falsitatem, si absolute intelligatur. Expresse enim dicit Dionysius esse tres ordines ecclesiasticæ hierarchiæ, scilicet Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Et 21. dist. c. Cleros, habetur, quod ordo Episcoporum quadripartitus est. Habet enim ordinem Episcopus per comparisonem ad corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, super quam principalem accipit curam, & quasi regalem. Sed quantum ad corpus Christi verum, quod in Sacramento continetur, non habet ordinem supra Presbyterum. Quod autem habeat aliquem ordinem, & non jurisdictionem solam, sicut Archidiaconus, vel curatus Presbyter, patet ex hoc, quod Episcopus potest multa facere, quæ non potest committere, sicut confirmare, ordinare, & consecrare basilicas, & hujusmodi: quæ vero jurisdictionis sunt, potest aliis committere. Idem etiam patet ex hoc quod si Episcopus depositus restituatur, non iterum consecratur, tamquam potestate ordinis remanente, sicut & in aliis contingit ordinibus. Quod vero quinto proponitur, quod sollemniter instituitur Archidiaconus, vel Plebanus, quia investitur per anulum, vel aliquid hujusmodi, omnino ridiculosum est. Ista enim sollemnitas est magis similis civilibus sollemnitatibus, secundum quas aliqui investuntur de feudo per baculum, vel per anulum, quam sollemnitatibus Ecclesiæ, quæ in quadam consecratione, vel benedictione consistunt.

C A P. XXV.

*Solutio rationum, quæ inducebantur ad probandum,
quod non derogat statui perfectionis Presbyteri,
vel Archidiaconi, quod curam
dimittere possunt.*

Nunc ostendendum est tertio, quomodo sit
frivolum id, quod objicitur contra id quod
dictum est, quod Presbyteri, vel Archidiaconi
possunt dimittere curam, non autem Episcopus
Episcopatum, vel religiosus religionem. Circa
quod primo considerandum est, quod quicumque
a perfectiori statu transit ad statum, qui non est
perfectionis, censetur apostata, secundum illud
Apostoli 1. Tim. 5. de viduis cum luxuriatæ fue-
rint in Christo, nubere volentibus: Habentes dam-
nationem, quia primam fidem irritam fecerunt.
Ubi dicit Glossa, quod in hoc damnatur propo-
si- ti fraus, damnatur fracti voti fides, damnantur
tales qui continentiae primam fidem irritam fe-
cere, & omnes hujusmodi sunt similes uxori
Loth, quæ retro respexit, & hoc est apostata-
re. Unde si Archidiaconi, vel Plebani in statu
perfectionis essent, dimittentes Archidiaconatum,
vel parochiæ curam, damnarentur, cum apostatæ
essent. Quod vero primo proponitur, quod Ar-
chidiaconi, vel Plebani possunt transire ad reli-
gionem, non propter hoc quod status religionis
sit perfectior, sed quia est securior, patet ex-
presse falsum esse. Dicitur enim 19. qu. 1: Cle-
rici qui monachorum propositum appetunt, quia
melio- rem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab E-
piscopis in monasteriis largiri oportet ingressus.
Ex quo habetur, quod ideo licet eis transire,
quia melius est, & non solum quia securius. Et
præterea Archidiaconi, & habentes curam paro-
chiæ,

chiæ, non solum possunt, cura archidiaconatus, & parochiæ dimissa, religionem intrare, sed etiam in seculo remanere, sicut patet de illis qui dimittunt parochiam, & accipiunt præbendam in Ecclesia Cathedrali. Possunt etiam conjugem accipere, si non fuerint in sacris ordinibus constituti: ex quibus omnibus patet quod statum perfectionis non habent. Quod vero secundo proponitur, quod religiosus non est propter hoc perfectionis status, quia non potest religionem dimittere, quia etiam ille qui est uxoratus non potest uxorem dimittere, qui tamen non est in statu perfectionis; ex prædictis patet omnino frivolum esse. Uterque enim status, scilicet religionis, & matrimonii, aliquid simile habet, scilicet perpetuam obligationem, & ideo uterque status est quasi alicujus. Sed obligatio matrimonii non est ad opus perfectionis, sed ad reddendum carnale debitum, & ideo est quidem status, sed non perfectionis. Status autem religionis habet obligationem ad opera perfectionis, quæ sunt paupertas, continentia, & obedientia, & ideo est status perfectionis. Quod vero tertio proponitur, quod propter humilitatem, & infirmitatem virum potest aliquis a perfectiori statu discedere ad minorem, sicut David dimissis armis Saulis, accepit fundam, & lapidem, secundum aliquid verum est, & secundum aliquid falsum est. Potest enim aliquis propter infirmitatem ab altiori religione ad minorem transire, non tamen sine dispensatione: a religione vero ad statum secularem etiam Presbyteri curati, vel Archidiaconi transire non possunt: nullo enim modo in hoc dispensat Ecclesia. Ex quo manifeste apparet, quod multo plus excedit status religionis cujuscumque statum Archidiaconi, vel Plebani, si tamen status dicendus est, quam status altissimæ religionis, cujuscumque infimæ. Quod vero quarto proponitur, quod si im-

mu-

mutabilitas esset de ratione status, numquam liceret de statu ad statum transire, omnino frivolum est. Licet enim transire ad statum majorem, non tamen ad minorem, sicut habetur extra de regularibus. In majori enim intelligitur esse etiam id quod est minus, sed non e converso: & qui obligat se ad dandum aliquid minus, non reputatur reus si dederit majus. Quod vero quinto proponitur, quod prælatus potest curatum sibi subditum de religione ad Ecclesiam suam revocare, est omnino falsum, & sacris canonibus contrarium. Dicitur enim extra de renuntiatione c. Admonet: Universis Presbyteris tui Episcopatus sub districtione prohibeas, ne Ecclesias tuæ diocesis ad ordinationem tuam pertinentes absque tuo assensu intrare audeant, aut detinere, aut dimittere te inconsulto. Quod si quis contra prohibitionem tuam venire præsumpserit, in eum canonicam exerceas ultionem. Et de privileg. Cum & plantare. §. In Ecclesiis, dicitur, quod religiosi in Ecclesiis suis, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent, instituendos Presbyteros Episcopis repræsentent, ut eis de plebis cura respondeant: ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant condecens, institutos etiam inconsultis Episcopis non audeant remove. Ex quibus non plus habetur, nisi quod Presbyteri curati non possint dimittere Ecclesias, Episcopo inconsulto, & si dimiserint, puniri possunt. Sed hoc generale imprudenter applicant ad hoc speciale, ut non possunt sine licentia Episcopi dimissa cura religionem intrare. Dicitur enim expresse. 19. quæstio. 1. cap. Duæ, quod etiam contradicente Episcopo possunt clerici seculares, Ecclesiis suis dimissis, religionem intrare. Quod vero habetur 7. quæstione 1., Episcopus de loco & cet. manifeste dicitur de transitu ad aliam Ecclesiam, non autem de transitu ad religionem.

ligionem. Quod vero sexto objicitur, quod monachi etiam possunt transire de religione ad Ecclesiam secularem cum cura, non est simile, quia non transeunt statu religionis dimisso. Dicitur enim 16. quæstion. 1: de monachis: Qui diu morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordines pervenerint, statuimus non debere eos a priori proposito discedere. Sed Archidiaconus, vel curatus dimissa cura potest religionem intrare, tamquam transiens de statu imperfectiori ad perfectiorem spiritu Dei ductus, ut habetur 19. q. 1. Dux. Quod vero septimo proponitur, quod aliquis qui fuit in charitate, potest recedere a charitate, igitur non sequitur quod qui recedit a statu perfectionis, non fuerit in statu perfectionis; tam frivolum est, ut responsione non indigeat. A charitate enim nullus discedit, nisi peccando, & similiter a statu perfectionis aliquis peccando recedit: quia sicut ad charitatis dilectionem aliquis obligatur ex lege communi, ita ad statum perfectionis aliquis obligatur ex voto speciali. Quod vero octavo proponitur, quod Episcopi non possint transire ad religionem sine licentia Papæ, hoc est ex constitutione Ecclesiæ, patet esse falsum: immo est ex ipsa obligatione, qua se Episcopi obligant ad perpetuam curam plebis habendam: unde Apostolus dicit 1. Corinth. cap. 9: Necessitas mihi incumbit; vix enim mihi est si non evangelizavero. Et causam necessitatis subdit dicens: Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci; scilicet per perpetuam obligationem: unde & in decretal. non inducitur quasi statutum, sed quasi ratione probatum. Quod vero nono proponitur, nullam efficaciam habet. Certum est enim quod de jure communi non debet aliquis eligi ad Episcopatum, nec debet suscipere Archidiaconatum, vel parochiæ curam, nisi sit in sacris ordinibus constitutus secundum ecclesiastica
sta-

statuta. Sed in his Papa potest dispensare, & aliquando dispensat, & tunc habentes curam Archidiaconatus, vel parochiæ, vel etiam si in Episcopos sint electi, possunt relicta cura contrahere matrimonium, ita quod non dirimitur jam contractum, quod de religiosis dici non potest.

C A P. XXVI.

Quæ opera ad religiosos pertinere possunt.

Restat igitur dicendum, quæ opera ad eos pertineant qui in religionis statu sunt. Sed quia de his plene alibi tractavimus, sufficit hic propter calumniatores pauca quædam inferere. Inducunt enim verbum Hieronymi, quod habetur in decretis, distinct. 65. cap. Olim. Antequam diaboli instinctu studia in religionem fierent: ubi miror si hoc introducant, quasi religiosi studere non debeant, cum studium, & sacræ Scripturæ præcipue, ad eos maxime pertineat, qui vitam contemplativam elegerunt, præsertim cum Augustinus dicat. 19. de civitate Dei, quod a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Si enim hoc intenderent per hæc verba Hieronymi probare, convincerentur per id quod sequitur in eodem capit: Et diceretur in populis, Ego sum Paulli, ego sum Apollo. Unde manifestum est hunc esse intellectum verbi præmissi: Antequam diaboli instinctu studia, idest depressiones in religione, scilicet Christiana, fierent. Item inducunt, quod potestas ligandi, atque solvendi quantum ad executionem, vel executionis rationem Sacerdotibus religiosis non tribuitur: miror autem ad quid tendant. Si enim sic intelligunt, quod monachi non habent ex hoc ipso quod ordinantur in Sacerdotes, executionem clavium, verum est quidem: sed hoc idem

de secularibus dici potest. Non enim ex hoc ipso quod secularis ordinatur in Sacerdotem, suscipit executionem clavium, sed ex hoc quod aliquam suscepit curam. Si vero intendunt quod ex hoc ipso quod est religiosus, non possit habere executionem clavium, manifeste falsum est, & contra id quod dicitur 16. quæstio. 1: Sunt nonnulli nullo dogmate fulti, audacissimo quidem zelo magis amaritudinis quam dilectionis inflammati, asserentes monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo vivunt, sacerdotalis officii potentia indignos neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, nec absolvere posse per sacerdotalis officii divinitus sibi injunctam potestatem: sed omnino labuntur. Neque enim beatus Benedictus monachorum præceptor almisficus hujuscemodi rei aliquo modo extitit interdictor. In quo etiam notandum est, id solum religiosis esse illicitum, quod eis est secundum statuta suæ regulæ interdictum. Item inducunt, quod habetur 16. quæstio. 1: Monachus non doctoris, sed plangentis habet officium. Quod si ideo inducunt ut probent, quod non convenit monacho ex hoc quod est monachus quod sit doctor, verum est, alioquin omnis monachus doctor esset. Si vero intelligant, quod monachus habet aliquid repugnans doctoris officio, manifeste falsum est, quinnimo convenientissimum est religiosis docere, præcipue sacram Scripturam: unde super illud Joan. 4: Reliquit ergo mulier hydriam &c. Glossa dicit, & est Augustini: Hinc discant evangelizaturi prius deponere curam, & onus seculi: unde & Dominus illis universalis doctrinæ commisit officium, qui eum fuerant omnibus relictis secuti, dicens Matt. ult. discipulis suis: Euntes docete omnes gentes. Et similis responsio est ad omnia similia, sicut ad illud: Alia est causa clerici, alia monachi. Clericus, scilicet habens curam, dicit ego pascō: monachus, ego

pa-

pascor. Et iterum: Monachus sedeat solitarius, & taceat. Per hæc enim, & similia declaratur quid monacho conveniat ex hoc quod est monachus, non autem per hæc ei interdicitur alia majora assumere, si ei fuerint commissa; sicut clericus non potest excommunicare ex hoc quod est clericus, potest tamen si hoc ei ab Episcopo committatur. Item, quod inducunt non amplius, quam duos esse ordines a Domino institutos, scilicet duodecim Apostolorum, quorum formam tenent Episcopi, & septuaginta duorum Discipulorum, quorum formam tenent curati Presbyteri: si ad hoc inducitur quod religiosi non habent ordinariam curam, si non fuerint vel Episcopi, vel curati, nullus potest negare. Si autem hoc intendant, quod religiosi non possunt prædicare, vel confessiones audire ex superiorum prælatorum commissione, patet hoc esse falsum: quia quanto quis est celsior, tanto & illis erit potentior, ut habetur 16. quæst. 1. Sunt nonnulli. Unde si seculares Sacerdotes non curati possunt hujusmodi facere ex commissione prælatorum, multo magis hoc possunt religiosi, si eis committatur. Hæc respondenda occurrunt his, qui perfectionem religionis denigrare nituntur, a contumeliis abstinendo, quia sicut scriptum est Prover. 10: Qui profert contumeliam insipiens est; & 20: Omnes stulti miscentur contumeliis. Si quis igitur contra hæc rescribere voluerit, mihi acceptissimum erit. Nullo enim modo melius, quam contradicentibus resistendo, aperitur veritas, & falsitas confutatur, secundum illud Salomonis: Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. Ipse autem Deus judicet inter nos, & eos, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

*Explicit opusculum decimumoctavum, videlicet
opus divinum beati Thomæ de perfectione
vitæ spiritualis.*

EJUSDEM DOCTORIS
OPUSCULUM
DECIMUMNONUM

Contra impugnantes Dei cultum, & religionem,

ROMANI EDITORIS

Argumentum in Opusculum sequens.

TEmpore Sancti Ludovici Francorum Regis, Wilhelmus de Sancto Amore, Sigeriusque magistri Parisienses, multique sequaces in hunc inciderunt errorem, ut religiosorum mendicantium statum damnatum asseverent, librumque sacrilegum multis sacrae paginae, Sanctorumque auctoritatibus, licet male intellectis, & perversè expositis refertum, Clementi IV. Summo Pontifici obtulerunt. Pontifex igitur reverendo Magistro Joanni de Vercellis Magistro Ordinis Praedicatorum dictum librum transmissit, precipiens ut eidem per famosissimum tunc in toto orbe Doctorem Fratrem Thomam de Aquino faceret responderi. Devotissimus igitur Pater, & Doctor Thomas, Fratrum in capitulo generali Anagninae congregatorum orationibus se faciens commendatum, praefatum librum studiose perlegit, quem reperit erroribus plenum. Quo comperto alium ipse librum, qui incipit: Ecce inimici tui sonaverunt, & qui oderunt te, extulerunt caput, &c. tam cito, tamque eleganter, & copiose composuit, ut non humano ingenio cum visus sit edidisse, sed potius in spiritu accepisse de dextra sedentis in throno: quem librum, in quo omnia nequissimorum tela penitus exinxerat, praefatus summus Pontifex tamquam vere

catholicum approbans, librumque contrarium tamquam hereticum, & nefarium damnans, ipsius auctores cum complicibus deposuit de cathedra magistratus, expulsosque de Parisiensi studio, omni dignitate privavit. Prædictus vero Doctor post divinitus obtentam victoriam Parisios rediens, omnes dicti operis articulos publice, & sollemniter repetens disputavit, firmavitque.

P R O Æ M I U M,

In quo Auctoris intentio declaratur.

Cce inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te, extulerunt caput. Super populum tuum malignaverunt consilium, cogitaverunt adversus Sanctos tuos; dixerunt, Venite disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel ultra. Psalm. 82.

Omnipotens Deus amator hominum suo amore nobis utitur ad ejus bonitatem, & nostram utilitatem, ut Augustinus docet in 1. lib. de doctrina Christiana. Ad suam quidem bonitatem, ut homines Deo dent gloriam. Esaia. 43: Omnis qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum. Sed ad nostram utilitatem, ut ipse omnibus det salutem. 1. Tim. 2: Qui omnes homines vult salvos fieri. Et hanc concordiam inter homines, & Deum nascente Domino annuntiavit Angelus Luc. 2: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quamvis autem ipse, cum sit omnipotens, per semetipsum posset gloriam suam ab hominibus, & salutem hominum procurare; disposuit tamen ut ordo servaretur in rebus, ministros eligere, quorum ministerio perficeretur u-

trumque, & recte tales Dei adjutores dicuntur 1. Cor. 3. Sed diabolus invidus divinæ gloriæ, & humanæ salutis, per ministros suos, quos ad persecutionem prædictorum ministrorum Dei incitat, utrumque nititur impedire: unde tales ministri diaboli, & inimici Dei in hoc ostenduntur, cujus gloriam impediunt, & totius humani generis, cujus saluti adversantur, & specialiter ministrorum Dei quos persequuntur. 1. Thes. 2: Nos persecuti sunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adversantur. Et propter hoc Psalmista in verbis propositis tria facit. Primo, ostendit eorum inimicitiam ad Deum, ibi: Ecce inimici tui sonuerunt, idest qui prius occulte contra te loquebantur, nunc in publico loqui non formidant. Ut enim dicit Glossa, novissima tempora Antichristi designat, quando hi qui modo premuntur metu, in liberam vocem erumpent, quæ vox quia irrationalis est, magis sonus, quam vox dicitur: nec solum voce inimicitias suas exercent, sed etiam factis; unde sequitur: Et qui oderunt te, extulerunt caput, scilicet Antichristum, secundum Glossam, & membra ejus, quæ sub illo capite sunt, ut ab uno capite gubernati, efficacius sanctos Dei persequantur. Secundo ostendit quomodo toti humano generi adversantur, subjungens: Super populum tuum malignaverunt consilium, vel astute cogitaverunt, secundum aliam litteram, ad eos decipiendum, secundum Glossam super illud Esai. 3: Populus meus qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt. Glossa: blandis verbis. Tertio, ostendit quomodo ministros Dei persequuntur, cum subdit: Cogitaverunt adversus sanctos tuos; Glossa: Non solum contra mediocres, sed etiam contra cœlestes viros. Unde Gregorius in 13. lib. Moralium, exponens illud Job. 16: Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes, &c. sic dicit: Illos præcipue repro-

probi in sancta Ecclesia persequuntur, quos multis conspiciunt esse profuturos. Et intra: Reprobi grande se aliquid fecisse æstimant, cum vitam prædicatorum necant. Duo autem contra sanctos cogitant. Primo, ut ipsos annihilent. Numerus 13: Volunt nos inimici nostri perdere, & hereditatem tuam delere. Secundo, ut si hoc non possint, saltem eorum famam destruant apud homines, ut in eis fructificare non possint. Jac. 2: Nonne divites per potentiam opprimunt vos? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos? Et ideo quantum ad primum horum Psalmista subjungit: Dixerunt, Venite; Glossa: quærentes sibi socios. Disperdamus eos de gente, vel de gentibus; Glossa: Scilicet ne sint inter gentes, idest tollamus eos de mundo: ecce persecutio Antichristi. Quantum ad secundum subdit: Et non memoretur nomen Israel ultra, ut scilicet nomen eorum in fama non habeatur, eorum scilicet qui se dicunt vere esse Israel; ut Glossa dicit. Horum primum, scilicet sanctorum expulsionem de mundo, tyranni antiquitus per violentiam procurare conati sunt. Unde Apostolus ad Roman. 8. suo tempore illud psalmi compleri dicit: Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisionis. Sed nunc hoc idem perversi homines astutis consiliis attentant quantum ad religiosos specialiter, qui verbo, & exemplo fructificare possunt, perfectionem profitentes, volentes quædam adstruere, per quæ eorum status totaliter destruitur, & redditur nimium onerosus, & vituperabilis, subtrahendo eis spiritualia solatia, & corporalia onera imponentes. Primo enim eis pro posse studium, & doctrinam auferre conantur, ut sic adversariis veritatis resistere non possint, nec in Scriptura consolationem spiritus invenire. Et hæc est astutia Philistinorum, 1. Regum 13: Caverant Philisti-

listium ne forte facerent Hebræi gladium, aut lanceam: quod Glossa exponit de prohibitione studii litterarum. Et hoc primitus Julianus Apostata inchoavit, ut ecclesiastica testatur historia. Secundo, a consortio studentium eos pro posse excludendo, ut per hoc sanctorum vita veniat in contemptum. Apocalyp. 13: Ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiae; eorum scilicet malitiae consentiendo. Tertio, eorum prædicationem, & confessionum audientiam, quibus in populo fructificant, impedire nituntur. 1. Thessalonic. 2: Prohibentes nos gentibus loqui, ut salvæ fiant. Quarto, ad laborem manuum eos compellunt, ut sic gravati & sui status tædium habeant, & in prædicationis impediuntur, secundum consilium Pharaonis dicentis Exod. 1: Ecce populus filiorum Israel multus, & fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum. Et infra: Præposuit itaque eis magistros operum. Glossa: Pharaon significat Zabulum, qui luti, & lateris imponit gravissimum jugum, servitutem scilicet lutulenti, & terreni operis. Quinto, vituperant eorum perfectionem, & blasphemant, scilicet paupertatem mendicantium. 2. Petr. 2: Multi sequuntur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur; idest bona opera, secundum Glossam. Sexto, eis victum, & eleemosynas, unde vivebant, subtrahunt ut possunt. In tertia canonica Joannis 10: Et quasi ista non sufficiant ei; Glossa: quod hospitalitatem dissuadet: Neque ipse fratres suscipit; Glossa, indigentes: Et eos qui suscipiunt, prohibet; Glossa: ne impendant curam humanitatis. Septimo, famam sanctorum prædicti ministri diaboli nituntur corrumpere, in tantum ut non solum per se apud præsentis sanctos Dei infament verbo, sed etiam litteras per universum orbem dirigant. Hier. 23: A prophetis Hierusalem egres-

sa

sa est pollutio super omnem terram; Glossa Hieronymi: Hoc utimur testimonio adversus eos qui epistolas plenas mendacio, & fraudulentia, & perjurio in orbem dirigunt, & aures audientium polluunt. Non enim sufficit eis iniquitatem propriam devorare, vel proximos lædere, sed quod semel oderunt, per totum orbem conantur infamare, & ubique blasphemias seminare. Prædictorum igitur malignantium nequitiam comprimere intendentes, hoc ordine procedamus.

Primo, ostendemus, quid sit religio, & in quo perfectio religionis consistat, quia eorum tota intentio contra religiosos esse videtur.

Secundo, ostendemus ea quibus religiosos opprimere nituntur, frivola, & nulla esse.

Tertio, monstrabimus quod ea quæ ad religiosorum infamiam proferunt, nequiter proponunt.

C A P. I.

Quid sit religio, & in quo consistat religionis perfectio.

UT autem religionis naturam cognoscere valeamus, hujus nominis originem inquiremus. Nomen igitur religionis, ut Augustinus in lib. de vera religione innuere videtur, a religando sumptum est. Illud autem proprie ligari dicitur, quod ita uni adstringitur, quod ei ad alia divertendi libertas tollatur: sed religatio iteratam ligationem importans, ostendit ad illud aliquem ligari cui primo conjunctus fuerat, & ab eo distare incæpit. Et quia omnis creatura prius in Deo extitit quam in seipsa, & a Deo processit, quodammodo ab eo distare incipiens secundum essentiam per creationem; ideo rationalis creatura ad ipsum Deum debet religari, cui primo con-

jun-

juncta fuerat etiam antequam esset, ut sic ad locum, unde exeunt, flumina revertantur. Eccl. 1. Et ideo Augustinus dicit in libr. de vera religio: Religet nos religio uni omnipotenti Deo: & habetur in Glossa Rom. 11. super illud, Ex ipso, & per ipsum &c. Prima autem ligatio qua homo Deo ligatur, est per fidem, ut dicitur Hebr. cap. 11: Accedentem ad Deum oportet credere quia est. Hujus fidei potestatio latria est, quæ cultum Deo exhibet, quasi recognoscens Deum esse principium: unde religio primo, & principaliter latriam significat, quæ Deo cultum exhibet in veræ fidei protestationem. Et hoc est, quod Augustinus dicit 10. de civ. Dei, quod religio non quemlibet, sed Dei cultum significare videtur: & hoc modo Tullius religionem diffinit in veteri Rhetorica, dicens: Religio est quæ superiori cuidam naturæ, quam divinam vocant, curam, cæremoniamque affert. Et sic primo, & principaliter ad veram religionem pertinere noscuntur quæcumque ad fidem integram pertinent, & debitam latriæ servitutem. Sed secundo ad religionem pertinere noscuntur illa omnia, in quibus possumus servitium Deo exhibere: quia ut Augustinus dicit in Enchirid. Deus colitur non solum fide, sed spe, & charitate, ut sic omnia charitatis opera religionis esse dicantur. Unde Jac. 1: Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & cet. Ex his ergo patet, quod duplex est religionis acceptio. Una secundum sui nominis primam institutionem, secundum quod aliquis Deo se ligat per fidem ad debitum cultum, & sic quilibet Christianæ religionis fit participes in baptismo, abrenuntians satanæ, & omnibus pompis ejus. Secunda prout aliquis ad aliqua charitatis opera se obligat, quibus specialiter Deus servitur, abrenuntians secularibus, & hoc modo religio.

ligionis nomine ad præsens utimur. Charitas autem Deo debitum obsequium reddit secundum ætatem vitæ activæ, & contemplativæ. In actibus quidem activæ vitæ diversimode secundum diversa officia charitatis, quæ proximis impenduntur: & ideo sunt aliquæ religiones institutæ ad vacandum Deo per contemplationem, sicut religio monastica, & eremitica: aliquæ autem ad servandum Deo in membris suis per actionem, sicut illorum, qui ad hoc Deo se dedicant, ut infirmos suscipiant, captivos redimant, & alia misericordiæ opera exequantur. Nec est aliquod opus misericordiæ, ad cujus executionem religio institui non possit, etsi non sit hæcenus instituta. Sicut autem in baptismo homo per fidei religionem Deo ligatur, peccato moritur; ita per votum religionis non solum peccato, sed seculo moritur, ut soli Deo vivat in illo opere, in quo se Deo ministraturum devovit fidei: quia sicut per peccatum vita tollitur, ita per occupationes seculi Christi ministerium impeditur. 2. ad Timoth. 2: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Et ideo per religionis votum abrenuntiatur illis, quibus humanus animus maxime occupari consuevit, & a divinis obsequiis impediri. Quorum primum, & principale est conjugium. 1. ad Corinth. 7: Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est. Secundum est possessio divitiarum terrenarum. Matth. 13: Sollicitudo hujus seculi, & fallacia divitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur: unde dicit Glossa Luc. 8. super illud: Quod autem in spinas cecidit, &c: Divitiæ etsi delectare videantur, suis tamen possessoribus sunt spinæ, cum aculeis curarum mentes eorum confodiunt, quæ

avk

avide quæruntur, & sollicite servantur. Tertium est propria voluntas, quia qui suæ voluntatis est arbiter, sollicitudinem habet de suæ vitæ gubernatione: & ideo nobis consulitur, ut nostri status dispositionem divinæ providentiæ committamus. 1. Pet. 5: Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eo, quoniam ipsi cura est de vobis. Prov. 3: Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. Et inde est quod perfecta religio triplici voto consecratur, scilicet voto castitatis, per quod abrenuntiatur conjugio; voto paupertatis, per quod abrenuntiatur divitiis; voto obedientiæ, per quod abrenuntiatur propriæ voluntati. Per hæc autem tria vota homo Deo sacrificium offert de omnibus bonis: per votum quidem castitatis in sacrificium Deo offerens corpus proprium, de quo Rom. 12. dicit Apostolus: Exhibeatis corpora vestra hostiam viventem: per votum autem paupertatis oblationem Deo faciens de exterioribus bonis, de quo Rom. 15: Obsequii mei oblatio accepta fiat in Hierosolymis sanctis: per votum autem obedientiæ sacrificium Deo spiritus offerens, de quo in Psalm. 50: Sacrificium Deo, spiritus contribulatus &c. Nec solum sacrificium per hæc tria Deo offertur, sed holocaustum quod erat in lege acceptissimum. Unde Gregorius in 8. Homil. secundæ partis super Ezech: Cum quis suum aliquid Deo voverit, & aliquid non voverit, sacrificium est: cum vero omne quod habet, omne quod vovit, omne quod sapit, omnipotenti Deo voverit, holocaustum est. Et sic religio secundo modo accepta, in hoc quod sacrificium Deo offert, primum modum religionis imitatur. Sunt autem quidam modi vivendi, in quibus aliqua horum prætermittuntur, sed in eis perfecta religionis ratio non invenitur. Alia autem omnia quæ in religionibus reperiuntur; sunt ad-

mini.

minicula quædam ad cavendum ea, quibus per votum religionis abrenuntiatur, vel ad observandum id in quo homo per religionis votum Deo se servitutum promissit. Ex prædictis igitur patere potest, secundum quid una religio possit perfectior altera judicari. Ultima enim rei perfectio in finis consecutione consistit; unde debet principaliter ex duobus religionis perfectio judicari. Primo, ex hoc ad quod religio ordinatur, ut dicatur illa religio esse eminentior, quæ digniori actui dedicatur, ut sic secundum comparisonem activæ, & contemplativæ vitæ in utilitate, & dignitate accipiatur comparatio religionum, quæ activæ, & quæ contemplativæ deputantur. Secundo, ex comparatione religionis ad executionem illius ad quod est instituta. Non enim sufficit religionem aliquam ad aliquid institui, nisi sit taliter ordinata observationibus, & modis vivendi, quod ad suum finem sine impedimento pertingat, sicut si duæ religiones sunt institutæ ad contemplandum, illa per quam homini liberior contemplatio redditur, debet perfectior judicari. Sed quia, ut dicit Augustinus: Nemo potest novam vitam inchoare, nisi veteris eum vitæ pœniteat, quælibet religio, per quam homo novam vitam inchoat, quidam pœnitentiæ status est, ut homo a veteri vita purgetur: & hoc tertio modo possunt comparari religiones, ut illa dicatur perfectior, quæ majores austeritates habet, sicut in jejuniis, vel paupertate, vel aliis hujusmodi, quia opera satisfactoria debent esse pœnalia. Sed primæ comparationes sunt magis religioni essentielles, & ideo secundum eas est magis perfectio religionis judicanda, & præcipue cum perfectio vitæ magis consistat in interiori justitia, quam in exteriori abstinentia. Sic ergo paret quid sit religio, & in quo perfectio religionis consistat.

Secunda pars principalis totius operis.

His igitur visis procedendum est ad ea excludenda, quibus adversarii religionis religionem opprimere conantur, hoc modo procedentes.

Primo enim inquiremus, utrum alicui religioso docere liceat.

Secundo, utrum religiosus possit esse de collegio seculari magistrorum licite.

Tertio, utrum religioso liceat prædicare, & confessiones audire, si curam non habeat animarum.

Quarto, utrum religiosus teneatur propriis manibus laborare.

Quinto, utrum liceat religioso omnia sua relinquere, ita quod nihil sibi possidendum remaneat nec in proprio, nec in communi.

Sexto, utrum possit vivere de eleemosynis, & de mendicatis præcipue.

C A P. II.

An religioso liceat docere.

Doctrinam autem religiosorum, ne scilicet docere possint, multipliciter excludere nituntur. Primo auctoritate Domini dicentis Matth. 23: Vos autem nolite vocari Rabbi: quod consilium quidam dicunt a perfectis esse observandum, unde cum omnes religiosi perfectionem profiteantur, a magisterio abstinere debent. Secundo auctoritate Hieronymi in epistola ad Riparium, & Desiderium contra Vigilantium, & habetur 16. qu. 1: Monachus non doctoris habet, sed plangentis officium; & 7. qu. 1. cap. Hoc nequaquam, dicitur: Monachorum vita subiectionis habet verbum, & disciplinatus, non docendi, vel præsidendi.

dendi, vel pascendi alios. Et ita cum canonici regulares, & alii religiosi monachorum jure censentur, ut dicitur extra de postulando, Ex parte, & de statu monachorum, Quod Dei timor; relinquatur quod nulli religioso docere liceat. Ad idem addunt, quod docere est contra religionis votum, per votum enim religionis mundo abrenuntiatur. Omne autem quod est in mundo, est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, per quæ tria intelliguntur divitias, delitias, & honores. Magisterium autem honorem esse dicunt, quod probant per Glossam, quæ dicit Matth. 4. super illud, Statuit illum supra pinnaculum: In Palæstina plana desuper erant tecta, & ibi erat sedes doctorum, unde populo loquerentur, ubi multos decipit diabolus vanagloria, honore magisterii inflatos. Unde concludunt, quod docere est contra religionis votum. Item, religiosi tenentur ad perfectam humilitatem, sicut ad perfectam paupertatem: sed ita tenentur ad perfectam paupertatem quod non licet eos aliquid proprium possidere; ergo debent ita humilitatem servare quod nullo honore potiantur: magisterium autem est honor, ut probatum est, ergo magisterium est illis illicitum. Item, Dionysius 5. cap. eccl. hierar. distinguit utramque hierarchiam in tria, scilicet in sacras actiones, & in communicantes eas, & in eos qui eas tantum recipiunt. Actiones autem sacras dividit in tria in eodem cap. scilicet in purgantes, quod est Diaconorum; in illuminantes, quod est Sacerdotum; in perficientes, quod est Episcoporum. Recipientes etiam divinas actiones dividit in tria in 5. c. scilicet in imundos, qui purgantur per Diaconos; in sacrum populum, qui illuminatur per Sacerdotes; in monachos, qui sunt altioris gradus, qui perficiuntur per Episcopos: ergo patet quod monachorum
non

non est sacra aliis communicare, sed ab aliis recipere. Sed quicumque docet, sacra alii communicat, ergo monachus non debet docere. Item, magis est remotum a vita monastica scolasticum officium, quam ecclesiasticum. Sed ut dicitur 16. quæstio. 1. nemo potest & ecclesiasticis officiis deservire, & in monastica regula ordinate persistere. Ergo multo minus potest monachus scholasticis officiis vacare docendo, vel audiendo. Addunt etiam quod est contra doctrinam Apostolicam 2. Corinth. 10: Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ qua mensus est nobis Deus: Glossa: Tanta potestate utimur, quanta concessa est ab auctore, nec mensuram, vel modum egredimur. Unde dicunt, quod quicumque religiosus ultra illum modum egreditur, qui sibi ab auctore suæ regulæ est statutus, seipsum superextendit contra apostolicam doctrinam veniens. Unde nulla religio in sui principio habuit magistros. Ergo nulli religioso licet ad magisterium promoveri. Ulterius autem etsi non ex toto doctrinam religiosorum impedire possunt, eam saltem attenuare nituntur, dicentes, quod in uno religiosorum collegio doctores plures esse non debent, inducentes illud quod dicitur Jac. 3: Nolite plures magistri fieri, fratres mei. Glossa: Plures in Ecclesia ne velitis esse magistri. Sed unum religiosorum collegium est una Ecclesia; ergo in uno religiosorum collegio non debent esse plures magistri. Item, Hieronymus ad Rusticum, & habetur etiam 7. q. 1: In apibus princeps est unus, grues ordine litterato unam sequuntur; & infra: Unus gubernator in navi, in domo unus dominus. Ergo & in uno collegio religiosorum non debet esse nisi unus magister. Item, cum multa sint religiosorum collegia, si unum collegium haberet plures quam unum doctorem, sequeretur tanta multiplicatio
re.

religiosorum doctorum, quod se uares magistri excluderentur propter auditorum paucitatem, præcipue cum oporteat in uno studio esse determinatum numerum magistrorum, ne ex doctorum multitudine doctrina sacra veniat in contemptum. Huiusmodi autem errorum assertores, priorum errantium semitas imitantur. Est enim errantium consuetudo, ut quia in medio veritatis non possunt consistere, unum errorem declinantes in contrarium dilabantur. Sic evitans divisionem essentiae, quam Arius introduxit, in confusionem personarum Sabellius declinavit, sicut dicit Augustinus. Sic etiam Eutyches declinans divisionem personarum in Christo, quam Nestorius asserebat, confusionem naturarum in Christo posuit, sicut dicit Boetius. Idem etiam patet de Pelagio, & Manichæo, & de multis aliis hæreticis: propter quod dicitur 2. Tim. 3: Homines corrupti mente, reprobi circa fidem; Glossa: Et numquam in fide, quia in circuitu impii ambulant in medio non sistentes. Fuit ergo quondam quorundam religiosorum præsumptuosorum error, qui ex hoc ipso quod monachi erant, de sua vita præsumentes, auctoritate propria sibi docendi officium usurpabant, & in hoc pax ecclesiastica turbabatur, ut habetur 16. q. 1: Quidam monachi nihil habentes sibi injunctum a proprio Episcopo, veniunt ad civitatem Constantinopolitanam, & in ea perturbationes tranquillitati ecclesiasticæ inferunt: quod etiam plenius in ecclesiastica narratur historia; quorum præsumptiones sancti Patres conati sunt reprimere rationibus, & decretis. Eorum autem dictis quidam perversi nostri temporis abutuntur, ea indocti, atque instabiles depravantes, sicut & ceteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem, ut dicitur 2. Pet. ult. in tantum quod in contrarium errorem labuntur, assertentes, quod non licet religioso doctoris officium

exercere, vel suscipere, & quod non debet ei injungi. Quod quidem falsum esse primo ostendamus, postmodum ad eorum probationes respondentes. Primo ergo inducatur Hieronymi auctoritas ad Rusticum, quæ habetur 16. quæst. 1: Sic vive in monasterio, ut clericus esse merearis: multo tempore disce, quæ postmodum doceas. Item, ad eundem in cap. sequenti: Si clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere. Ex quibus accipi potest, quod monachi possint suscipere docendi officium. Hoc idem ostenditur exemplis Sanctorum, qui in religione viventes docuerunt, sicut patet de Gregorio Nazianzeno, qui cum monachus esset, Constantinopolim est adductus, ut sacram Scripturam ibi doceret, ut ecclesiastica narrat historia; hoc etiam patet de Damasceno, qui cum monachus esset, scholares docuit non solum in sacra Scriptura, sed etiam in liberalibus artibus, ut patet in lib. de miraculis Beatæ Virginis. Hieronymus etiam in prologo Bibliæ, licet monachus esset, doctrinam sacre Scripturæ promittit Paulino monacho, scilicet quod eum docebit, quem etiam ad studium sacre Scripturæ hortatur. De Augustino etiam legitur, quod postquam monasterium instituit, in quo cœpit vivere secundum regulam sub sanctis Apostolis institutam, scribebat libros, & docebat indoctos: hoc etiam patet de aliis Ecclesiæ doctoribus, scilicet Gregorio, Basilio, Chrysostomo, & aliis multis, qui religiosi fuerunt, & præcipui Ecclesiæ Doctores. Hoc etiam rationibus ostendere facile est. Doctrina enim sacre Scripturæ operibus comprobatur, Act. 1: Cœpit Jesus facere, & docere, Glossa: Quod cœpit facere, & docere bonum doctorem instruit, qui quod docet facit, Doctrina autem evangelica non solum præcepta, sed & consilia continet. Convenientissime ergo doctrinam evangelicam docet, qui
non

non solum praecepta, sed etiam consilia servat, cuiusmodi sunt religiosi. Item, qui moritur alicui vitae, ab illis operibus decedit, quae illi vitae congruunt: & qui vivere incipit aliqua vita, illa opera tunc sibi fiunt maxime convenientia, quae illi vitae competunt: unde Dionysius 2. c. eccl. hierar. ostendit, quod ante baptismum, per quem homo divinam vitam accipit, non potest exercere divinas operationes; quia, sicut ipse dicit, oportet primum existeret, & deinde operari. Sed religiosus per votum religionis seculo moritur Deo vivens, ergo per hoc quod religiosus est, interdiciuntur sibi operationes seculares, sicut mercationes, & alia negotia secularia, non autem actiones divinae, quae scilicet hominem in Deo viventem requirunt. Talis autem est divina confessio, quae fit per doctrinam. Psal. 113: Non mortui laudabunt te Domine, sed nos qui vivimus &c. & ita religiosi per votum religionis a doctrinae officio non excluduntur. Præterea, illi maxime sunt idonei ad docendum, qui maxime divina per contemplationem capere possunt: unde Gregorius in 6. Moral: Qui contemplantur, forbeant quod occupati erga proximos loquentes refundant. Sed ad vacandum contemplationi præcipue religiosi sunt deputati; ergo per hoc quod sunt religiosi, redduntur magis ad docendum idonei quam impediuntur. Item, ridiculum est dicere, quod ex hoc aliquis a doctrina repellatur, per quod magis quietus ad vacandum studio, & doctrinae redditur; sicut ridiculum esset quod a currendo impediretur, qui impediencia cursum relinquit: sed religiosi per triplex votum reliquerunt illa quibus animus maxime inquietatur, ut ex prædictis patet; ergo eis maxime docere, & studere competit. Eccl. 38: Sapientiam, Glossa, divinam, scribe in tabulis cordis; idest discere in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, per-

cipiet sapientiam. Item, pauperibus Christi maxime competit notitiam Scripturarum habere, ut patet per Hieronymum in prologo hebraicarum quaestionum super Gen: Ut nos humiles, & pauperes, nec habemus divitias, nec oblatas dignamur accipere, ita & illi noverint non posse notitiam Scripturarum, idest Christi, cum mundi habere divitiis. Eis autem competit docere, qui notitiam habent Scripturarum: ergo religiosi qui paupertatem profitentur, maxime competit docere. Item, sicut supra probatum est, ad quodlibet opus misericordiae exequendum potest aliqua religio institui; sed docere est actus misericordiae, unde inter eleemosynas spirituales computatur; ergo potest aliqua religio institui specialiter ad docendum. Præterea, magis remota videtur a religionis proposito corporalis militia, quæ corporalibus armis exercetur, quam militia spiritualis, quæ utitur armis spiritualibus, scilicet sacris documentis ad errorum impugnationem, de quibus dicitur 2. ad Cor. 10: Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed potentia Deo, &c. Sed religiones aliquæ provide institutæ sunt ad exequendam militiam corporalem in tutelam Ecclesiæ ab hostibus corporalibus, quamvis non desint Ecclesiæ principes seculares, qui ex officio Ecclesiam defendere debent; ergo & salubriter institutæ sunt aliquæ religiones ad docendum, ut sic per eorum doctrinam Ecclesia ab hostibus defendatur, quamvis etiam sint alii ad quos pertinet hoc modo Ecclesiam defendere. Item, qui idoneus est ad hoc ut possit assumi ad id quod majus est, & in quo aliud includitur, idoneus debet reputari ad id quod minus est, & quod in majori includitur: sed religiosus, etiamsi religio ejus non sit ad docendum instituta, potest assumi ad prælationis officium, ut patet de monachis per multa capitula. 16. quaestio. 1. Cum ergo prælationis officium sit ma-
jus

jus quam officium doctoris, quod magistri legentes in scholis exercent, & tamen praelationis officium simul habeat etiam doctrinam adjunctam; non debet inconueniens reputari, si monachus auctoritate ejus ad quem spectat, ad praedictum doctrinae officium assumatur. Item, minora bona pro majoribus intermitteri possunt, ut dicit Glossa super illud Luc. 9: 'Tu autem vade, & annuntia regnum Dei; sed bonum commune praefertur bono privato: cum ergo monachus in claustro ordinem suum seruans privato bono insistat, scilicet tantum suae salutis, doctrinae autem officium quo plurimi erudiuntur, in commune bonum totius Ecclesiae redundet; non est inconueniens si monachus extra claustrum vivat, ad doctrinae officium assumptus de licentia ejus ad quem spectat. Nec valet quod dicunt, quod hoc posset fieri quando necessitas immineret, quae nunc non apparet, cum magistrorum secularium jam copia habeatur: quia utilitas communis non solum debet procurari ut sit quocumque modo, sed ut sit optimo modo quo fieri potest. Quanto autem doctores magis multiplicantur, tanto utilitas communis, quae ex doctrina provenit, magis crescit, quia uni manifestatur quod alteri nondum notum est. Propter quod dicitur Sapient. 6: Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum. Quo zelo Moyses ductus dixit Numer. 11: Quis tribuat ut omnis populus prophetizet? Glossa: Fidelis praedicator optat si fieri valeat, ut veritatem, quam solus loqui non sufficit, ora cunctorum sonent. Et infra: Prophetare omnes voluit, qui bonum, quod habuit, non invidit. Item, ejusdem est verbo praesentes, & scripto absentes docere, ut habetur 2. Cor. 10: Quales sumus vero per epistolas absentes, tales & praesentes in facto. Sed nullus dubitat quin religiosi possint docere absentes scripto, cum omnia armaria plena

inveniantur operibus, sive libris quos religiosi fecerunt ad Ecclesiæ instructionem: ergo & præfentes possunt verbo docere. Ea autem, quæ in contrarium opponuntur, facile est solvere. Quod enim primo dicunt, esse Domini consilium de vitando magisterio, patet multipliciter esse falsum. Primo quia supererogationes, de quibus dantur consilia, habent præmium eminentius, ut patet ex hoc quod dicitur Luc. 10: Et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi. Quod Glossa de supererogatione consiliorum exponit. Unde abstinere ab illis actibus, quibus excellens debetur præmium, sub consilio cadere non potest. Doctoribus autem debetur præmium excellens, sicut & virginibus, scilicet Aureola, ut patet Danielis 12: Qui ad justitiam erudiunt multos; Glossa verbo, & exemplo: quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sicut ergo inconveniens esset dicere, quod declinare virginitatem, & martyrium sub consilio caderet; ita inconveniens est dicere, quod abstinere ab actu docendi sub consilio cadat. Item, consilium non potest esse de eo quod contrariatur consilio, vel præcepto: sed docere cadit sub præcepto, vel sub consilio, ut patet Matth. ultimo: Euntes docete omnes gentes, &c. Galat. 6: Vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Non ergo de non docendo potest esse consilium. Item, consilia quæ Dominus proposuit, immediate ab Apostolis observari voluit, ut eorum exemplo alii ad observanda consilia provocarentur. Unde Paulus 1. Corint. 7. consilium de virginitate proponens, dixit: Volo omnes homines esse sicut meipsum. Sed observatio huius quod dicunt consilium, scilicet abstinere a docendo, ad Apostolos non pertinebat, cum ipsi ad docendum in universum orbem mitterentur, non ergo abstinere a docendo sub consilio cadit. Nec potest dici quod
sub

sub consilio cadat abstinere ab his, quæ ad sollemnitatem docendi pertinent, quia ea quæ ad sollemnitatem docendi pertinet, non fiunt causa elationis, alias enim essent ab omnibus vitanda, quia quilibet tenetur elationem vitare; sed sunt ordinata ad auctoritatem officii ostendendam: & ideo sicut perfectioni nihil deperit, si Sacerdos supra Diaconum sedeat, & sericis ornatur vestibus; ita non obstat perfectioni, si quis magistratibus insigniis utatur: & hoc est quod dicit quædam Glossa super illud Matt. 23: Amant primos recubitus. Magistros, inquit, primos federe non vetat, sed eos arguit qui hæc habita, vel non habita appetunt. Adhuc autem est magis ridiculum dicere, quod etsi abstinere a docendo sub consilio non cadat, abstinere tamen a magisterii nomine sub consilio cadit. Non enim potest esse præceptum, vel consilium de eo quod non est in nobis, sed in alio. In nobis quidem est docere, vel non docere, de quo non esse consilium probatum est: sed doctores, atque magistros vocari non est in nobis, sed in eis qui sic nos nominant; non ergo potest sub consilio cadere ut non vocemur magistri. Item, cum nomina sint imposita ad significandum res, ridiculum est dicere quod nomen sit prohibitum, cum res non sit interdicta. Item, consiliorum observatio maxime ad Apostolos pertinuit, quibus mediantibus ad alios pervenit. Magistri ergo nomen nullo consilio est interdictum, cum ipsi Apostoli seipso magistros, & doctores nominaverint. 1. Timoth. 2: Veritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide, & veritate. 2. Timot. 1: In quo positus sum ego prædicator, & Apostolus, & magister gentium. Restat ergo dicendum, quod id quod Dominus dixit, Nolite vocari Rabbi, non sit consilium, sed præceptum ad quod omnes tenentur, nec prohibentur actus docendi, & magisterii nomen,

sed ambitio magisterii: unde cum subjungit, Nec magistri, Glossa: nec appetatis vocari; nec quemlibet appetitum interdicat, sed inordinatum; ut ex Glossa prius inducta apparet, & ex hoc etiam quod de inordinato appetitu Phariseorum præmiserat, dicens: Amant primos recubitos &c. Potest tamen aliter intelligi, secundum Glossam ut etiam ex circumstantia litteræ patet. Simul enim Dominus prohibet ibidem patris nomen, ac magistri, quia unus est pater noster qui est in cœlis, & quia magister noster unus est Christus. Deus enim, ut Glossa dicit ibidem, & pater & magister natura dicitur. Homo autem dicitur indulgentia pater, & magister ministerio. Prohibet ergo Dominus, ne auctoritas vitæ naturalis, seu spiritualis, aut etiam sapientiæ alicui hominis attribuat: unde dicit Glossa: Vos autem nolite vocari magistri, ne quæ Deo debentur, vobis præsumatis: neque alios Rabbi vocetis, ne divinum honorem hominibus deferatis. Unde in alia Glossa dicitur, quod pater vocandus est aliquis, ut honor ætati deferatur, non ut auctor vitæ habeatur. Magister ex consortio veri magistri tamquam ejus nuntius, & pro reverentia ejus a quo mittitur, honoratu. Sic ergo pater quod Dominus non prohibuit simpliciter nec præcepto, nec consilio nomen patris, aut magistri; alias quomodo sancti patres sustinuissent, ut illi qui præsunt monasteriis, Abbates, idest patres vocarentur? Quomodo etiam Christi Vicarius, qui debet esse perfectionis exemplum, Papa, idest pater diceretur? Augustinus etiam, & Hieronymus Episcopos quibus scribunt, Papas, idest patres frequenter nominant. Stultissimum est ergo dicere, quod hoc quod dicitur, Nolite vocari Rabbi, sit consilium. Dato etiam quod sit consilium, non sequitur quod omnes perfecti ad istud consilium teneantur. Non enim qui statum per-

fe-

fectionis profitentur, ad omnia tenentur consilia, sed ad ea tantum, ad quæ ex voto se obligant; alias Apostoli, qui in statu perfectionis erant, tenebantur ad hanc supererogationem quam Paulus faciebat, ut non acciperent stipendia ab Ecclesiis quibus prædicabant, & peccabant cum hoc non observarent, ut patet 1. Corint. 9. Sequeretur etiam ex hoc religionum confusio, si omnes ad omnes supererogationes, & omnia consilia tenerentur. Quicquid enim una supererogaret, omnes supererogare tenerentur, & sic inter eas nulla distinctio remaneret, quod est inconveniens. Non ergo ad omnia consilia perfecti tenentur, sed solum ad ea, ad quæ se obligant. Quod etiam secundo objiciunt, quod monachus non docentis, sed plangentis habet officium, pro eis non facit. Ibi enim Hieronymus ostendit, quod monacho ex hoc quod est monachus, competat poenitentiam agere, non docere, sicut sibi illi usurpabant, de quibus diximus, quod ex hoc ipso quod monachi erant, docere volebant: vel intendit ostendere quod monachus ex hoc quod est monachus, non obligatur ad docendum. Sic enim Hieronymus inducit hoc in epistola contra Vigilantium. Non autem sequitur, si monachus non habeat officium docendi, quod accipere non possit, sicut non sequitur, si Subdiaconus non habeat officium legendi Evangelium, quod ad hoc officium assumi non possit: & hoc est quod Gratianus dicit 16. q. 1. Superiori. Voluit ergo Hieronymus distinguere inter personam monachi, & personam clerici, ostendens quid cuique ex proprio officio conveniat. Aliud enim convenit cuique ex eo quod monachus est, aliud ex eo quod clericus est. Ex eo quod monachus est, sua & aliorum peccata deflendi habet officium: ex eo quod clericus est, docendi, & pascendi populum, Ex quo etiam patet intellectus alterius capituli
su-

supradicti, in quo Gratianus loquitur in illa quaestione de doctrina praedicationis, quae ad praelatos pertinet, non autem de doctrina scholastica, cui praelati non multum intendunt: unde haec obiectio procedit in æquivoco. Item dato quod monacho docere non liceat, non sequitur quod canonicis regularibus non liceat docere, cum canonici regulares inter clericos computentur, de quibus Augustinus in sermone de communi vita clericorum, & habetur 12. quaest. 1. Nemo: Qui habuerit proprium, vel habere voluerit, & de proprio vivere, parum est ut dicam, non mecum manebit, sed nec clericus erit. Ex quo patet quod illi, qui sub beato Augustino sine proprio vivebant, inter clericos computabantur. Quamvis autem Augustinus postea revocaverit hoc generale interdictum quod fecerat, ut nullus clericus esset, nisi sine proprio viveret; non tamen revocavit quin illi qui sine proprio sub eo vivebant, clerici essent, ut patet per cap. Certe ego sum, quaest. eadem. Quod autem objiciunt, quod canonici regulares, & monachi ad paria censentur, intelligendum est in illis, quae sunt communia omni religioni, sicut vivere sine proprio, abstinere a negotiationibus, & ab officio advocandi in causis, & huiusmodi: alias possunt similiter concludere, quod canonici regulares tenerentur abstinere a lineis indumentis, quia monachi ad hoc tenentur. Multo etiam fortius licet illis religiosis docere, quorum religio est ad hoc statuta, etiam si monachis non liceret; sicut Templariis licet armis uti, quod non licet monachis. Quod autem tertio objiciunt, quod assumere magisterii officium est contra votum religionis, patet multipliciter esse falsum. Religiosi enim per votum religionis non hoc modo abrenuntiant mundo, ut rebus mundi uti non possint, sed mundanae vitae, ut scilicet mundi actionibus non oc-
cu.

cupentur: unde & sunt in mundo in quantum re-
bus mundi utuntur, & non sunt de mundo in
quantum a mundanis actionibus sunt liberi: unde
non est contra votum eorum, si utantur divitiis,
vel etiam quandoque deliciis, alias quodcum-
que delitiose comederet, mortaliter peccarent,
quod non est dicendum: unde non est contra vo-
tum eorum, si quandoque honoribus utantur. Item,
mundo secundum quod ibi accipitur non solum re-
ligiosi, sed etiam omnes homines abrenuntiare te-
nentur, quod patet ex hoc quod supra præmittit
Joannes: Si quis diligit mundum, non est charitas
Patris in eo: quoniam omne quod est in mundo,
concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculo-
rum, & superbia vitæ. Glossa: Omnes dilectores
mundi nihil habent nisi hæc tria, quibus omnia
vitiatorum genera comprehenduntur: unde patet
quod ad mundum dicuntur ibi pertinere non divi-
tiæ, & delitiæ simpliciter, sed inordinatus appetitus
earum, & sic non solum religiosi, sed etiam om-
nibus interdicitur non quidem honor, sed ambi-
tio honoris. Glossa ibi: Superbia vitæ, idest om-
nis ambitio seculi. Item, dato quod honor sim-
pliciter ad mundum pertinere intelligatur, non
tamen hoc potest dici de quolibet honore, sed
de honore qui consistit in rebus mundanis: non
enim potest dici quod honor Sacerdotii pertineat
ad mundum, & similiter nec honor magisterii,
cum doctrina quam consequitur talis honor, sit
de spiritualibus bonis. Sicut ergo religiosi non
abrenuntiant per votum Sacerdotio, ita nec ma-
gisterio. Item, hoc falsum est, quod magisterium
sit honor: est enim officium cui debetur honor.
Dato etiam quod religiosi cuilibet honori abren-
untiassent, non tamen abrenuntiaverunt eis qui-
bus debetur honor, alias renuntiassent operibus
virtutum. Honor enim secundum Philosophum
in 1. Ethic. est præmium virtutis. Nec propter
hoc

hoc aliquis debet abstinere a magisterio, quia diabolus aliquos inflatos honore magisterii decipit; sicut nec a bonis operibus, quia Augustinus dicit: Superbia etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant. Ad illud autem quod quarto obijciunt, quod religiosi profitentur perfectam humilitatem, dicendum quod est falsum: non enim vovent humilitatem, sed obedientiam. Humilitas enim sub voto non cadit, sicut nec aliæ virtutes, cum actus virtutum sint necessitatis, quia sunt in præcepto, votum autem est de eo quod est voluntarium. Similiter etiam nec perfectio humilitatis sub voto cadere potest, sicut nec perfectio charitatis, cum perfectio virtutis non sit ex nostro arbitrio, sed ex Dei munere. Dato autem quod ad perfectam humilitatem tenerentur, non sequitur quod non possent aliquibus honoribus potiri, sicut non possunt possidere divitias propter hoc, quod profitentur summam paupertatem, quia possidere divitias paupertati opponitur: non autem potiri honoribus opponitur humilitati, sed in honoribus se inordinate extollere. Unde, ut Bernardus dicit in lib. de consideratione: Nulla splendor gemma humilitate, scilicet in omni ornatu summi Pontificis. Quo enim celsior ceteris, eo humilitate apparet illustrior, & seipso. Et Ecclesiastic. 3. dicitur: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Quis enim audeat dicere, quod Gregorio aliquid de perfectione humilitatis deperierit, quia ad summum apicem ecclesiastici honoris promotus est? Patet etiam ex dictis, quod magisterium non est honor, & sic ratio illa peritus nihil valet. Ad id quod quinto obijciunt, dicendum quod Dionysius distinguit monachos contra Diaconos, Presbyteros, & Episcopos. Patet etiam quod loquitur de monachis, qui clerici non erant tempore Ecclesiæ primitivæ, ut patet 16. q. 1. Superiori. Monachos usque ad tem-
pus

pus Eusebii, Zosimi, & Siricii clericos non fuisse ecclesiastica testatur Historia, & sic non potest concludi per dictum Dionysium aliquid de monachis qui sunt Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi. Procedit etiam eorum ratio ex malo intellectu Dionysii. Vocat enim actiones sacras ecclesiastica sacramenta, baptismum dicens esse purgationem, & illuminationem: sed confirmationem, & Eucharistiam perfectionem, ut patet in 4. c. eccles. hic. & hæc dispensare non licet, nisi prædictis ordinibus. Sed docere in scholis non est de istis sacris actionibus, de quibus Dionysius loquitur, alias nullus posset docere in scholis nisi esset Diaconus, vel Sacerdos. Item, monachi clerici possunt conficere corpus Christi, quod non nisi Sacerdotibus licet: ergo multo fortius docendi uti possant officio, ad quod sacerdos non requiritur. Ad aliud quod sexto obijciunt, quod nullus potest ecclesiasticis officiis deservire, & in monastica regula ordinare persistere, & ita multo minus scholastice, intelligendum est non de his, quæ ad substantiam religionis pertinent, ut etiam per apparatus ibi patet, quia hæc bene servare possunt ecclesiasticis vacantes officiis; sed intelligitur quantum ad alias observantias, sicut silentium, & vigilias & hujusmodi: quod etiam patet ex hoc quod sequitur in prædicto capitulo. Ut ipse distinctionem monasterii teneat, qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur deservire. A quibus observantiis regularibus non est inconveniens si aliqui abstineant, ut utilitati communi vacent docendo, sicut patet in illis qui ad prælationis officium assumuntur, cum etiam in claustris manentes, in talibus quandoque dispensationem accipiant propter aliquam causam. Et præterea, aliqui religiosi sunt qui in claustris suis manentes, distinctionem sui ordinis servantes, scholastico insistant officio, quod

ex

ex institutione sui ordinis habent. Ad illud quod septimo obijciunt, dicendum quod ille se superextendit supra mensuram suam, ut patet per Glossam ibidem, qui se extendit ultra quam ei concedatur. Illud autem intelligitur concessum, quod nulla lege prohibitum invenitur. Unde si religiosus aliquid faciat quod non sit sibi per regulam suam prohibitum, non super extendit se supra mensuram, quamvis de illo faciendo in regula nulla mentio fiat: alias non liceret religiosis aliquibus, qui habent regulas latiores, assumere sibi perfectioris vitæ consuetudines, & statuta, quod est contra Apostolum ad Philip. 3. qui ea quæ retro sunt obliviscens, ad ea quæ sunt priora, se extendebat. Et præterea, aliqui religiosi sunt qui doctrinam ex institutione sui ordinis habent, & patet quod contra eos dicta obiectio non procedit. Quod autem adjungunt, quod in uno religiosorum collegio duo doctores esse non debeant, manifeste patere potest iniquum esse. Cum enim religiosi non sint minus humiles quam seculares, ut supra probatum est, non debet in docendo religiosi pejor esse conditio, quam secularis. Esset autem secundum positionem prædictam, quia non major via pateret toti uni multitudini religiosorum veniendi ad magisterium, quam uni seculari, qui singulariter per se studet, qui magister fieri potest, si in studio proficiat. Item, secundum hanc positionem profectus studii in religiosis impeditur. Sicut enim pugnanti esset impedimentum ad pugnam, si præmium pugnae ei subtraheretur, quia ut Philosophus in 3. Ethic. dicit, fortissimi pugnatōres esse videntur, apud quos sunt timidi inhonorati, fortes honorati; ita studentī esset impedimentum ad studium, si ei magisterium subtrahatur, quod est studentium præmium. Item, hoc reputaretur in poenam infligi alicui, si ei postquam in studio profecit, magi-

gisterium denegaretur. Si ergo religiosus in magisterio consequendo plusquam alii impediatur, ex hoc ipso quod religiosus est, punietur, & hoc est punire homines pro bono, quod iniquum est. Ad primum ergo quod inducunt dicendum, quod illa auctoritas non magis ad religiosos pertinet, quam ad seculares. Fratres enim in novo testamento omnes Christiani appellantur, ut per se patet: quorumlibet etiam Christianorum collegium Ecclesia dicitur. Non tamen numerus magistrorum interdicitur per auctoritatem prædictam religiosis, seu secularibus, quia ut Augustinus dicit: Multi magistri dicuntur, quia contraria docent, & multi docentes unus magister sunt: & sic contrarietas, non pluralitas doctorum prohibetur. Vel magis secundum litteram prohibetur, ut non quilibet indifferenter ad magisterium assumatur, sed discreti, & in Scripturis edocti, ut dicit Glossa, & hoc paucorum est. Et alia Glossa dicit, quod non eruditos in verbo fidei ab officio verbi removet, ut non impediatur veros prædicatores, Vel loquitur de magisterio quod competit prælatis Ecclesiarum. Prohibetur enim ne unus pluribus Ecclesiis, aut plures uni Ecclesiæ præsent: unde Glossa: In pluribus Ecclesiis, aut plures in una Ecclesia ne velitis esse magistri, id est prælati, qui soli sunt Ecclesiarum magistri: non enim qui de aliquo collegio docet, Ecclesiæ magister est, quamvis collegium de quo est, Ecclesia dicatur. Ad secundum dicendum, quod plures magistri qui sunt de uno collegio non præsent illi collegio sicut rector in navi, vel principes in apibus, sed sicut unusquisque præest in sua schola: unde per auctoritatem prædictam non potest probari quod intendunt, sed solum quod in una schola non possunt esse plures magistri. Ad tertium dicendum, quod per hoc quod in uno religiosorum collegio multiplicantur plures

res magistri, non excluduntur seculares a doctrina, quamvis sint multa religiosorum collegia: quia non semper de quolibet religiosorum collegio inveniuntur plures ad docendum idonei, sicut nec aliquis a docendo impeditur propter hoc, quod de qualibet diœcesi possunt esse tot magistri, quot ad hoc inveniuntur digni ratione eadem. Et si etiam multi invenirentur idonei, de utrisque essent magis idonei præeligendi sive religiosi, sive seculares sine personarum acceptione. Nec tamen ex multitudine doctorum sacra Scriptura venit in contemptum, dummodo sint sufficientes, sed magis ex insufficientia, etiam si sunt pauci: unde non est conveniens determinatum numerum magistrorum esse, ne hac occasione idonei a magisterio repellantur.

C A P. III.

An religiosus licite possit esse de collegio secularium magistrorum.

ADhuc autem sua malitia eos instigante conantur ostendere, quod religiosi secularibus in his, quæ ad studium pertinent, communicare non debent, ut si non ex toto doctrinæ amittant officium, tamen in executione officii aliquo modo impediantur. Ad hoc autem ostendendum, inducunt primo illud quod habetur 16. q. 7. c. In nova actione, ubi dicitur: In uno eodemque officio non debet esse dispar professio: quod etiam in lege divina prohibetur, dicente Moyse: Non arabis simul in bove, & asino, id est homines diversæ professionis in uno officio simul non sociabis. Et infra: Nam coherere, & conjungi non possunt, quibus & studia, & vota sunt diversa. Cum ergo religiosi, & secularibus sit professio dispar, in uno docendi officio sociari non possunt.

possunt. Item, cum quilibet morem gerere debeat illis quibus convivit, secundum Augustinum, inconueniens videtur, ut unus, & idem sit de religioso, & seculari collegio simul, & semel: non enim potest simul utrorumque actus imitari. Sic ergo religiosus, qui est de collegio suæ religionis, non potest esse de collegio secularium Doctorum. Item, secundum juris ordinationem statutum est, ut unus, & idem non sit in diversis collegiis secularibus, nisi forte per dispensationem; multo igitur minus religiosus, qui est de collegio suæ religionis, poterit esse de collegio secularium magistrorum. Item, quicumque sunt de aliquo collegio, observare tenentur ea, quæ ad illud collegium spectant: religiosi autem observare non possunt ea, quæ competunt collegio Doctorum, & scholarum secularium, non enim possunt se obligari ad quæ alii se obligant, nec jurare quæ alii jurant, vel alia hujusmodi servare quæ alii servant, cum non sint sui juris, sed sub potestate alterius constituti: & ita videtur quod non possint esse de collegio eorum. Adhuc autem amplius in sua procedunt malitia, ut quos a societate vident se non posse efficaci ratione dividere, saltem infamando sejungant. Dicunt enim, per religiosos offendicula, & scandala excitari, & ideo se debere eorum vitare consortium, secundum præceptum Apostoli ad Rom. ult: Rogo autem vos fratres, ut observetis eos qui dissensiones, & offendicula, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Dicunt etiam quod religiosi otiose vivunt, unde vitari debent, secundum præceptum Apostoli 2. ad Thes. 3: Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Jesu Christi; Glossa: Per Jesum præcipimus. Ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. Glossa, id est non communice- tis eis qui ambulant inordinate. Et non secundum

traditionem quam acceperunt a nobis : & subjungit de labore manuum , dicens : Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos &c. Et infra expressius : Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam , scilicet de operando manibus, hunc notate , & ne commisceamini cum illo , ut confundatur. Imponunt etiam religiosis , quod ipsi sunt actiores periculorum in novissimis diebus futurorum , unde sunt vitandi secundum præceptum Apostoli 2. Tim. 3 : Hoc autem scitote , quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa , & erunt homines seipsos amantes , cupidi , elati. Et infra : Habentes quidem speciem pietatis (id est religionis , secundum Glossam) ; virtutem autem ejus abnegantes , & hos devita . Sed sicut in eodem capitulo dicitur , mali homines , & seductores proficient in pejus errantes , & in errorem mittentes : unde non contenti religiosorum infamia , etiam Apostolicam auctoritatem evacuare conantur , dicentes , quod nec etiam Apostolica auctoritate cogi possunt , ut ad suam societatem religiosos admittant , quia secundum juris civilis ordinem nullus ad societatem compelli debet , cum societas voluntate firmetur : unde nec ipsi compelli possunt aliqua auctoritate , ut religiosos in suam societatem admittant . Item , Apostolica auctoritas non se extendit nisi ad ea , quæ ad cathedram pertinent . Unde Apostolus dicebat 2. Corint. 10 : Nos autem non in immensum gloriabimur , sed secundum mensuram regulæ qua mensus est nobis Deus . Ad cathedram autem , ut dicunt , non pertinet studentium societas , sed collatio beneficiorum , administratio Sacramentorum , & alia hujusmodi : unde auctoritate apostolica cogi non possunt ut religiosos ad suam societatem admittant . Item potestas ministris Ecclesiæ collata est , non in destructionem , sed in ædificationem , ut dicitur 2. Corinth. ult. Unde cum

cum in destructionem ordinetur societas religiosorum, & secularium, ut ex præmissis ostendere conantur, compelli non possunt apostolica auctoritate, ut religiosos ad suam societatem admittant. Hæc autem eorum sententia invenitur esse damnosa, falsa, & frivola. Damnosa quidem est, quia derogat ecclesiasticæ unitati, quæ consistit secundum Apostolum ad Roman. 12. in hoc, quod multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Glossa: Sumus alter alterius membra, dum sumus aliis servientes, aliis indigentes. Ideo dicitur, singuli, secundum Glossam quia nullus excluditur major, vel minor: unde patet quod ecclesiasticæ unitati derogat quicumque impedit quod unusquisque alterius membrum non sit, ei serviendo secundum officium sibi competens. Cum ergo religiosus competat docendi officium, de quo post pauca Apostolus mentionem facit, dicens: Sive qui docet in doctrina; Glossa: qui habet gratiam docendi sit membrum alterius in exhibitione doctrinæ; manifestum est quod ecclesiasticæ unitati derogat quicumque religiosos impedit ne quemquam docere possint, vel a quocumque addiscere. Derogant etiam prædicta charitati, quia secundum Philosophum in 8. & 10. Ethic. in communicatione amicitia fundatur, & salvatur; cui congruit sententia Salomonis Prover. 10: Vir amicabilis ad societatem magis amicus erit quam frater. Unde qui prohibet seculares in studio religiosi communicare, vel e converso, impedit charitatem, & ex hoc etiam dissensionis, & rixæ diffeminat incentivum. Derogat etiam hæc sententia profectui studentium. In omnibus enim negotiis, quæ a pluribus exerceri possunt, plurium societas multum prodest: unde Proverb. 18: Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma; & Eccl. 4: Melius est duos esse simul, quam unum, habent

enim emolumentum societatis suæ. Sed præcipue in acquisitione scientiæ plerumque societas multorum studentium prodest, quia interdum aliter ignorat quod alius invenit, aut quod ei revelatur. Unde & Philosophus 1. lib. cœli & mundi dicit, quod antiqui philosophi in conventionibus diversis veritatem de cœlestibus investigaverunt. Quicumque ergo aliquod genus hominum a societate studentium segregat, manifeste commune studium impedit: & hoc præcipue verum est de religiosis, qui quanto sunt a curis secularibus absoluti, tanto ad studium inveniuntur magis idonei, secundum illud Eccl. 38: Qui minoratur a:ctu, sapientiam percipiet. Derogat autem prædicta sententia fidei communitati, quæ quia una debet esse, catholica nominatur. Facile enim contingit ut qui secum in doctrina non communicant simul conveniendo, diversa, & interdum contraria doceant: unde Apostolus de semetipso dicit ad Gal. 2: Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolimam cum Barnaba, assumpto & Tito: ascendi autem secundum revelationem, & contuli cum illis Evangelium quod prædico in gentibus, seorsum autem cum his qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. Unde & in decretis dist. 15. c. Canones, dicitur quod a temporibus Constantini Concilia incœperunt. In præcedentibus namque annis persecutione fervente docendarum plebium minime dabatur facultas: inde Christianitas in diversas hæreses scissa est, quia non erat Episcopis licentia conveniendi in unum. Patet ergo quod in periculum fidei divisionem inducit, qui doctores fidei in unam societatem congregari non permittit: & sic patet multipliciter prædictam sententiam esse damnosam. Est etiam eadem sententia falsa, quod multipliciter patet: quia est contraria doctrinæ Apostolicæ, quæ fal-
sa

sa esse non potest. Dicitur enim 1. Petr. 4: Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. Glossa: Gratiam dicit, id est quodlibet donum Spiritus Sancti ad subserviendum aliis tam in secularibus, quam in spiritualibus. Et exemplificat de dono scientiae dicens: Si quis loquitur, quasi sermones Dei: Glossa: Si quis habet scientiam loquendi non sibi, sed Deo imputet. Timeat autem ne praeter voluntatem Dei, vel auctoritatem sanctarum Scripturarum, vel praeter utilitatem fratrum doceat, nec etiam quod docendum est taceat. Qui igitur dicit quod religiosi, & seculares in alterutrum donum scientiae non communicent, manifeste auctoritati Apostolicae contradicit. Item, ex ore sapientis dicitur Ecclesiastic. 32: Respiciite quod non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam: quod ad ecclesiasticum doctorem pertinet, ut Glossa ibidem dicit, qui non solum sibi, sed aliis scribendo, & docendo proficit. Qui omnes dicit, nullum excipit: ergo tam religiosi quam seculares doctores omnibus communiter, & secularibus, & religiosis proficere debent docendo. Item, diversa officia sunt in Ecclesia, sicut diversa membra in corpore, ut patet in 1. ad Cor. 12. in textu, & in Glossa. Sicut autem oculi sunt in corpore, ita doctores sunt in Ecclesia. Mat. 5. & 18. per hoc quod dicitur: Si oculus tuus scandalizat te, doctores & consilarii, intelliguntur, ut per Glossam patet. In corpore autem humano est ita quod oculus omnibus membris providet indifferenter, & similiter quodlibet aliud membrum alteri subservit in suo officio. 1. Corin. 12: Non potest autem dicere oculus manui, Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, Non estis mihi necessarii. Ergo & quicumque sumuntur ad officium doctrinae, de-

bent omnibus, cujuscumque conditionis fuerint, docendo proficere, & religiosi secularibus, & seculares religiosis. Item, quibuscumque competit aliquis actus, competit admitti ad societatem illorum qui ordinantur ad actum illum, cum societas nihil aliud esse videatur quam adunatio hominum ad unum aliquid communiter agendum: unde & omnes quibus pugnare licet, possunt communicare in eodem exercitu, qui est societas ordinata ad pugnandum: non enim videmus quod milites religiosi repellant milites seculares a suo exercitu, nec e converso. Sed societas studii est ordinata ad actum docendi, & discendi. Cum ergo non solum secularibus, sed etiam religiosis liceat docere, & discere, ut ex praedictis patet, non est dubium quod religiosi, & seculares in una societate studii esse possunt. Est etiam praedicta sententia frivola, quia rationes, quibus innititur, nullius momenti sunt, & ostendunt ignorantiam eorum qui eas inducunt vel veram, vel fictam. Est enim societas, ut dictum est, adunatio hominum ad aliquid unum perficiendum, & ideo secundum diversa ad quae perficienda societas ordinatur, oportet societates distinguere, & de eis judicari, cum judicium uniuscujusque rei praecipue sumatur ex fine. Et inde est quod Philosophus in 8. Ethic. diversas communicationes distinguit, quae nihil aliud sunt quam societates quaedam secundum diversa officia, in quibus homines sibi invicem communicant: & secundum has communicationes amicitias distinguit, sicut eorum qui simul nutriuntur, vel qui simul negotiantur, aut aliquod aliud negotium exercent. Exinde etiam venit distinctio societatis, quae distinguitur in publicam, & privatam. Publica autem societas dicitur, secundum quam homines sibi invicem communicant in una republica constituenda, sicut omnes homines unius civitatis, vel unius

nus regni in una republica sociantur. Privata autem societas est, quæ ad aliquod negotium privatum exercendum conjungitur, sicut quod duo, vel tres societatem ineunt ut simul negotientur. Utraque autem dictarum societatum distinguitur in perpetuum, & temporale. Illud enim ad quod aliqua multitudo, vel etiam duo, vel tres obligantur, quandoque est perpetuum, sicut illi qui efficiuntur alicujus civitatis cives perpetuam societatem ineunt: quia mansio civitatis eligitur ad totum tempus vitæ hominis, & hæc est societas politica. Similiter etiam societas privata, quæ est inter virum, & uxorem, & Dominum, & servum, perpetuo manet propter perpetuitatem vinculi quo colligantur, & hæc societas vocatur Iconomica. Quando vero negotium ad quod multitudo congregatur, temporaliter exercendum eligitur, non est societas perpetua, sed temporalis: sicut quod multi negotiatores ad nundinas conveniunt, non ut ibidem perpetuo morentur, sed donec negotia expleant, & hæc est societas publica, & temporalis. Similiter duo socii qui idem hospitium conducunt, non ineunt perpetuam societatem, sed temporalem, & hæc est societas privata, & temporalis. De his ergo societatibus diversimode judicandum est, unde qui indistincte nomine societatis utitur, vel collegii, ignorantiam suam ostendit. Secundum hæc ergo patet de facili responsio ad rationes eorum. Ad illud enim quod primo objicitur, quod in uno & eodem officio non debet esse dispar professio: & infra, Homines diversæ professionis simul non sociabitis; respondetur, quod intelligendum est quantum ad illud in quo diversificantur, sicut quod laici, & clerici sociantur in his quæ pertinent tantum ad officium clerici: unde ante prædicta verba præmittitur: Indecorum est, laicum vicarium Episcopi esse, & viros ecclesiasticos judica-

re. Similiter etiam religiosus non potest sociari seculari in illo, in quo secularis a religioso diversificatur, ut in negotiis seculi exercendis, quæ sunt religioso prohibita. 2. Timó. 2: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Officium autem docendi, & discendi est commune religioso, & seculari, ut ex supradictis patet, unde nihil prohibet religiosos secularibus in uno officio docendi, & discendi sociari: sicut diversæ etiam conditionis homines unum corpus Ecclesiæ constituunt, secundum quod in unitate fidei conveniunt. Gal. 3: Non est Judæus, neque Græcus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. Ad id quod secundo objiciunt, dicendum quod sicut quædam sunt communia religiosi, & secularibus, quædam autem sunt in quibus differunt; ita est quoddam collegium quod est tantum secularium, secundum quod adunantur quidam homines ad ea perficienda, quæ seculares tantum spectant; aliquod autem collegium est religiosorum tantum, in quo scilicet aliquid agitur ad religiosam vitam ducendam; aliquod autem est quod est religiosi, & secularibus commune, quia in illo adunantur homines ad hoc, in quo religiosi a secularibus non distinguuntur, sicut religiosi, & seculares communiter sunt de collegio unius Ecclesiæ Christi, in quantum in una fide conveniunt, quæ unitatem Ecclesiæ perficit. Similiter quia docere, & discere communiter religiosi, & secularibus competit, collegium studii non debet censi quasi collegium religiosorum, vel quasi collegium secularium, sed quasi collegium in se comprehendens utrosque. Ad id quod tertio objiciunt, scilicet quod nullus potest esse de duobus collegiis, dicendum quod illa ratio tripliciter deficit. Primo, quia pars non ponit in numerum contra totum, collegium

autem privatum pars est publici collegii, sicut domus est pars civitatis: unde per hoc quod aliquis est de collegio alicujus familiæ, ex hoc ipso est de collegio civitatis quæ ex diversis familiis constituitur, nec tamen est ex duobus collegiis. Cum ergo collegium studii sit publicum collegium, propter hoc quod aliquis est de collegio privato aliquorum studentium, sicut qui conveniunt ad convivendum in una domo religiosa, vel seculari, hoc ipso est de collegio communi studii, nec propter hoc est de duobus collegiis. Secundo, prædicta ratio deficit ex hoc, quod nihil prohibet aliquem esse de uno collegio perpetuo publico, vel privato, & simul & semel esse de aliquo collegio publico, vel privato temporali: sicut ille qui est de collegio alicujus civitatis, quandoque est ad tempus de collegio commilitantium in uno exercitu, & qui est de collegio alicujus familiæ, potest ad tempus aliquibus sociari in aliquo hospitio. Collegium autem studii non est collegium perpetuum, sed temporale. Non enim ad hoc homines ad studium conveniunt, ut perpetuo ibi morentur, sed vadunt, & veniunt pro suo libito: unde nihil prohibet eum qui est de religioso collegio perpetuo, simul esse de collegio scholastico. Tertio prædicta ratio fallit, quia illud quod est speciale, ad omnia extendit: hoc autem quod unus non possit esse de duobus collegiis, intelligitur de collegiis ecclesiasticis, quia unus non potest esse canonicus in duabus Ecclesiis absque dispensatione, vel causa legitima: unde dicitur 21. q. 1: Clericus ab instanti tempore non numeretur in duabus Ecclesiis. In aliis autem collegiis locum non habet, unde unus & idem homo potest esse civis in duabus civitatibus: unde cum collegium scholasticum non sit collegium ecclesiasticum, nihil prohibet eum qui est de collegio aliquo religioso, vel seculari, esse simul de col-
le-

legio scholastico . Ad id quod quarto objiciunt ,
dicendum quod religiosi non possunt esse de col-
legio secularium , nisi quatenus licet eis docere ,
& discere , quod non possunt absque moderami-
ne , & licentia suorum superiorum , ex quorum
licentia , & juramenta , & colligationes lici-
tas , & expedientes facere possunt , ut sic in col-
legio scholastico connumerentur . Sciendum tamen
quod cum perfectio totius consistat in partium a-
dunatione , illud toti non expedit , in quo partes
convenire non possunt , quia hoc perfectioni to-
tius repugnat : unde & ordinationes quæ in re-
publica statuuntur , tales debent esse , quæ omni-
bus qui ad rempublicam pertinent , coaptentur :
magis vero essent removendæ ordinationes a re-
publica , quæ adunationem civium impedirent ,
quam aliqua scissura reipublicæ toleranda , quia
statuta sunt propter unitatem reipublicæ conser-
vandam , & non e converso . Similiter etiam in
collegio scholastico non debent esse aliqua statu-
ta , quæ non possint congruere omnibus , qui ad
studium licite conveniunt . Verba autem Aposto-
li , quæ ad suam sententiam asserendam assumunt ,
pro eis non faciunt . Primo , quia religiosi non
sunt similes illis de quibus loquitur Apostolus ,
quod patet per singula . Quod enim dicitur ad
Rom. 12 : Rogo autem vos fratres &c. intelligi-
tur de hæreticis qui homines in fide dissentire
faciebant ; quod patet per hoc quod dicit , præ-
ter doctrinam quam didicistis ; Glossa : A veris
Apostolis : quia illi a quibus declinare jubet , de
lege agebant , quia cogebant gentes judaizare . Si-
militer illud quod habetur 2. Thess. 3 : Annun-
tiamus autem &c. ad religiosos non pertinet , sed
ad eos qui turpia negotia exercent otium seclan-
tes , quod per hoc patet quod dicit Apostolus :
Audivimus enim inter vos quosdam ambulare in-
quiete , nihil operantes , sed curiose agentes ; Glos-
sa :

sa: Qui fœda cura sibi necessaria provident. Fœda autem cura ibi dicitur omne illicitum negotium. Similiter quod dicitur 2. Timo. 3: Hoc autem scito; quia in novissimis diebus &c. non pertinet ad religiosos, sed ad hæreticos, ut patet per id quod dicit, Blasphemi; Glossa: in Deum per hæreses: & per hoc quod subdit, Quemadmodum autem Jannes, & Mambres resistunt Moyfi, ita & hi; Glossa: Scilicet hæretici, resistunt veritati, homines reprobi, corrupti mente circa fidem. Nec obstat quod dicit: Habentes quidem speciem pietatis, id est religionis. Religio enim accipitur ibi pro latria, quæ fidem protestatur: In hac enim significatione religio est idem quod pietas, ut patet per Augustinum in 10. de civ. Dei. Dato autem quod religiosi, vel omnes; vel aliqui tales essent, non tamen eorum esset a sua communione eos excludere: quod patet per Glossam, quæ habetur 1. Cor. 5. super illud, Is qui frater nominatur &c. Cum hujusmodi nec cibum sumere; Glossa: Dicendo, nominatur, ostendit non temere, & quolibet modo; sed per judicium auferendos malos esse ab Ecclesiæ communione, & si per judicium auferri non possunt, tolerentur potius. Non enim a communione quemquam prohibere possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo judicio ecclesiastico; vel seculari nominatum, atque convictum. Hoc ergo dicendo noluit hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ sive ultro confessum, sive accusatum atque convictum. Patet ergo quod quamvis religiosi essent tales quales dicunt, non tamen possent eos a sua societate repellere, nisi prius essent in judicio condemnati. In his autem quæ sequuntur, in quibus Apostolicæ potestati derogant, non solum falsitatis, sed

et-

etiam hæresis crimen incurrunt, quia ut dicitur in decretis, dist. 22. c. Omnes: Qui Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur. Et infra: Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ est fidei mater. Hoc etiam privilegium Christus Romanæ Ecclesiæ contulit, ut omnes ei sicut Christo obediant: unde dicit Cyrillus Alexandrinus Episcopus in lib. 2. Thesaur: Ut membra maneamus in capite nostro Apostolico throno Romanorum Pontifice, a quo nostrum est quærere quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solum est reprehendere, corrigere, & loco illius ligare qui ipsum ædificavit, & nulli alii quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit, cui omnes jure divino caput inclinant, & primates mundi tamquam ipsi Domino Jesu Christo obediunt. Unde patet quod quicumque dicit non esse obediendum his, quæ per Papam statuuntur, in hæresim labitur. Quod etiam objiciunt, quod nullus potest cogi ad societatem invitatus, ut lex dicit, patet quod intelligitur de privata societate, quæ consensu duorum, vel trium constituitur. Sed ad societatem publicam, quæ non potest constitui nisi ex superioris auctoritate, aliquis compelli potest: sicut princeps qui præest reipublicæ, potest compellere cives ut in sua societate aliquem recipiant, sicut etiam collegium alicujus Ecclesiæ cogitur ut aliquem recipiat in canonicum, vel in fratrem: unde cum collegium studii generalis sit aliqua societas, ad eam aliquis induci potest auctoritate superioris cogente. Ad illud quod postea objiciunt, quod hoc est de illis quæ non pertinent ad cathedram, dicendum quod hoc est falsum. Ad eum enim qui regit rempublicam, pertinet ordinare de nutritionibus,

& ad.

& ad inventionibus juvenum in quibus exerceri debeant, ut dicitur in 10. Ethic. Unde & Politica, ut in 1. Ethic. dicitur, ordinat quas disciplinas debitum est esse in civitatibus, & quales unumquemque oportet discere, & usquequo: & sic patet quod ordinare de studio pertinet ad eum qui præest reipublicæ, & præcipue ad auctoritatem Apostolicæ Sedis, qua universalis Ecclesia gubernatur, cui per generale studium providetur. Quod autem objicitur ultimo, procedit ex falsis. Non enim est ad destructionem studii, sed ad ejus profectum, si religiosi secularibus in studio sociantur, ut ex prædictis patet: unde nulli dubium esse debet, seculares compelli posse auctoritate Apostolica, ut ad societatem studii religiosos admittant.

C A P. IV.

An religioso liceat prædicare, & confessiones audire, si curam non habeat animarum.

NON solum autem impedire conantur, ne religiosi fructum in Ecclesia faciant per doctrinam, veritatem sacræ Scripturæ aliis exponendo, sed quod perniciosius est, eos a prædicationibus, & confessionibus audiendis amovere conantur, ut nec fructum in populo faciant in exhortatione virtutum, & extirpatione vitiorum: in quo etiam persecutores Ecclesiæ sanctæ se esse ostendunt: unde dicit Gregorius lib. 20. Moralium, super illud, Quasi caputio tunicæ &c: Hoc conari persecutores Ecclesiæ specialiter solent, ut ab ea ante omnia verbum prædicationis tollatur. Inducunt autem primo id quod habetur 16. qu. 1: Alia est causa monachi, alia clerici. Clerici oves pascunt, ego, scilicet monachus, pascor. Et 7. q. 1. c. Hoc nequaquam, dicitur: Mo-

Monachorum vita subiectionis habet verbum, non docendi, vel præsidentis, vel pascendi alios: prædicare autem est pascere verbo Dei. Joan. ult. Pasce oves meas; Glossa: Pascere oves est credentes ne deficiant confortare. Ergo monachi, & alii religiosi, qui omnes monachorum jure censentur, prædicare non possunt. Hoc expressius haberi videtur 16. q. 1. c. Adjicimus, ubi dicitur: Statuimus ut præter Domini Sacerdotes nulli liceat prædicare sive laicus, sive monachus ille sit, cujuscumque scientiæ nomine gloriatur. Item, c. Juxta: Monachos a populorum prædicatione omnino cessare censuimus. Inducunt autem auctoritatem Bernardi super Cant. qui dicit, quod prædicare monacho non convenit, novitio non expedit, non misso non licet. Item, illi qui pascunt populum verbo Dei, debent etiam pascere necessaria subministrando, ut patet super illud Joan. ult. Pasce oves meas; ubi dicit Glossa: Pascere oves est credentes confortare ne deficiant, terrena subsidia si necesse est, subditis providere. Sed religiosi non possunt necessaria providere, cum paupertatem profiteantur: ergo non possunt pascere, verbum Dei prædicando. Item, Ezech. 34. dicitur: Nonne greges a pastoribus pascuntur? Per pastores autem, ut dicit Glossa ibidem, significantur Episcopi, Presbyteri, Diaconi, quibus grex committitur: ergo religiosi qui non sunt Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi habentes gregem commissum, prædicare non possunt. Item, Rom. 10. dicitur: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Sed non legimus missos a Domino nisi duodecim Apostolos, Luc. 9. & septuagintaduos discipulos, Luc. 10. ubi dicit Glossa, quod sicut in Apostolis forma est Episcoporum, sic in septuagintaduobus forma Presbyterorum secundi ordinis, qui scilicet sunt Presbyteri parochiales. Adjungit autem Apostolus 1. ad Cor. 12: Opitu-

la.

lationes, id est eos qui majoribus ferunt opem,
ut Titus Apostolo, vel Archidiaconi Episcopis,
ut Glossa ibidem dicit. Ergo religiosi qui nec E-
piscopi sunt, nec Presbyteri parochiales, nec Ar-
chidiaconi, prædicare non debent. Item, in de-
cretis dicitur dist. 68: Coepiscopi tam ab hac sa-
cra sede, quam ab Episcopis totius orbis prohi-
biti sunt. Nimis enim improba eorum institutio
est, & prava. Et infra: Nam non amplius quam
duos ordines inter discipulos Domini esse cogno-
vimus, id est duodecim Apostolorum, & septua-
gintaduorum discipulorum. Unde iste tertius pro-
ferretur, ignoramus, & quod ratione caret, extir-
pare necesse est. Et ita ordo religiosorum qui
prædicant, & non sunt Episcopi, qui sunt suc-
cessores Apostolorum, vel Presbyteri parochiales,
sunt successores septuagintaduorum discipulo-
rum, debent extirpari. Item, Dionysius in 6.
c. ecclesia. hier. dicit, quod monasticus ordo non
debet esse aliis prælatus, vel secundum aliam
translationem, non est aliorum adductivus. Sed
conducuntur homines in Deum per doctrinam, &
prædicationem. Ergo monachi, vel alii religiosi
debent prædicare, vel docere. Item, Eccle-
siae hierarchia constituta est ad exemplar cœ-
lestis, secundum illud Exod. 25: Inspice, & fac
tuum exemplar quod tibi in monte monstra-
vit. Sed in cœlesti hierarchia Angelus infe-
rioris ordinis numquam exercet officium superio-
ris. Cum ergo monasticus ordo inter or-
dines inferiores computetur, ut dicitur 6. c. eccle-
siae. non debent monachi, & alii religiosi
exercere prædicationis officium, quod est supe-
rioris Episcoporum, & prælatorum aliorum.
Si religiosus prædicat, aut prædicat cum
potestate, aut sine potestate. Si sine potestate,
pseudoapostolus. Si cum potestate, ergo
curaciones exigere. Dominus enim mit-
tens

tens Apostolos ad prædicandum præcepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum, ut dicitur Marci 6. Per virgam autem, ut Glossa ibidem dicit, potestatem accipiendi necessaria a subditis intelligit: hoc autem non videtur religiosi convenire ut procuraciones exigere possint, ergo nec prædicare debent. Item, Episcopi maiorem habent auctoritatem prædicandi quam religiosi, qui non habent curam animarum: sed Episcopi extra diocesim suam prædicare non possunt, nisi requisiti ab aliis Episcopis, vel presbyteris, ut dicit. 9. q. 3: Nullus Primas, nullus Metropolitanus diocesani Ecclesiam, vel parochiam, aut aliquem de eius parochia præsumat excommunicare, vel iudicare. Et hoc idem habetur per multa alia capitula ibidem. Ergo nec religiosi qui omnino diocesim non habent, nec parochias, prædicare possunt, nisi forte fuerint invitati. Item, prædicator non debet ædificare super aliud fundamentum, nec gloriari in plebibus alienis, ad instar Apostoli dicentis Roma. 15: Sic autem prædicavi Evangelium hoc non ubi nominatus est Christus, ne supra alienum fundamentum ædificarem. Et 2. ad Corin. 10. dicitur: Non in immensum gloriantes in alienis laboribus, Glossa: Ubi alius fundamentum fidei posuisset, quod esset ultra mensuram gloriari. Et infra, ibi: Non in alia regula; Glossa exponit de his qui sunt de alieno regimine. Ergo illi qui non habent curam animarum non debent prædicare plebibus aliis commissis, sed fundamentum fidei in infidelibus jacere. Ulterius autem ostendere nituntur, quod confessiones audire non possunt. 16. q. 1. c. Placuit: Firmiter, & insolubiliter omnes præcipimus, ut aliquis monachus poenitentias nemini tribuat. Et alio. c. Placuit, dicitur, quod nullus monachorum præsumat neque poenitentiam dare, neque filium de baptismo

accipere, neque infirmum visitare, & unctiones facere, neque mortuum sepelire, neque de quolibuscumque negotiis sese implicare. Item cap. Interdicimus, dicitur: Interdicimus Abbatibus, & monachis publicas pœnitentias dare, infirmos visitare, & unctiones facere. Ex quibus omnibus videtur quod monachis, & religiosis, qui eodem jure censentur, non liceat confessiones audire. Item, rectoribus Ecclesiarum præceptum est Proverb. 27: Diligenter agnosce vultum pecoris tui; Glossa: Pastori Ecclesiæ dicitur, diligenter adhibe curam eis quibus te præesse contigerit. Agnosce eorum actus, & vitia quæ in eis inveneris, citius castigare memento. Sed non possunt agnoscere actus, & vitia subditorum pastores Ecclesiæ, nisi per confessiones, ergo non debent aliis confiteri nisi suis rectoribus. Præterea, extra de pœnitentiis, & remis. dicit Innocentius in Concilio generali: Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno confiteatur proprio Sacerdoti. Sed ille qui absolutus est a peccatis prædictis, non tenetur ulterius peccata confiteri: ergo si aliquis alius quam proprius Sacerdos posset confessiones audire, & absolvere aliquem, ille non teneretur semel in anno confiteri proprio Sacerdoti, quod est contra decretalem induclam. Cum ergo religiosi non sint proprii Sacerdotes, quia non habent plebes sibi commissas, videtur, quod non possunt confessiones audire, & absolvere. Item, fideles debent a propriis Sacerdotibus Sacramenta percipere, ut in decretali induclâ præcipitur: sed Sacramenta Ecclesiæ non debet ministrare Sacerdos nisi digno, non autem potest scire aliquem esse dignum, nisi ejus conscientiam noverit per confessionem; ergo Sacerdotes debent audire confessiones subditorum, & ita alii non possunt eos absolvere. Item, in Ec-

eclesia non solum vitanda sunt mala, sed etiam
occasionem malorum, sicut Apostolus de seipso di-
cit 2. Cor. 11: Ut amputem occasionem eorum
&c. Sed si aliquis posset alteri confiteri quam
proprio Sacerdoti, multi possent dicere se esse
confessos, & sic inconfessi ad Sacramenta accede-
re, & non possent arctari per proprium Sacer-
dotem, latentes sub prætextu confessionis aliis fa-
ctæ: ergo hoc nullo modo debet esse in Ecclesia,
quod religiosi confessiones audiant, qui non sunt
proprii Sacerdotes. Item, ad eum solum per-
tinet pœnitentes absolvere, ad quem perti-
net corrigere: sed sicut dicit Dionysius in Epi-
stola ad Demophilum monachum, correctio non
pertinet ad monachos, sed ad Sacerdotes: ergo
religiosi non possunt confitentes absolvere. Item,
cum non habeant aliquas certas provincias, vel
diœceses, vel parochias sibi commissas, si possunt
prædicare, & confessiones audire, ubique hoc po-
terunt: ergo ampliorem habent potestatem quam
Episcopi, vel primates, vel Patriarchæ qui non
sunt universalis Ecclesiæ gubernatores, cum etiam
Papa universalem Pontificem se vocari prohibeat,
unde dicitur in decretis dist. 99: Nullus Patriar-
charum universalitatis vocabulo umquam utatur.
Et hoc idem habetur in sequenti capitulo. Ute-
rius autem nituntur ostendere quod nec ex com-
missione Episcoporum prædicare possunt, aut con-
fessiones audire. Dicunt enim quod illud quod
dat aliquis, jam non habet. Si ergo Episcopi
committunt curas plebium parochialibus Sacerdo-
tibus, ad eos jam non pertinet cura ipsarum; &
ita ex auctoritate eorum non possunt aliqui præ-
dicare plebibus, aut confessiones audire nisi vo-
cati a Sacerdote parochiali. Item, quando Epi-
scopus committit curam plebis Sacerdoti, ipse
seipsum exonerat, & periculum remanet super Sa-
cerdotem, cui cura committitur, secundum illud

3. Reg. 20: Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus: alias essent Episcopi in magno periculo, importabile onus totius multitudinis habentes: ergo Episcopi non habent se ulterius intromittere de plebibus, quas Sacerdotibus commiserunt. Item, sicut Episcopus subditur Archiepiscopo, ita Sacerdotes subduntur Episcopis: sed Archiepiscopi non possunt se intromittere de illis qui subduntur Episcopis, nisi forte propter negligentiam Episcoporum: unde dicitur 9. q. 3: Archiepiscopus nihil de Episcoporum causis absque illorum consilio agat. Ergo nec Episcopi possunt aliquid in plebibus subjectis Sacerdotibus parochialibus absque illorum consensu, nisi propter eorum negligentiam, vel defectum. Item, Presbyteri parochiales sunt sponsi Ecclesiarum sibi commissarum. Si ergo aliqui alii ex commissione Episcoporum in plebibus prædictis Sacerdotibus commissis prædicent, aut confessiones audiant, Ecclesia habebit plures sponsores, quod est contra id quod habetur 7. q. 1: Sicut alterius uxor nec adulterari ab aliquo, vel judicari, aut disponi nisi a proprio viro, eo vivente, permittitur; sic nec uxor Episcopi, quæ ejus Ecclesia, vel Parochia indubitanter intelligitur, eo vivente absque ejus consilio, & voluntate alteri judicari, vel disponi, aut ejus concubitu, id est ordinatione, frui non conceditur. Hoc autem non solum de Episcopis, sed de quibuslibet Ecclesiæ ministris intelligitur, ut Gratianus per sequentia capitula probat. Ulterius autem nituntur ostendere, quod nec privilegio Apostolicæ Sedis possunt prædicare, aut confessiones audire: quia contra statuta Patrum aliquid condere, vel mutare, nec Romanæ Sedis auctoritas potest, ut dicitur 25. q. 1. cap. Contra statuta. Si ergo statutum est antiquorum Patrum, quod nullus prædicet, vel confessiones audiat præter Domini Sacerdo-

tes, ut dicitur 16. q. 1. c. Adjicimus; non poterit hoc ex privilegio Papæ alicui concedi. Item 25. q. 1. c. Sunt quidam, dicitur: Si enim quod docuerunt Apostoli, & Prophetæ, destruere, quod ablit, niteretur Romanus Pontifex, non sententiam dare, sed magis errare convinceretur. Si ergo ordinatio est Apostoli 2. Cor. 10. ut nullus gloriatur in plebibus alienis, si Papa dat alicui hoc privilegium, errare convincitur. Item scriptum est in jure, quod si princeps concedit alicui, quod liceat ei ædificare in loco publico, debet intelligi sine præjudicio alterius, ut ff. Ne quid in loco publico ædificare. l. 1. §. Si quis a principe. Et 25. q. 2. c. De Ecclesiasticis, dicit Gregorius: Sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua jura servamus, nec cuiquam gratia favente ultra quam meretur impartior, nec ulli quod sui juris est, ambitu stimulan- te derogabo. Sed quod aliquis prædicet in Parochia alicujus, vel audiat confessiones eo irrequisito, esset in præjudicium Sacerdotis parochialis. Ergo si concedatur alicui quod possit prædicare, vel confessiones audire, nihilominus hoc exequi non poterit sine consensu Sacerdotis parochialis. Item, si princeps concessit alicui liberam testamenti factionem, nihil aliud concessisse videtur, nisi ut habeat consuetam, & legitimam testamenti factionem. Neque enim credendum est Romanum principem qui jura tuetur, totam testamentorum observantiam multis vigiliis excogitatam, atque inventam, uno verbo velle evertere, ut c. de inoffic. testamento. l. Si quando. Similiter si Papa concedat aliquibus quod prædicent, vel confessiones audiant, debet intelligi secundum communem formam, scilicet hoc exequatur requisitis Sacerdotibus Parochialibus. Item, monachus qui accipit Sacerdotale officium, non tamen habet
exe-

executionem officii, ut scilicet Sacramenta ministret, nisi super aliqua plebe fuerit canonice institutus, ut dicitur 16. q. 1. c. Adjicimus. §. Monachi autem. Et si aliquibus ex privilegio Papæ officium prædicandi committatur, hoc exequi non poterunt quamdiu plebes non fuerint eis commissæ. Item, nec Papa, nec aliquis mortaliū potest Ecclesiasticam hierarchiam divinitus ordinatam mutare, aut evertere, cum nulli prælatorum data sit potestas in destructionem, sed in ædificationem, ut dicitur 2. Cor. 10. Sed iste est ordo Ecclesiasticæ hierarchiæ, quod monachi, & regulares sint in ordine perficiendorum, ut patet in 6. c. Ecclesiasticæ hierar. Ergo nec potest hoc aliter immutare, ut scilicet religiosi perficiendi habeant officium. Item, volunt ostendere quod etiam in talibus non liceat petere licentiam a Presbyteris parochialibus, aut ab Episcopis prædicandi, aut confessiones audiendi, quia ambitionis est ingerere se ad officia Ecclesiastica: unde dicitur 8. q. 1. cap. Sciendum: Cum locus superior imperatur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem evacuat, si ad hæc ex proprio desiderio anhelat. Sed prædicare, & confessiones audire pertinet ad officium Ecclesiasticum, quod est potestatis, & honoris; ergo sine nota ambitionis non possunt petere licentiam prædicandi, aut confessiones audiendi, sed hoc solum facere possunt, cum fuerint requisiti, unde prædictus error sumpsit originem. Quia vero, ut Boetius dicit in lib. de duabus naturis, via fidei inter duas hæreses media est, sicut virtutes medium locum tenent, omnis enim virtus in medio rerum decore locata consistit. Si quid enim vel infra, vel ultra quam oportuerit, fiat, a virtute disceditur. Ideo videamus quid circa prædicta sit ultra, vel infra quam quod veritas habeat, ut hoc totum reputemus errorem, mediam

autem viam fidei veritatem. Sciendum est ergo quosdam fuisse hæreticos, & adhuc esse, qui potestatem Ecclesiastici ministerii in vitæ sanctitate ponebant, ut videlicet qui sanctitate caruerit, ordinis quoque potestatem amittat, & qui sanctitate fulget, etiam ordinis potestate potiatur. Quam quidem sententiam esse erroneam, quia de ea non agitur, supponatur ad præsens. Ex hujus autem erroris radice processit quorundam præsumptio, & præcipue monachorum, qui de sua sanctitate præsumentes, ministrorum Ecclesiæ officia proprio arbitrio usurpabant, absolvendo scilicet peccatores, & prædicando absque alicujus auctoritate Episcopi, quod eis nullatenus licebat: unde dicitur 16. quæstio. 1. Pervenit ad nos (unde valde miramur) quod quidam monachi, & Abbates in Parochia vestra contra sanctorum decreta, Episcopalia jura, & officia sibi arroganter vendicant, videlicet pœnitentiam dare, & remissionem peccatorum, reconciliationem, decimas, & Ecclesias; cum absque proprii Episcopi licentia, vel auctoritate Sedis Apostolicæ hoc nullatenus præsumere debeant. Sed quidam nimis incaute ab hoc errore recedentes, in errorem contrarium sunt prolapsi, asserentes monachos, & religiosos ad prædicia non idoneos esse, etiam si de auctoritate Episcoporum hoc agant: unde dicitur 16. quæstio. 1: Sunt nonnulli nullo dogmate fulti, audacissime quidem zelo magis amaritudinis, quam dilectionis inflammati, asserentes monachos qui mundo mortui sunt, & Deo vivunt, Sacerdotalis officii potentia indignos, neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per Sacerdotalis officii sibi divinitus injunctam potestatem: sed omnino labuntur. Quidam autem novellum sibi statuentes errorem, in tantam prorumpunt audaciam, ut asserant non solum propter religiosorum conditionem, sed etiam propter E-
pi.

piscoporum impotentiam non posse per Episcopos religiosi prædicta committi absque parochialis Sacerdotis voluntate. Et quod etiam perniciosius est, non posse eis hoc ipsum asserunt per Apostolicæ Sedis privilegium indulgeri. Et sic per viam contrariam ad eundem finem hujusmodi error elabitur cum prædicto, ut scilicet subtrahant aliquid Ecclesiasticæ potestati, sicut & illi qui in vitæ merito potestatem Ecclesiæ consistere arbitrantur. Ad hujus ergo erroris destructionem hoc ordine procedendum est. Primo, ostendemus quod Episcopi, & superioris Prælati possunt prædicare, & absolvere eos qui Sacerdotibus subduntur sine licentia ipsorum Sacerdotum. Secundo, quod hoc idem possunt aliis committere. Tercio, quod hoc aliis committi quam parochialibus Sacerdotibus expedit salutis animarum. Quarto, quod etiam religiosi ad officia hujusmodi exercenda ex commissione prælatorum sunt idonei. Quinto, quod religio aliqua salubriter institui potest ad hæc exequenda de licentia Prælatorum. Sexto, respondebimus rationibus quæ ad partem contrariam inducuntur. Quod autem Episcopus in Parochia Sacerdoti commissæ plenam habeat potestatem, probatur per id quod dicitur 10. quæst. 1. cap. Sic quidam, ubi dicitur, quod omnia quæ sunt Ecclesiæ secundum constitutionem antiquam, ad Episcopi ordinationem, & potestatem pertinent: & hoc idem habetur in sequenti capitulo. Sed res temporales Ecclesiæ ordinantur ad spiritualia, ergo multo fortius spiritualia singularum parochiarum Episcopo sunt commissæ. Item quæst. ead: Regenda est unaquæque Parochia sub provisione, ac tuitione Episcopi per Sacerdotem, vel ceteros clericos, quos ipse cum Dei timore providerit. Item in sequenti capitulo dicitur, quod Ecclesia debet gubernari, & dispensari cum iudicio, & potestate Episcopi, cui totius plebis ani-

mæ videntur esse commissæ. Item, Sacerdos cui Parochia committitur, non potest aliquid in Ecclesia facere, quod non sit de licentia Episcopi speciali, vel saltem generali: unde dicitur 16. q. 1: Cunctis fidelibus, & summopere omnibus Presbyteris, & Diaconibus, & reliquis clericis attendendum est, ut nihil absque proprii Episcopi licentia agant. Non utique Missas sine ejus jussu quisquam Presbyterorum in sua Parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque ejus permisso faciat. Ergo patet quod in Parochia Presbytero commissæ adhuc majorem potestatem habet Episcopus quam Sacerdos, qui sine permissione Episcopi nihil in ea agere potest. Item 1. Cor. 1. super illud, In omni loco ipsorum, & nostro, dicit Glossa: idest mihi primitus commissæ; & loquitur de suffraganeis, id est de Parochiis subiectis Ecclesiæ Corinthiorum, ut patet per Glossam. Si ergo Episcopi sunt successores Apostolorum ipsorum formam tenentes, ut dicitur Luc. 10. in Glossa; patet, quod Parochia principalius est commissæ Episcopo quam Sacerdoti. Non enim potest intelligi quod ipsa Apostolo fuerit commissæ, & postea ab ipso in alterum translata, qui non diceret, In omni loco ipsorum, & nostro, si ex quo ipsorum cœperat esse, sua esse destitisset. Item, Apollo erat Presbyter Corinthiorum, qui eis sacra ministrabat, ut patet 1. Cor. 3. Apollo rigavit; Glossa baptismo; & tamen Apostolus de Corinthiis se intromittebat, ut patet 1. Cor. 11: Cetera autem cum venero disponam; & 2. Corin. 2: Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi. Et 1. Corin. 4: Quid vultis? in virga veniam ad vos &c: & 2: Corin. 10: Secundum mensuram regulæ qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad vos. Et cap. ultimo: Ideo absens scribo, ut non præsens durius agam secundum

dum potestatem (Glossa, ligandi, atque solvendi) quam dedit mihi Dominus. Patet ergo quod Episcopi in plebibus Sacerdotibus commissis plenam retinent potestatem. Item, cum Sacerdotes succedant in locum septuagintaduorum discipulorum, Episcopi vero in locum duodecim Apostolorum, ut dicitur in Glossa Luc. 10. absurdissimum videtur, si dicere velint, quod Apostoli solvere non possunt, & ligare, vel alia hujusmodi facere sine licentia septuagintaduorum discipulorum, quod tamen eos dicere oportet, si hoc de Episcopis, & Presbyteris dixerint. Item, Dionysius dicit in 5. cap. Eccles. hierar. quod quamvis Pontificum ordo sit perfectivus, & ordo Sacerdotum illuminativus, & ministrantium ordo sit purgativus; tamen hierarchicus ordo, scilicet Pontificum, non tantum habet perficere, sed illuminare, & purgare, & Sacerdotum ordo non solum illuminare, sed & purgare. Et subjungit causam, dicens: Ipsæ quidem minores virtutes in ea quæ meliora sunt, transmutare non possunt, eo quod injustum eis sit ad hujusmodi conari majestatem. Ipsæ autem diviniore virtutes cum propriis habent & subjectas operationes, ut patet per expositionem Maximi ibidem. Patet ergo quod sicut Sacerdotes potest quicquid Diaconus potest, & adhuc amplius, ita & Episcopus potest quæcumque potest Sacerdos, & adhuc amplius. Si ergo Sacerdos potest legere Evangelium in Ecclesia, non requisito Diacono, ita & Episcopus potest absolvere, & alia Ecclesiæ Sacramenta ministrare quibus voluerit, non requisito Sacerdote Parochiali. Item, qui facit aliquid per alium, & per seipsum hoc facere potest: sed dum Presbyteri absolvent sibi subditos, hoc per eos Episcopi facere dicuntur; unde Dionysius dicit in 6. c. Eccl. hierar: Is qui secundum nos summus est Sacerdos, per suos ministros, aut Sacerdotes purgans, aut illuminans, ipse dicitur pur-

purgare, aut illuminare, aliis in ipsum reponen-
tibus proprias sacras actiones. Ergo & Episco-
pus cum voluerit, poterit absolvere subditos Sa-
cerdotibus, vel eis prædicare per seipsum. Item
Prælati Ecclesiarum a subditis Ecclesiarum obe-
dientia debetur, in quantum eorum curam habent:
unde dicitur ad Heb. ult: Obedite præpositis ve-
stris, & subjacete eis; ipsi enim pervigilant (id
est pro vobis solliciti sunt prædicando) quasi ra-
tionem reddituri pro animabus vestris. Sed paro-
chianus quisque magis tenetur obedire Episcopo
quam Presbytero Parochiali, ut patet per Glos-
sam ad Rom. 13. ubi dicitur quod majori pote-
stati est magis obediendum quam minori, sicut
proconsuli quam curator, & Imperatori quam
proconsuli: quod ad potestatis ordinem pertinet,
qui multo magis in spiritualibus potestatibus quam
in temporalibus invenitur. Ergo Episcopi qui sunt
in superiori potestate constituti, magis habent cu-
ram de subditis, quam etiam ipsi Sacerdotes Pa-
rochiales. Ad curam autem animarum pertinet,
quod dicitur Prov. 27: Diligenter agnosce vul-
tum pecoris tui: quod fit maxime in confessio-
nibus audiendis. Et ita Episcopi possunt audire
confessiones Parochianorum, & convenientius
quam Presbyteri Parochiales. Item, Sacerdotes
dantur Episcopis ut coadjutores, quia soli onus
ferre non possunt, sicut septuagintaduo senes da-
ti sunt in adjutorium Moyse, ut patet Num. 11.
Unde Episcopus in ordinatione Sacerdotum hoc
exemplo, & quibusdam aliis præmissis subjungit:
Quanto fragiliores sumus, tanto magis his auxi-
lius indigemus. Sed ille cui datur aliquis adjutor
non ex hoc amittit potestatem operandi cum si-
bi vacaverit, immo ipse est principalis operans,
& adjutor est agens secundarius; ergo Episcopi
possunt omnia agere quæ ad curam plebis perti-
nent, irrequisito Sacerdote, etiam magis quam
ipsi

ipsi Sacerdotes. Item, Episcopi in Ecclesia tenent locum Domini nostri Jesu Christi: unde Dionysius dicit in 5. cap. Ecclesiasticæ hierarchiæ: Pontificum ordo primus quidem est divinarum ordinationum, sublimissimus autem, & novissimus: etenim in ipsum perficitur, & impletur omnis nostræ hierarchiæ dispositio. Ut enim omnem hierarchiam videmus in Jesu consummatam, sic unamquamque in proprium divinum Sacerdotem sumum, id est Episcopum: unde & 1. Petr. 2. dicitur de Christo: *Conversi estis ad pastorem, & Episcopum animarum vestrarum.* Hoc autem præcipue verum est de Romano Pontifice, cui, ut Cyrillus dicit, omnes jure divino caput inclinant, & ei tamquam ipsi Domino Jesu Christo obediunt. Et Chrysostomus dicit super illud Joan. ult: *Pasce oves meas:* Id est loco mei præpositus, & caput esto fratrum. Ergo ridiculum est dicere, & blasphemiæ vicinum, quod Episcopus non possit usum clavium exercere in quemlibet suæ diœcesis, sicut & Christus posset. Item, ad hoc quod aliquis possit absolvere in foro pœnitentiali, sufficit quod habeat clavem, & jurisdictionem in quemlibet suæ diœcesis, per quam materia sibi determinatur; sicut in aliis Sacramentis qui habet potestatem ordinis, & materiam debitam, potest operari, si formam, & intentionem debitam adhibeat, hoc enim semper in potestate ejus est: sed Episcopus habet clavem cum sit Sacerdos, habet etiam jurisdictionem in quemlibet suæ diœcesis, alias non posset eos citare, & coram se convenire; ergo potest quemlibet suæ diœcesis sine alicujus Sacerdotis requisitione in foro pœnitentiali absolvere. Item, ideo Sacerdotibus necessarium videtur confessiones audire subditorum, quia eis Sacramentum Eucharistiæ ministrant, quod ab his qui sunt in peccato mortali sumi non debet: sed similiter Sacramenta

Con-

Confirmationis, & Ordinis sumi non debent ab his qui sunt in peccato mortali, quia hæc Sacramenta gratiam præsupponunt: hæc autem Sacramenta a solis Episcopis ministrantur; ergo & pari ratione Episcopis competit confessiones audire quorumlibet suæ diœcesis. Item, nemo potest assumere sibi id quod non est in sua potestate: sed sicut communis consuetudo probat, Episcopi assumunt sibi casus quos volunt, de quibus ad eos pro absolutione recurratur; ergo etiam antequam eos sibi assumerent, hoc erat in eorum potestate: ergo & de aliis casibus possunt absolvere cum voluerint. Item, secundum Dionysium potestas Episcopi in nostra hierarchia est universalis, potestas autem Sacerdotis, & ministrorum est potestas particularis, ut patet in 1. cap. & in 5. Eccles. hierar. Sed secundum quod probatum est a philosophis, virtus universalis efficacius agit in id quod subicitur virtuti particulari, quam etiam ipsa particularis virtus; ergo Episcopus magis habet usum clavium in eos qui subduntur Sacerdotibus, quam ipsi Sacerdotes. Item, nullus potest dare quod non habet: sed Episcopi est dare Sacerdotibus omnem auctoritatem quam Sacerdotes habent; nullum autem spirituale amittitur cum datur, quia spiritualia non dantur nisi per actionem dantis in recipientem, agens autem non amittit virtutem agendi ex hoc ipso quod agit; ergo Episcopus habet communem potestatem quam habet Sacerdos Parochialis. Deinde ostendendum est quod aliqui ex commissione Episcoporum possunt prædicare, & confessiones audire in Parochiis Sacerdotum. Nam extra de officio judic. ordi. c. Inter cetera, dicitur quod Episcopus viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumat. Et infra: Præcipimus tam in cathedralibus, quam in conventualibus Ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopo-

scopi coadjutores , & cooperatores habeant non solum in prædicationis officio , verum etiam in confessionibus audiendis , & pœnitentiis injungendis , & ceteris quæ pertinent ad salutem animarum . Ex quo patet quod clerici conventualium Ecclesiarum alicujus diœcesis , qui non sunt Parochiales Sacerdotes , possunt prædicare , & confessiones audire auctoritate Episcopi . Iterum extra de hæreticis , cap. Excommunicavimus . §. Quia vero , dicitur : Omnes qui prohibiti , vel non missi præter auctoritatem ab Apostolica Sede , vel Catholico Episcopo loci susceptam , publice , vel privatim prædicationis officium usurpare præsumperint , excommunicationis vinculo innodentur . Ex quo haberi potest , quod Papa , vel Episcopus potest dare alicui auctoritatem prædicandi . Item , constat quod Apostoli , quorum Episcopi sunt successores , per civitates , & castella Presbyteros ordinabant , qui continue cum populis sibi subiectis commorabantur , & tamen alios mittebant ad prædicandum , & ad alia exercenda , quæ ad salutem pertinent animarum . 1. Corin. 4: Misi ad vos Timotheum , qui est filius meus charissimus , & fidelis in Domino , qui vos commonefaciat vias meas quæ sunt in Christo Jesu . Et 2. ad Corinthios 12: Rogavi Titum , & misi cum illo fratrem . Glossa , idest Barnabam , vel Lucam . Et ad Titum 1: Hujus rei gratia reliqui te Cretæ , ut ea quæ defunt , corrigas , & constituas per civitates presbyteros , sicut & ego disposui tibi . Ergo & aliqui alii quam Presbyteri Parochiales possunt prædicare , & confessiones audire ex commissione Episcoporum . Item , prædicare , & confessiones audire sunt jurisdictionis , & ordinis simul : sed ea quæ sunt hujusmodi , possunt committi his saltem qui ordinem habent : ergo cum Episcopus possit prædicare , & confessiones audire in Parochia , non requisito Sa-
cer-

cerdote, ut supra probatum est, hoc idem & alius poterit ex eius commiffione. Item, ad hoc facit consuetudo Romanæ Ecclesiæ, ad quam accedentes, a pœnitentiariis Papæ quoscunque Sacerdotes (*) litteras impetrant ut eis confiteantur. Item, legati Papæ, & eorum pœnitentarii confessiones audiunt non petita licentia a Parochialibus, & etiam auctoritate Papæ ubique prædicant, & ita patet quod prædicare, & confessiones audire potest alius committi sine licentia Sacerdotum Parochialium. Nunc restat ostendere, quod religiosi sunt idonei ad hoc, quod talia eis committantur. Nam 16. q. 1. cap. Pervenit, dicitur quod monachi, & Abbates absque proprii Episcopi licentia hoc nullatenus præsumere debent, ut videlicet pœnitentiam dent. Ex quo relinquitur, quod ex auctoritate Papæ, & Episcopi monachis, & aliis religiosis liceat confessiones audire. Item, quæstione eadem dicitur ex auctoritate hujus decreti: Quod Apostolico moderamine, & pietatis officio a nobis est constitutum, Sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentias imponere, atque peccata solvere. Item, in sequenti cap. Sunt tamen nonnulli, dicit Bonifacius Papa: Credimus a Sacerdotibus monachis ligandi, solvendique officium Deo operante digne administrari, si eos digne contigerit hoc ministerio sublimari. Decertantes igitur monasticæ professionis Presbyteros Sacerdotalis potentia arcere officio, omnino præcipimus, ut ab hujusmodi ausibus reprimantur in posterum: quia quanto quisque celsior est, tanto & illis erit potentior. Item, Episcopi debent divina judicia imitari
quan-

(*) Forte supplendum petunt, &, vel quid simile.

quantum possunt. 1. Corinth. 3 : Imitatores mei estote, sicut & ego Christi: sed divino iudicio aliqui religiosi sunt reputati idonei, ut eis immediate a Deo prædicationis committeretur officium, sicut de Equitio monacho Beatus Gregorius narrat in Dial. & etiam de Beato Benedicto: ergo & in iudicio Episcoporum aliqui religiosi possunt reputari idonei, ut eis prædictio committatur. Iterum, omnia quæ licent secularibus clericis, licent & religiosis, exceptis eis quæ in sua regula eis prohibentur. Argu. 16. q. 1. Sunt tamen nonnulli, ubi dicitur, quod monachis licet absolvere, & alia huiusmodi facere. Neque enim beatus Benedictus monachorum præceptor almiſicus huiusmodi rei fuit interdictor. Sed secularibus licet ex commissione Episcoporum prædicare, & confessiones audire; ergo & religiosis, cum in nulla regula hoc sit prohibitum. Item, majus est prædicationis officium ex propria auctoritate assequi, quam ex commissione alterius: sed religiosi possunt ad prælationis gradus sublimari, in quo eis competit & prædicare, & alia propria auctoritate exequi, quæ ad salutem pertinent animarum; ergo multo magis debent idonei reputari, ut prædicationis officium, & alia huiusmodi ex commissione Episcopi exequantur. Item, ad illud quod maxime competit perfectis non redditur aliquis minus idoneus ex hoc, quod in statu perfectionis se ponit: sed prædicationis officium competit maxime perfectis, quem statum religiosi assumunt. Unde 1. Esdræ 1. super illud, Omnes reliqui &c. dicit Glossa: Omnes electi de potestate tenebrarum eruti ad libertatem pertinent gloriæ Filiorum Dei, & gloriam omnes societati sanctæ civitatis, idest Ecclesiæ, annuntiari lætantur; sed tantum perfectorum est in ædificatione ejusdem Ecclesiæ etiam aliis prædicando laborare. Et quod intelligat de perfectione religionis, patet
ex

ex hoc quod sequitur: Eruditores multorum cum magis ad cœlestia diligenda auditores instituunt, minus pro terrenis curam gerunt, immo acquiſita pro ſpe æternorum relinquunt. Hoc etiam patet per interlinearem, quæ dicit: Omnes reliqui, id eſt divites, qui prædicare non poſſunt. Ergo religioſi non redduntur minus idonei ad exequendum prædicationis officium quam alii: & ita cum alii poſſint ex commiſſione Episcoporum prædicare, & confeſſiones audire, ut probatum eſt, & religioſi poſſunt hoc idem. Item 1. Eſdræ 8. ſuper illud, Promovimus ergo a flumine &c. dicit Gloſſa: Fratrum quoque cohortem religioſam nobis in auxilium vocamus, qua adjuti animas fidelium ad ſocietatem electorum, & arcem vitæ perfectioris quaſi vaſa ſancta ad templum Domini efficacius transferamus. Ex quo patet idem quod prius. Item, & hoc apparet ex communi conſuetudine orientalis Eccleſiæ, ſecundum quam fere omnes monachis conſtitentur. Item, majoris poteſtatis eſt legationis officium exercere, Episcopos confirmare, & de eis Eccleſiis providere, quam prædicare, vel confeſſiones audire: ſed primum invenitur religioſis eſſe commiſſum, ergo & ſecundum eis committi poteſt. Item, magis eſt remotum a religioſorum vita cauſas audire, quam confeſſiones, vel prædicare: ſed primum eis committi poteſt, ergo multo fortius alia. Nunc reſtat oſtendere, quod ſaluti animarum expediat etiam aliis quam Sacerdotibus Parochialibus prædicationem committi, & alia quæ ad ſalutem pertinent animarum. Primo, per hoc quod dicit Dominus Matth. 9. Meſſis quidem multa; Gloſſa: Turba populorum ſuſcipiendo verbo & ferendo fruſui apta: Operarii autem pauci; Gloſſa Prædicatores ad congregandum electorum Eccleſiam. Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam. Ex quo patet, quod

quod salubre est Ecclesiæ per multos Dei prædicari fidelibus, & maxima turba fidelium crescere. Item, potest haberi per illud quod dicitur Sapient. 6: Multitudo sapientium (Interlinearis: Cœtus prædicatorum) sanitas est orbis terrarum. Item 2. ad Timoth. 2: Quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus. Glossa; id est sanæ fidei. Qui idonei erunt; Glossa: Vita, & scientia, & fecunditas. Et alios docere; Glossa: Illis enim debet committi prædicatio divina, qui apti sunt illi officio. Iterum 1. Esdræ. 3. super illud: Et omnes qui venerant de captivitate in Jerusalem; Glossa sic dicit: Non solum Episcopi, & Presbyteri plebem fidelium, idest Dei domum, debent ædificare, sed etiam populos de captivitate Judæorum ad visionem veræ pacis vocatus, ministerium verbi ab his qui dicere noverunt, debet exigere. Item, Gregorius in 19. Moral. super illud Job. 29: Quoniam lavabam pedes meos butyro; sic dicit: Quid ad hæc nos Episcopi dicimus, qui commissis nobis verba vitæ impendere non curamus, quando conjugatum virum prohibere non valuit ab officio prædicationis vel secularis habitus, vel magnæ occupatio facultatis? Ex quo patet, quod alii etiam quam Prælati, vel rectores Ecclesiarum laudabiliter possunt prædicationis officium exercere. Hoc idem potest ostendi per multa exempla veteris testamenti. David enim laudatur de hoc, quod cultum Dei ampliavit, vigintiquatuor Sacerdotes constituendo, ut magis posset populis expedire, ut patet 1. Paralipo. 23. & 24. Similiter legitur de Ezechia 2. Paralipo. 36: Perrexerunt cursores cum Epistolis ex regis Imperio, & principum ejus in universum Israel, & Judam, juxta id quod rex jussit, prædicantes: Filii Israel revertimini ad Dominum Deum &c. Assuerus etiam nuntios cele-

res misit per provincias, qui nuntiarent liberationem populi Dei, ut legitur Hester. 8. Ergo multo magis saluberrime hoc fieri potest, ut aliis quam Sacerdotibus Parochialibus prædicationis officium committatur, & alia quæ pertinent ad salutem animarum. Item, Gregorius in 5. Homil. primæ partis super Ezech. dicit: Hi qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minime permittuntur. Hi autem qui amore Domini in prædicatione discurrunt, rotæ ejus ignis ardens sunt, quia cum ex ejus desiderio per varia loca discurrunt, unde ipsi ardent, & alios incendunt. Ex quo patet quod conveniens est, ut præter rectores Ecclesiarum qui resident in suis Ecclesiis, aliis prædicationis officium committatur, qui per diversa loca discurrant. Item, quod hoc utile sit, & salubre, satis manifestat occupatio rectorum Ecclesiæ, quos in aliis rebus piis, & ecclesiasticis oportet frequenter occupari, cum tamen oporteat prædicatorem verbi Dei ab omni alia occupatione liberum esse. Unde Apostoli dixerunt Act. 6: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Unde patet quod satis necessarium est eos ab aliis juvari. Hanc etiam necessitatem maxime ostendit imperitia multorum Sacerdotum, qui in aliquibus partibus adeo ignorantes inveniuntur, ut nec etiam loqui latinum sciant. Paucissimi etiam inveniuntur, qui sacram Scripturam didicerint, & tamen oportet prædicatorem verbi Dei in sacra Scriptura instructum esse. Unde satis apertum est multum saluti fidelium detrahi, si solum Sacerdotibus Parochialibus verbum Dei relinquatur. In confessionibus autem audiendis non minor necessitas apparet propter ignorantiam multorum Sacerdotum, quæ periculosissima est in confessionibus audiendis. Unde Augustinus in lib. de pœnitentia: Qui vult

cen-

confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem scientem ligare, & solvere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit. Iterum eandem necessitatem ostendit multitudo plebis, quæ interdum uni Sacerdoti gubernanda committitur, qui si toto tempore vitæ suæ nihil aliud ageret, vix omnium confessiones diligenter audire posset. Iterum hanc necessitatem ostendit difficultas confitendi. Quidam enim, ut experimento inventum est, a confessione desisterent, nisi possent aliusquam suis Sacerdotibus confiteri, quandoque propter verecundiam, quia erubescunt confiteri illis peccata cum quibus quotidie conversantur: quandoque vero quia suspicatur Sacerdotes sibi esse inimicos, & propter multa alia. Unde pie Prælati eorum infirmitati condescendunt, ne omnino in desperationem labantur, de aliis confessoribus eis providendo. His visis, ostendendum est aliquam religionem ad hoc specialiter salubriter posse institui ad cooperandum Prælati Ecclesiarum in prædicatione, & confessionibus audiendis ex commissione Prælatorum. Primo per hoc quod omnis religio ad exemplar vitæ Apostolicæ formata est: unde dicitur Act. 4. super illud: Et erant illis omnia communia; Glossa: Communia græce κοινὰ, unde cœnobia, id est communiter viventes, cœnobia, id est habitacula eorum. Hæc autem fuit vita Apostolica, ut relictis omnibus per mundum discurrerent evangelizando, & prædicando, ut patet Mat 10. & in regula quadam quæ eis inscribitur: ergo ad prædicta potest aliqua religio convenientissime institui. Item, Jaco. 1: Religio munda & immaculata apud Deum, & Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum. Sed illa visitatio maxime est necessaria, quæ fit per eos qui

saluti animarum intendunt ; ergo convenientissime potest religio institui ad visitandum homines, qui consolatione indigent, ut per patientiam, & consolationem Scripturarum spem habeant. Item, Act. 6. super illud, Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis, dicit Interlinearis: Meliora sunt fercula mentis, quam dapes corporis. Sed aliquæ religiones pie, & salubriter institutæ sunt ad subveniendum pauperibus in corporalibus dapibus, & aliis necessitatibus corporis: ergo multo convenientius potest aliqua religio institui ad subveniendum necessitatibus animarum. Item, Augustinus: Melius est pascere animas in æternum cum Domino victuras, quam corpora moritura: nimirum cum salus corporum ex salute dependeat animarum, non e converso. Item, spiritualis militia magis competit religioso quam seculari: sed ad militiam secularem exercendam aliquæ religiones utiliter institutæ sunt; ergo multo convenientius institui possunt ad militiam spiritualem, quæ competit prædicatoribus verbi, de qua dicitur 2. Timoth. 2: Labora sicut bonus miles Christi; Glossa: In prædicando Evangelium contra hostes fidei. Item, eis qui procurant salutem animarum, necessarium est ut vita, & scientia clareant, ex quibus non de facili possent tot inveniri, qui singulis Parochiis per universum mundum præficerentur, cum etiam propter litteratorum inopiam nec adhuc per seculares potuerit observari statutum Lateranensis Concilii, ut in singulis Ecclesiis Metropoliticanis essent aliqui qui Theologiam docerent: quod tamen per religiosos Dei gratia cernimus multo latius impletum, quam etiam fuerit statutum, adeo ut impletum videatur illud Isaiæ 2: Repleta est terra scientia Domini. Ergo saluberrime religio aliqua instituitur, in qua sint homines litterati, & studio vacantes ad juvandum Sa-

cer-

sacerdotes, qui ad hoc minus sufficiunt. Item, hoc evidentissime ostenditur ex effectu sequente. Videmus enim talibus religionibus institutis in pluribus partibus hæreticam pravitatem eorum ministerio extirpatam, infideles etiam nonnullos ad fidem conversos, multos per universum mundum in lege Dei instructos, quamplurimos ad statum penitentiae conversos; ita quod si quis inutilem talem religionem mentiatur, manifeste convinci possit quasi gratiae individus, quæ in eis operatur, in Spiritum Sanctum peccare. Item 25. q. 1. dicitur: Nulli fas sit sine status sui periculo vel divinas constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare. Cum ergo per Apostolicam Sedem religiones aliquæ sint institutæ ad prædicta, quod etiam ex ipso nomine ostenditur (Nemo enim, ut dicit Augustinus in lib. de Christiana vita, nomen sine causa sortitur), manifeste se damnabilem reddit, quicumque talem religionem damnare conatur. Nunc ultimo restat adversariorum objectionibus respondere. Quod ergo primo objicitur, quod pascere ad monachos non pertinet, sed pasci, intelligendum est ex hoc quod sunt monachi, contra illos qui ex sola virtute sanctitatis potestatem Ecclesiastici ordinis alicui competere dicebant: sicut etiam potest dici, quod seculari clerico non competit pascere, si non habeat curam animarum, vel nisi sit sibi ab habentibus curam animarum commissum. Unde propter hoc non concluditur, quin religiosi competat pascere populum verbo Dei, si vel ad prælationem assumantur, vel a Prælatiis eis committatur. Non enim minus sunt idonei religiosi ad prædicationis officium exequendum quam seculares, nisi forte quatenus sint sub obedientia constituti, ut sic indigeant duplici licentia ad prædicandum, scilicet licentia eorum quibus plebis cura committitur, & licentia Prælatorum ordinis sui, sine qua

eis nihil agere licet. Similiter est intelligendum quod postea objicitur: Præter Domini Sacerdotes nullus audeat prædicare; verum est quasi propria auctoritate, scilicet ordinaria. Similiter quod sequitur: Monachos a populorum prædicatione omnino cessare censemus; intelligendum est ut non propria auctoritate ex hoc ipso quod monachi sunt, officium sibi prædicationis assumant. Similiter quod sequitur, quod monacho non convenit prædicare, intelligendum est quasi ex hoc ipso quod monachus sit, officium habeat prædicandi. Ad aliud quod postea objicitur, quod illi qui pascunt populum verbo Dei, debent pascere temporali subsidio, respondetur, quod intelligendum est si vires suppetant, secundum illud 1. Jo. 3: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo? Aliter Apostoli prædicare non potuissent, qui dixerunt Act. 3: Argentum, & aurum non est mihi. Nihilominus tamen & illi qui secundum se pauperes sunt, possunt & aliis temporali subsidio providere, dum divites ad eleemosynarum largitatem hortantur, sicut & Paulo ad prædicationis officium assumpto in gentes commissum est ut pauperum memor esset, ut dicitur Gal. 2. Ad illud quod postea objicitur, quod greges pascuntur a pastoribus, dicendum est quod pastores gregem Domini pascere possunt non solum per se, sed per alios, quibus ipsi committunt, quia ille intelligitur aliquid facere, cujus auctoritate fit. Ad id quod postea objicitur, quod non debent prædicare nisi missi: missi autem a Domino leguntur tantum duodecim Apostoli, & septuaginta duo discipuli, dicendum quod etiam illi qui sunt missi a Domino, possunt alios mittere, sicut Paulus qui misit Timotheum ad prædicandum. 1. ad Cor. 4: Ideo misi ad vos Timotheum &c. Et ita ex commissione Episcoporum,

rum, & Presbyterorum possunt etiam alii multi ad prædicta mitti, & tamen illi missi a Domino intelliguntur, qui per potestatem a Domino traditam mittuntur, & omnes illi sic missi a prælatis Ecclesiarum, scilicet Episcopis, vel Presbyteris, inter opitulatores computantur: quia ipsi majoribus opem ferunt, quamvis non sint Archidiaconi. Quod enim in Glossa dicitur, ut Titus Paullo, vel Archidiaconi Episcopis, per modum exempli ponitur. Unde non sequitur, quod qui non sunt Archidiaconi, non possint majoribus opitulari: & tamen cum aliquis ex commissione Episcopi prædicat, vel confessiones audit, Episcopus hoc facere intelligitur, ut patet ex auctoritate Dionysii supra inducta. Nihilominus tamen etsi duo ordines tantum essent instituti a Domino, qui possent prædicare propria auctoritate, posset tamen Ecclesia tertium ordinem statuere prædicatorum, qui propria auctoritate prædicarent, & præcipue Papa, qui habet plenitudinem potestatis in Ecclesia: sicut etiam in primitiva Ecclesia fuerunt soli duo ordines sacri, scilicet Presbyteri, & Diaconi, & tamen postea Ecclesia minores sibi ordines instituit, ut Magister in Sententiis dicit. Ad id quod postea obijcitur dicendum, quod decretum illud loquitur de quibusdam qui coepiscopi vocabantur, qui non in civitatibus, sed in vicis, seu villis ordinabantur, qui aliqua poterant plusquam alii Sacerdotes, scilicet minores ordines dare, & hi aliquo tempore in Ecclesia fuerunt instituti habentes ordinariam potestatem: sed postea, ut in eadem dist. dicitur, propter insolentiam suam, qua Episcoporum officia sibi usurpabant, ab Ecclesia prohibiti sunt. Et ideo patet quod non est similis ratio de religiosis illis qui ex commissione Prælatorum confessiones audiunt, potestatem ordinariam non habentes. Horum enim ordo in numerum

non ponitur contra ordines a Domino institutos, cum ille secundum jura facere intelligatur, cujus auctoritate fit: quod etiam patet per auctoritatem Dionysii supra inductam. Ad aliud dicendum, quod ex illa auctoritate Dionysii amplius haberi non potest, nisi quia monachi ex potestate ordinaria sui ordinis non habent quod sint Prælati, vel aliorum adductivi. Non autem excluditur quin monachus possit accipere potestatem ordinariam, vel commissam ad alios adducendum, præcipue cum in littera dicatur, quod monasticus ordo non est aliis prælatus, vel aliorum adductivus, non autem quod esse non possit, vel non debeat. Ad aliud dicendum, quod Ecclesiastica hierarchia imitatur coelestem quantum potest, sed non in omnibus. In coelesti enim hierarchia distinctio donorum gratuitorum, secundum quam ordines distinguuntur, sequitur distinctionem naturæ, non autem in hominibus: & ideo cum Angelorum natura sit immutabilis, Angelus inferioris ordinis ad superiorem ordinem transferri non potest, quod tamen in Ecclesiastica fieri potest; sed tamen in coelesti Angelus inferioris ordinis in suo ordine manens exequitur actum superioris ordinis superioris virtute. Sicut enim dicit Dionysius 13. coele. hierar. Angelus qui purgavit labia Isajæ, dictus est Seraphim, quia Seraphim officium exercuit. Et Gregorius dicit in homilia de centum ovibus, quod hi spiritus qui mittuntur, horum vocabulum percipiunt, quorum officia gerunt. Unde non est inconueniens si in Ecclesiastica hierarchia aliquis inferioris ordinis exerceat aliquod officium superioris ordinis ejus commissione. Ad aliud quod postea objicitur, quod aut prædicant cum potestate, aut sine potestate, dicendum quod prædicant cum potestate prædicandi non ordinaria, sed eis ab aliis commissa. Nec tamen sequitur quod possint pro-

cu-

curationes exigere, quia hoc non est eis datum; possent tamen si eis daretur ab aliis, in quibus residet prædicta potestas: & sic etiam non sequitur quod propter hoc esse debeant plures procuratores. Ad aliud quod objicitur postea, quod religiosi secundum hoc haberent majorem potestatem quam Episcopi, vel Patriarchæ, dicendum quod non est verum, quia Patriarchæ, vel Episcopi possunt alicubi prædicare ordinaria potestate; religiosi autem non habentes curam animarum nusquam: possunt tamen ubilibet prædicare auctoritate eorum qui possunt, sicut & Episcopus potest Episcopalia exercere in aliena diœcesi auctoritate illius Episcopi, in cujus diœcesi commoratur. Ad id quod postea objicitur, quod prædicator non debet ædificare super fundamentum alienum, dicendum quod falsum est, & contra Apostolum 1. Corin. 3: Ut sapiens architectus fundamentum posui; Glossa: prædicationem: alius autem super ædificat. Unusquisque autem videat quomodo superædificet: quod secundum Ambrosium in Glossa, exponitur de superædificatione doctrinæ. Quod autem Apostolus dicit Rom. 15: Sic autem prædicavi Evangelium non ubi nominatus est Christus, ne supra alienum fundamentum ædificarem, non est intelligendum quasi non liceret, sed quia hoc tunc temporis magis necessarium quam aliud reputabat. Unde dicit Glossa ibidem: Ne ædificarem supra alienum fundamentum, id est ne prædicarem jam per alios conversis: non quod hoc non facerem si contigisset, sed malebam jacere fundamentum fidei ubi non erat. Alias non licuisset Joanni Evangelistæ prædicare Ephesi, ubi Paullus fidem plantaverat: aut Paulo prædicare Romæ, ubi Petrus eum prævenerat. Quid autem dicent, si religiosi contra quos loquuntur, hoc modo distributi sint, ut quidam eorum infidelibus annuntient

verbum Dei, quidam autem inter fideles sint in subsidium Prælatorum? Nec tamen hoc facit ad propositum, quia non est idem prædicare plebi alienæ, & ædificare super alienum fundamentum, ut in prædicta auctoritate accipitur, cum etiam Sacerdos Parochialis in sua Parochia prædicans, super alienum ædificet fundamentum, quia prædicat conversis per alios ad fidem. Similiter quod dicitur 2. ad Cor. 10: Non gloriantes in immensum in alienis laboribus; scilicet ubi alius fundamentum fidei posuisset, quod esset ultra mensuram gloriari, non est intellectus Glossæ quod si Apostolus laborasset, ubi alius fundamentum fidei posuerat, quod hoc esset in immensum gloriari, sed quod si ipse gloriatus esset quasi fundamento prius ab alio posito, ultra mensuram laboris sui gloriatus esset. Similiter etiam quod sequitur postea; Non habentes spem gloriari in aliena regula, id est in his quæ sunt in alieno regimine; Glossa illa male inducitur. Non enim sic habetur in Glossa; sed sic: Regulam nostram, id est regimen nostrum, id est secundum quod a Deo nobis est injunctum, evangelizare dico in abundantia, scilicet non in paucis locis, immo etiam in illa, supple loca, quæ ultra vos sunt. Nec tamen sumus habentes spem, id est non speramus gloriari in aliqua aliena regula, nec illi qui ultra vos sunt, de alieno regimine sunt. Si tamen ita esset in Glossa, ut dicunt, non intelligitur quin Apostolus potuisset prædicare illis qui erant de regimine alterius Apostoli. Ipse enim prædicavit Antiochenis, & Romanis, qui erant de regimine, Petri, sed quia non gloriabatur de eis quasi de subjectis suo regimini, hoc enim esset in aliena regula gloriari. Et præterea illi qui ex commissione Prælatorum prædicant, non prædicant in plebibus alienis, sed in plebibus Prælatorum qui eos mittunt, quin etiam ipsis operantibus

tribus cooperari dicuntur. Ad ea quibus postmodum ostendere nituntur, quod religiosi confessiones audire non debent, de facili patet responsio. Per illa enim decreta quæ inducunt, nihil aliud ostendunt, nisi quod religiosi non possunt propria auctoritate confessiones audire: non autem excluditur quin possint audire ex auctoritate Papæ, vel Episcopi, ut manifeste habetur 16. q. 1. Pervenit. Nec etiam quod religiosi sint minus idonei ad hujusmodi, quam seculares, ut patet 16. q. 1. Sunt tamen nonnulli. Ad aliud quod postea objicitur, quod Presbyteri Parochiales cum sint rectores animarum debent diligenter agnoscere vultum pecoris sibi commissi, quod non possunt facere, nisi eorum confessiones audiant; dicendum quod de bonitate, vel malitia alicujus constare potest alicui non solum per propriam confessionem, sed etiam per sententiam superioris de eo latam. Unde si Episcopus subditum Sacerdotis absolvat vel per se, vel per alium cui ipse commisit, Sacerdos Parochialis ita debet se reputare cognoscere eum, ac si sibi confessus esset, cum jam sit per superioris sententiam approbatus, de qua ei judicare non licet. Et præterea Sacerdos vultum ejus satis potest agnoscere, si secundum decretalem semel in anno confiteatur ei. Ad illud quod postea objicitur, quod quilibet tenetur in anno semel confiteri, dicendum quod Sacerdos proprius non solum est Parochialis, sed etiam Episcopus, vel Papa, ad quos etiam magis pertinet cura ejus, quam ad Sacerdotem, ut multipliciter ostensum est. Proprium enim hic non accipitur secundum quod dividitur contra commune, sed secundum quod dividitur contra alienum. Unde qui confessus est Episcopo suo, vel alicui habenti vicem ejus, confessus est proprio Sacerdoti. Et præterea per hoc non excluditur, si semel in anno confiteatur Sacerdoti proprio, scilicet

Parochiali, dato quod de eo tantum intelligitur quin possit aliis vicibus aliis etiam confiteri, qui potestatem habeant absolvendi. Ad aliud quod postea objicitur, quod non potest scire eum dignum esse ut admittatur ad Sacramentum Eucharistiae, nisi audita ejus confessione, dicendum quod falsum est. Potest enim scire per sententiam superioris, qui eum in foro poenitentiali absolvit, cujus sententiae stari debet, non minus quam suae. Ad id quod postea objicitur, quod si aliquis potest confiteri alteri quam proprio Sacerdoti, datur per hoc occasio multis latendi, dicendum quod falsum est. Cum enim in foro poenitentiali cuilibet sit credendum & pro se, & contra se, Sacerdos debet credere eum confessum esse, si se confessum fateatur: quia etsi sibi confiteretur, posset eum decipere, ut levioribus confessis majora taceat. Et praeterea, dato quod ex hoc daretur aliqua occasio mali, tamen multum praeponderat quod per hoc multis periculis objiciatur. Ad aliud quod postea objicitur, quod ad monachum non pertinet corrigere, & sic nec absolvere, dicendum quod verum est propria auctoritate: sed ex commissione auctoritatem habentis utrumque potest sibi competere, si Sacerdotali ordine fungatur. Demophilus tamen, cui Dionysius scribebat, non erat Sacerdos, nec etiam Diaconus, ut ex his quae in eadem Epistola dicuntur, apparet. Ad illud quod postea objicitur, quod si possent confessiones audire, eadem ratione ubique possent, & sic essent universales Ecclesiae gubernatores, dicendum quod nusquam possunt audire propria auctoritate, possunt tamen audire ubicumque eis commissum fuerit: & si committeretur eis quod ubique audirent ab eo, qui toti Ecclesiae praest, possent ubique audire. Nec tamen essent universales Ecclesiae gubernatores, quia non absolverent auctoritate ordinaria, sed commissa. Quod autem Pa-
pa

pa universalem Pontificem se prohibet communicari, non ideo est quia ipse non habeat auctoritatem immediatam, & plenam in qualibet Ecclesia, sed quia non præferatur cuilibet particulari Ecclesie ut proprius, & specialis illius Ecclesie rector, quia sic cessarent omnium aliorum Pontificum potestates: & hoc capitulum innotat innotat pro ratione. Ad ea autem quæ postmodum innotantur ostendere, quæ nec etiam auctoritate Pontificum possunt resisti prædicere, vel confessiones audire, de summo patet responsio. Quod enim primo obijciunt, quod dat aliquis, jam non habet, patet esse falsum in speciebus, quæ communicantur non per translationem alicujus domini, sicut accidit in rebus corporalibus, sed magis per modum emanationis eadem effectus a sua causa, sicut qui communicat alii scientiam, non propter hoc scientiam amittit, sed est etiam in communicante potestas. Qui enim dat alicui potestatem, non amittit eam, sicut Episcopus qui dat Sacerdoti potestatem quod consecrat Corpus Domini, dando non amittit eam, unde de communicatione rerum solentiam dicit Augustinus in 1. de doctrina Christiana: Omnis res quæ dando non deficit, dum habetur, & non datur, nondum habetur quomodo habenda est. Et similiter quando dat Episcopus potestatem Sacerdoti absolvendi aliquos homines, non amittit illam potestatem, nisi forte æstimeretur potestas, quam habet Sacerdos in Parochia sua, quasi potestas quam habet miles in villa sua, quod est ridiculum, cum non sint Domini, sed ministri, secundum illud 1. ad Cor. 4: Sic nos existimet homo ut ministros Christi &c. & Luc. 22: Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. Ad illud quod obijciunt postea, quod Episcopus quando

com-

committit curam Parochiæ, ipse se exonerat, dicendum quod falsum est, quia adhuc pertinet ad eum habere curam totius plebis sibi commissæ, ut habetur 10. q. 1. c. Quæcumque. Unde & Apostolus de se dicebat 2. ad Corinth. 11: Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Non tamen sit onus ei importabile, quia habet alios inferioris ordinis adiutores. Dato autem quod sit immunis a periculo per hoc quod Sacerdoti curam committit, non tamen sequitur quod per hoc sit immunis a potestate quam in Parochia habet. Ministri enim Christi non solum possunt operari ad salutem plebis ad vitandum periculum sibi imminens, sed etiam ad augendum meritum, & magis fructificandum in populo Dei; sicut etiam Paulus multa supererogabat propter salutem electorum, quæ sine periculo suæ salutis dimittere poterat. Ad aliud quod objicitur, scilicet quod Sacerdos est sub Episcopo, sicut Episcopus sub Archiepiscopo, dicendum quod non est omnino simile. Constat enim quod Archiepiscopus non habeat immediatam jurisdictionem in illos qui sunt de diocesi Episcopi, nisi causa ad eum deferretur; sed Episcopus habet immediatam jurisdictionem in parochianos Sacerdotis, cum possit quemlibet coram se citare, & excommunicare, quod Archiepiscopus non potest in subditis Episcoporum, ut dictum est: cujus ratio est, quia potestas Sacerdotis naturaliter, & ex jure divino subditur potestati Episcopi, cum sit imperfecta respectu illius, ut Dionysius probat: sed Episcopus subditur Archiepiscopo solum ex ordinatione Ecclesiæ, & ideo in quibus Ecclesia statuit Episcopum Archiepiscopo subiectum, in illis tantum subiectus est ei. Sacerdos autem qui ex jure divino Episcopo subditur, in omnibus est ei subiectus: sicut etiam Papa habet immediatam jurisdictionem.

risdictionem in omnes Christianos, quia Romana Ecclesia nullis synodicis constitutis ceteris Ecclesiis prælata est, sed evangelica voce Domini, & Salvatoris nostri primatum obtinuit, ut habetur in decretis, distinct. 21. cap. Quamvis. Ad id quod postea objicitur, quod Presbyteri Parochiarum sunt sponsi Ecclesiarum sibi commissarum, dicendum quod sponsus Ecclesiæ, proprie loquendo, Christus est, de quo dicitur Joan. 3: Qui habet sponsam, sponsus est. Ipse enim de Ecclesia suo nomine filios generat. Alii autem qui sponsi dicuntur, sunt ministri sponsi, exterius cooperantes ad generationem spiritualium filiorum, quos tamen non sibi, sed Christo generant. Qui quidem ministri, in tantum sponsi dicuntur, in quantum vicem veri sponsi obtinent. Et ideo Papa, qui obtinet vicem in tota Ecclesia, universalis Ecclesiæ sponsus dicitur, Episcopus autem suæ diocesis, Presbyter autem suæ Parochiæ. Unde & diocesis sponsus Papa est, & Episcopus Parochiæ, nec tamen propter hoc sequitur, quod sint plures sponsi unius Ecclesiæ, quia Sacerdotes suo ministerio cooperantur Episcopo tamquam principali, & similiter Episcopi Papæ, & ipse Papa Christo. Unde Christus, Papa, Episcopus, & Sacerdos, non computantur nisi unus sponsus Ecclesiæ. Unde patet, quod ex hoc, quod Papa, vel Episcopus audit confessionem Parochianorum, vel alii audiendas committit, non sequitur, quod sint plures unius Ecclesiæ sponsi, sequeretur autem si duo præficerentur eidem Ecclesiæ eodem gradu, sicut duo Episcopi in una diocesi, & duo Presbyteri curati in una Parochia, quod canones prohibent. Ad ea vero quibus probare nituntur, quod nec ex privilegio Papæ religiosi prædicare, nec confessiones audire possunt, nunc respondendum est. Quod ergo primo objicitur, quod Romanæ Sedis au-

do.

Fortitas non potest aliquid condere, vel mutare contra statuta sanctorum Patrum, dicendum, quod verum est in illis quæ statuta Sanctorum determinaverunt esse de jure divino, sicut articuli fidei qui determinati sunt per Concilia. Sed illa quæ sancti Patres determinaverunt esse de jure positivo, sunt relicta sub dispositione Papæ, ut possit ea mutare, vel dispensare, secundum opportunitates temporum, vel negotiorum. Sancti enim Patres in Conciliis congregati, nihil statuere possunt, nisi auctoritate Romani Pontificis interveniente, sine qua etiam nec Concilium congregari potest. Nec tamen Papa quando aliquid aliter facit, quam a sanctis Patribus statutum sit, contra eorum statuta facit, quia servatur intentio statuentium, etiam si non servantur verba statutorum, quæ non possunt in omnibus casibus, & in omnibus temporibus observari, Servata intentione statuentium, quæ est utilitas Ecclesiæ, sicut & in omni jure positivo accidit. Derogatur enim prioribus statutis per statuta sequentia. Nec tamen hoc, quod aliqui religiosi qui non sunt Episcopi, vel Presbyteri Parochiales prædicant, & confessiones audiunt, est contra decreta Patrum, nisi ex sua auctoritate hoc facerent sine auctoritate Papæ, aut Episcopi, ut ex prædictis patet. Et per hoc patet solutio ad id, quod postea objicitur, quia Papa ex hoc, quod dat alicui licentiam, vel privilegium audiendi confessiones, vel prædicandi, non facit per hoc contra Apostolum, quia tales religiosi non prædicant plebibus alienis, ut supra dictum est. Nec tamen hoc est verum, quod Papa non possit aliquid facere contra Apostolum. Dispensat enim cum bigamo, & in pœna quam canones Apostolorum statuerunt Presbytero fornicanti. Ex decreto autem inducto, non potest amplius haberi, nisi quod Papa non potest destruere canonicam

Scri-

Scripturam Apostolorum, & Prophetarum, quæ est Ecclesiasticæ fidei fundamentum. Ad id, quod postea objicitur, quod privilegia Principum sunt intelligenda sine præjudicio alterius, dicendum, quod præjudicium dicitur fieri alicui, quando subtrahitur ei aliquid, quod in favorem ejus introductum est, vel quod ad utilitatem ejus ordinatur: sed subjectio alicujus subditi ad rectorem Ecclesiæ non est ordinata principaliter ad utilitatem præsidentium, sed ad utilitatem subditorum. Unde Ezech. 34. dicitur: *Vae pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos. Nonne greges persecuntur a pastoribus?* Et ideo nullam præjudicium dicitur rectori Ecclesiæ, quando subditus ejus a sua potestate eximitur sine præjudicio ejus, sicut Papa eximit Abbatem a potestate Episcopi sine ejus præjudicio, & similiter Episcopum a potestate Archiepiscopi. Si autem quis operetur in rebus, quæ pertinent ad salutem, vel ad utilitatem communitatis, non solum non facit ei præjudicium, sed præstat ei magnum beneficium, quod maxime acceptatur a multis rectoribus, qui non videntur quæ sua sunt, sed quæ sunt Ecclesiæ. Unde super illud Num. 11. *Quid amabam pro me?* dicit Glossa Gregorius: *Non amabo, quia non propriam gloriam, sed salutem quorundam, in quibus vult jurare se esse, quod facit.* Et cum sit prædicator optimus, & bene valens, ut ex omnibus quibus solus loqui non possit, esse commendatum. Ad id, quod præterea objicitur, quod Prælati quando alicui committunt aliquid, non debent illi neminem, intelligere autem conceptum de legatione, & consuetudine dicendum, quod licet Papa quando committit aliquid, quod præstat, vel commendationes auctoritate, committit etiam legationem, licet fiat. Unde per hoc non debent illi committi prædicare alicui, quæ non sunt de legatione, sed de eo datur libertas prædicandi, non legationis.

hoc, quod ejus prædicatio legitima sit, quod ab alio potestatem accipiat, quia sic inutilis esset ejus potestas a Papa accepta; sicut & ille qui habet licentiam ab Imperatore, quod testamentum condat, non oportet quod ab alio ulterius licentiam petat, sed quod observet ea quæ pertinent ad debitum modum testandi. Similiter & prædicator cui datur licentia a Papa prædicandi, debet debito modo prædicare, ut scilicet alia prædicet pauperibus, & alia divitibus, quod observent hujusmodi quæ Gregorius in Pastoralis docet. Ad illud, quod postea objicitur, quod monachus cum ordinatur, non accipit executionem officii nisi cum cura plebis sibi committitur; dicendum, quod potestas ordinis Sacerdotalis ad duo ordinatur. Et primo, & principaliter ad Corpus Christi verum consecrandum, & hujus potestatis executionem statim cum ordinatur accipit, nisi sit defectus in ordinatione, vel in ordinato. Secundo ordinatur ad Corpus Christi mysticum per claves Ecclesiæ quæ sibi committuntur, & hujus potestatis executionem non recipit, nisi cura ei committatur, vel nisi auctoritate alterius habentis curam hoc agat. Nec tamen potestas Sacerdotalis frustra datur ei, quia habet executionem in hoc ad quod Sacerdotii potestas principaliter ordinatur. Sed officium prædicationis non ordinatur ad aliud, quam ad prædicandum. Unde cum privilegium Principis non debeat alicui esse inutile, ut jura dicunt, oportet ex hoc ipso, quod Papa committit alicui officium prædicandi, quod ille habeat executionem officii, quicumque sit; & tamen quando Papa dat privilegium alicui religioso, quod possit prædicare, non propter hoc committit ei officium, sed magis officii executionem, quia religiosi tales non prædicant, quasi utentes sua potestate, sed aliena sibi commissa, sicut dictum est. Ad aliud dicendum, quod sicut
su

supra dictum est in 1. questione de doctrina, Dionysius ibi loquitur de monachis laicis, qui non sunt Episcopi, Presbyteri, vel Diaconi. Si tamen de omnibus intelligeretur, non destruit ecclesiasticam hierarchiam. Papa mittens monachos ad prædicandum: quia sicut supra dictum est, in ecclesiastica hierarchia ille qui est inferioris ordinis, potest superioris officium exercere, etiam in suo ordine manens, sicut etiam & in cœlesti, & ulterius potest ad superiorem ordinem promoveri, quod non est in cœlesti. Unde & Innocentius III. ante Concilium generale quosdam Cisterciensis Ordinis misit ad prædicandum in partibus Tolosanis. Ad aliud quod ultimo objicitur, quod religiosi non possunt petere licentiam prædicandi, quia hoc est ambitionis, dicendum quod falsum est, quia prædicationis officium & laudabiliter appeti potest ex charitate, exemplo Isaïæ qui se ad hoc sponte obtulit. Isaï. 6. Ecce ego, mitte me: & laudabiliter potest vitari ex humilitate, exemplo Hieremiæ qui dixit: A, A, A, Domine Deus, nescio loqui, quia puer ego sum. Hier. 1. ut patet per Glossam Gregorii ibidem. Et similis sententia habetur 8. q. 1. c. In Scripturis. Sciendum etiam quod ecclesiastica officia duo habent adjuncta, scilicet opus, & dignitatem, vel honorem: & ratione honoris laudabiliter recusantur, sed ratione operis laudabiliter possunt queri; 1. Tim. 3: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Unde Augustinus dicit in lib. 19. de Civit. Dei: Exponere voluit quid sit Episcopatus, secundum scilicet quod desiderari potest, quia nomen est operis, non honoris; ut habetur 8. q. 1. Qui Episcopatum. Et hoc idem habetur in Glossa super eodem verbo: & ideo si opus separatur a dignitate, laudabiliter, & sine ambitionis periculo potest desiderari, & ideo non est ambitionis, si religiosus petat a Sacerdote,

180 *Opusculum decimumnonum*
vel Episcopo licentiam prædicandi, sed est si-
gnum dilectionis Dei, & proximi.

C A P. V.

An Religiosus teneatur manibus laborare.

Quia vero per sufficientes rationes religiosos
a fructu animarum arcere non possunt, eos
indirecte impedire nituntur, imponentes
eis necessitatem manibus operandi, ut vel sic sal-
tem retrahantur a studio, quo ad prædicta red-
duntur idonei: in quo hostes civitatis sanctæ præ-
fati malignantes ostenduntur. Unde super illud
Nehem. 6: Veni, & percutiamus fœdus &c. dicit
Glossa: Hostes civitatis sanctæ suadebant Nehemiæ
in campestria descendere, & fœdus pacis secum
inire: sic & hæretici, & falsi Catholici cum ve-
ris Catholicis pacis consortium habere volunt, non
ut ipsi ad arcem Catholicæ fidei, & operationis
ascendant, sed ut potius eos, quos in culmine
virtutum compositantes aspiciunt, ad infima ope-
rum, vel pauperiem dogmatum descendere cogant.
Quod autem religiosi manibus operari teneantur,
multipliciter nituntur ostendere. Primo per hoc
quod dicitur, 1. Thessalonicens. 4: Operamini ma-
nibus vestris, sicut præcepimus vobis: sed ad
præcepta servanda tenentur maxime religiosi, er-
go debent manibus laborare. Item 2. Thessalonic.
3: Si quis non vult operari, nec manducet; Glos-
sa: Dicunt quidam de operibus spiritualibus hoc
præcepisse Apostolum, non de opere corporali,
in quo agricola, vel opifices laborant: & infra:
Sed superfluo conantur sibi, & ceteris caliginem
inducere, ut quod utiliter charitas monet, non so-
lum facere nolint, sed nec intelligere: & infra:
Vult Apostolus servos Dei corporaliter operari
unde vivant, licet ad servitutem Dei religiosi spe-
cia-

cialiter deputentur. Ergo debent operari secundum Apostoli præceptum. Item, inducunt hoc quod habetur ad Ephes. 4: Laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Glossa: Non tantum unde vivat. Ergo religiosi qui non habent aliunde unde tribuant necessitatem patienti, debent manibus operari. Item, Luc. 12. super illud: Vendite quæ possidetis, dicit Glossa: Non tantum cibos vestros communicate pauperibus, sed etiam vendite possessiones vestras, ut omnibus vestris semel pro Domino spretis, postea labora manuum operemini, unde vivatis, vel eleemosynam faciatis. Ergo religiosi qui omnia sua relinquunt, debent de labore manuum suarum vivere, & eleemosynas facere. Item, religiosi maxime tenentur Apostolorum vitam imitari, quia statum perfectionis profitentur: sed Apostoli propriis manibus laborabant. 1. ad Corinth. 4: Laboramus operantes manibus nostris: & Act. 20: Ad ea quæ mihi opus erant, ministraverunt manus istæ. Et in hoc se imitabiles ostendebant aliis. 2. Thessalonicen. 3: Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & fatigatione nocte, & die operantes, ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Ergo religiosi debent Apostolos in labore manuum imitari. Item, religiosi magis tenentur ad opera humilia, quam seculares clerici: sed seculares clerici tenentur manibus laborare. Unde dicitur in decretis distinct. 91: Clericus victum, & vestitum sibi artificio, vel agricultura absque sui officii dumtaxat detrimento præparet. Item, in sequenti cap: Quilibet clericus Verbo Dei eruditus artificio victum quærat. Item: Omnes clerici qui ad operandum validi sunt, artificialia, & litteras discant. Ergo multo fortius religiosi tenentur manibus laborare. Item, Actuum 20: Ad ea quæ mihi opus erant, & hæc

qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ;
Glossa interlinearis: Exemplum operandi etiam Episcopis est signum, quo discernuntur a lupis. Ergo multo magis illi qui Episcoporum officium exercent prædicando, debent manibus laborare. Item, Hieronymus dicit ad Rusticum monachum: Ægyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque opere, & labore suscipiant, non tam propter victus necessaria, quam propter animæ salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus. Ergo requiritur ad salutem animarum in religiosis, quod manibus operentur. Item, religiosi semper debent ad profectum spirituales conari, secundum illud 1. ad Cor. 12: Æmulamini charismata meliora: sed sicut dicit Augustinus in lib. de opere monachorum, religiosi qui non operantur manibus, illos qui operantur, sibi anteponendos esse non dubitent. Et Act. 20. super illud: Beatius est magis dare quam accipere, dicit Glossa: Illos maxime glorificat, qui cunctis quæ possident in semet renuntiantes, nihilominus operantur ut habeant unde tribuant necessitatem patienti. Igitur omnes religiosi ad hoc debent tendere, ut manibus operentur. Item, Augustinus in eodem lib. religiosos non operantes contumaces nominat, subdens præmissis verbis: Ceterum quis ferat homines contumaces saluberrimis Apostoli monitis resistentes, non sicut infirmiores tolerari, sed sicut sanctiores etiam prædicari? Sed contumacia est peccatum mortale, alias pro contumacia nullus excommunicaretur; ergo sine periculo peccati mortalis religiosi non possunt dimittere quin manibus operentur. Item, si religiosi excusantur a labore manuum, maxime videntur excusari propter hoc quod vacant Psalmis, orationibus, prædicationibus, & lectionibus: sed propter ista non excusantur, ergo omnino laborare tenentur. Media probatur per hoc quod dicit Augustinus in li.

libro de opere monachorum: Quid agant qui operari corporaliter nolunt, cui rei vacent scire desidero? Orationibus, inquiunt, & Psalmis, & lectioni, & Verbo Dei. Et singula istorum removens, dicit primo de oratione: Citius exauditur una obedientis oratio, quam decem millia contemptoris: innuens illos esse contemptores, & indignos exaudiri, qui manibus non operantur. Secundo quantum ad vacantes divinis canticis, subjungit: Cantica cantare divina etiam manibus operantes facile possunt: & infra: Quid ergo impedit servum Dei manibus operantem in lege Domini meditari, & psallere nomini Domini altissimi? Tertio subjungit de lectione: Qui autem dicunt se vacare lectioni, nonne illic inveniunt quod præcepit Apostolus? Quæ est ergo ista perversitas, lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare, & ut quod bonum est diutius legatur, ideo facere nolle bonum quod legitur? Quis enim nesciat tanto citius quemque proficere cum bona legit, quanto citius facit quod legit? Quarto subjungit de prædicatione: Si autem alicui sermo erogandus est, & ita occupet ut manibus operari non vacet, numquid hoc omnes in monasterio possunt? Quando ergo non omnes possunt, cur sub hoc obtentu omnes vacare volunt? Quamquam si omnes possent, vicissitudine facere deberent, non solum ne ceteri a necessariis operibus occuparentur, sed etiam quia sufficit ut audientibus pluribus unus loquatur. Sciendum vero quod in ista etiam questione viam veritatis relinquentes, dum ab uno errore recedunt, in contrarium dilabuntur. Fuit enim quorundam monachorum error antiquitus, qui dicebant, religiosos manibus operari sine suæ perfectionis detrimento non posse, quia qui manibus laborat, non totam sollicitudinem in Deum jactat, & ita non implet illud evangelicum: Nolite solliciti esse animæ vestræ

stræ quid manducetis, & corpori vestro quid induamini. Matth. 6. Unde & cogebantur negare Apostolum manibus operasse, & dicere hoc quod Apostolus dicit 2. Thes. 3: Si quis non vult operari, nec manducet; de opere spirituali intelligendum fore, non de opere corporali, ne præceptum Apostoli præcepto Evangelii contrarium inveniatur. Horum ergo errorem, utpote sacræ Scripturæ manifeste contrarium, Augustinus reprobabat in lib. de opere mona. quia contra tales hunc librum scripsit, ut patet in lib. retractationum. Ex quo quidam perversi sensus homines contrarii erroris occasionem assument, ut dicant religiosos esse in statu damnationis, qui manibus non laborant, in hoc Pharaoni amicos, & unanimes se ostendentes, ut patet per Glossam Exod. 5. super illud: Quare Moyse, & Aaron sollicitatis populum? &c. Glossa: Hodie quoque si Moyse & Aaron, id est propheticus & sacerdotalis sermo animam sollicitet ad servitium Dei exire de seculo, renuntiare omnibus quæ possidet, attendere legi, & Verbo Dei, continuo audies unanimes & amicos Pharaonis dicentes, Videte quomodo seducuntur homines, & pervertuntur adolescentes ne laborent, ne militent, ne agant aliquid quod profit: relictis rebus necessariis ineptias sectantur & otium. Quid enim est servire Deo? Laborare nolunt, & otii occasiones quærunt. Hæc erant tunc verba Pharaonis: hæc & nunc amici ejus loquuntur. Ut ergo ab istorum infestatione servos Dei defendamus, ostendamus, omnes religiosos nisi forte in casu, ad manibus laborandum non tantum non teneri, sed etiam manibus non laborantes in statu salutis esse. Primo per Glossam quæ habetur Matth. 6: Respicite volatilia cœli. Glossa: Sancti merito avibus comparantur, quia cœlum petunt, & quidam ita remoti sunt a mundo, ut jam in terris nil agant, nil laborent, sed sola
con-

contemplatione jam in cœlo degunt, de quibus dicitur: Qui sunt hi qui ut nubes volant? Item, Gregorius super Ezech. in secunda homilia secundæ partis: Contemplativa vita est charitatem Dei, & proximi tota mente retinere, & ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, ut nil jam agere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui conditoris animus inardescat. Ergo perfecti contemplativi ab omni actione exteriori se retrahunt. Item, Luc. 10. super illud: Domine non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dicit Glossa: Ex illorum persona loquitur, qui adhuc divinæ contemplationis ignari, solum didicere fraternæ dilectionis opus Deo placitum dicunt, ideoque cunctos qui Christo devoti esse velint, huic mancipandos autumant. Sed illi qui dicunt religiosos manibus debere laborare, hoc propter fraternæ dilectionis opus dicunt, ut scilicet habeant unde eleemosynas tribuant, secundum illud Ephes. 4: Laboret manibus suis, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Ergo illi qui volunt quod omnes religiosi manibus laborent, voce Marthæ utuntur, quæ de quiete Mariæ murmuravit, unde a Domino Mariæ otium est excusatum. Item, hoc exemplo probari potest. Beatus enim Benedictus, ut Gregorius in 2. dialogorum narrat, tribus annis in specu mansit manibus non laborans, ut ex hoc victum quæreret, quia longe a conversatione hominum positus erat, soli Romano monacho cognitus, qui ei victum ministrabat. Quis tamen audeat dicere, eum tunc in statu salutis non fuisse, cum Dominus eum servum suum nominaverit cuidam Sacerdoti dicens, Servus meus illo in loco fame moritur. Multa etiam alia exempla Sanctorum patent in dialogo, & in vitis Patrum, qui sine labore manuum istam vitam transigebant. Item, laborare manibus aut est præceptum, aut

con-

consilium. Si consilium est, nullus tenetur ad laborandum manibus, nisi qui ad hoc voto se adstrinxit: ergo religiosi qui ex regula sua non habent quod debeant manibus laborare, ad laborem manuum non tenentur. Si autem est in præcepto, cum ad præcepta divina, & Apostolica æqualiter teneantur religiosi, & seculares, non magis ad laborem manuum tenentur religiosi, quam seculares: ergo si licebat alicui sine labore manuum vivere quando in seculo erat, idem licebit quando in religione aliqua erit. Item, tempore illo quo dixit Apostolus, Qui non vult laborare, non manducet, non erant religiosi a secularibus distincti, unde istud præceptum communiter omnibus Christianis propositum est: quod etiam patet ex hoc quod dicitur 2. Thessalonicensium, 3: Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. Omnes enim Christiani tunc fratres appellabantur, ut patet 1. ad Corinth. 7: Si quis frater habet uxorem infidelem &c. Glossa: id est, Si quis fidelis. Si ergo religiosi tenentur laborare manibus propter illa Apostoli verba, pari ratione tenentur omnes seculares, & sic redit idem quod prius. Item, Augustinus dicit in libro de opere monachorum: Illi qui saltem habebant aliquid in seculo, quo facile sine opificio sustentarent hanc vitam, quod conversi ad Deum indigentibus dispersiti sunt, & credenda est eorum infirmitas, & ferenda. Solent enim tales operum corporaliū laborem sustinere non posse. Ergo illi qui in seculo de labore manuum non vixerunt, nec in religione ad laborem manuum sunt cogendi. Item, in eodem libro Augustinus loquens de aliquo divite, qui bona sua alicui monasterio tribuit, dicit quod bene facit manibus laborando, ut aliis exemplum det: quod quidem si nolit, scilicet laborare manibus, quis eum audeat cogere? Nec differt, ut ibi ipse subjungit, siue monasterio de-

de.

derit, siue ubicumque diviserit, cum omnium Christianorum sit una respublica. Ergo idem quod prius. Item, id quod non præcipitur nisi sub conditione, & in casu, non obligat nisi conditione illa existente, & in casu illo: sed labor manuum numquam invenitur ab Apostolo imperatus nisi in casu, quando scilicet per hoc vitantur aliqua peccata, volens prius homines manibus laborare, quam in illa peccata incidere. Ergo qui possunt manibus non laborando talia vitare, non tenentur manibus laborare. Media patet per hoc, quod Apostolus nonnisi in tribus locis invenitur laborem manuum imposuisse. 1. ad Ephe. 4: Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis: in quo apparet quod laborem manuum imponit ad furtum vitandum, eis scilicet qui a manuum labore abstinentes victum in furto quærebant. Secundo, hoc ipsum præcepit 1. Thessalonicensium 4. ubi dicit: Operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, & ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis: in quo laborem manuum indixit ad vitandam concupiscentiam alienarum rerum, quod est furtum mentale. Tertio, de hoc loquitur 2. Thess. 3. ubi sic dicit: Cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. Glossa: Qui foeda cura necessaria sibi provident. His autem qui ejusmodi sunt, denuntiamus, & obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducet: in quo patet quod laborem manuum imponit illius, qui laborem manuum fugientes, ex turpibus negotiis victum sibi acquirebant. Sic ergo patet quod religiosi, & seculares, qui & sine furto, & sine concupiscentia alienarum rerum, aut sine turpi cura

vi-

viduum habere possunt undecumque, ex præcepto Apostoli laborare non tenentur. Similiter nec ex præcepto Augustini in lib. de opere monachorum, cum non inducat nisi ad observandum præcepta Apostolica, sicut patet inspicienti diligenter verba ejus. Ergo non tenentur religiosi manibus laborare nisi in casu. Item, illi qui habent alias unde vivant quam de labore manuum, non tenentur manibus operari, alioquin omnes divites, & omnes clerici, & laici qui non laborant, essent in statu damnationis, quod est absurdum. Sed aliqui religiosi sunt qui habent unde alias vivant, quam de labore manuum, quia habent possessiones quæ ad eorum vitam sustentandam a fidelibus collatæ sunt: vel habent ministerium prædicationis sibi commissum, de quo vivere possunt. 1. ad Cor. 9: Dominus ordinavit his qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Glossa: Sic Dominus rationabiliter disponit de prædicatoribus, ut expeditiores sint ad prædicandum verbum Dei. Unde non potest dici, quod hoc intelligendum sit solum de Prælatis, quibus ex auctoritate ordinaria prædicare incumbit, quia tam ipsos, quam alios quoscumque, qui ex eorum commissione prædicant, oportet expeditos esse ad prædicandum Verbum Dei, inter quos possunt esse religiosi, sicut supra probatum est. Similiter aliqui religiosi sunt, qui Ecclesiæ deserviunt in divino officio, & de hoc etiam licite vivere possunt: unde dicitur 1. Cor. 9: Qui altari deserviunt, cum altari participant. Et de his duobus dicit Augustinus in lib. de opere mona. de religiosis loquens: Si Evangelistæ sunt, fateor, habent scilicet potestatem de sumptibus fidelium vivendi. Si ministri altaris, bene sibi istam non arrogant, sed plane vindicant potestatem. Similiter sunt aliqui religiosi, qui sacræ Scripturæ vacant, & de hoc etiam licite vivere possunt. Unde dicit Hieronymus
mus

mus in Epist. contra Vigilantium: Hac in Judæa usque hodie perseverat consuetudo non solum apud nos, sed etiam apud Hebræos, ut qui in lege Domini meditantur die, ac nocte, & partem non habent in terra nisi solum Deum, synagogarum, & totius orbis foveantur ministeriis. Ergo patet quod non omnes religiosi tenentur manibus laborare. Item, utilitas spiritualis præfertur utilitati temporali: sed qui serviunt utilitati communi ad pacem temporalem conservandam, licite accipiunt unde vivunt: unde dicitur Roma 13: Ideo & tributa præstatis: ministri eum Dei sunt in hoc ipsum servientes. Glossa: Dum pugnant pro patria, Ergo multo fortius qui in spiritualibus communi utilitati deserviunt vel prædicando, vel sacræ Scripturæ insilendo, vel Ecclesiæ deserviando, in qua sunt orationes pro salute totius Ecclesiæ, possunt licite accipere a fidelibus unde sustententur: non ergo tenentur manibus laborare. Item, sicut dicit Augustinus in lib. de opere mona: Apostolus ibi manibus operabatur, ubi Judæis solo die Sabbati prædicare consueverat, habens reliquum tempus liberum ad manibus laborandum, sicut fiebat cum esset Corinthi. Sed quando erat Athenis, ubi poterat quotidie prædicare, manibus non operabatur, sed vivebat de his quæ detulerant sibi fratres de Macedonia venientes. Ex quo patet quod officium prædicationis non est propter laborem manuum dimittendum. Ergo illi qui possunt prædicationi quotidie insistere, & aliis quæ ad salutem animarum spectant, siue auctoritate ordinaria hoc agant, siue ex commissione alterius, debent omnino a labore manuum abstinere. Item, opera misericordæ præferuntur corporalibus exercitiis. 1. Timot. 4: Corporalis quidem exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia valet. Sed opera pietatis sunt intermittenda ut vacetur prædicationi, A.
Cluuz

Etium 6: Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Lucæ 9: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei. Glossa: Dominus docet bona minora pro utilitate majorum esse prætermittenda. Majus est enim animas mortuorum prædicando suscitare, quam corpus mortui terra abscondere. Ergo & illi qui licite prædicare possunt qualitercumque, debent laborem manuum propter prædicationem intermittere. Item, non est possibile studio sacræ Scripturæ continuo insistere, & de labore manuum victum quærere: sed sicut Gregorius in Pastoralis dicit, exponens illud quod dicitur Exod. 25: Vectes semper erunt in circulis. Nimirum necesse est, inquit, ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant, ut scilicet semper sint parati ad prædicandum: etsi non semper prædicent, ut patet per ea quæ ibi subduntur. Ergo illi qui ad prædicandum deputati sunt, sive ex propria auctoritate sicut Prælati, sive ex Prælatorum commissione, debent a labore manuum cessare ut studio vacent. Item, quod religiosi possint labore manuum dimisso, studio sacræ Scripturæ absque reprehensione vacare, patet per id quod dicit Hieronymus in prologo super Job: Si aut fiscellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta sententiam Salvatoris volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam sentibus, virgultisque purgare, error mihi geminus injungitur. Et infra: Quapropter, o fratres dilectissimi, pro flabello, calatis, sportulisque, munusculis monachorum, spiritualia hæc, & mansura dona suscipite. Ergo patet quod Beatus Hieronymus,

mus, qui erat monachus, loco libere manuali
studium Sacrae Scripturae assumpsit, de quo vo-
men ab invidis reprehendebatur. Ergo & alii
religiosis hoc ipsum licet, quantumvis mu-
murent detractores. Item, Angelus in lib. de
opere mona: Qui relictis, vel dimissis nec au-
pla, siue qualicunque opulentia, inter pauperes
Christi pia, & salubri humilitate numerari voluer-
int, si corpore ita valeant, & ad ecclesiasticas
occupationibus vacent, si & ipse manibus operen-
tur ut pigris auferant excusationem, multo mi-
sericordius agant, quam cum omnia sua indigen-
tibus dividerunt. Ex quo patet quod tam illos
qui corpore non valeant, quam illos qui ecclesia-
sticis operibus impediuntur, non valet manibus la-
borare, Sed inter ecclesiasticas occupationes præ-
dicatio est utilis, & dignior. 1. Timot. 5: Qui
bene præfuit Presbyteri duplii honore digni ha-
beantur, maxime qui laborant in verbo, & doctri-
na. Ergo illi qui in predicatione occupantur, non
debent manibus laborare. His ergo visis, restat
objectis in contrarium respondere. Ad illud ergo
quod primo objicitur, quod laborare manibus est
ab Apostolo præceptum, dicendum quod illud
præceptum ab Apostolo propositum non est juris
positivi, sed legis naturalis: quod patet per hoc
quod dicitur 2. Thes. 3: Ut subtrahatis vos ab
omni fratre ambulante inordinate; Glossa: Aliter
quam ordo naturæ exigit. Loquitur autem de
illis qui ab opere manuali cessabant. Quod autem
ad manibus operandum ipsa natura inclinaret, in-
dicat corporis dispositio: quia natura non dedit
homini vestes, sicut pilos aliis animalibus; neque
arma, sicut cornua bobus, & ungues leonibus;
nec aliquem cibum sibi natura præparavit, exce-
pto lacte, ut Avicenna dicit. Verumtamen loco
omnium dedit sibi rationem, qua hæc omnia sibi
posset providere, & manus, quibus provisionem

Etium 6: Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei, & ministrare mensis. Lucæ 9: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei. Glossa: Dominus docet bona minora pro utilitate majorum esse prætermittenda. Majus est enim animas mortuorum prædicando suscitare, quam corpus mortui terra abscondere. Ergo & illi qui licite prædicare possunt qualitercumque, debent laborem manuum propter prædicationem intermittere. Item, non est possibile studio sacræ Scripturæ continuo insistere, & de labore manuum victum quærere: sed sicut Gregorius in Pastoralis dicit, exponens illud quod dicitur Exod. 25: Vestes semper erunt in circulis. Nimirum necesse est, inquit, ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant, ut scilicet semper sint parati ad prædicandum; etsi non semper prædicent, ut patet per ea quæ ibi subduntur. Ergo illi qui ad prædicandum deputati sunt, sive ex propria auctoritate sicut Prælati, sive ex Prælatorum commissione, debent a labore manuum cessare ut studio vacent. Item, quod religiosi possint labore manuum dimisso, studio sacræ Scripturæ absque reprehensione vacare, patet per id quod dicit Hieronymus in prologo super Job: Si aut fiscellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei comederem panem, & ventris opus sollicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta sententiam Salvatoris volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam sentibus, virgultisque purgare, error mihi geminus injungitur. Et infra: Quapropter, o fratres dilectissimi, pro flabello, calatis, sportulisque, munusculis monachorum, spiritualia hæc, & mansura dona suscipite. Ergo patet quod Beatus Hieronymus,

mus, qui erat monachus, loco laboris manualis studium Sacrae Scripturae assumpserat, de quo tamen ab invidis reprehendebatur. Ergo & aliis religiosis hoc ipsum licet, quantumcumque murmurent detractores. Item, Augustinus in lib. de opere mona: Qui relicta, vel distributa sive ampla, sive qualicumque opulentia, inter pauperes Christi pia, & salubri humilitate numerari voluerint, si corpore ita valent, & ab ecclesiasticis occupationibus vacant, si & ipsi manibus operentur ut pigris auferant excusationem, multo misericordius agunt, quam cum omnia sua indigentibus diviserunt. Ex quo patet quod tam illos qui corpore non valent, quam illos qui ecclesiasticis operibus implicantur, non vult manibus laborare. Sed inter ecclesiasticas occupationes praedicatio est utilior, & dignior. 1. Timot. 5: Qui bene praesunt Presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo, & doctrina. Ergo illi qui in praedicatione occupantur, non debent manibus laborare. His ergo visis, restat objectis in contrarium respondere. Ad illud ergo quod primo objicitur, quod laborare manibus est ab Apostolo praeceptum, dicendum quod illud praeceptum ab Apostolo propositum non est juris positivi, sed legis naturalis: quod patet per hoc quod dicitur 2. Thes. 3: Ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate; Glossa: Aliter quam ordo naturae exigit. Loquitur autem de illis qui ab opere manuali cessabant. Quod autem ad manibus operandum ipsa natura inclinet, indicat corporis dispositio; quia natura non dedit homini vestes, sicut pilos aliis animalibus; neque arma, sicut cornua bobus, & ungues leonibus; nec aliquem cibum sibi natura praeparavit, excepto lacte, ut Avicenna dicit. Verumtamen loco omnium dedit sibi rationem, qua haec omnia sibi posset providere, & manus, quibus provisionem

rationis exequi posset, ut dicit Philosophus in 14. de animalibus. Et quia praecepta legis naturae communiter omnes respiciunt, hoc praeceptum naturalis juris de labore manuum ad omnes hominum differentias se extendit, nec magis ad religiosos quam alios: nec tamen dicendum, quod ad manibus operandum quilibet homo teneatur, quod sic patet. Sunt enim quaedam legis naturae praecepta, per quorum impletionem non providetur nisi implenti, sicut praeceptum de manducando: unde ad haec implenda quilibet homo singulariter tenetur. Sunt etiam quaedam praecepta legis naturae, quibus homo sibi non providet, sed naturae communi, sicut praeceptum de actu generativae virtutis, quo species humana multiplicatur, & salvatur, vel etiam quibus homo non soli ipsi, sed aliis providere potest: & ad haec observanda non quilibet obligatur, quia nec unus ad omnia sufficeret, quibus vita hominum indiget. Non enim posset unus homo generationi intendere, & contemplationi, & aedificationi, & agriculturæ, & omnibus aliis exercitiis, quibus indiget vita humana: unde in his unus ab alio juvatur, sicut in corpore membrum unum ab alio. Et propter mutuum obsequium, quod homines sibi invicem impendere debent, dicit Apostolus Rom. 12: Singuli autem alter alterius membra. Horum autem ministeriorum distributio, ut scilicet diversi homines diversis ministeriis occupentur, fit principaliter ex divina providentia, sed secundario ex causis naturalibus, per quas magis homo inclinatur ad unum quam ad aliud. Sic ergo patet quod in talibus nullus obligatur ex praecepto, nisi quando necessitas incumbit, & per alium sibi non providetur: sicut si necessitas incumberet homini ut domo, vel aliquo huiusmodi uteretur, & nullus alius esset qui ei praepareret, ipsemet sibi habitaculum preparare teneretur, alias

lias sibi manus injiceret. Et similiter dico, quod
ad manibus laborandum nullus tenetur, nisi quan-
do necessitas sibi incumbit utendi his que labore
manuum quaeruntur, & ea ab aliis abunde habere
non potest sine peccato. Illud enim de manu
posse, quod licite possimus: & hoc patet per
id quod dicitur 1. Cor. 4: Libetamus operantes
manibus nostris, Glossa: pro nobis necessitas,
quia nemo dat nobis. Unde & Apostolus laborem
manuum numquam praecepit, nisi illis qui a la-
bore manuum abstinentes, causa victus acquiren-
di in peccata alia incidebant, ut supra probatum
est. Et sic ex verbis Apostoli non potest probari
nisi quod, quilibet homo, vel religiosus, vel secu-
laris tenetur manibus laborare potius quam se mori
dimittat, vel victum aliquo modo illicito acquirat:
& hoc concedimus. Ad illud quod secundo
objicitur, dicendum quod ex prima parte illius
Glossae non potest plus haberi, nisi quod illud
verbum Apostoli: Si quis non laborat, nec man-
ducat; intelligitur de opere corporali, contra quos-
dam monachos, qui dicebant illud verbum intelli-
gendum esse de opere spirituali tantum, volen-
tes quod servis Dei non licet operari. Et hunc
intellectum Glossa auferit, & Augustinus reprehendit
in lib. de opere mona. unde Glossa sumitur. In-
bito ergo quod textus sit intelligendus, Qui non
vult operari, scilicet corporaliter, non manducet;
non sequitur quod quilibet qui manducare vult,
teneatur manibus laborare. Si enim de omni-
bus hoc diceretur, esset contrarium ei quod paulo
ante praemisit: Nunc, & die operantes, ac
quasi non haberemus peccatum. Sed. Habetur
ergo Apostolus potestatem manducandi sine labore
manuum, non igitur inveniatur hoc quod
est, Si quis non vult operari, non manducet.
Sed de quibus loquatur, patet manifeste per
Tom. III.

Iud quod subditur : Audivimus enim inter vos quosdam ambulantes inquiete , nihil operantes , sed curiose agentes ; Glossa : Qui foeda cura necessaria sibi provident . His autem qui ejusmodi sunt , denuntiamus , ut cum silentio operantes suum panem manducant , Cum enim nullo modo debeant foeda cura , id est illicito negotio victum quærere , in idem redit eos non operari , & non manducare . Quod autem subjungitur in Glossa : Vult servos Dei corporaliter operari ; non simpliciter proponitur , sed cum conditione alterius mali vitandi , scilicet involuntariæ , & coactæ mendicationis , quia sequitur : Ut nec compellantur egestate necessaria petere . Esset enim potius manibus laborandum , quam ad tantum miseriam deveniendum , quod contra suum propositum , & voluntatem aliquis mendicare cogeretur . Nec tamen sequitur quod paupertatem assumentes , & ex humilitate mendicare volentes , laborare manibus teneantur . Ad id quod tertio objicitur , dicendum quod Apostolus non præcepit laborem manuum absolute , sed cum quadam comparatione , ut scilicet quis potius manibus laborare debeat quam furari : dicit enim ; Qui furabatur , jam non furetur , magis autem laboret manibus suis &c. Ideo non sequitur quod religiosi , qui sine furto victum habere possunt , laborare corporaliter teneantur . Ad illud quod quarto objicitur , dicendum quod illi qui omnia sua vendunt , ut consilio Christi obediant , debent suis rebus venditis sequi Christum , unde Petrus dicit Matt. 19 : Ecce nos reliquimus omnia , & secuti sumus te &c. Sequi autem potest aliquis Christum non solum opera vitæ contemplativæ operando , sed etiam opera activæ faciendo , unde qui relictis omnibus contemplationi vacat , consilium Christi implet . Similiter qui relictis omnibus elemosy-
nas

nas corporales, vel spirituales facit prædicando, vel docendo. Glossa ergo inducta ponit unum illorum, quibus consilium Christi impletur, nec tamen per hoc alia excluduntur; alias Glossa contraria esset Evangelio. Dicitur enim Luc. 9. quod Dominus cuidam dixit: Sequere me; qui cum dilationem peteret causa sepeliendi patris, Dominus respondit: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei. Voluit ergo aliquos dimissis omnibus se sequi ad annuntiandum Verbum Dei. Vel potest dici, quod cum textus sit consilium, totum quod in Glossa continetur, consilium est, & ideo ad hoc nullus tenetur, nisi ad hoc per votum obligetur. Ad id quod quinto objicitur, dicendum quod hoc quod Apostoli manibus laboraverunt, quandoque quidem fuit necessitatis, quandoque supererogationis. Necessitatis quidem fuit, quando ab aliis victum invenire non poterant, ut patet 1. Corin. 4. per Glossam prius inductam. Quod etiam supererogationis fuerit, patet per id quod habetur 1. Corinth. 9. Hac tamen supererogatione tribus de causis Apostolus utebatur. Quandoque quidem ut occasionem auferret pseudoapostolis prædicandi, qui propter sola temporalia prædicabant, ut patet 2. Corinth. 11: Quod autem facio, & faciam ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut & nos. Quandoque propter avaritiam eorum quibus prædicabat, ne gravati, si Apostolo seminanti spiritualia providerent temporalia, a fide discederent, ut patet 2. Cor. 12: Quid est enim quod minus habuistis præ ceteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Tertio ad dandum exemplum otiosis operandi. 2. Thes. 3: Nocte, & die operantes, ne quem vestrum gravemus. Et infra: Ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nec tamen Apo-

stolus laborabat in illis locis, in quibus quotidie
predicandi facultatem habebat, sicut Athenis, ut
Augustinus dicit in lib. de opere mona. Et ideo
non est de necessitate salutis, quod religiosi in
hoc Apostolum imitentur, cum non teneantur
ad omnes supererogationes. Unde nec alii Apo-
stoli manibus laborabant, nisi forte quando non
inveniebant qui eis daret, in quo casu tenetur
quilibet manibus laborare. Ad id quod sexto ob-
jicitur, dicendum quod decreta illa loquuntur de
illis clericis, quibus facultates Ecclesiae, & obla-
tiones fidelium non sufficiunt ad vivendum, qui
debent victum manibus quærere. Ad septimum
dicendum quod Apostolus dat Episcopis exem-
plum laborandi in casibus, in quibus ipse labora-
bat, quando scilicet labore manuum ab occu-
pationibus ecclesiasticis non impediuntur, & ac-
cipere sumptus esset in gravamen, & scandalum
subditorum de novo converforum ad fidem. Ad
id quod octavo objicitur, dicendum quod labor
manualis, ut per auctoritatem Hieronymi indu-
clam patet, non solum assumitur ad victum quæ-
rendum, sed ad vanas cogitationes reprimendas,
quæ nascuntur ex otio, & carnis corruptione.
Otium autem efficaciter removeretur non solum
per opera manualia, sed etiam per exercitia spi-
ritualia, quibus etiam concupiscentia carnis fræ-
natur; unde dicit Hieronymus in eadem Episto-
la: Anima scientiam Scripturarum, & carnis vi-
tia non amabis. Unde quantum pertinet ad cor-
pus domandum, & otium tollendum, labor ma-
nualis non est in precepto, dummodo homo per
alia spiritualia exercitia otium evitet, & corpus
castiget aliis continentiae operibus, sicut jejuniis,
vigiliis, & huiusmodi, inter quæ connumerat A-
postolus laborem manuum dicens 2. Corinth. 6:
In laboribus, in vigiliis, jejuniis; Glossa: In la-
boribus operam, quia manibus suis operabatur.

Ad

Ad illud quod nono objicitur, dicendum quod laborare manibus quandoque est melius quam non laborare, & quandoque e converso. Quando enim aliquis per laborem manuum non retrahitur ab aliquo utiliori opere, melius est manibus laborare, ut exinde possit sibi sufficere, & aliis ministrare, & præcipue quando esset in scandalum infirmorum fidelium, vel de novo converforum ad fidem; si aliquis a labore manuum abstinens de sumptibus fidelium vivere vellet; in quo casu Apostolus manibus laborabat, ut patet per Glossam 1. ad Corinth. 9. Et sic loquitur etiam Glossa inducta de Actibus. Quando autem per laborem manuum aliquis ab utiliori opere impeditur, tunc melius est a labore manuum abstinere, ut patet per Glossam Luc. 9. super illud: Sine, ut inortui sepeliant mortuos suos; quæ supra fuit inducta: & sicut patet per exemplum Apostoli, qui ab opere cessabat, quando prædicandi opportunitatem habebat. Facilius autem impedirentur moderni prædicatores a prædicatione per laborem manuum, quam Apostoli, qui ex inspiratione scientiam prædicandi habebant; cum oporteat prædicatores moderni temporis ex continuo studio ad prædicandum paratos esse, ut patet per auctoritatem Gregorii supra inductam. Ad illud quod decimo objicitur, dicendum quod Augustinus illos ab opere desistentes contumaces dicit, qui ex præcepto Apostoli laborare tenentur, quos & Apostolus 2. ad Thessalonicens. 3. excommunicandos dicit: hi autem sunt qui otiose viventes ex fœda cura sibi victum acquirunt. Et quod de talibus Augustinus loquatur, patet ex his quæ supra dixerat, assignans causam quare illi qui ex rusticana vita ad religionem convertuntur, laborare debeant. Dicit enim: Nec enim apparet utrum ex proposito servitutis Dei venerint, an vitam inopem, & laboriosam fugientes, vacui pa-

sci, atque vestiari voluerint, & insuper honorari ab eis, a quibus contemni, conterique consueverant: quos vult manibus operari. Tales enim manifeste sunt de numero otiosorum, quibus denuntiat Apostolus, ut cum silentio operantes, suum panem manducant. Et præcipue contumaces Augustinus nominat illos, qui dicebant non licere servis Dei manibus suis operari, sensum Apostoli pervertentes. Ad illud quod undecimo obijcitur, dicendum quod spiritualibus operibus, quæ obiectio tangit, potest quis vacare dupliciter, scilicet quasi inserviens utilitati communi, & quasi insistens utilitati privatæ: quod patet per singula. Potest enim aliquis orationibus, & psalmis vacare, divinum officium in Ecclesia celebrando, quod est quoddam opus publicum ad Ecclesiæ ædificationem ordinatum: & potest etiam prædictis aliquis vacare per modum privatæ orationis, quod interdum etiam laici faciunt, & sic de aliis loquitur Augustinus, non autem primo modo: quod patet ex hoc quod dicit, quod cantica divina decantare manibus operantes possunt exemplo opificum, qui fabulis corda, & linguas donant, cum tamen manibus ab opere non recedant, quod non sineretur in illis qui debent in Ecclesia horas canonicas celebrare. Similiter lectioni aliquis vacat quasi operi publico in scholis docendo, vel etiam addiscendo, ut magistri, & scholares faciunt religiosi, vel seculares; sed quasi operi privato, qui sibi ipsis ad consolationem suam Scripturas perlegunt, sicut monachi in claustris faciunt, & sic loquitur Augustinus. Unde non dicit: Qui dicunt se vacare doctrinæ, vel instructioni: sed dicit: Qui dicunt se vacare lectioni. Similiter Verbo Dei aliquis insistit, quasi operi publico publice populis prædicando, sed tamquam privato opere insistit Verbo Dei, qui alicui in communi locutione verba ædificatoria loquitur, sicut

mo-

monachi in deserto fratribus ad se venientibus multa dicebant ad edificationem ipsorum. Et ut loquitur Augustinus, quod patet ex hoc quod dicit: Numquid omnes in monasterio possunt venientibus ad se fratribus divinas exponere lectiones? Et ideo etiam non dicit, si predicatio ad eroganda, sed si sermo erogandus est: quia ut dicit Glossa 1. Cor. 2: Sermo est qui privatum sit, predicatio autem que sit in communem. Illi ergo qui predictis spiritualibus operibus quasi operibus publicis vacant, suo labore legitime victum acquirunt, a fidelibus accipiendum, utilitate communem inservientes. Qui autem predictis operibus quasi privatis vacant, a labore manum abstinentes, quandoque quidem sunt transgressores precepti Apostolici, quando scilicet sunt de illis, quibus denuntiat Apostolus, ut cum silentio operantes suum panem manificent, ut dictum est. De his ergo loquitur Augustinus, ut patet ex hoc quod dicit: Cur & non preceptis Apostolicis observandis aliquas partes temporum deputemus? Et etiam ex hoc quod dicit: Cuius exacerbat non obedientis oratio, quam decem milia contempnis. Et ex hoc quod dicit: Quis est iste pervertisitas, lectioni nolle obtemperare? Ex quibus omnibus patet, quod loquitur de vacantibus solitudo operibus, qui preceptum Apostolicum transgrediuntur. Nec transgrediuntur, nisi qui ad observandum obligantur, de quibus prius dictum est: Quandoque autem vacantes etiam, ut etiam privatis operibus, Apostoli preceptum non transgrediuntur, manibus non operantes: quia non laboriosam vitam ex pigritia fugientes, vacui, & otiosi volunt pasci, sed abundantia divini amoris ab omni exteriori opere retrahantur ut contemplationi vacent, ut per auctoritates supra indicatas probatum est.

C A P. VI.

*An religiosis liceat omnia sua relinquere , &
sibi nihil retinere in proprio , nec
in communi.*

PRædictis autem non contenti adversarii veritatis , religionum omnium fundamentum ab ipso Domino firmiter collocatum nituntur evertere , videlicet paupertatem , dicentes illicitum fore , omnibus dimissis , pauperem religionem ingredi , quæ possessiones , aut redditus non habeat , nisi forte sub proposito manibus laborandi , inducentes ad confirmationem sui erroris quod dicitur Proverb. 30 : Mendicitatem , & divitias ne dederis mihi , tribue tantum victui meo necessaria , ne forte satiatus illiciar ad negandum , aut egestate compulsus fuer , & perjurem nomen Dei mei . Sed ille qui dimissis omnibus pauperem religionem intrat , quæ possessiones non habet , victum sibi necessarium aufert , mendicitati se exponens , præcipue si non habeat propositum labore manuum victum quærendi . Ergo committit se periculo furti , & perjurii , in quo reprehensibilis videtur . Item , Ecclesiast. 7. dicitur : Utilior est sapientia cum divitiis ; Glossa : quam sola . Ergo reprehensibiliter agit qui sapientiam sine divitiis prælegit , divitias relinquens , ut sapientiæ vacet . Item , Ecclesiast. 27. dicitur : Propter inopiam multi deliquerunt ; Glossa : propter inopiam cordis , & operis : sed illud quod est causa periculi , est fugiendum ; ergo aliquis se inopem facere non debet , omnia sua relinquendo . Item 2. ad Corin. 8. Apostolus dat formam fidelibus eleemosynas facienti , sic dicens : Sic voluntas prompta est , secundum id quod habet , accepta est ; Glossa : Ut necessaria retineat tantum accepta est ; non secundum id quod

NON

non habet, idest ultra vires. Non enim volo ut aliis remissio, vobis autem tribulatio; Glossa: idest paupertas. Sed ille qui omnia dat, non retinet necessaria sibi, sed ultra vires dans pauperatatem patitur; ergo inordinate dat, & contra formam ab Apostolo traditam. Item 1. ad Thesalonic. 5. super illud: Rogamus autem vos fratres, ut noveritis; dicit Glossa: Sicut divitiæ negligentiam pariunt salutis, ita egeitas dum saturari quærit, a iustitia declinat. Sed illi qui relictis omnibus pauperem religionem intrant, se egeitati subjiciunt; ergo ponunt se in periculo declinandi a iustitia, quod videtur reprehensibile. Item 1. ad Timoth. 6. super illud, Habentes alimenta, & quibus tegamur; dicit Glossa: Etsi nil intulerimus, vel ablaturi sumus, non tamen omnino abjicienda sunt hæc temporalia. Sed ille qui dimissis omnibus religionem intrat quæ temporalibus possessionibus caret, omnino temporalia abjicit; ergo inordinate agit. Item, super illud Luc. 3: Qui habet duas tunicas, det non habenti; Glossa: De duabus tunicis dividendis datur præceptum, quia si una dividitur, nemo vestitur. Misericordiæ enim ipsius pro possibilitate humanæ conditionis servatur mensura, ut non sibi unusquisque totum eripiat, sed quod habet cum paupere partiatur. Ergo qui omnia pauperibus dat nihil sibi reservans, ultra mensuram, & immoderate dat, & ita peccat. Item, super illud Lucæ 12: Nolite quærere quod manducetis; Glossa: Non præcepit ut nihil pecuniæ ad usus necessarios reservetur a sanctis, cum & ipse Dominus oculos habuisse legatur. Sed nisi esset bonum reservare aliquid sibi, reservatio prohibita esset, nec Dominus aliquid reservasset; ergo bonum, & expediens est aliquid sibi reservare, & non omnia relinquere. Item, dare danda, & non danda est actus prodigalitatis; sed ille qui dat omnia,
dat

dat danda , & non danda , cum nihil non dandum sibi reservat ; ergo talis peccat vitio prodigalitatis . Item , Rom. 12 : Rationabile obsequium vestrum ; Glossa : Ne quid nimis sit . Sed dare omnia est dare nimis , quia excedit medium quod tenet liberalitas in dando , quæ dat aliqua , & reservat quædam ; ergo qui omnia dans religionem intrat , non præstat rationabile obsequium Deo . Item , Exod. 20. dicitur : Non occides ; Glossa : Subtrahendo consilium vitæ cui debes dare . Sed consilium vitæ conservandæ adhibetur per bona temporalia : ergo qui bona temporalia subtrahit sibi , cui maxime debet consilium vitæ adhibere , venit contra illud præceptum Decalogi , Non occides , sibi manus injiciendo . Item , Threno. 4 : Melius fuit occisis gladio , quam interfectis fame . Ergo se exponere fami pejus est quam se exponere gladio . Sed hoc non licet , dum homo habet quod faciat sine peccato , ut Augustinus dicit : ergo multo minus licet se fami exponere , quod facere videntur qui sua relinquunt nihil sibi reservantes . Item , plus homo sibi tenetur quam alii : sed peccaret aliquis qui alteri totum subtraheret , unde vitam sustentare deberet , & quodammodo ipsum occideret . Ecclesiast. 34 : Panis egentium vita pauperis est , qui defraudat illum , homo sanguinis est . Ergo peccat seipsum quodammodo occidens , qui omnia relinquit ut religionem intret , in qua communes possessiones non sunt unde sustententur . Item , totius perfectionis exemplar vita Christi est : sed Christus habuit unde vitam sustentaret . Legitur enim Joan. 12. loculos habuisse . Et Joan. 4. legitur , quod discipuli ejus ierant in civitatem ut cibos sibi emerent . Ergo non est perfectionis quod aliquis omnia det , nihil sibi reservans . Item , omnis religionis observatio habet ortum a conversatione discipulorum Christi . Unde dicit Hieronymus in
lib.

lib. de illustribus viris, quod tales in primitiva Ecclesia erant omnes Christiani, quales modo sunt religiosi etiam perfectissimi. Et hoc idem habetur in collationibus patrum, & haberi potest ex Glossa, quæ habetur Act. 4. super illud, Multitudinis credentium, &c. Sed de his dicitur Act. 4. quod erant illis omnia communia, & nullus erat egens inter eos. Ergo illi qui dimissis propriis non habent possessiones in communi, quos oportet esse egentes, non religiosam, sed supersticiosam vitam ducunt. Item. Dominus mittens discipulos ad prædicandum, duo eis præcepta dedisse videtur, unum scilicet, ut nihil in via secum ferrent, ut patet Matt. 10. Marc. 9. & Luc. 9. Aliud, ut in viam gentium ne abirent, ut dicitur Matth. 10. Primum autem videtur revocasse passione imminente, Luc. 22: Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram. Secundum præceptum revocasse videtur Mat. ult: Euntes, docete omnes gentes. Et Marc. ult: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Sed post revocationem secundum præceptum nullatenus est observandum, sed magis est Evangelium gentibus prædicandum; ergo nec primum præceptum est deinceps observandum, ut aliquis scilicet totaliter subsidia vitæ a se abjiciat. Item, 12. quæ. 1. dicitur: Expedit facultates Ecclesiæ possideri, & proprias perfectionis amore contemni. Et infra: Satis ostenditur & propria debere propter perfectionem contemni, & sine impedimento perfectionis posse Ecclesiæ facultates, quæ sunt profecto communes, possidere. Ergo etsi aliqui omnia sua dimittant ad religionem convolantes, talem tamen religionem debent eligere, quæ habeat facultates communes. Item, quæstione eadem cap. Widentes, dicitur quod summi Sacerdotes statuerunt possessiones Ecclesiæ conferri, ut inter eos qui in communi vita degunt, nullus egens inven-

nia-

niatur. Si ergo aliqui communibus possessionibus spreis in egestate vivant, contra statuta sanctorum Patrum faciunt, & ita peccant. Item, Matth. 4. super illud: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Glossa: Nemo debet tentare Deum, quando habet ex humana ratione quid faciat. Et infra: Postquam deficit humana ratio, commendet se homo Deo non tentando, sed devote confidendo. Sed ille qui habet divitias, quibus potest resistere his quæ corrumpunt corpus, scilicet calori naturali, & aliis huiusmodi, contra quæ munimur per victum, & vestitum, habet ex humana ratione quid faciat. Ergo si his auxiliis sibi subtrahis a Deo victum expectet, videtur quod peccet tentando Deum, sicut si aliquis videns ursum venientem, arma deponeret, quibus vitam suam poterat tueri, videretur tentare Deum. Item, illa quæ quotidie a Deo petimus, non sunt abjicienda. Sed corporalia necessaria ad vitam quotidie a Deo petimus, dicentes: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Ergo temporalia non sunt omnino abjicienda, ut scilicet aliquis voluntarie se subjiciat paupertati. Item, in decret. de consecr. distinctio. 1. cap. Nemo, dicitur quod Ecclesia non debet ædificari, antequam ille qui vult ædificare, providerit quæ ad alimenta, & custodiam, & stipendia custodum sufficiant. Ergo illi qui possessiones non habent, contra decreta sanctorum Patrum vivunt. Item, modus iste cum communibus possessionibus in religionibus est approbatus per antiquos Patres Augustinum, Basilium, Benedictum, & multos alios; ergo temerarium videtur alium modum novum inducere. Item, in novo testamento discipulis Christi imponitur, ut necessitatibus pauperum subveniant: sed hoc non potest fieri ab illis qui nec proprias, nec communes possessiones habent; ergo talis modus vivendi non est approbandus. Sed quia
re.

rerum cognitiones interdum ex sua pensantur origine, prædictæ positionis ortum, & processum investigemus. Sciendum ergo est, hæreticum quemdam fuisse Romæ antiquis temporibus Jovinianum nomine, qui in hunc errorem lapsus est, ut diceret, omnium baptizatorum, qui suum baptisma servaverunt, usam in regno celorum esse remunerationem, ut Hieronymus narrat in lib. quem contra eum scribit: ex quo in tantum processit, ut diceret virgines, viduas, & maritatas, quæ semel in Christo sunt lotæ, & non discrepent ceteris operibus, ejusdem meriti esse, & quod inter abstinentiam ciborum, & perceptionem eorum cum gratiarum actione nulla esset differentia, matrimonium per hoc virginitati adæquans. In quo consilium de virginitate servanda enervabat, quod habetur a Domino Matth. 19: Non omnes capiunt verbum istud; ut scilicet a nuptiis abstinenceatur, sed qui potest capere capiat: & ab Apostolo 1. Cor. 7: De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Unde positio ejus pro hæresi damnata est, ut Augustinus narrat. Hic autem Joviniani error in Vigilantio surrexit, ut Hieronymus dicit in Epist. contra Vigilantium, qui veritatem fidei impugnabat, ut ibidem dicitur, pudicitiam odio habens, & in convivio secularium contra jejunia Sanctorum declamans, ut Hieronymus in eadem Epistola dicit. Nec solum contentus fuit Jovinianum imitari, consilium de virginitate evacuans, sed superaddere ausus est etiam, ut consilium de paupertate servanda destrueret omnino, unde Hieronymus de eo dicit: Quod autem asserit eos melius facere qui utuntur rebus suis, & paullatim fructus possessionum pauperibus dividunt, quam illos qui possessionibus venundatis simul omnia largiuntur, non a me ei, sed a Deo respondebitur: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia

nia quæ habes &c. Matth. 19. Hic autem error per successiones errantium usque ad hodierna tempora pervenit, & in hæreticis quibusdam, qui Cathari nominantur, permansit, & adhuc permanet, sicut patet in quodam tractatu cujusdam Desiderii hæresiarche Lombardi nostri temporis, quem edidit contra Catholicam veritatem, in quo inter cetera condemnat statum eorum, qui relictis omnibus egere volunt cum Christo. Nuper autem, quod est horribilius, antiquus error renovatus est ab his qui fidem defendere videbantur, qui more errantium in pejus procedentes, non sunt contenti divitias paupertati æquare, ut Jovinianus, vel divitias paupertati præferre, ut Vigilantius; sed paupertatem totaliter condemnare, dicentes non esse licitum sua omnia pro Christo relinquere, nisi talem religionem intret, quæ possessiones habeat, vel nisi talis sit, qui labore manuum vivere intendat. Afferunt etiam paupertatem laudari in Scriptura non actualem, qua aliquis se rebus temporalibus expoliat, sed habitualement, qua aliquis rem temporalem contemnit corde, etsi re possideat. Ad destructionem igitur hujus erroris hoc modo procedemus. Primo enim ostendemus, ad perfectionem evangelicam pertinere non solum paupertatem habitualement, sed etiam actualem, quæ fit per abjectionem rerum temporalium. Secundo ostendemus, quod hæc perfectio manet, etiam si possessiones in communi non habeantur. Tertio, quod hæc perfectio etiam in his qui possessionibus carent, non semper requirit manuum laborem. Quarto, solvemus ea quæ pro se inducunt. Ad ostendendum, autem paupertatem actualem ad evangelicam perfectionem pertinere, assumatur primo illud quod dicitur Mat. 16: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Sed ille qui sua vendit, & pauperibus tribuit, non solum habitualement pauper-

tatem eligit, sed etiam actualem; ergo actualis paupertas ad evangelicam perfectionem pertinet. Item, perfectio evangelica consistit in imitatione Christi: sed Christus non solum voluntate, sed etiam realiter fuit pauper, unde Matt. 17. super illud, Vade ad mare; Glossa: Dominus tantæ paupertatis fuit, ut unde tributum solveret, non haberet. Et Luc. 9. super illud: Vulpes foveas habent &c. dicit Glossa: Ego sum tantæ paupertatis, ut nec hospitium quidem habeam, nec meo utar tecto. Et per multas alias auctoritates de facili hoc probari potest. Ergo actualis paupertas ad perfectionem pertinet evangelicam. Item, perfectio evangelica in Apostolis maxime claruit; sed ipsi actualem paupertatem habuerunt, sua omnia relinquentes, unde Petrus dixit Matth. 19: Ecce nos reliquimus omnia &c. & ideo Hieronymus dicit ad Hebidiam: Vis esse perfecta, & in primo stare fastigio dignitatis, fac quod fecerunt Apostoli, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere Salvatorem, & nudam solamque crucem nuda sequaris, & sola. Ergo actualis paupertas ad evangelicam perfectionem pertinet. Item, Marc. 10. super illud: Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt! Glossa: Aliud est pecuniam habere, aliud amare. Multi habent, & non amant, & multi non habent, & amant. Item, alii & habent, & amant: alii vero non habere, nec amare se gaudent, qui tutiores sunt, & quidem cum Apostolo dicere possunt: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Ergo actualis paupertas, & habitualis simul præferenda est habituali paupertati. Item, idem potest haberi Matth. 19. per Glossam super illud: Dives difficile intrabit in regnum Dei. Glossa: De omnibus tutius est nec habere, nec amare divitias. Item, Jaco. 2: Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? Glossa:

Ino.

Inopes rerum temporalium. Hoc autem non est nisi per actualem paupertatem. Ergo actualiter pauperes sunt electi a Deo. Item, Luc. 14. dicitur: Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Glossa: Hoc tamen distat inter renunciare omnibus, & relinquere omnia, quia renunciare convenit omnibus qui ita licite utuntur omnibus mundanis quæ possident, ut tamen mente tendant ad æterna. Relinquere est tantummodo perfectorum, qui omnia temporalia postponunt, & solis æternis inhiant. Ergo relinquere, quod pertinet ad actualem paupertatem, est evangelicæ perfectionis; sed renunciare, quod pertinet ad habituales, secundum Glossam prædictam, est de necessitate salutis. Item, Hieronymus in Epistola contra Vigilantium post verba inducta subjungit: Ad eum loquitur Dominus, qui vult esse perfectus, qui cum Apostolis Patrem, naviculam, & rete dimittit. Iste quem tu laudas, secundus, & tertius gradus est, qui scilicet fructum possessionum dat pauperibus, quem & nos recipimus, dummodo sciamus prima secundis, & tertiis præferenda. Ergo patet quod præferendi sunt illi qui omnia sua dimittunt illis, qui de fructibus possessionum dividunt pauperibus. Item, in epistola ad Rusticum Monachum: Si habes substantiam, vende, & da pauperibus: si non habes, grandi onere liberatus es, nudum Christum nudus sequere. Durum, grande, difficile, sed magna sunt præmia. Et multa alia hujusmodi ex Epistolis Hieronymi accipi possunt, quæ de actuali paupertate necesse est ut intelligantur, quæ causa brevitatis dimittuntur. Item, Augustinus dicit in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus: Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius est pro intentione sequendi Dominum in simul donare, & absolutum a sollicitudinibus egere cum Chri-

Christo. Et sic idem quod prius. Item, Ambrosius in libr. de offic: Nullum adminiculum præstant divitiæ ad vitam beatam, quod evidenter Dominus in Evangelio demonstravit dicens: Beati pauperes, quoniam vestrum est Regnum Dei. Et infra: Itaque paupertatem, famem, & dolorem, quæ putantur mala, non solum impedimentum non esse ad vitam beatam, sed adjumento esse evidentissime pronuntiatum est. Sed hoc non potest intelligi de paupertate habituali, qua homo divitias subicit, quia hæc a nullo putantur impeditiva beatitudinis: ergo oportet quod intelligatur de paupertate actuali, quæ omnia abjicit. Item, Gregorius dicit in 8. homil. secundæ partis super Ezech: Cum quis suum aliquid Deo vovet, & aliquid non vovet, sacrificium est: cum vero omne quod habet, omne quod vivit, omne quod sapit, omnipotenti Deo voverit, holocaustum est. Sed holocaustum erat dignissimum sacrificiorum. Ergo perfectissimum opus est omnia sua propter Deum dimittere. Item, Gregorius in prolog. Moral: Cumque adhuc me cogeret animus præsentis mundo quasi specie tenus deservire, cœperunt multa contra me ex ejusdem mundi cura succrescere, ut in eo jam non specie, sed quod est gravius, mente retinerer, qui tandem cuncta sollicitè fugiens, portum monasterii petii, & relictis quæ mundi sunt, ut frustra tunc credidi, ex hujus mundi naufragio nudus evasi. Ex quo patet quod periculum est res mundi possidere, quia earum possessio periculose mentem retinet, & ideo laudabilius est etiam possessiones rerum temporalium a se abjicere per actualem paupertatem, ut mens a cura divitiarum liberetur. Item, Chrysostomus dicit in libr. Quod nemo læditur nisi a seipso: Quid Apostolos penuria rerum corporalium læsit? Nonne in fame, & siti, & nuditate degebant, & pro his clari

magis, & magnifici habebantur, atque ingentem per hoc fiduciam quæsierunt apud Deum. Ex quo patet quod actualis paupertas, quæ in penuria rerum consistit, ad Apostolicam perfectionem pertinet. Item, Bernardus dicit ad Senonensem Archiepiscopum: Felix qui nihil sibi retentat ex omnibus quæ habet. Non foveam, ut vulpes, non tamquam volucres nidum, non loculos, quomodo Judas, non domos sicut nec Maria locum in diversorio, imitatus profecto illum qui non habebat ubi caput suum reclinaret. Ex quo patet quod nihil omnino possidere in mundo, ad Christianam perfectionem pertinet. Item, 1. q. 2. cap. Si quis: Profecto perfectior est ille qui se rebus mundi expoliat, aut qui cum nihil habuerit, nec habere desiderat, quam ille qui ex multis quæ possidet, aliquid Ecclesiæ præstiterit. Ex quo patet quod nihil possidere ad perfectionem Christianam pertinet. Item, eum qui vacat contemplationi divinæ magis oportet esse a rebus mundanis liberum, quam eos qui contemplationi philosophiæ vacabant; sed philosophi ut libere philosophiæ vacarent, laudabiliter mundi substantiam abjecerunt: unde Hieronymus dicit ad Paulinum Presbyterum de institutione monachorum: Socrates ille Thebanus, homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, nec putavit se posse & virtutes simul, & divitias possidere. Ergo multo magis ad vacandum contemplationi divinæ, laudabile est omnia sua relinquere: unde super illud Matth. 19. Si vis perfectus esse, &c. dicit Interlinearis: Ecce contemplativa, quæ ad Evangelium pertinet. Item, præmium excellens non debetur nisi merito excellenti: sed præmium excellens, idest judiciaria potestas debetur actuali paupertati, sicut patet Matth. 19. Super illud: Vos qui reliquistis &c. Sedebitis &c. ubi dicit
Glos.

Glossa : Qui reliquerunt omnia , & secuti sunt Dominum , hi iudices erunt . Qui licita habentes recte usi sunt , iudicabuntur . Ergo in actuali paupertate meritum excellens consistit . Item , 1. Cor. 7. Apostolus consilium dans de virginitate servanda , rationem assignat , ut scilicet sine sollicitudine sint ; sed abjectio divitiarum maxime facit hominem sine sollicitudine esse , quia divitiæ suis possessoribus de necessitate multas sollicitudines ingerunt ; unde Luc. 8. divitiæ per spinas significantur , quæ verbum sua sollicitudine suffocant in cordibus auditorum . Ergo sicut virginitas , ita actualis paupertas ad evangelicam perfectionem pertinet . Ulterius ostendemus quod ista perfectio qua aliquis reliquit propria , non requirit possessionem divitiarum in communi . Primordium enim perfectionis in Christo , & in Apostolis fuit : sed ipsi non leguntur sua relinquentes aliquas possessiones habuisse in communi , immo potius legitur quod nec etiam domos habebant ad manendum , ut supra probatum est . Ergo perfectio paupertatis non requirit aliquas possessiones communes . Item , Augustinus in 3. de doct. Christiana dicit , quod illi qui conversi fuerunt ex Judæis ad Christum in primitiva Ecclesia , quia proximi spiritualibus fuerunt , tam capaces extiterunt Spiritus Sancti , ut omnia sua venderent , eorumque pretium indigentibus distribuendum ante pedes Apostolorum ponerent . Et infra : Non enim hoc ullas Ecclesias gentium fecisse scriptum est , quia non tam prope inventi erant , qui simulacra manufacta Deos habebant . Ex quo patet , quod Augustinus præfert perfectionem primitivæ Ecclesiæ Judæorum primitivæ Ecclesiæ ex gentibus in hoc , quod omnia sua venderunt pauperibus distribuenda . Sed ipsi ita venderunt propria , quod nullas possessiones in communi reservaverunt sibi . Ergo maioris perfectio-

nis est paupertas illa sine possessionibus in communi, quam illa quæ in communi possessiones habet. Item Hieronymus ad Heliodorum de morte Nepotiani, irridendo loquens dicit: Sint ditiores monachi quam fuerant seculares, possideant opes sub paupere Christo, quas sub locuplete diabolo non habuerant, & suspiret eos Ecclesia divites, quos tenuit mundus ante mendicos. Hoc autem frequenter contingere potest in religionibus, quæ possunt possessiones habere, non autem in illis quæ possessionibus carent. Ergo magis est laudabile in religionibus possessionibus carere, quam eas habere. Item, Hieronymus ad Lucinum Beticum: Quamdiu versamur in rebus seculi, & anima nostra possessionum, ac reddituum procuratione devincta est, de Deo libere cogitare non possumus. Ergo magis expedit religiosis redditibus, & possessionibus carere, quam eas habere. Item, Gregorius dicit in 3. libr. Dialogorum loquens de Isaac servo Dei: Cumque ei crebro discipuli innuerent, ut pro usu monasterii possessiones quæ offerebantur acciperet, ille sollicitus suæ paupertatis custos, fortem illam suam tenebat sententiam, dicens: Monachus, qui in terra possessiones quærit, non est monachus. Sic quippe metuebat paupertatis suæ securitatem perdere, sicut avari divites solent perituras divitias custodire. Ex quo patet quod majoris perfectionis, & securitatis est possessionibus communibus carere quam eas habere. Item, inter monachos Ægypti, de quibus in vitis Patrum legitur, perfectiores illi reputabantur, qui in eremo nullas possessiones habuisse leguntur: non ergo possessiones communes ad paupertatem evangelicam requiruntur. Item, communes possessiones auferre in potestate tyrannorum consistit. Si ergo non sunt relinquenda omnia nisi intretur in religionem, quæ possessiones habeat, in potestate tyrannorum erit

impedire perfectionem evangelicæ paupertatis, quod est absurdum. Item, ad hoc paupertas consilium, ut sollicitudo de rebus mundi minuatur: sed possessiones communes multas sollicitudines ingerunt de ipsis conservandis, custodiendis, & excolendis; ergo perfectius consilium paupertatis impletur ab illis qui communes possessiones non habent. Ulterius ostendemus, quod paupertas prædicta laborem manuum non requirit in omnibus de necessitate. Sicut enim dicit Augustinus in lib. de opere monach: Illi qui habebant in seculo aliquid quo sine officio sustentarent hanc vitam, quod conversi ad Deum indigentibus ~~dis-~~partiti sunt, non sunt cogendi manibus laborare. Sed tales laudabiliter voluntariam paupertatem pro Christo assumunt, etiam si communes possessiones non habeant, tales enim fuisse multos in primitiva Ecclesia in Hierosolymis legimus, ut Augustinus ibidem dicit. Ergo illi qui paupertatem eligunt, etsi communes possessiones non habeant, non tenentur manibus laborare. Item, nullus tenetur manibus laborare quasi ex præcepto, nisi in illo casu quo aliunde licite victum habere non potest: sed illi qui possessiones non habent, non aliunde ad laborem manuum obligantur, quam ex præcepto, nisi forte ex voto. Ergo non simpliciter verum est quod ad laborem manuum teneantur, sed solum in casu, quando scilicet alias licite victum habere non possent, in quo etiam casu quilibet homo teneretur manibus laborare; vel etiam nisi ad hoc ex statuto suæ regulæ tenerentur. Item consilium de paupertate a Domino datum ad vitam contemplativam ordinatur, ut patet per Glossam Matth. 19. super illud: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia &c. Glossa: Ecce contemplativa vita, quæ ad Evangelium pertinet. Sed eos quos oportet victum querere manuum labore, necesse est plurimum a contemplationis

opere retardari. Si ergo qui pauperem vitam eligunt propter Christum, necesse habent manibus laborare, sequitur quod consilium paupertatis magis impediat, quam promoveat id ad quod ordinatur, & ita erit indiscretum consilium, quod dicere est absurdum. Item, si eos qui relinquunt omnia propter Christum, oportet intentionem habere ut manibus laborent, aut ista intentio ordinatur ad laborem manuum propter seipsum, aut propter victum quaerendum, aut propter eleemosynas faciendas ex his, quæ labore manuum acquiruntur. Sed ridiculum est dicere, quod spiritualis perfectio, quæ in paupertate consistit, ad laborem manuum propter seipsam ordinetur, sic enim labor corporalis spirituali perfectioni præferretur. Similiter non potest dici, quod intentio eorum debeat ordinari ad laborem manuum propter victum quaerendum, tum quia victum habere poterant ex rebus quas dimiserant; tum quia labor manuum pauperibus Christi, qui orationibus, & aliis spiritualibus bonis vacant, ad victum non sufficit de facili: unde etiam si manibus laborent, indigent a fidelibus sustentari, ut dicit Augustinus in libr. de opere monac. Similiter non potest dici, quod labori manuum debeant intendere propter eleemosynas exinde faciendas, quia multo largiores eleemosynas ex rebus possessis prius facere potuissent, & sic eos non oportebat propter hoc sua relinquere, ut ex labore manuum eleemosynas facerent. Ergo non oportet, quod illi qui sua relinquentes, possessiones communes non habent, laborare manibus intendant ad hoc, quod faciant illa quæ supra de labore manuum dicta sunt. Nunc restat respondere his quæ ab adversariis in contrarium obijciuntur. Ad id ergo quod primo obijcitur, Mendicitatem, & divitias & cæt. dicendum, quod sicut divitiæ non sunt in culpa, sed divitiarum abusus, ita mendicatas,

citas, five paupertas non est in culpa, sed paupertatis abusus, quando scilicet aliquis paupertatem invitus, & impatienter sustinet: tunc enim desiderio divitiarum in multa peccata quandoque incidit. 1. Timoth. 6: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli &c. & hoc est quod dicit Chrysostomus super Matt: Audite quicumque pauperes estis, magis autem qui ditari concupiscitis: non pauperem esse malum est, sed non velle pauperem esse. Patet ergo quod coacta paupertas aliquando pericula habet annexa, quæ a voluntaria paupertate sunt procul. Qui enim sunt in voluntaria paupertate, divites fieri nolunt. Quod ergo dicit Salomon, Mendicitatem, & divitias &c. intelligitur de paupertate involuntaria, quod patet ex hoc quod sequitur, Ne egestate compulsus &c. & etiam Glossa dicit, quod vir cum quo est Deus, petit ne copia, vel inopia transeuntium rerum in oblivionem decadat æternorum. Ex quo patet quod abusum divitiarum, & paupertatis sapiens fugiendum docet, non ipsas divitias, vel paupertatem. Ad illud quod secundo objicitur, quod utilior est sapientia cum divitiis, &c. dicendum, quod verbum illud Salomonis procedit secundum regulam, quam Philosophus docet in 1. libr. Eth. quod maximum bonum, sicut felicitas, connumeratum minimo bonorum est eligibilius: unde etsi sapientia quæ inter maxima bona computatur, connumeretur cum divitiis, quæ sunt de minimis bonis, est eligibilior. Sed secundum hanc regulam maximum bonum connumeratum alteri maximo bono est eligibilius, quam si connumeretur minimo bono, vel per seipsum accipiat. Unde sapientia cum perfectione Evangelica, quæ in paupertate consistit, quæ est de maximis bonis, est eligibilior quam sapientia per se.

accepta, vel sapientia cum divitiis. Ad illud quod tertio objicitur: Propter inopiam multi perierunt, dicendum quod loquitur de inopia involuntaria, quæ habet de necessitate desiderium divitiarum annexum: unde ibi sequitur: Qui quærit locupletari, Glossa, in mundo: avertit oculum suum; Glossa, interiorē a timore Dei. Ad illud, quod quarto objicitur, dicendum, quod Glossa illa truncate proponitur, & contra intentionem Glossatoris, quod patet, quia post inducta verba subjungitur in Glossa: Non hoc ideo dixit quin melius esset dare omnia, sed infirmis timet, quos sic dare monet, ut egestatem non patiantur. Ad quintum dicendum, quod hoc quod dicitur quod egestas amicitiam declinat, intelligendum est de egestate coacta, quæ habet desiderium divitiarum annexum, quod patet per hoc quod dicit, Dum saturari quærit. Saturitas enim copiam quamdam importat, quam quærunt qui non sunt modicis contenti, secundum illud 1. ad Timoth. 6: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus: unde subjungit rationem: Nam qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Quia desiderium prædictæ copię a justitia frequenter declinare facit. Ad sextum dicendum, quod illud quod dicitur quod temporalia non sunt omnino abjicienda, intelligendum est, quin eis utamur ad sustentationem vitæ in cibo, & potu, & vestitu, quod patet ex hoc quod dicitur, Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus; non tamen intelligit quin homo possit omnium temporalium curam a se abjicere. Ad illud quod septimo objicitur dicendum, quod in rebus temporalibus quædam sunt quæ sunt necessaria ad sustentationem vitæ præsentialiter, sicut vestis qua induor, & cibus, & potus quibus uti debeo ad præsens. De hujusmodi autem si tantum suppetat mihi quod & alii
suf-

sufficiat, debeo indigenti providere, & alias non debeo mihi totum eripere, ut scilicet nudus remaneam, vel absque cibo, & potu tempore coemptionis: & de his loquitur Glossa. Quædam autem sunt temporalia, quæ reservantur ad providendum necessitati corporis in futurum, sicut pecunia, possessiones, & huiusmodi: & ista talia possunt a perfectis viris totaliter aliis dari, quia interim antequam necessitas immineat, potest per divinam providentiam multipliciter subveniri, de qua fiduciam habere monemur in Scripturis. Ad illud quod octavo objicitur dicendum, quod quamvis non sit præceptum, quod nihil pecuniæ ad usus necessarios reservetur, est tamen consilium: nec Dominus loculos habuit, quasi alias ei non potuisset provideri, sed ut infirmorum gerens personam, ut sibi licitum crederent quod a Christo observatum viderent: unde Joan. 12. super illud; Et loculos habens, dicit Glossa: Cui ministrant Angeli, loculos habet in sumptus pauperum, condescendens infirmis. Et super illud Psalm. 103. Producens fœnum jumentis, dicit Glossa: Dominus loculos habuit in usus eorum qui cum eo erant, & suos, personam infirmorum magis suscipiens, ut ibi: Tristis est anima mea. Habuit & religiosas mulieres in comitatu, quæ ministrabant ei de substantia sua. Prævidit enim multos infirmos futuros, & ista quæsituros, & tamen loculos quos habebat, ex possessionibus non impleverat, sed ex his quæ ei a devotis, & fidelibus administrabantur. Ad nonum dicendum, quod sicut in 2. Ethic. determinatur, medium in virtutibus non accipitur secundum distantiam ab extremis, sed secundum debitam proportionem circumstantiarum, quam facit ratio recta: unde non oportet quod medium virtutis sit inter superfluum, & diminutum in unaquaque circumstantia secundum se considerata, sed in una circumstantia per

comparationem ad alias . Contingit enim quandoque quod unius circumstantiæ medium variare oportet secundum variationem alterius circumstantiæ ; verbi gratia , in sobrietate modus hujus circumstantiæ , quis , variatur secundum varietatem hujus circumstantiæ , quid . Constat enim quod aliquid in cibum sumere est alicui personæ moderatum , quod alteri personæ est superfluum , alteri vero diminutum : unde aliquando contingit quod una circumstantia in suo maximo existens , moderatur secundum proportionem ad aliam circumstantiam , sicut in magnanimitate contingit . Magnanimus enim secundum Philosophum in 4. Ethic. maxime se dignificat : unde qui excedit hanc virtutem in superfluitate quem caynum vocat , non magnificat se majoribus quam magnanimus , sed in hoc excedit virtutis modum , quod illa quæ erant magnanimo moderata , sibi sunt superflua . Patet ergo quod medium virtutis non corrumpitur ex hoc , quod una circumstantia in sui summo accipiatur , dummodo per alias circumstantias moderetur . Si ergo in liberalitate consideremus quantum sit dandum , & accipiatur ultimum circumstantiæ hujus , videlicet omnia dare aliquibus circumstantiis adjunctis , cadet in superfluitatem , & erit prodigalitatis vitium : alius autem circumstantiis adjunctis , erit perfectæ liberalitatis opus ; verbi gratia , Si daret aliquis omnia sua ut consulat patriæ , cui periculum destructionis imminet , non reputabitur a morali philosopho prodigus , sed perfecte liberalis . Similiter qui omnia sua dat propter Christi consilium implendum , non est prodigus , sed perfectum actum virtutis agit . Si autem non debito fine , aut aliis circumstantiis indebitis omnia daret , prodigus esset : & similiter est dicendum de virginitate , & de aliis hujusmodi , in quibus videtur excessus contra commune medium virtutis . Sic ergo patet

set quod dare omnia propter Christum, non est dare danda, & non danda, sed est dare danda tantum. Quamvis enim non omnia sint danda quocumque modo, sunt tamen danda propter Christum. Ad decimum dicendum, quod gratia est perfectio naturæ, unde nihil quod ad gratiam attinet, naturam interimit. Sunt ergo quædam quæ immediate ad naturam sustentandam pertinent, sicut potus, cibus, somnus, & huiusmodi, & in istis actus gratuitæ virtutis modum naturæ conservandæ non excedit: unde si in istis aliquis sibi subtrahat ultra id quod natura sustinere potest, sic rationis medium excedit, & vitiosus est, & de his loquitur Apostolus, & Glossa: unde dicit Glossa.: Obsequium vestrum in prædictis, scilicet in maceratione carnis, de qua præmiserat, sit rationabile, idest cum discretionem quid nimis sit, sed cum temperantia corpora vestra castigetis, ut non naturæ defectu cogantur dissolvi. Quædam autem sunt, sine quibus natura conservari potest, sicut venereorum usus, & ideo in istis, quantumcumque subtrahatur propter Deum, non potest esse superfluum, dummodo ex alia circumstantia vitium non incidat, & propter hoc virginitas laudabilis est, quæ ab omni huiusmodi delectabili abstinet. Et similiter est in proposito. Potest enim sine dominio possessionum terrenarum natura conservari cum spe divini auxilii multis modis, unde quantumcumque ei subtrahatur, non erit superfluum si propter Deum fiat: & sic patet, quod voluntaria paupertas propter Christum suscepta a medio virtutis non discedit. Ad undecimum dicendum, quod licet ille qui dat omnia propter Christum, subtrahat sibi aliquod auxilium vitæ, non tamen omne, quia adhuc remanet ei auxilium divinæ providentiæ, quæ ei in necessariis non deerit, & fidelium devotio. Unde Augustinus in lib. de eleemosyna.

in-

invehitur contra talia objicientes, sic dicens: Tu Christiano, tu Dei servo, tu bonis operibus dedico, tu Domino suo charo aliquid existimas deserere? An putas qui Christum pascit, a Christo non pascitur? An putas terrena deerunt, quibus cœlestia, & divina tribuuntur? Unde hæc incredula cogitatio, unde impia, & sacrilega ista meditatio? Quid facit in domo Dei perfidum pectus? Quid qui Christo omnino non credit, appellatur, & dicitur Christianus? Pharisei sibi magis congruit nomen: nam cum in Evangelio de eleemosynis Dominus disputaret, & ut nobis amicos de terrenis lucris faceremus moneret, addidit Scriptura dicens: Audiebant hæc omnia Pharisei qui erant avari, & deridebant eum; quales in Ecclesia quosdam videmus, quorum præclusæ aures, & corda cæcata nullum de spiritualibus, & salutaribus monitis lumen admittunt, de quibus non oportet mirari, quod contemnant in talibus servos, quando a talibus videmus ipsum Dominum esse contemptum. Et sic patet quod sacrilegium est dicere, quod illi qui omnia propter Christum dant, se periculo homicidii committunt. Ad duodecimum dicendum, quod sicut ex jam dictis patet, ille qui dimittit omnia propter Christum, non se exponit fami, quæ ipsum interimat, quia numquam a Deo ita deseritur quod fame moriatur, quod patet Hebr. ult. super illud: Non te deseram, neque derelinquam. Glossa: Sed ne forte dicerent, Quid facturi erimus, si suffragia nobis necessaria defecerint? protinus subdit consolationem; adhibens testimonium de libro Jesu Nave: Non te deseram quin dem necessaria, neque derelinquam. Derelinqueretur ille qui fame periret, sed quia hoc non est, non sit homo cupidus. Et infra: Hoc autem dicit omni speranti in se, sicut Josue. Hoc enim nobis promittit, si in illo spem nostram ponimus: non te-

nacibus, non cupidis sit ista promissio, sed sperantibus in Deo. Et tamen hoc quod assumit est falsum, quia posset homo se exponere periculo gladii propter Christum laudabiliter, etiam si haberet aliud quod faceret, sicut legitur de multis martyribus tempore persecutionis, qui ultro se offerebant in medium nomen Christi publice confitentes, alias non liceret militibus ire ultra mare, & exponere se multis periculis propter Christi honorem. Ad decimumtertium dicendum, quod homo rerum suarum est Dominus, non autem rerum alterius, & ideo injuriam faceret alteri si possessiones ei auferret, non autem si possessiones sibi aufert, injuriam sibi facit: propter quod dicitur in 5. Ethic. quod non est injustitia hominis ad seipsum, proprie loquendo de injustitia. Et præterea, qui alteri sua aufert, inducit eum in paupertatem involuntariam, quæ est periculosa: qui autem sua dimittit, inducit se in paupertatem voluntariam, quæ est meritoria, si sit propter Christum suscepta. Ad decimumquartum dicendum, quod sicut supra dictum est, Dominus pecuniam reservari fecit ad necessarios usus, ut infirmis condescenderet: & ideo non est reputandum pro superstitione si aliqui perfecti viri pecuniam reservare nolunt; sicut etiam ut infirmis condescenderet, cum publicanis comedebat, & vinum bibens, & aliis cibariis communiter utens. Nec tamen reputandi sunt superstitiosi sancti Patres in Eremo, qui a vino, & aliis cibariis delicatis abstinebant. Et tamen Dominus quamvis pecuniam reservari fecerit, non tamen eam de aliquibus propriis possessionibus habebat, sed magis ei a fidelibus per modum eleemosynæ ministrabatur; unde dicitur Luc. 8. quod mulieres quædam sequebantur Dominum ministrantes de facultatibus suis. Ad decimumquintum dicendum, quod Apostoli refer-

va-

habebant pecunias, & etiam colligebant, ut sanctis pauperibus, qui prædia sua vendiderant propter Christum, necessaria ministrarent; nec tamen illas pecunias habebant de aliquibus possessionibus, sed ex eleemosynis fidelium. Quod etiam dicitur, quod nullus egenus erat inter eos, non est intelligendum quin Apostoli, & primitivæ Ecclesiæ discipuli multas egestates, & penurias sustinuerint propter Christum, cum dicatur 1. Cor. 4: Usque in hanc horam esurimus, & sitimus &c. & 2. Cor. 6: In multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus; Glossa: victus, vel vestitus: sed quia de his quæ haberi poterant, unicuique secundum quod opus erat, tribuebant, ut quantum eis facultas suppeteret, omnium indigentias relevarent. Ad decimum sextum dicendum, quod quamvis illud præceptum, In viam gentium ne abieritis, fuerit post resurrectionem totaliter revocatum, eo quod primum oportebat Judæis verbum Dei loqui, & sic transire ad gentes, ut dicitur Act. 13. tamen hoc quod Dominus dixerat Apostolis, quod non secum necessaria ferrent, non totaliter revocavit in cœna, sed solum tempore persecutionis, quando a persecutoribus necessaria habere non potuissent: unde Luc. 22: Quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? Glossa: Non eadem vivendi regula persecutionis tempore, qua pacis, Discipulos informat. Missis siquidem discipulis ad prædicandum, ne quid tollerent in via præcepit, ordinans scilicet, ut qui Evangelium nuntiat, de Evangelio vivat. Instante vero mortis articulo, & tota illa gente pastorem simul, & gregem persequente, congruam tempori regulam decernit, permittens necessaria victui, donec sopita persecutorum insania, tempus evangelizandi redeat. Et alia Glossa dicit: In hoc nobis quoque datur exemplum, ut nonnumquam

caus-

caussa instante quædam de nostri propositi rigore sine culpa intermittere possimus; verbi gratia, si per inhospitales regiones iter agimus, plura viatici causa licet portare, quam domi habeamus. Sed quia quidam hæretici, quorum est illa obiectio, Glossam non recipiunt, ipso textu ostendemus quod multiplicatis fidelibus, discipuli Christi secum necessaria in via non portabant. Dicitur enim in ult. cano. Joannis: Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos. Et infra: Pro nomine enim ejus profecti sunt, nihil accipientes a gentilibus: nos ergo debemus suscipere hujusmodi. Non autem esset necessarium, quamvis a gentilibus nihil acciperent, quod reciperentur a fidelibus, si secum necessaria ad victum deferrent: quod etiam patet per Glossam ibi, quæ dicit: Pro nomine ejus profecti sunt, alieni a rebus propriis. Ad decimumseptimum dicendum, quod Ecclesia multos infirmos sustinet, quos non facile sustineret sine temporalium possessionum solatio; expedit ergo facultates communes in Ecclesia possideri propriis dimissis, & præcipue propter pauperes sustentandos. Non tamen sequitur quod non sit expediens perfectis viris, qui sua dimiserunt, vitam religiosam agere sine communibus possessionibus; & quamvis perfectio apostolica non annulletur in illis qui possessiones communes habent, tamen expressius conservatur in illis qui propriis dimissis, etiam communibus carent. Ad decimumoctavum dicendum, quod per illud decretum non habetur esse prohibitum alicui quin pauperem vitam eligat propter Christum; sed est præceptum Episcopis, & eis qui Ecclesiarum bona possident, quæ pauperum sunt, ut eis de fructibus possessionum Ecclesiæ provideant, & quantum possunt, eorum sublevent egestatem: & hoc patet diligenter inspicienti seriem capituli inducti. Ad decimum

munitionum dicendum, quod ille qui dimissis omnibus propter Christum, spem habet ut sustentetur a Deo, neque presumptuosus est, neque Deum tentat. Qui enim fiduciam debitam de Deo habet, neque presumptuosus est, neque Deum tentat. Talem autem fiduciam debent habere de Deo pauperes Christi, & precipue praedicatores veritatis: unde Glossa super illud Luc. 10: Nolite portare sacculum &c: Tanta praedicatori debet esse fiducia in Deo, ut praesentis vitae sumptus etsi non provideat, tamen sibi non defecturos certissime sciat, ne dum mens occupatur ad temporalia, minus praedicet aeterna. Immo magis Deum tentarent, nisi istam fiduciam haberent. 1. Cor. 10: Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt; Glossa: dicentes; Numquid poterit Deus parare mensam in deserto? Distinguendum tamen est in illis, in quibus se homo totum committit. Quandoque enim hoc faciens tentat Deum: quandoque vero non. Sunt enim quaedam, in quibus est impossibile hominem juvari nisi a Deo miraculose operante, & talibus periculis homo se exponens Deum tentaret, sicut si aliquis de muro se precipitaret sub spe divini auxillii, nisi forte a Deo certificatus esset de futuro eventu aliqua inspiratione, sicut Petrus ad jussum Domini se exposuit fluctui maris: sicut etiam beatus Martinus dixit: Ego signo crucis, non clypeo, protectus, aut galea, hostium cuneos penetrabo securus: & sicut beatus Joannes Evangelista venenum confidenter bibit: & sicut beata Agatha quae dicit, Medicinam carnalem corpori meo numquam exhibui, sed habeo Dominum meum Jesum Christum, qui solo sermone restaurat universa. Quaedam autem sunt, in quibus possibile est remedium adhiberi etiam per causas inferiores, & in istis non est tentare Deum, si se aliquis divino auxilio

lio committit, sicut miles non tentat Deum, qui pugnam ingreditur de divino auxilio confusus, quatinvis de evasione securus non sit. Ex hoc ergo patet quod ille qui omnia sua propter Deum relinquit, non tentat Deum: tum quia plenus fiducia ex divina auctoritate concepta hoc facere debet; tum quia remanent fideles devoti, per quos satisfieri ei potest, & debet: sicut etiam non tentarent Deum, qui ob aliquam causam rationabilem, urso veniente, arma deponeret aliis armatis presentibus, qui eum defendere possent, & deberent. Ad vigesimum dicendum, quod temporalia a Deo petere jubemur ad naturæ usus necessarios: unde temporalia non debemus abjicere, quia eis utamur ad necessitatem corporis in cibo, & vestitu. Ad vigesimum primum dicendum, quod statutum illud inductum est in favorem ministrorum Ecclesiæ, & ideo si aliqui supererogare velint, ut sine possessionibus Ecclesiæ serviant, laudabiliores existunt, sicut Paullus prædicans Evangelium sine sumptu, qui prædicator erat a Deo ordinatus, ut patet 1. ad Corint. 9. Ad vigesimum secundum dicendum, quod quamvis sancti Patres illum modum approbaverint, non tamen istum modum reprobaverunt, & ideo non est præsumptuosum hunc modum sequi, alias nihil de novo posset institui, quod non fuerit antiquitus observatum. Nihilominus tamen iste modus antiquitus a multis sanctis fuit approbatus, etiam in Ecclesia primitiva. Ad vigesimum tertium dicendum, quod subvenire indigentibus, indicitur illis qui divitias possident, sicut patet ex hoc quod dicitur 1. Joa. 3: Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Sed multo laudabilius est, quod aliquis omnibus suis datis, etiam semetipsum Deo det, quod ad apostolicam perfectionem

nem pertinet: unde dicit Hieronymus ad Lucinum Beticum: Seipsum offerre Deo, proprie Christianorum est, & Apostolorum, qui totum censum quem habuerant, Domino tradiderunt.

C A P. VII.

An religiosus de eleemosynis vivere possit.

Non solum autem prædicti adversarii Christi paupertatem ratione impugnare nituntur, sed eam totaliter eradicare conantur quodammodo indirecte, dum victum pauperibus Christi crudeliter subtrahere nituntur, dicentes eos de eleemosynis vivere non posse. Ecclesia. 34: Panis egentium vita pauperis est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. Ad quod probandum multipliciter nituntur. Primum enim illud inducunt quod dicitur Deutero. 16: Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientium, & mutant verba justorum. Sed eleemosynæ munera quædam sunt; ergo cum religiosis maxime competat oculos spirituales illuminatos habere, non competit eis de eleemosynis vivere. Item, Prov. 22: Qui accipit mutuum, servus est scenerantis. Multo magis ergo qui accipit datum, servus dantis efficitur. Sed religiosos maxime decet esse liberos a servitute seculi, quia in libertatem spiritus sunt vocati, unde 2. Thesal. 3. super illud, Ut nosmetipsos formam daremus &c. dicit Glossa: Religio nostra ad libertatem homines advocat. Ergo non debent de eleemosynis vivere. Item, religiosi statum perfectionis profitentur: sed perfectius est dare eleemosynas quam accipere, unde dicitur Act. 20: Beatius est magis dare quam accipere. Ergo magis debent manibus laborare, ut habeant unde tribuant necessitatem patienti, quam eleemosynas ac-

accipere de quibus vivant . Item , Apostolus 1. Tim. 5. præcipit , ut viduæ quæ possunt aliunde sustentari , non vivant de eleemosynis Ecclesiæ , ne graveretur Ecclesia , ut illis quæ sunt vere viduæ , sufficiat . Ergo illi qui sunt validi , & robusti , debent de laboribus manuum vivere , non de eleemosynis quas accipiunt pauperes , qui aliunde quam de eleemosynis vivere non possunt . Item 1. q. 2 c. Clericos , Hieronymus : Qui bonis parentum , & operibus suis sustentari possunt , si quod pauperum est accipiunt , sacrilegium profecto committunt , & per abusionem talium iudicium sibi manducant , & bibunt . Ergo si aliquis habebat unde sustentaretur , quo relicto velit de eleemosynis vivere , sacrilegus est reputandus . Item , 1. Thessal. ult. super illud : Ut nos metipsum formam daremus &c. Glossa : Qui frequenter ad alienam mensam convenit otio deditus , aduletur necesse est pascenti se . Sed qui de eleemosynis vivunt , frequenter aliorum mensæ conveniunt , immo magis de mensa aliorum semper vivunt . Ergo de necessitate sunt adulatores . Peccant ergo qui se in tali statu ponunt , quod oporteat eos de eleemosynis vivere . Item , accipere non potest esse actus alicujus virtutis , nisi liberalitatis , quæ medium tenet in dando , & accipiendo : sed liberalis solum accipit ut det , ut dicit Philosophus in 4. Ethic. ergo qui ducunt vitam semper in accipiendo , illiberaliter , & reprehensibiliter vivunt . Item , Augustinus in libro de opere monach. reprehendit quosdam religiosos , qui sine labore manuum volebant de eleemosynis vivere , de quibus inter cetera dicit : Isti fratres temere sibi arrogare , quantum existimo , quod ejusmodi habeant potestatem , scilicet vivendi de Evangelio sine labore manuum . Et tamen illi contra quos loquitur , sua propter Christum reliquerant , & spiritualibus operibus vacabant , scilicet orationibus ,

perandum, quam rogando aliquid petere per mendicitatem. Item, 2. Thes. 3. super illud: Si quis non vult operari &c. Glossa Augustini: Vult servos Dei corporaliter operari unde vivant, ut nec compellantur egestate necessaria petere. Ergo magis debent manibus operari quam necessaria petere mendicando. Item, Hieronymus ad Nepotianum presbyterum: Numquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius enim est magis dare quam accipere. Ergo non licet servis Dei petere, aut accipere victus necessaria mendicando. Item, certum est gravius esse delictum, quod severius vindicandum est, ut habetur 24. qu. 1: Non afferamus stateras dolorosas. Sed gravissime secundum jus civile punitur validus mendicus si prodatur, quia si servilis est conditionis efficitur servus prodentis; si liber est, efficitur ejus colonus perpetuus: cap. De mendicantibus validis l. Unica. Ergo graviter peccant religiosi, qui sunt validi, mendicando. Item, contra religiosos mendicantes dicit Augustinus in lib. de opere mon: Tam multos hypocritas sub habitu monachorum usquequaque disperfit callidissimus hostis circumeuntes provincias, nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes. Et infra: Omnes petunt, & omnes exigunt, aut sumptus lucrosæ egestatis, aut simulatæ pretium sanctitatis. Ergo videtur quod vita religiosorum mendicantium sit reprobanda. Item, illud quod naturaliter habet erubescientiam adjunctam in se, aliquid turpitudinis habere videtur, cum verecundia non sit nisi de turpi, ut Damascenus dicit: sed petere, vel mendicare naturaliter erubescit homo, tantoque magis, quanto est melioris naturæ, unde dicit Ambrosius in lib. de offic. quod verecundia petendi ingenuos prodit natales; & Philosophus in 4. Eth. dicit de liberali, quod non est petitivus. Ergo mendicare in se turpe est, & ita nul-

nullo modo mendicare debet, qui aliter vivere potest. Item 2. Cor. 9. super illud: Hilarem datorem &c. dicit Glossa: Qui dat, ut careat tædio interpellantis, non ut reficiat viscera indigentis, & rem, & meritum perdit. Sed frequenter sic datur mendicantibus, quia mendicantes tædium faciunt petendo. Ergo etsi aliqui possint de eleemosynis vivere, non tamen debent mendicare. Ulterius nituntur ostendere, quod religiosi etiam prædicantes, de eleemosynis vivere, vel etiam eleemosynas petere non debent. Dicit enim Apostolus 1. ad Thessal. 2: Neque aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis. Sed prædicatores, qui mendicant, & de eleemosynis vivunt, oportet adulari illis a quibus pascuntur; quod patet Matth. 21. super illud, Et relictis illis abiit foras, ubi dicit Glossa: Quia pauper nullique adulatus, nullum in tanta urbe invenit hospitem, sed apud Lazarum receptus est. Et tamen in tantum erat gratus cum prædicaret, quod sicut dicitur Luc. 21: Omnis populus manebat ad eum in templo audire eum; Glossa: id est mane ire accelerabat. Et 1. ad Corint. 4. dicitur: Usque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus; Glossa: Libere enim, & sine aliqua adulatione veritatem prædicantes, & gesta pravæ vitæ arguentes, gratiam non habent apud homines. Ergo prædicatores non debent eleemosynas quærere. Præterea, 1. ad Thessal. 2: Neque fuimus in occasione avaritiæ, Deus testis est; Glossa: Non dico in avaritia, sed nec feci, nec dixi etiam in quo esset occasio avaritiæ. Sed illi qui petunt eleemosynas sibi dari, faciunt aliquid in quo est occasio avaritiæ. Ergo prædicatores hoc non debent facere. Item, 2. ad Corinth. 12: Non ero gravis vobis, non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Et ad Philippen. ult: Non quia quæro datum, sed requiro fructum; Glossa:

Datum est ipsa res quæ datur, ut nummus, cibus, potus, & huiusmodi: fructus autem bona opera, & recta voluntas datoris. Ergo veri prædicatores non debent quærere ab his quibus prædicant, temporales res, & ita non debent de mendicitate vivere. Item, 2. ad Tim. 2. super illud: Laborantem agricolam &c. dicit Glossa: Vult Apostolus ut intelligat Evangelista, quod necessaria sibi sumere liceat ab eis, in quibus Deo militat, & quos tamquam vineam cultor exercet, vel tamquam gregem pascit. Non est enim mendicitas, sed potestas. Ex quo patet quod vivere de Evangelio potestatis est, non mendicitatis: sed potestas ista non competit nisi prælatis; ergo alii prædicatores, qui non sunt prælati, non debent per mendicitatem de Evangelio vivere. Item, Apostolus 1. Cor. 9. volens ostendere, quod ipse de sumptibus fidelium vivere poterat, prius probat se Apostolum esse; ergo illi qui non sunt Apostoli, non possunt de sumptibus fidelium vivere: sed religiosi prædicantes non sunt Apostoli, cum non sint prælati; ergo &c. Item, 1. ad Thes. 2. super illud: Cum possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli, dicit Glossa: Intantum gravat causam pseudo, ut se abnuere dicat, cum liceat illi subsidia requirere ad comprimendum illos quibus nec facultas erat, nec pudor poscendi. Apostolicæ autem potestatis debitum vocat onus propter pseudoapostolos, qui illud indebite usurpantes, importune a plebibus exigebant. Ex quo patet quod illi qui exigunt victum a plebibus, cum non sint Apostoli, idest prælati, sunt reputandi pseudoapostoli. Ergo prædicatori qui non est prælatus, non licet mendicare. Item, prædicatores qui non sunt prælati, victum suum ab his quibus prædicant mendicando quærentes, aut quærunt quod est eis debitum, aut quod non est eis debitum: si quod est eis debitum, ergo possunt illud

illud potestative exigere, & per coarctationem, quod manifeste est falsum: si autem petunt quod non est eis debitum, ergo & indebite, & injuste petunt, & sic pseudo reputandi sunt, ut patet per Glossam prius inductam. Item, praelati recipientes a plebibus decimas, & oblationes tenentur in spiritualibus eis providere; ergo si alii ab Episcopis dirigantur ad spiritualia ministranda, injuria fit plebi, si a plebe victum recipiant, cum magis Episcopi teneantur eis providere. Item, praelati mittentes aliquos ad prædicandum, tenentur eis in necessariis providere, ut habetur extra, de offic. ord. Inter cetera. Si ergo prædicatores ab Episcopis missi ab aliis victum requirant, hoc in illorum gravamen cedit, & ita non debent ab aliis sumptus accipere. Item, Dominus Matth. 23. contra Phariseos dicit: Væ vobis scribes, & Pharisei hypocritæ, qui comeditis domos viduarum orationes longas orantes. Ergo & illi semper videntur esse reprehensibiles, qui sub prætextu orationis, aut prædicationis, aut alicujus hujusmodi eleemosynas petunt. Item, Matth. 10. Dominus discipulis ad prædicandum missis, dicit: In quamcumque civitatem, aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit; Glossa: Testimonio vicinorum eligendus est hospes, ne ejus infamia prædicatio negligatur. Et alia Glossa: Ille est dignus qui magis scit se accipere gratiam quam dare. Ergo ad minus in talibus reprehensibile videtur, quod quandoque ad divites peccatores declinant, & ad eos qui sibi hoc pro gratia non reputant. Item, quicumque pro re spirituali accipit temporalem, simoniæ crimen incurrit; sive petat, sicut Giezi; sive recipiat absque petitione oblatum, sicut Elisæus a Naaman recipere noluit. 4. Reg. 5. & sive ante accipiat, sive post, ut per illud patet quod habetur 1. q. 1. cap. Eos. Sed ille qui prædicat populo, spiritualia ministrat; ergo

go non licet ei accipere temporalia ab eis ante vel post, neque petendo, neque oblata recipiendo. Item, 1. Thes. ult: Ab omni specie mali abstinete vos; Glossa: Si quid speciem mali præten- dit, etsi non sit malum, nolite præcipitanter a- gere. Sed quod prædicator temporalia quærat ab his quibus prædicat, speciem mali prætendit; un- de 2. Cor. 12. super illud, Non quæro quæ vestra sunt, sed vos, dicit Glossa: Non quærebat Apo- stolus datum, sed fructum, ne quasi venditor E- vangeliæ putaretur. Ergo prædicatores non debent ab his, quibus prædicant, victum quærere mendi- cando. Ulterius, nituntur ostendere, quod tali- bus etiam eleemosynæ non sunt dandæ, quia Luc. 14. dicitur: Cum facis convivium, voca paupe- res, debiles, claudos, & cæcos; Glossa: a qui- bus in præsentī nihil potes expectare. Sed a ta- libus mendicis qui sunt validi, & fortes, potes in præsentī multa expectare, cum sint familiares potentum; ergo talibus non sunt eleemosynæ dan- dæ. Item, Augustinus ad Vincentium Donati- stam: Utilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negligat, quam eidem panis fran- gitur ut iniustitiæ seductus acquiescat. Sed qui non vult operari corporaliter ad victum quæren- dum cum possit, vel qui potest aliunde victum habere sine peccato, si petat, injuste agit, ut po- test probari per multa quæ superius sunt inducta. Ergo talibus debet panis subtrahi. Item, Lucæ. 6. super illud: Omni petenti te tribue; Glossa: Rem, vel correptionem; & super illud Matth. 5: Qui petit a te, da ei, dicit Glossa: Ita scilicet ut nec tibi noceat, nec alii. Pensanda est enim iustitia. Ita enim omni petenti dabis, etsi non id quod petit, sed melius, cum injuste petentem correxeris. Sed ille qui potest manibus laborare, si petat sibi eleemosynam dari, injuste petit, ut probatum est. Ergo magis deberet sibi dari cor-
re-

reptio, quam res petita, ut ita ab injusta petitione avertatur. Item, Augustinus ad Vincen-
tium Donatistam: Sæpe mali persecuti sunt bo-
nos, & boni malos, illi nocendo per injustitiam,
& isti consulendo per disciplinam. Ergo boni pos-
sunt persequi malos, causa disciplinæ: sed quæ-
dam persecutio est, ut panis alicui subtrahatur;
ergo aliquibus qui sunt mali, debet panis subtra-
hi, ut corrigantur, & præcipue si panem peten-
do peccent. Sed validi mendicantes peccant, et-
iam si prædicent, ut probatum est; ergo talibus
debet panis subtrahi. Item, Ambrosius in i. li-
bro de offic: Consideranda est etiam in largiendo
ætas, atque debilitas, scilicet ejus cui datur, non-
numquam etiam verecundia, quæ ingenuos pro-
dit natales; ut senibus plus largiaris, quia sibi la-
bore jam non queunt victum quærere. Similiter
& debilitas corporis, & hæc juvanda promptius:
tum si quis ex divitiis cecidit in egestatem, &
maxime si non vitio suo, sed aut latrociniis, aut
proscriptione, aut calumniis, quæ habebat amisit.
Ex quo patet, quod in his quibus dantur elee-
mosynæ, considerandum est, si sunt debiles cor-
pore, aut verecundi, aut si bona sua latrocinio,
aut proscriptione amiserunt. Sed pauperes validi,
qui se ad mendicandum exponunt, non sunt hu-
jusmodi; ergo eleemosynæ eis non sunt dandæ.
Item, eleemosynæ ordinantur ad indigentiam sub-
levandam, ergo magis indigenti dandum est. Sed
magis indigent illi, qui non possunt de labore
proprio victum acquirere, vel aliunde habere,
quam tales qui aliunde habere possunt; ergo quam-
diu agis indigentes inveniuntur, talibus non sunt
dandæ. Item, dare eleemosynam est actus miseri-
cordiæ, ergo illis solum sunt eleemosynæ dandæ,
qui sunt miserabiles. Sed illi qui voluntarie men-
dicitati se exponunt, non sunt hujusmodi, sed il-
li solum, qui in statum mendicitatis involuntarie

incidunt ; quia ut Philosophus dicit in tertio Ethicorum : Involuntarium misericordiam meretur, & ignoscentiam. Ergo prædictis pauperibus elemosynæ non sunt dandæ. Item, Augustinus dicit in primo de doctrina Christiana : Cum omnibus prodesse non possis, his potissime consulendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus, constrictius tibi quasi quadam sorte junguntur. Sed maxime constricti videntur consanguinei, & vicini, & alii familiares ; ergo aliis extraneis elemosynæ non sunt dandæ, quamdiu tales indigentes inveniuntur, quibus possint dari.

His igitur visis, ne ista positio novella videatur, errorem prædictum ostendemus tempore primitivæ Ecclesiæ incoepisse. Dicitur enim in tertia cano. Joannis : Is qui amat primatum gere in eis Dyotrepes non recipit nos. Et infra : Et quasi ei ista non sufficiant, neque ipse suscipit fratres ; Glossa : Indigentes. Eos qui suscipiunt prohibet ; Glossa : Ne impendant curam humanitatis. Et de Ecclesia ejicit ; Glossa : De loco ubi conveniunt. Et alia Glossa dicit ibidem : Perseverare debes in elemosyna, quia utilitatem tantam in ea intelligo, quod non solum tibi, sed etiam toti Ecclesiæ scripissim de commendatione elemosynæ ; sed hanc necessitate dimisi, quia Dyotrepes non curat nostram auctoritatem. Dyotrepes hæresiarcha illius temporis, nova docendo, primatum sibi usurpabat : hæc autem ejus erat hæretica doctrina, quod prohibebat, ne impenderetur cura humanitatis fratribus peregrinis, alienis & rebus propriis, ut per textum, & Glossam ibidem patet. Hic etiam error in Vigilantio surrexit, ut patet in epistola Hieronymi ad Riparium, & Desiderium contra Vigilantium, ubi sic dicitur : Præterea, eisdem ad me relatum est epistolis, quod contra auctoritatem Apostoli Pauli, im-

immo Petri, Joannis, & Jacobi, qui dextras dederunt Paulo, & Barnabæ communicationis, & præceperunt eis, ut pauperum memores essent, tu prohibeas Hierosolimam in usus sanctorum aliqua sumptuum solatia dirigi. Hunc igitur errorem excludere volentes, hoc ordine procedemus. Primo, ostendemus quod pauperes qui reliquerunt omnia propter Christum, possunt de eleemosynis vivere. Secundo, quod prædicatores etsi non sint prælati, dummodo a prælatis Ecclesiæ mittantur, possunt ab eis quibus prædicant accipere, unde vivant. Tertio, quod liceat prædictis eleemosynas petere mendicando, quamvis sint corpore validi. Quarto, quod eis præcipue sunt eleemosynæ dandæ. Quinto, solveimus ea, quæ in contrarium sunt objecta. Quod autem pauperes qui reliquerunt omnia propter Christum, possint de eleemosynis vivere, probatur primo exemplo Beati Benedicti, de quo narrat Beatus Gregorius in 2. lib. dialog. quod tribus annis in specu manens, de his quæ a Romano monacho ministrabantur, refectus est, postquam domum parentis reliquerat; & tamen validus corpore existens non legitur de labore manuum victum quæsisse. Item, 1. q. 2. cap. Sacerdos, dicitur, quod ille qui omnia sua aut reliquit parentibus, aut pauperibus distribuit, aut Ecclesiæ rebus adjunxit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit a populo dispensanda, & fideliter dispensat accepta, ut unde pauperibus subministrat, inde & ipse tamquam pauper voluntarius vivat. Patet ergo, quod pauper qui omnia sua propter Christum reliquit, potest vivere de eleemosynis, quæ a populo pauperibus ministrantur. Item, potius debet homo bonum prætermittere, quod sine peccato prætermitti potest, quam aliquod peccatum committere. Si er-

ergo illi qui sunt validi corpore, peccant eleemosynas recipiendo, potius debent omnes alias occupationes dimittere, quantumcunque bonas, quam eleemosynas accipere: hoc autem aperte est falsum, per hoc quod dicit Augustinus in lib. de opere monach. quod illi servi Dei, qui etiam manibus operantur, ad ea discenda quæ memoriter recolant, debent habere seposita tempora, quibus scilicet a labore manuum vacent. Ad hoc enim & illa bona opera fidelium subsidio splendorem necessariorum deesse non debent, ut horis quibus ad erudiendum animum ita vacatur, ut illa corporalia opera geri non possint, non opprimantur egestate. Ex quo etiam patet, quod Augustinus non intendit, quod monachi laborent manibus ad totum victum quærendum ex labore manuum, quia si hoc facerent, non relinqueretur aliquod tempus vacuum ad spiritualia opera. Item, Augustinus in eodem lib. loquens de aliquo divite, qui bona sua alicui monasterio tribuit, dicit quod benefacit operando, ut aliis exemplum det, quamvis ipsa res communis monasterii jam facta debeat ei rependere vicem ad vitam ejus sustentandam. Quod quidem si nolit, scilicet manibus operari, quis audeat cogere? Ex quo patet, quod ille qui bona sua monasterio dat, potest sine labore manuum de rebus monasterii vivere. Sed, sicut idem Augustinus statim subjungit, cum omnium Christianorum sit una respublica, non differt ubicumque sua reliquerit, vel a quibuscumque accipiat necessaria vitæ. Ergo illi qui omnia quæ habebant, reliquerunt propter Christum, possunt a quibuscumque accipere, unde vivant. Item, propositum desistendi quandoque ab aliquo quod est per se malum, non aufert illi operi rationem peccati, quamvis forte peccatum diminuat. Si ergo pauperem validum ad laborandum de eleemosynis vivere est per se peccatum, illi qui cum sint va-

lidi,

lidi, ad tempus de eleemosynis vivunt, quamvis intendant quandoque alio modo vivere, non excusabuntur a peccato. Ergo secundum hoc peregrini de eleemosynis viventes, qui sunt corpore validi, peccant, & similiter qui eis tales peregrinationes injungunt: quod est absurdum. Item, vacare contemplationi divinæ laudabilius est, quam vacare studio philosophiæ: sed aliqui sine peccato ut studio philosophiæ vacent, de eleemosynis vivunt ad tempus; ergo & aliqui ut contemplationi vacent, ad tempus possunt, prætermisso labore manuum, de eleemosynis vivere: sed contemplationi divinæ vacare in omni tempore est laudabilius quam certum tempus ad hoc præfigere; ergo aliqui possunt ut contemplationi vacent, toto tempore vitæ suæ, prætermisso labore, de eleemosynis vivere. Item, charitas Christi magis facit communia quam amicitia politica: sed si aliquis dat mihi rem aliquam, licite possum uti illa ut libet; ergo multo fortius possum vivere de his quæ dantur mihi propter charitatem Christi. Item, qui potest accipere quod majus est, potest accipere quod minus est: sed religiosi possunt accipere redditus mille marcharum, & de eis vivere sine labore manuum, alias multi religiosi habentes multas possessiones, essent in statu damnationis: & eadem ratione multi clerici seculares non habentes curam animarum, qui de possessionibus Ecclesiæ, quæ de eleemosynis proveniunt, vivunt. Ergo ridiculum est dicere, quod pauperes religiosi non possunt modicas eleemosynas recipere, & ex eis sine labore manuum sustentari. Item, magis defraudantur pauperes invalidi ad laborandum, si aliis detur id quod est debitum, & determinatum, quam si aliis detur id quod non est eis debitum: sed fructus possessionum Ecclesiæ sunt deputati ad hoc ut pauperibus dentur, ut patet 12. quæstione 1. capitulo Vi-

den.

dentes. Unde dicitur 1. quæstione 2. capitulo Clericus, & capitulo Si quis, quod clerici qui de bonis parentum sustentari possunt, non possunt sine peccato vivere de bonis Ecclesiæ, unde pauperes sunt victuri. Ergo magis videtur quod defraudentur pauperes, si aliqui non laborantes manibus, cum sint validi, de possessionibus Ecclesiæ vivant, quam si vivant pauperes Christi de his quæ a fidelibus offeruntur de bonis propriis, quæ pauperibus non sunt deputata. Si ergo primi pauperes non defraudant, multo minus nec secundi. Ad hoc etiam faciunt multa quæ supra dicta sunt in tractatu de operibus manualibus. Nunc secundo ostendendum est, quod etiam prædicatores quamvis non sint Prælati, possunt accipere ab illis, quibus prædicant, eleemosynas unde vivant. Apostolus enim dicit 1. Corinth. 9: Quis militat suis stipendiis umquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Quæ omnia, & plura alia exempla inducit, ut Glossa dicit, ad ostendendum quod Apostoli non sibi aliquid ultra debitum usurpant, si sicut Dominus constituit, ex Evangelio viventes panem gratuitum manducabant ab eis sumptum, quibus gratuitam gratiam prædicabant. Sed constat quod militi cuilibet, & plantatori vineæ, & pastori gregis debetur victus ex suo opere propter hoc; quod in opere laborant. Cum ergo in Evangelio laborem habeant prædicando non solum Prælati, sed etiam quicumque alii licite prædicant, utrique possunt ab his quibus prædicant, panem accipere unde sustententur. Item, Apostolus probat quod poterant Apostoli temporalia accipere ab eis, quibus prædicabant, quia eis spiritualia seminabant: quia qui dat magna, non est mirum si accipiat parva. Unde dicit in eodem capitulo: Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos

carnalia vestra metamus? Sed eadem spiritualia quæ prædicant Prælati, prædicant alii ex eorum auctoritate; ergo etiam ipsi possunt ab his, quibus prædicant, carnalia accipere unde vivant. Item, eodem cap. dicit Apostolus: Dominus ordinavit his qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Glossa: Hoc rationabiliter fecit, ut expeditiores sint ad prædicandum Verbum Dei. Sed omnes, qui ad prædicandum deputantur, oportet esse expeditos ad prædicandum sive sint Prælati, sive auctoritate Prælatorum prædicent. Ergo ad eos etiam qui non sunt Prælati, ordinatio Domini se extendit, ut de Evangelio vivant: quod etiam patet ex ipsis verbis Apostoli. Non enim dicit, qui habent ordinariam auctoritatem, sed simpliciter qui annuntiant. Item, Luc. 10. Dominus discipulis missis ad prædicandum dicit: In eadem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Ex quo patet quod prædicatori quasi merces debetur viclus ab his quibus prædicat, ut patet ibidem per Glossam, quæ dicit: Nota, quod uni operi prædicatorum duæ mercedes debentur. Una in via, quæ nos labore sustentat: alia in patria, quæ nos in resurrectione remunerat. Sed merces non debetur potestati, vel auctoritati, vel habitui, sed actui, quia solum actibus meremur; unde Philosophus in 1. Ethicorum dicit: Quemadmodum in olympiadicis non optimi, & fortissimi coronantur; sed agonizantes, horum enim quidam vincunt; ita & eorum qui in vita bonorum, & optimorum operantes recte, illustres fiunt. Et hoc est etiam quod Apostolus dicit 2. Timoth. 2: Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Ergo illi qui prædicant sive sint Prælati, sive non, dummodo licite prædicent, possunt licite de Evangelio vivere. Item, magis laborant in Evangelio

illi qui prædicant missi a Prælatiis, quam illi ex quorum collegio mittuntur, vel qui mittunt eos de voluntate Prælatorum: sed illi ex quorum collegio prædicatores mittuntur, quamvis non sint Prælati, possunt vivere de eleemosynis acceptis ab his, quibus Evangelium prædicant, quod patet ex hoc quod dicitur Rom. 15: Probaverunt Macedonia, & Achaja collationem aliquam facere in pauperes Sanctos, qui sunt in Hierusalem. Placuit enim eis, & debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles; Glossa: eorum, idest Judæorum qui miserunt eis prædicatores ab Hierosolymis; debent & in carnalibus ministrare eis. Isti autem pauperes non possunt tantum intelligi Apostoli, quia non oportebat pro Apostolis solum qui duodecim erant, & parvo victu contenti, facere collectas per omnes Ecclesias, & præcipue cum ipsimet victum acciperent ab his quibus prædicabant, ut patet 1. Corinth. 9. Ergo multo fortius illi qui prædicant, quamvis non sint Prælati, sed a Prælatiis missi, possunt de Evangelio vivere. Item, magis cooperantur Prælati ad Evangelium prædicandum illi qui ex eorum injunctiōe Evangelium prædicant, quam illi qui in aliis ministeriis eis obsequuntur. Sed Prælati prædicantes Evangelium possunt accipere sumptus non solum pro se, sed etiam pro familia sua, quæ eis ministrat. Ergo multo fortius illi qui Evangelium annuntiant ex commissione Prælatorum, possunt de Evangelio vivere. Item, ille qui impendit aliquid gratis ad quod tenetur, non minus potest recipere vicem, quam ille qui impendit hoc ad quod tenetur. Sed Prælati obligati sunt plebibus ad hoc quod eis spiritualia ministrent; unde dicit Apostolus 1. Cor. 9: Nam etsi evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit, Væ enim mihi est, si non evangelizavero. Ergo

go illi qui non sunt Prælati, nec in aliquo plebibus tenentur, non minus possunt licite accipere temporalia ab eis quibus prædicant. Item, Augustinus dicit in libro de opere monach: Si evangelistæ sunt, scilicet hi religiosi, fateor habent potestatem, scilicet vivendi de sumptibus fidelium. Sed non soli prælati sunt evangelistæ, sed omnes qui evangelizare possunt, etiam Diacones; unde Ephes. 4. Apostolus dicit: Dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores, & doctores; distinguens evangelistas a pastoribus, & Apostolis, per quos Prælati intelliguntur. Ergo quicumque prædicant sive sint prælati, sive non, possunt de evangelio vivere. Item, inter omnes occupationes ecclesiasticas dignior est occupatio eorum qui verbum Dei annuntiant; unde ad hoc Christus venisse se monstrat, Marc. 1: Ad hoc missus sum. Demonstratur etiam Isa. 61: Ad evangelizandum pauperibus misit me: & ad hoc etiam Paulus missum se dicit 1. Cor. 1: Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare. Sed illi qui occupationibus ecclesiasticis implicantur, non debent manibus laborare, sed de rebus Ecclesiæ vivere, ut dicit Augustinus in lib. de opere monac. de seipso loquens. Ergo multo fortius illi qui occupantur in prædicatione verbi Dei, possunt sine labore manuum de evangelio vivere. Item, utilius est prædicationis officium, quam advocationis: sed advocati qui licite advocationis officium exercent, possunt de suo labore, & officio vivere; ergo multo fortius prædicatores possunt de evangelio vivere sive sint prælati, sive non, dummodo licite prædicent. Item, quamvis de usura non possit eleemosyna fieri, tamen prædicatoribus est concessum, ut ab usurariis eleemosynas accipiant, si aliter non possint morari in terris usurariorum, hac ratione, quia gerunt ne-

gotia eorum quibus usurae debentur, dum per praedicationem usurarios ad usurarum restitutionem inducunt, ut decretalis dicit extra de sentent. excom. cap. Cum voluntate. Sed ipsi similiter gerunt negotia omnium & divitum, & pauperum, dum divites ad dandum eleemosynas pauperibus inducunt, & dum ad alia salutaria opera alios exhortantur. Ergo possunt licite accipere eleemosynas ab illis quibus praedicant. Item, in artibus mechanicis videmus quod non solum illi, qui manibus operantur, licite de artificio vivunt, sed & sapiens architectus, qui manibus non laborat, & alios dirigit: sed ille qui de moribus docet, est quasi architectus respectu omnium officiorum humanorum, ut patet per Philosophum in 1. Ethicorum; ergo praedicatores possunt de officio praedicationis vivere, etiam si manibus non operentur. Item, sanitas animae praefenda est sanitati corporis: sed medici dantes consilium de salute corporis, etsi nihil manibus operentur, possunt licite accipere unde vivant; ergo multo fortius illi qui consulunt saluti animarum, etiam si manibus non laborent. Nunc tertio restat ostendere, quod praedicti non solum vivere possint de eleemosynis sponte oblatis, sed etiam eas petere mendicando: quod probatur exemplo Christi, in cuius persona in Psalm. 39. dicitur: Ego autem mendicus sum, & pauper; Glossa: Hoc dicit Christus de se ex forma servi: & infra: Mendicus est qui ab alio petit, & pauper qui sibi non sufficit. Item, in alio Psalm. 69: Ego vero egenus, & pauper sum; Glossa: Sum egenus, idest petens: & pauper sum, idest insufficiens mihi, quia & mundanas copias non habet, & intus ubi est dives, semper ambit, desiderat, accipit. Item, in alio Ps. 108: Persecutus est hominem inopem, & mendicum; Glossa, scilicet Christum. Et alia Glossa: Pauperes insequi sola saevitia est:

alii pro divitiis, vel honoribus interdum huiusmodi patiuntur. Istæ duæ ultimæ Glossa ostendunt manifeste, quod de mendicitate rerum temporalium prædicta verba intelligere oportet. Item, 2. Corint. 8: Scitis gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est; Glossa: in mundo. Et quod in hoc Christus sit imitandus, patet per Glossam, quæ ibidem dicit: Nemo se contemnat. Pauper in cella, dives in conscientia, securior dormit in terra, quam cum auro dives in purpura. Non ergo expavescas cum tua mendicitate ad illum accedere, qui indutus est nostra paupertate. Item, quod Dominus victum petierit, expresse habetur Luc. 19 ubi Dominus dixit ad Zachæum: Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere; Glossa: Non invitatus invitat, quia etsi nondum audierat vocem invitantis, audierat tamen affectum. Item, Mar. 11: Circumspectis omnibus cum jam vespere esset &c. Glossa: Circumspectis omnibus, si quis eum hospitio susciperet. Tantæ enim paupertatis fuit, & ita nulli adulatus, ut in tanta urbe nullum hospitium inveniret. Ex quo patet quod Christus ita pauper erat, quod hospitium conducere non posset; sed ab aliis hospitium petebat, & expectabat. Unde blasphemum est dicere, quod non liceat mendicare. Item, hoc probatur exemplo Apostolorum, qui iussi sunt a Domino necessaria ad victum in via non ferre, ut patet Mat. 10. Marc. 6. & Luc. 9. & 10. Constat autem quod ipsi imperiose non poterant accipere; ergo satis evidens est, quod necessaria victus humiliter petebant, quod est mendicare. Item, hoc etiam patet de discipulis Apostolorum post resurrectionem Christi. Dicitur enim in 3. can. Joan: Pro nomine ejus profecti sunt; Glossa: Pro nomine Christi ampliando profecti sunt; Glossa: Alienati a rebus

bus propriis. Ergo sine necessariis viæ ibant: ex quo patet, quod necesse habebant petere. Item, homo magis debet sibi providere quam aliis: sed Apostolus petebat eleemosynas pro aliis, scilicet pro pauperibus sanctorum qui erant in Hierusalem; ergo etiam licet alicui eleemosynas petere pro fratribus suis, vel etiam pro seipso. Item, quod mendicare liceat, patet per exemplum beati Alexii, qui omnibus suis dimissis propter Christum, sine labore manuum vivebat de eleemosynis, quas mendicando quærebat, ita etiam quod a servis patris sui qui eum quærebant, eleemosynas peteret, & de hoc gratias Deo ageret, quod a servis suis eleemosynas accepisset: cujus sanctitatis indicium fuit vox cælitus delapsa, audientibus Papa, & Imperatoribus Honorio, & Arcadio, & universo populo Romano in Ecclesia beati Petri existentibus, quæ testata est meritis ejus Romam stare. Multis etiam miraculis post mortem claruit, unde & canonizatus est, & festum ejus a Romana Ecclesia sollemniter celebratur. Item, Hieronymus ad Oceanum in commendatione Fabiolæ dicit, quod optabat suis divitiis pariter effusis pro Christo stipes accipere. In hoc autem non esset commendanda, si peccatum esset mendicare. Item, illud quod est illicitum in Ecclesia, non injungitur alicui in pœnitentiam: sed pro gravioribus peccatis alicui injungitur quod extra terram suam sine expensis mendicando peregrinetur; ergo mendicare non est illicitum, sed potest esse pœnitentiæ opus; & ita assumere mendicationem propter Christum ad perfectionem vitæ pertinet, sicut & cetera pœnitentiæ opera, in quibus religiones fundantur. Item, sicut ea quibus inaceratur corpus, ut jejuniū, vigiliæ, & hujusmodi, valent contra concupiscentiam carnis, ita ea quæ ad humiliationem hominis pertinent, valent contra superbiam spiritus, quæ non
mi.

minus est fugienda, quam concupiscentia carnis; cum etiam peccata spiritualia sint majoris culpæ, ut Gregorius dicit. Sed nihil potest esse inter opera poenitentiae quod hominem magis humilem, & abjectum reddat quam mendicatio, unde naturaliter omnis homo mendicare erubescit. Ergo sicut ad statum perfectionis pertinet, quod homo jejunium, & vigiliis assumat ut carnis concupiscentiam domet, ita ad perfectionem vitae pertinet, si aliquis mendicationem assumat propter Christum, ut spiritum humiliet. Item, charitas Christi liberalior est quam amicitia seculi: sed licet ex amicitia seculi aliquid petere ab amico suo, quo indigeat, & præcipue si ei in aliquo recompensare potest; nec differt utrum recompensatio fiat de eodem, vel de alio, ut dicitur in 5. Ethic. ergo multo fortius licet alicui, quamvis sit validus, quod petat illa quibus indiget propter charitatem Christi, & præcipue cum possit recompensare recipiens danti in orationibus, & aliis spiritualibus bonis. Item, licet petere ab aliquo illud, ex cujus datione fit dantis conditio melior: sed ex hoc, scilicet quod aliquis dat eleemosynam, fit ejus conditio melior, quia per hoc meretur vitam æternam; ergo non est illicitum eleemosynas petere. Item, indigentia pauperum non potest subveniri, nisi eorum indigentia sciatur: sciri autem non potest omnino nisi necessitatem suam petendo exponat; ergo si licitum est aliquibus quod sint in tali statu, quod rebus alienis indigeant ad sustentationem, licitum est quod eos petant: sed licitum est quod aliqui in statu egestatis se ponant propter Christum, ut supra probatum est, in quo etiam si manibus operentur, oportet quod indigeant multis, ut Augustinus dicit in lib. de opere monach: ergo licitum est eleemosynas petere. Nunc quarto ostendamus, quod prædictis mendicantibus eleemosynæ

sunt dandæ . Primo per hoc quod habetur in 3. Cano. Joannis : Charissime fideliter facis quicquid operaris in fratres , & hoc in peregrinos : & de quibus loquatur subiungit : Pro nomine enim ejus profecti sunt . Glossa : Alienati a rebus propriis . Et infra : Nos ergo debemus suscipere hujusmodi ; Glossa : Joannes omnia dimiserat , & se divitibus connumerat , ut alacriores reddat , & promptiores ad commiserendum pauperibus . Ergo commendabile est dare eleemosynas illis qui pro nomine Christi sine rebus propriis vivunt . Item , Matth. 10 : Qui recipit justum in nomine justi ; Glossa : pro eo quod nominatur justus ; mercedem justii accipiet ; Glossa : Dicet ergo aliquis , ergo & pseudoprophetas , & Judam proditorem suscipiemus ? Hoc Dominus procurans , dixit personas non esse suscipiendas , sed nomina , & mercede non carere susipientem , licet indignus sit qui suscipitur . Ex quo patet quod eleemosynæ sunt dandæ his qui habent nomen sanctitatis , etiam si indigni sint . Item , ad Rom. 15. commendat Apostolus Macedones , & Achaicos de hoc , quod probaverunt collationem facere in pauperes sanctos : ubi dicit Glossa : Hi totos se dederunt divinis obsequiis , nihil mundanum curantes , exemplum bonæ conversationis præbebant credentibus . Istis mittendam fecerant Achaici , & Macedones collectam , per quam rem ad hujusmodi opera Romanos Apostolus invitat . Ergo patet quod prædictis pauperibus eleemosynæ sunt dandæ . Item , 2. ad Corin. 8 : Vestra abundantia illorum inopiam suppleat . Glossa : Illorum qui omnia mundi deserunt . Ergo idem ut prius . Item , super illud 2. ad Thess. 3 : Vos autem fratres , nolite deficere benefacientes ; Glossa : pauperibus ; & alia Glossa : Quia etsi operentur , possunt tamen nonnullis indigere : & ideo monet ne illi qui habebant unde servis Dei necessaria præberent ,

rent, hac occasione pigrescerent. Non enim in reprehensionem venit qui humanus est in largiendo, sed hic qui cum possit laborem ferre, otiose vult vitam agere. Ergo patet quod servus Dei est laudabile eleemosynas dare sive laborent, sive non, etiam quando non laborantes irreprehensibiles sunt. Item, Hieronymus contra Vigilantium: Nec nos negamus cunctis pauperibus, & etiam Judæis, & Samaritanis, si tanta sit largitas, stipes porrigendas: sed Apostolus docet faciendam quidem ad omnes eleemosynam, sed maxime ad domesticos fidei, de quibus & Salvator in Evangelio loquebatur: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Numquid isti pauperes inter quorum pannos, & illuviem corporis flagrans libido dominatur, possunt habere æterna tabernacula, qui nec præsentia possident, nec futura? Non enim simpliciter pauperes, sed pauperes spiritu beati appellantur, de quibus scriptum est Psalm. 40: Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem. In vulgi pauperibus sustentandis nequaquam intellectu, sed eleemosyna opus est: in sanctis pauperibus beatitudinis intelligentia, ut ei tribuat qui erubescit accipere, & cum acceperit dolet, metens carnalia, & seminans spiritualia. Ex quo patet quod melius est sanctis pauperibus dare eleemosynas, quam quibuscumque aliis. Item, 2. Corinth. 9. super illud: Dispersit, dedit pauperibus; dicit Glossa: Si hujus qui pauperibus largitur, merces magna est, quanta magis ejus qui ministrat sanctis? Pauperes enim dici possunt etiam qui mali sunt. Et sic idem quod prius. Item, Hieronymus super epistolam ad Galat. exponens illud, Communicet autem is qui catechizatur; sic dicit: His qui adhuc imbecilliores, & discipuli, & carnales erant, imperat ut quomodo ipsi a magistris spiritualia metunt, sic magistris carnalia

lia præbeant, qui totos se divinæ eruditioni, & studio tradentes, vitæ hujus necessariis indigent. Ergo etiam non laborantibus corporaliter, sed ex toto se studio Scripturarum dantibus, eleemosynæ sunt dandæ. Item, Hieronymus ad Paulinum: Quem senseris tibi aut semper, aut crebro de nummis loquentem, excepta eleemosyna quæ indifferenter omnibus patet, institorem potius habeto quam monachum. Ex quo patet quod monachis, & omnibus aliis eleemosynæ sunt dandæ, & quod eis licet loqui de eleemosyna petenda. Item, dicitur in decret. distinctione 42: Si quis despicit eos qui fideliter agapes, idest convivia pauperum exhibent, & propter honorem Domini convocant fratres, & voluerit communicare hujusmodi vacationibus, parvipendens quod geritur, anathema sit. Ergo patet quod excommunicandus est qui dicit eleemosynas indigentibus non esse largiendas. Item, Proverbio. 21: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur; Glossa: Pauperis generaliter, non egeni tantum, vel corporaliter infirmi. Nam qui criminibus alienis affectus non vult condolere, sed judicantis mavult tenere censuram, ostendit se nondum vitiorum sæcibus expurgatum, neque auditu divinæ misericordiæ dignum. Patet ergo quod omnibus pauperibus eleemosynæ sunt dandæ, etiam corpore validis. Item, super illud Psal. 103: Producing fœnum jumentis, & herbam servituti hominum; dicit Glossa: Terra satiabatur producing fœnum, idest temporalia, jumentis, idest prædicatoribus, ut de evangelio vivant, qui evangelium annuntiant. Nisi terra producat fœnum, idest temporalia, non est irrigata, sed sterilis: quod si facit, ipse est fructus. Et infra: Debentur prædicatoribus temporalia, qui largiuntur spiritualia, de quibus dicitur: Beatus qui præoccupat vocem petitori.

Non

Non ita debes agere bovi trituranti ut mendico transeunti. Illi, scilicet mendico das, quia legitur, Omni petenti da: huic vero etiam non petenti dare debes. Et infra: Omni petenti da, quicumque sit da, agnoscens in eo eum cui des, sed multo magis da servo Dei, militi Christi, & non petenti. Ex quo patet quod omnibus pauperibus etiam non petentibus eleemosynæ sunt dandæ, præcipue tamen prædicatoribus dari debent a suis auditoribus. Item, Luc. 16: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; Glossa: Non quoslibet pauperes, sed eos qui possunt vos recipere in æterna tabernacula. Sed maxime possunt in æterna tabernacula recipere pauperes propter Christum, qui etiam iudices cum Christo erunt; ergo eis præcipue sunt eleemosynæ faciendæ. Nunc ultimo restat respondere his quæ in contrarium obijciuntur. Ad id ergo quod primo obijcitur, quod munera excæcant oculos sapientum, dicendum quod res temporales dupliciter accipi possunt. Uno modo, ad divitias augendas, & congregandas, & talis receptio munerum ex cupiditate procedit, quæ oculos cordis excæcat, & a iustitia declinare facit. Alio modo, ad necessitatem victus, & vestitus, & ista munerum acceptio cupiditatem non habet annexam, unde non excæcat oculos, nec verba iustitiæ facit mutare. Et hæc distinctio probatur per hoc quod habetur 1. Tim. ultim: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus; Glossa: Qui ultra tendit, malum invenit; unde subditur: Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Ad secundum dicendum, quod duplex est servitus. Est enim servitus timoris, & amoris. Qui ergo accipit munera ex cupiditate, servus est timoris, quia quæ cum cupiditate acquiruntur, cum timore possidentur. Et ab hac servitute liberi debent esse servi Christi.

ti . Rom. 8 : Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore . Sed qui accipit munera ex charitate , servus est amoris , & ab hac servitute non sunt liberi servi Christi . Unde Apostolus dicit 2. Corinth. 4 : Non nosmetipsos prædicamus , sed Jesum Christum Dominum nostrum , nos autem servos vestros per Jesum . Patet ergo quod ille qui propter officium charitatis implendum eleemosynas ad corporis sustentationem recipit , non incurrit servitutem quæ sit indigna servis Christi , sed illam quæ competit servis Christi . Ad tertium dicendum , quod dare secundum se est laudabilius quam accipere : unde & Philosophus dicit in 4. Ethico. quod actus liberalitatis magis est in dando quam in accipiendo , quamvis liberalis det , & recipiat : nihil tamen prohibet receptionem esse meliorem ratione alicujus adjuncti , & hoc est per accidens . Dicendum ergo , quod si in paupere nihil consideretur nisi receptio eleemosynæ tantum , beatior est dives qui dat eleemosynas , quam pauper qui recipit : sed talis potest esse causa recipiendi eleemosynam , quod magis merebitur recipiens quam dans , utpote si se in tali statu propter Christum constituerit , ut eleemosynas recipiat non quasi coactus , sed voluntarius pauper . Unde Glossa ibidem dicit : Non illis qui relictis omnibus secuti sunt Dominum , divites eleemosynarios præponit , sed illos maxime glorificat , qui cunctis quæ possident in semet renuntiantes , nihilominus laborant manibus operando , ut habeant unde tribuant necessitatem patienti . Et proculdubio hoc est laudabilius in illis dumtaxat , qui ab aliis magis necessariis occupationibus vacant . Et ita etiam tales si possent sine impedimento talium occupationum laborare , & aliis dare , perfectius esset , ut etiam supra dictum est , cum de labore manuum agebatur . Nec tamen concedendum est ,
quod

quod religiosi teneantur ad omne id quod perfectus est, sed ad illa tantum ad quæ ex voto se adstringunt. Ad quartum dicendum, quod Ecclesia non gravatur, si tales de eleemosynis vivunt, quia modicis sunt contenti, magnum fructum in Ecclesia facientes: immo in hoc Ecclesia maxime alleviatur, quia quod alii, qui non sunt ita modicis contenti, cum magnis expensis faciunt, hoc idem per tales cum parvis sumptibus expletur. Nec in hoc pauperibus aliquid subtrahitur, quod tales de eleemosynis vivunt, quia talium consilio, & inductione multo plura pauperibus dantur quam ipsi accipiant. Et præterea ipsi etiam omnia quæ habuerunt, pauperibus sunt largiti; unde multo plus in sumptibus pauperum posuerunt, quam illud quod de eleemosynis accipiunt. Ad quintum dicendum, quod illud decretum perversè inducitur, quod patet ex hoc quod Gratianus dicit in c. sequenti. Verum his auctoritatibus prohibentur ab Ecclesia suscipi non illi qui quondam fuerunt divites, & postea omnia reliquerunt, ut Petrus, & Matthæus, & Paullus; aut pauperibus distribuerunt, ut Zachæus; aut Ecclesiæ rebus adjunxerunt, sicut illi qui prædia sua vendentes, ponebant pretia ante pedes Apostolorum, ut essent illis omnia communia: sed illi qui in domibus parentum residentes, vel sua relinquere nolentes, ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant. Ad sextum dicendum, quod Augustinus loquitur de illis qui sunt otio dediti, qui in nullo possunt esse utiles illis a quibus pascuntur: tales enim necesse est ut adulentur ad hoc ut pascantur, Tales enim pascere onerosum esset cuilibet, nisi favorem pascentis saltem adulationibus captarent. Sed illi qui pascuntur propter Christum, a quibus pascentes scilicet sperant spiritualia pro temporalibus quæ largiuntur, non oportet adulari; quia talibus non datur propter eos,
sed

sed propter illum cuius sunt servi, qui in eis recipitur, ut dicitur Matthæi decimo: Qui recipit vos, me recipit; ubi Glossa: Quia non aliud recipit in Apostolis, quam quod in Christo est. Et sic patet quod illi qui pauperes efficiuntur, & mendicant, & de eleemosynis vivunt propter Christum, non sibi necessitatem adulationis imponunt. Sed major necessitas adulationis, & servitutis inest divitibus, quos oportet adulari principibus ut divitias amplient, & conservent. Unde dicit Chrysostomus super Matt: Adulari necesse est principes, & milites, & subiectos, & multis indigere, & turpiter servire, & formidare, & suspicari, & timere eorum qui suspicantur, oculos, & calumniantium ora, & avarorum concupiscentias: sed non est paupertas aliquid tale, sed contrarium universum. Ad septimum dicendum, quod quamvis accipere non sit actus liberalitatis, nisi prout ordinatur ad dandum; tamen accipere necessaria ad victum, actus est humilitatis, in his qui tantum se humiliaverunt propter Christum, ut se subicerent egestati, quæ quidem virtus est eminentior quam liberalitas. Ad octavum dicendum, quod Augustinus in libro illo reprehendit monachos, qui volebant de eleemosynis vivere, propter duo. Primo, propter errorem in quem inciderant, ut scilicet dicerent manibus operari esse contrarium præcepto evangelico, quod habetur Matth. 6: Nolite solliciti esse corpori vestro, & cet. Secundo, quia propter pigritiam a labore manuum desistebant, laboriosam vitam fugientes, qua in seculo laboraverunt. Unde de his dicit, quod nullo modo decet ut in ea vita, ubi senatores fiunt laboriosi, ibi fiant opifices otiosi: eos autem qui in seculo possessiones habuerunt unde viverent sine labore manuum, vel qui occupationibus ecclesiasticis occupantur, non prohibet de eleemosynis vivere exemplo eorum, quos tales
fuit.

fuisse in primitiva ecclesia Hierosolymis dicit : & hoc manifeste patet verba libri diligenter in-
tuenti , Et quamvis si non prædicent , non ha-
beant potestatem vivendi de eleemosynis , quasi
operarii de mercede laboris , non tamen eis pro-
hibetur quin sicut pauperes de eleemosynis vivant.
Alio enim modo debetur eleemosyna pauperi , &
alio modo prædicatori ; ut dicit Glossa super il-
lud Psalm. 113 : Producent scœnum jumentis . Ad
nonum dicendum , quod ut dictum est , Prælati
victus necessaria a subditis accipere licet , quia
laborant in Evangelio . Merces enim operi debe-
tur , non potestati , aut auctoritati . Cum ergo re-
ligiosi ex commissione prædicantes similiter labo-
rent , dignum est ut & ipsi ab his quibus prædi-
cant , necessaria victus accipiant . Sunt tamen &
aliæ causæ , propter quas & religiosi etiam non
prædicantes necessaria victus a fidelibus accipere
possunt , puta , quia omnia sua propter Christum
reliquerunt ; vel quia ministrant altari , cujus sacrifi-
cium ubicumque agatur , commune est toti populo fi-
delium ; vel quia vacant studio sacræ Scripturæ , con-
templationi , orationi , & aliis spiritualibus ad com-
munem utilitatem totius Ecclesiæ . Ad decimum di-
cendum , quod non est inconveniens , illud quod
alicui datur pro mercede , alteri dari gratis , &
misericorditer . Unde victus qui ministratur præ-
dicatoribus quasi debita merces laboris , potest o-
mnibus pauperibus misericorditer , & meritorie
dari non ut debita merces , sed quasi subsidium
charitatis , Ad undecimum dicendum , quod ma-
jus damnum sequebatur ex prædicatione pseudo-
apostolorum , quibus prædicandi occasionem Apo-
stolus auferebat de sumptibus fidelium non viven-
do , cum contraria fidei prædicarent , quam de
hoc quod Apostolus se labori manuum implicabat
de proprio labore vivens . Nunc autem est e con-
verso , quia major profectus est Ecclesiæ fidelibus
de

de hoc, quod aliqui exemplum humilitatis præbent in paupertate, & mendicitate vivendo voluntarie propter Christum, & dimisso labore manuum, occupando se in his quæ pertinent ad salutem animarum, quam sequatur damnum de hoc quod aliqui turpiter de eleemosynis vivere volunt: & ideo non debent desistere pauperes Christi ab hoc quod de eleemosynis vivant, ut aliis occasionem auferant. Ad duodecimum dicendum, quod apud Judæos consuetudo erat, ut doctoribus ab aliis subsidia vitæ ministrarentur: ita etiam inter cunctos fideles in consuetudinem venit divulgata evangelica doctrina, quæ hoc ordinavit: unde etsi a principio conversionis gentium, quando adhuc in gentibus hoc non consuetum erat, dimittebant sumptus accipere propter scandalum, nunc tamen hoc scandalum non est timendum, & præcipue in illis qui modico victu, & vestitu sunt contenti, de quo multo plures ædificantur, quam scandalizantur. Qui enim de hoc scandalizantur, Pharisæorum scandalum sibi inducunt, quod Dominus parvipendere jubet, Matth. 15. Secus autem si eleemosynam acciperent non solum ad necessitatem victus, sed ad laute vivendum, vel ad divitias congregandas. Ad decimumtertium dicendum, quod eadem ratione probari posset quod virginitas non sit bona, quia hoc Hieronymus dicit contra Vigilantium prædictam rationem facientem: Si omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, interibit humanum genus: & infra: Rara est virtus, nec a pluribus appetitur, atque utinam hoc omnes essent quod pauci sunt, de quibus dicitur: Multi sunt vocati, pauci vero electi. Ex quo patet solutio prædictæ objectionis. Opera enim perfectionis tantæ difficultatis sunt, quod paucorum est se ad ea extendere. Nec dicendum quod timendum sit quod dum omnes eis inhærent, mundus pereat. Ad ea autem qui.

quibus ostendere nituntur, quod non liceat mendicando eleemosynas petere; hoc modo respondendum est. Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, Omnino indigens, & mendicus non erit inter vos, non prohibetur quin aliquis statum mendicitatis, vel paupertatis assumat, sed quia non ita derelinquetur ab aliis, ut in talem statum incidat in quo eum oporteat de necessitate mendicare: & hoc patet per id quod præcedit: Civem, & propinquum repetendi non habebis potestatem. Et Glossa ibi dicit: Licet omnes proximi nostri sint, illis tamen maxime misericordia impendenda est, qui Christi nobiscum sunt membra. Ex quo patet quod ubi præcipitur misericordia, non prohibetur mendicitas. Ad secundum dicendum, quod Glossa exponit de pane spirituali, unde dicit: Non vidi justum derelictum a Deo, nec semen ejus quærens panem spiritualem, idest indigere pane verbi Dei, quia verbum Dei semper cum eo est. Si tamen de pane materiali intelligatur, intelligendum est quod justi non quærunt panem ex necessitate quasi derelicti a Deo, cum dicatur Heb. ultim: Non te deferam, neque derelinquam: non tamen excluditur quin illi qui sunt justi, voluntarie se possint exponere paupertati propter Christum, quod tamen forte temporibus Psalmistæ factum non erat, quia perfectionis opera temporis gratiæ servabantur. Ad tertium dicendum, quod non est inconveniens quod illud quod alicui in pœnam infligitur, ab alio voluntarie assumptum in justitiam vertatur: sicut aliqui propter scelera quæ committunt, rebus suis spoliuntur; & tamen ad perfectionem justitiæ pertinet, quod aliquis rebus propriis se spoliet propter Christum. Et similiter mendicitas quamvis aliquibus malefactoribus indicatur a Deo in pœnam, nihil tamen prohibet quin voluntarie assumpta propter Christum,

ad perfectionem iustitiæ pertineat. Ad quartum dicendum, quod per illam Glossam prohibetur quod aliquis non petat ex cupiditate, alias Glossa non concordaret textui; in textu enim dicitur: Ut nullius aliquid desideretis. Ex cupiditate autem quærunt non qui necessaria victus, & vestitus petunt, sed qui ultra hoc quærunt, unde divites fieri possint, ut patet per hoc quod dicitur 1. Timoth. 6. ut supra dictum est. Ad quintum dicendum, quod duplex est mendicitas, coacta scilicet, & voluntaria. Coacta mendicitas, quia contra voluntatem est, periculum impatientiæ habet annexum. Voluntaria autem mendicitas, quæ non ex cupiditate procedit, ut dictum est, humilitatis meritum habet adjunctum. Unde Augustinus per verba illa non prohibet mendicitatem voluntariam, sed docet occasionem necessariæ mendicitatis vitandam esse a pauperibus Christi dum manibus laborant, quod patet per hoc quod dicit: Ut non compellantur egestate necessaria petere. Ad sextum dicendum, quod Hieronymus loquitur de petitione, & acceptione eorum quæ sunt ultra necessarium victum, quod patet ex hoc quod loquitur Nepotiano Presbytero, qui de rebus mundi sufficienter habebat ad vitam sustentandam: unde patet quod non est ad propositum. Ad septimum dicendum, quod lex illa loquitur de validis mendicantibus, qui nullam utilitatem reipublicæ afferebant, sed otiose viventes usurpabant illud quod aliis pauperibus debebatur: quod patet ex hoc quod lex eos inertes nominat, sicut sunt guliardi, & alii similes, qui victum ab hominibus quærunt otiose viventes, quod non nisi perversissime in religiosos retorqueri potest: & tamen non oportet quod peccatum semper sit gravius quod gravius punitur: quia pœnæ peccatoribus infliguntur non solum propter vindictam culpæ, sed etiam propter correctionem vel ejus qui

qui peccavit, vel aliorum. Unde pro minori peccato aliquando aliquis gravius punitur, quando homines ad peccatum illud sunt proniores, ut terrore pœnæ magis caveant. Capitulum autem inductum loquitur de pœna quæ indicitur ad vindictam peccati tantum. Ad octavum dicendum, quod illi de quibus Augustinus loquitur, non solum petebant necessaria victus, sed aliquid ultra ad divitias congregandas: nec habebant veram sanctitatem, sed simulatam. Quod patet ex hoc quod dicit, quod exigebant sumptus lucrosæ egestatis, aut simulatæ pretium sanctitatis: & hoc procul dubio reprehensibile erat. Ad nonum dicendum, quod erubescencia semper est de turpi, turpe autem pulchro opponitur: unde secundum differentiam pulchri oportet accipere differentiam turpitudinis, & ruboris. Est enim duplex pulchritudo. Una spiritualis, quæ consistit in debita ordinatione animæ, & affluentia bonorum spiritualium; unde omne quod procedit ex defectu spiritualis boni, vel quod interiorem inordinationem ostendit, turpitudinem habet. Alia est pulchritudo exterior, quæ consistit in debita ordinatione corporis, & affluentia exteriorum rerum, quæ ad corpus ordinantur. Et e converso inordinatio corporis, vel defectus temporalium rerum exteriorem quamdam turpitudinem habet. Et sicut utraque pulchritudo delectat, & desideratur, ita utraque turpitudine erubescenciam parit. Verecundatur enim aliquis de hoc quod est pauper, vel de hoc quod est corpore vitiatus, vel de hoc quod est inscius, vel inordinata gessit. Quia igitur turpitudine interior semper est reprobanda, ideo omne quod habet erubescenciam prædictæ turpitudinis, reprobandum est. Nec est instantia de confessione peccatorum, quia confitens non erubescit de confessione, sed de peccato quod confessione manifestat. Defectus autem exteriorum,

vel turpitudine a sanctis viris contemnitur, & quandoque perfectionis studio ab eis assumitur propter Christum. Unde illud quod habet erubescientiam illius turpitudinis, non semper est reprobandum, immo quandoque maxime laudatur, quando propter humilitatem assumitur. Mendicare autem habet erubescientiam huic secundæ turpitudini respondentem; quia omnis mendicans se pauperem ostendit, & quodammodo se subicit ei a quo mendicat, quæ ad defectum exteriorum pertinent: unde mendicitas propter Christum assumpta non solum non est reprobanda, sed maxime laudanda. Ad decimum dicendum, quod ille a quo eleemosyna petitur, non debet habere tædium, si ordinate ab eo petatur; & ideo quando aliquis ordinate eleemosynam petit, scilicet ad necessitatem sustentandam, non est in culpa qui petit, sed ille qui ad tædium removendum dat. Si autem inordinate petatur, petens etiam peccat. Ad ea vero quibus ostendere nituntur, quod religiosi prædicantes non possunt de eleemosynis vivere, vel eleemosynas petere, per ordinem deinceps respondendum est. Ad primum ergo dicendum, quod quamvis prædicatores de eleemosynis vivant, non tamen sequitur quod adulentur. Quamvis enim qui sine adulatione prædicant, non habeant gratiam apud malos, qui dicuntur homines carnales, habent tamen gratiam apud bonos: & ideo quandoque si sine adulatione prædicant, coguntur defectus multos pati, quando scilicet in illos incidunt, apud quos sine adulatione gratiam habere non possunt; quandoque autem sine egestate sunt, quando in illos incidunt, quorum sine adulatione gratiam habent: unde & Christus hospitium quandoque habere non poterat, quandoque etiam invitabatur a multis, & mulieres quæ eum sequebantur, de suis facultatibus ei ministrabant, ut dicitur Lucæ 8.

Ita

Ita etiam Apostoli quandoque multas penurias sustinebant, quandoque autem abundabant, in utrisque modeste se habentes; Philippens. ultim: Scio & abundare, & penuriam pati. Et has etiam vicissitudines pauperes prædicatores nostri temporis experiuntur frequenter. Ad secundum dicendum, quod prædicatores eleemosynas petentes non faciunt aliquid, in quo sit occasio avaritiæ. Avaritia enim est immoderatus amor habendi: velle autem victum, & vestitum ad necessitatem non est immoderatum. 1. Tim. ultim: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Unde pauperes qui petunt necessaria victus, & vestitus, & aliorum quæ humana vita exigit, non sunt in aliqua occasione avaritiæ. Ad tertium dicendum, quod prædicatores non debent quærere temporalia quasi ex principali intentione, ut in eis finem constituent: possunt tamen quærere secundario, ut sustententur ad Evangelium prædicandum, quod primo quærere debent. Matth. 6: Primum quærite regnum Dei; & iustitiam ejus; Glossa: Hic aperte ostendit ista non esse petenda tamquam bona nostra, etsi necessaria. Regnum enim petendum est, & in eo finis noster est ponendus, propter quem omnia faciamus; verbi gratia, Manducemus ut evangelizemus, non evangelizemus ut manducemus. Ad quartum dicendum, quod sicut supra probatum est, sumptus quem prædicatores accipiunt, debetur eis tamquam merces. Merces autem alicui operanti debetur dupliciter. Uno modo, ex debito legalis iustitiæ, sicut quando pactum intervenit inter operantem, & eum cui operatur, ita quod operarius potest alium compellere ad solvendum. Alio modo, ex debito iustitiæ amicabilis, sicut quando aliquis amicabiliter alteri de suo labore servit, debitum est ut alius ei suo modo vicem rependat, quamvis non possit eum per iudicium compellere: hos enim

duos justitiæ modos Philosophus distinguit in. 8. Ethic. Dico ergo quod quando aliquis Prælatus alicui plebi præficitur, hoc modo ad invicem colligantur, quod subditi possunt a Prælato spiritualia petere, & Prælati a subditis temporalia: sed ab aliis qui non sunt Prælati, non possunt subditi spiritualia exigere, nec e converso ipsi possunt eos cogere ad solvendum temporalia, quamvis ex licentia Prælatorum spiritualia seminent, nisi forte quantum ad omnia vicarii Prælatorum constituentur. Patet igitur quod diversimode accipiunt sumptus pauperes qui omnino nihil impendunt, & religiosi qui non sunt Prælati, sed prædicant de licentia Prælatorum, & Prælati: quia alii pauperes totaliter accipiunt gratis, unde in eis est pura mendicitas. Sed prædicantes qui non sunt Prælati, accipiunt sicut mercedem debitam, unde habent potestatem accipiendi, quamvis non coactivam habent potestatem. Si tamen ille qui potest aliquid ex potestate accipere, petat non quasi debitum, sed quasi omnino gratuitum, nulli facit injuriam, sed in se humilitatem commendabilem reddit. Ad quintum dicendum, quod Apostolus volebat ostendere quod ipse poterat sumere sumptus a fidelibus eadem ratione qua alii Apostoli accipiebant: & ideo ut ostenderet se eandem habere potestatem, primo ostendit se Apostolum esse, sicut & alii Apostoli erant. Ad sextum dicendum, quod pseudoapostoli usurpabant sibi indebite sumptus fidelium tripliciter. Primo, quia falsa prædicabant, & contra evangelicam doctrinam, ut patet Rom. ult. super illud: Rogamus autem vos fratres; quod Glossa de pseudoapostolis exponit, qui credentes cogebant judaizare. Secundo, qui prædicabant non missi a veris Apostolis, unde Apostolus vocat eos ad Gal. 2. subintrantes. Tertio, quia auctoritative exigebant ac si essent Apostoli. Et hæc

tria deficiunt in proposito, unde ratio non valet. Ad septimum dicendum, quod prædicti religiosi prædicantes petunt quod est eis debitum per secundum modum iustitiæ, quia debitum iustitiam respicit, sed in hoc commendabiliores sunt, quia hoc quod est debitum, ut gratuitum petunt. Ad octavum dicendum, quod Prælati recipientes a populo decimas, & oblationes, etsi ipsi solvant per se debito modo spiritualia seminando, possunt tamen ad maiorem plebis utilitatem etiam alios cooperatores habere: unde nulla injuria fit plebi, si plus de temporalibus conferant, quam sit statutum; quando & plus de spiritualibus eis impenditur quam Prælati teneantur; & præcipue ex quo non potestative accipitur, sed charitative, & humiliter petitur. Ad nonum dicendum, quod unusquisque abrenuntiare potest ei quod sibi debetur: unde etsi Prælati ex debito teneantur providere eis quos mittunt ad prædicandum, possunt tamen qui mittuntur huic debito abrenuntiare. Nec tamen in hoc aliquod gravamen ingeritur illis ad quos mittuntur, cum ab eis ultra necessaria victus non petant, nec etiam ista exigant coactive, sed charitative, prout unusquisque destinavit in corde suo; in hoc exemplum Apostoli imitantes 2. Corinth. 8. & 9. cap. Ad decimum dicendum, quod hypocritæ propter hoc a Domino redarguuntur, quia per orationem; & alia quæ superstitiose agebant, solum intendebant ad quæstum; unde Glossa ibi: Væ vobis Scribæ, & Pharisei, qui vestra superstitione nihil intenditis, nisi ut prædam de subiecta plebe faciatis. Hoc autem de aliquo judicare est temerarium, cum pertineat ad intentionem cordis. Ad undecimum dicendum, quod ad infames personas prædicatores declinare non debent, ita quod eorum infamia in prædicatores retorqueri possit: sic enim prædicatio venit in contemptum, quia sicut di-

cit Gregorius : Cujus vita despicitur , consequens est ut ejus prædicatio contemnatur ; & sic loquitur Glossa inducta . Si autem prædicatores ad eos declinent , qui eorum consortio meliores reddantur , & ipsi exinde non infamentur , laudabile est , quia hoc Dominus legitur fecisse ; unde Matth. 9 : Videntes hoc Pharisei , discipulis ejus dicebant : Quare cum publicanis , & peccatoribus manducat magister vester ? Ubi & Glossa dicit , quod Dominus suis in hoc misericordiæ exemplum dedit . Si tamen illi ad quos declinant , hoc sibi pro gratia non imputant , eorum culpa est , non illorum qui ad eos declinant . Ad duodecimum dicendum , quod illi qui evangelizant , etsi accipiant ab eis quibus prædicant , necessaria vitæ , non tamen Evangelium vendunt , quia non habent finalem intentionem ad ea quæ accipiunt , ut supra dictum est ; unde 1. Tim. 5. super illud : Qui bene præsunt Presbyteri , &c. dicit Glossa : Boni dispensatores , & fideles non solum honore in sublimi præveniri debent , sed & terreno , ut non contristantur . Et infra : Necessitatis ergo est accipere unde vivitur , charitatis est præbere . Non tamen venale est Evangelium ut pro his prædicetur , sed pro æternis . Si enim sic vendunt magnam rem , vili vendunt : accipiant ergo sustentationem necessitatis a populo , mercedem dispensationis a Domino . Non enim a populo redditur quasi merces , propter quam scilicet finaliter serviatur illis qui sibi in charitate serviunt Evangelii , sed tamquam stipendium datur quo , ut possint laborare , pascantur . Ad decimum tertium dicendum , quod quamvis potuerit esse aliqua species mali accipere victum a gentibus , quibus fides prædicabatur , propter hoc quod non erat eis consuetum , ut supra dictum est : tamen nunc species nulla mali apparet , divulgata Evangelii doctrina , quæ hæc deberi evangelizantibus ordinavit , & præcipue il-

illis qui non quærunt ad superfluitatem, sed ad necessitatem, & de quibus constat quod non propter hoc labori Evangelii se exponunt ut lucrentur, cum hoc quod propter Evangelium accipiunt, multo sit minus eo, quod ab eis in seculo reliquum fuit propter Christum. Ad ea vero quibus ostendere nituntur, quod talibus eleemosynæ non sunt dandæ, jam per ordinem respondendum est. Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, *Voca pauperes*, a quibus in præsentī nil potes expectare, intelligendum est quod excluditur intentio retributionis in præsentī, non autem possibilitas eventus, cum nullus sit pauper a quo aliquis non possit juvari in præsentī; quandoque aliquo casu emergente. Et quod ita debeat intelligi, patet per Glossam; quæ ibi dicit: Si intendis invitare ut inviteris, ibi potes falli. Nec tamen intelligendum est quod semper retributione æterna careat, si aliquis divites, vel amicos ad convivium vocet, cum hoc possit ex charitate procedere, & propter Deum fieri; unde Glossa ibi dicit, quod qui pauperes vocat, in futuro præmium percipiet: qui amicos, fratres, & divites vocat, recepit mercedem suam. Sed si hoc propter Deum facit in exemplo filiorum Job, sicut cetera fraternæ dilectionis officia, ipse qui iussit, remunerat. Nec tamen intelligendum est, quod si fratres, & familiares propter solam familiaritatem vocentur, quod sit peccatum, quamvis merito æterno careat; unde Glossa ibidem dicit: Fratres, amicos, & divites alterutrum convivium celebrare non quasi scelus interdicit, sed ostendit non valere ad præmia vitæ. Ad secundum dicendum, quod verbum Augustini intelligendum est in illo casu, in quo loquitur Sapiens Eccles. 12: Da misericordiam, & ne suscipias peccatorem; ubi dicit Glossa: Peccatoribus pro eo quod peccatores sunt, noli communicare, sicut
qui

qui nutriunt histriones, cum esuriant Christi pauperes. Qui autem dat indigenti peccatori, non quia peccator est, sed quia homo est, non peccatorem, sed justum nutrit, quia culpam non diligit, sed naturam: unde quando eleemosyna datur alicui propter hoc quod peccator est, vel ut peccator sit, magis esset ei subtrahenda. Nec tamen sequitur quod pauperibus Christi qui manibus laborant, eleemosynæ non sint dandæ. Non enim ex hoc injustitiam incurrunt, cum non laborando non peccant, ut supra ostensum est. Et si etiam peccatores essent, non tamen eis daretur propter hoc quod sunt peccatores, sed quia sunt indigentes. Ad tertium dicendum, quod ei qui inordinate petit, non est danda res petita, sed correptio: sed ei qui ordinate petit, danda est res si facultas adsit, unde Gregorius 21: *Moral. super illud Job: Si negavi quod volebant pauperibus*; dicit: Per hæc dicta vir sanctus ostendit non solum ad inopiam pauperibus, sed etiam ad habendi desiderium deservisse. Sed quid si ipsa vellent pauperes, quæ fortasse accipere non expediret? An quia in Scriptura sacra pauperes humiles dici solent, ea sola æstimanda sunt quæ pauperes accipere volunt, quæ humiles petunt? Et proculdubio oportet ut incunctanter detur quicquid cum vera humilitate requiritur, id est quod non ex desiderio, sed ex necessitate postulatur. Nam valde jam superbire est extra metas inopiæ aliquid desiderare. Patet ergo quod petentibus ad necessitatem danda est indubitanter res, sed petentibus ad superfluitatem danda est correptio. Ad quartum dicendum, quod tunc in pœnam subtrahenda est eleemosyna petentibus, quando ex acceptis occasionem injustitiæ manifeste accipiunt: nec tamen etiam ita sunt eis subtrahendæ, quin in ultima necessitate eis subveniatur. Religiosi autem pauperes non eleemosynis

acceptis ad injustitiam abutuntur, sed magis per eas ad justitiæ opera sustentantur, unde ratio non est ad propositum. Ad quintum dicendum, quod Ambrosius non dicit pensanda esse in his, quibus datur eleemosyna, debilitatem corporis, & verecundiam, quasi rationes dandi, quia ratio dandi est indigentia ejus cui datur; sed quasi rationes quare his magis dari debeat. Unde non sequitur, quod non debilibus, vel his qui non verecundantur accipere, non sit dandum, sed quod debilibus, & verecundis magis sit dandum, ceteris paribus: quia prædictæ duæ conditiones non sunt solæ quæ debeant movere ad magis dandum, sed multæ aliæ, sicut bonitas personæ, propinquitas, indigentia, & multa hujusmodi. Nec tamen verecundia accipiendi est tantum in illis qui sua violenter amiserunt, sed etiam in illis qui voluntarie sua dimiserunt propter Christum, cum quandoque æqualiter utrique ingenuos natales habeant, quos verecundia prodit; quamvis forte voluntarii pauperes magis verecundiam rationi subjiciant, sicut & ceteras passiones. Ad sextum dicendum, quod cum multæ sint conditiones, quare alicui potius sit eleemosyna danda quam alteri, ut dictum est; non potest ex una sola conditione absolute concludi, quod tali sit eleemosyna semper magis danda, utputa, quod magis indigenti semper magis sit danda. Unde si aliæ conditiones præponderent in alio minus indigente, est magis dandum ei. Inter omnes autem conditiones efficacior est debitum, ut dicit Philosophus in 9. Ethic. Quia magis debemus reddere debitum, quam gratiam impendere, nisi multæ conditiones ex alia parte præponderarent, ut ibidem dicitur: unde cum prædicantibus debeantur necessaria vi-ctus quasi stipendia quædam, ut dictum est, his potissime sunt eleemosynæ dandæ, præcipue si indigeant, nisi multum ex alia parte præponde-

rarent aliæ conditiones. Ad septimum dicendum, quod sicut duplex est felicitas, spiritualis, scilicet, & temporalis; ita duplex miseria scilicet temporalis, & spiritualis. Quamvis ergo voluntarii pauperes non sint miseri spirituali miseria, quæ simpliciter miseria est, cum Dominus beatos eos vocet Matth. 5: & Luc. 6: possunt tamen temporali miseriæ esse subiecti; unde & de temporalibus est eis misericordia exhibenda. Ad octavum dicendum, quod propinquitas est una de conditionibus, quæ facit quod alicui sit magis dandum, non tamen est sola: & ideo non oportet quod semper magis propinquis magis detur, ut ex dictis patet.

C A P. VIII.

Tertia pars principalis totius operis, in qua ostenditur quomodo religiosorum famam corrumpere nituntur, in multis eos frivole impugnando, & primo quod habitum vilem, & humilem deferant.

Nunc accedendum est ad refellendum ea quæ a prædictis malignantibus in religiosorum infamiam proferuntur, quod ex eorum præsumptione procedit: quia ut Gregorius dicit in 5. Moral: Nequaquam quis sanctorum neglecta corrigere præsumeret, nisi de se prius meliora sensisset. Unde Hieronymus Sabinianum super hac materia sic alloquitur: Ne tibi solus videaris errasse, simulas nefanda de servis Dei, nesciens quod iniquitatem in alterum loquaris, & ponas in cælum os tuum. Nec mirum si a te qualescumque servi Domini blasphemantur, cum patremfamilias Beelzebub vocaverint patres tui. Et ne quid eis ad malitiam desit, dupliciter pervertunt iudicium, scilicet male iudicando de rebus, & ma-

& male judicando de personis . Et hæc duplex
judicii perversitas distinguitur in Glossa 1. Cor.
4. super illud : Nolite ante tempus judicare ; un-
de dicit : Cavendum est , ne perniciofa opinatione
fallamur , ut quia non possumus hominum inda-
gare conscientiam , de ipsis rebus habeamus ve-
ram certamque scientiam ; hoc modo ut si ne-
scimus , an ille vel ille homo sit impudicus , pu-
dicusve , vel justus , vel injustus , oderimus tamen
impudicitiam , & injustitiam , & justitiam , pud-
icitiamque diligamus ; & hæc appetenda , illaque
vitanda in Dei veritate conspiciamus : ut cum de
ipsis rebus quod appetendum est appetimus , &
quod devitandum est devitamus , ignoscatur no-
bis , quod de hominibus aliquando , immo assidue
non vera sentimus . Quia vero perversitas judicii
de rebus perniciosior est , ut ibidem habetur per
Glossam , periculosiori morbo primitus occurren-
tes , primo videamus qualiter judicium pervertunt
in rebus , deinde qualiter in personis . In rebus
siquidem pervertunt judicium dupliciter . Primo
manifesta bona quæ a religiosis aguntur , prava
esse judicando , secundum illud Ecclesiæ . 11 : Bo-
na in mala convertens insidiatur , & in electis
imponet maculam . Secundo , quæ bene , & male
possunt fieri , illicita asserendo . In hoc autem
quod bona quæ a religiosis aguntur , judicant esse
mala , seipsos condemnant , & eos contra quos
loquuntur , maxime commendabiles ostendunt . Se-
quidem condemnant , quia sibi bona displicere
ostendunt : unde de talibus dicit Gregorius in 6.
Moral : Nunc malus bonis derogat , & recta quæ
agere negligit , hæc in aliis obtreclando , lacerare
non cessat . Commendabiles etiam ex hoc illos
contra quos loquuntur , ostendunt , in eis Danielis
innocentiam ostendentes , de quo dixerunt princi-
pes Babylonis Daniel . 6 : Non invenimus Danieli
huic aliquam occasionem , nisi forte in lege Dei
sui ;

sui; Glossa: Felix conversatio, in qua inimici culpam non inveniunt, nisi in lege quam custodit. Ita & prædicti malignantes in lege Dei quam religiosi custodiunt, occasionem detractionis inveniunt, eos in contemptum inducentes. Primo, ex ipso habitu humilitatis, quem deferunt. Secundo, ex officio charitatis quod proximis impendunt, dum aliis serviunt juxta posse aliorum negotia charitative pertractando. Tertio, ex hoc quod non habentes hic manentem civitatem, de loco ad locum discurrunt ad fructificandum in populo Dei. Quarto, de hoc quod studio vacant. Quinto, de hoc quod verbum Dei ordinate, & gratiose proponunt. Ad hoc etiam refertur, quod in eis paupertatem, & mendicitatem, & doctrinam contemnunt, & fructum animarum quem in populo faciunt ex licentia Prælatorum, de quibus supra tractatum est. Vilitatem vero vestium in religiosam vitam agentibus contemptibilem multipliciter nituntur ostendere. Primo, ex hoc quod Dominus dicit Matth. 7: Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: eos qui vilibus vestibus induuntur, ex hoc intendentes suspectos reddere quod sint falsi prophetae. Item, Apocal. 6: super illud: Ecce equus pallidus &c. dicit Glossa: Videns diabolus nec per apertas tribulationes, nec per apertas hæreses posse se proficere, præmittit falsos fratres, qui sub habitu religionis obtinent naturam & rufi, & nigri equi, pervertendo fidem. Et ex hoc arguunt ut supra. Item, dicunt antiquis temporibus a Sede Apostolica Episcopis Galliae esse mandatum, ut eos corrigant qui dissimilem habitum aliis volebant assumere sub quadam specie sanctitatis humilioribus induti: quod mandatum Papæ in registro Romanæ Ecclesiæ habetur, ut dicunt, quamvis in corpore decretorum non contineatur. Ex quo volunt habere, quod homines ad minus in
se.

seculo viventes, humilioribus vestibus non utantur, quam alii sui status. Item Augustinus dicit in 3. lib. de doctrina Christiana: Quisquis rebus temporalibus restrictius utitur quam se habent mores eorum cum quibus vivit, aut intemperans, aut superstitiosus est. Ex quo patet quod vituperabile est quod aliquis utatur vilioribus vestibus quam illi cum quibus vivit. Item, Hieronymus dicit ad Neporianum: Vestes pullas æque vita ut candidas. Ornatae, & sordidae pari modo fugiendae, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet: & ita videtur quod vituperabile sit viles vestes portare. Item, Rom. 14. dicitur: Non est regnum Dei esca, & potus; Glossa: Non interest omnino quid alimentorum, vel quantum quis capiat, dum id faciat pro congruentia hominum cum quibus vivit, & personae suae, & pro valetudinis suae necessitate. Ergo pari ratione nec ad virtutem omnino interest quibus vestibus utatur homo, dummodo pro congruentia personae suae hoc faciat. Et ita videtur esse religio in hoc, quod aliquis in signum contemptus mundi habitum vilem exterius portet. Item, hypocrisis videtur esse maximum peccatorum, unde Dominus in Evangelio contra hypocritas plus invehitur, quam contra alios peccatores. Et Gregorius in 1. Pastor: Nemo amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis tenet. Sed sub vilitate vestium latet hypocrisis: pretiositas autem vestium ad delicias carnis pertinet, vel etiam aliquem motum superbiae occasionaliter inducit. Ergo vituperabilius est excedere in vilitate vestium, quam in pretiositate. Item, in Domino Jesu Christo omnis religionis, & sanctitatis perfectio fuit: sed ipse portavit vestem pretiosam, scilicet tunicam inconsutilem, quae desuper erat contexta per totum, ut dicitur Jo. 19. In quo videtur quod erat facta tali opere, sicut

sicut panni consuuntur acu cum auro, & serico : & quod pretiosa esset patet ex eo, quod milites eam dividere noluerunt, sed sortem super eam miserunt. Ergo hoc ad religionem non pertinet, quod aliquis vilibus vestibus induatur. Item, Dominus Papa pretiosis, & sericis vestibus utitur, & Reges etiam antiquitus purpureis vestibus utebantur: nec laudabiles eis esset, si viliores vestes assumerent. Ergo pari ratione, nec in aliis laudabile est, si viliores vestes assumant, quam suus status requirat. Et sic per huiusmodi in contemptum inducunt habitus humilitatem. Hoc autem quantum sit contrarium veritati, patet per illud quod dicitur 21. q. 4: Omnis iactantia, & ornatus corporalis a sacro ordine aliena est. Eos ergo Episcopos, vel clericos qui se fulgidis, & clavis vestibus ornant, emendari oportet: quod si in hoc permanserint, epithimia contra dantur. Et infra: Igitur si inventi fuerint deridentes eos qui vilibus, & religiosis vestibus amicti sunt, per epithimium corrigantur. Priscis enim temporibus omnis sacratus vir cum mediocri, aut vili veste conversabatur. Omne quippe quod non propter necessitatem suam, sed propter venustatem accipitur, elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Basilius. Patet ergo quod vilitas vestium est amplectenda, & pretiositas fugienda, & quod graviter puniendi sunt qui contra vilitatem vestium loquuntur. Item, eorum falsitas apparet exemplo Joannis Baptistæ, de quo Matth. 3. dicitur, quod habebat vestimentum de pilis camelorum, ubi dicit Glossa: Qui poenitentiam prædicat, habitum poenitentiae præterendit. In eo vilitas vestis, & cibi laudatur, quorum usus in divite arguitur. Et alia Glossa dicit ibidem, quod servus Dei non debet habere vestimentum ad decorem, vel ad delectationem, sed tantum ad tegendam nuditatem. Et Marc. 1. super illud: Erat

Joan.

Joannes vestitus pilis, dicit Glossa: conveniens vestis prædicatori. Ex quibus patet, quod servi Dei, & præcipue qui pœnitentiam prædicant, debent vilibus vestibus indui. Item, probatur exemplo antiquorum prophetarum, de quibus dicitur ab Heb. 12: Circumierunt in melotis, in pelibus caprinis; Glossa: ut Helias, & alii. Melus est animal quod & taxus dicitur, cujus pellis melota dicitur, & est valde hispida: vel melota est vestis de pilis camelorum, ut patet ibi per Glossam. Item, probatur beati Hilarionis exemplo, & Arsenii, & aliorum patrum in eremo, de quibus narratur in eorum gestis, quod vilissimis vestibus induebantur. Item, Apoc. 11: Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis; Glossa: idest prædicantes pœnitentiam, & exemplo ostendentes. Item, alia Glossa ibi: Et ad exemplum eorum debetis prædicare. Ex quo iterum aperte habetur quod debent vilibus indui, præcipue pœnitentiam prædicantes. Item, quod vilitas vestium sit approbanda, & pretiositas reprobanda, aperte ostendit Gregorius in homilia, Homo quidam erat dives, sic dicens: Sunt nonnulli qui cultum subtilium, pretiosarumque vestium non putant esse peccatum, quod videlicet si culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod dives qui torquebatur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset. Nemo quippe vestimenta præcipua nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet ut honorabilior ceteris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria vestimentum pretiosum quæritur, ipsa res testatur quod nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Quam culpam possumus melius vilis indumenti virtute ex diverso colligere, quia si abjectio pretiosi indumenti virtus non esset, Evangelista de Joanne tam vigilanter non

diceret: Erat Joannes indutus pilis camelorum. Item, 1. Pet. 3. super illud: Quarum non sit extrinsecus capillatura &c. dicit Glossa: Sicut Cyprianus ait, Serico, & purpura indutæ, Christum induere non possunt. Auro, & margaritis, & monilibus adornatæ, ornamenta cordis, & corporis perdiderunt. Quod si Petrus mulieres quoque admonet coerendas, quæ excusare possunt cultus suos per maritos; quanto magis id virginem observare fas est, cui nulla sui cultus competit venia? Ex quo patet quod etiam in clericis multo amplius reprehensibilis est habitus ornatus. Item, illud per quod virtus mentis manifestatur, per se loquendo, est laudabile, quamvis eo possit aliquis in superbiam uti: sed vilitas vestium est huiusmodi. Unde Hieronymus dicit ad Rusticum monachum: Sordes vestium candidæ mentis indicia sunt. Vilis tunica contemptum seculi probat, ita dumtaxat ne animus tumeat, ne habitus, sermoque dissentiant. Ergo vilitas vestium secundum se est sectanda, dummodo superbia removeatur. Item, illud quod divinam misericordiam promeretur, non potest esse malum: sed per vilitatem vestium divinam misericordiam promeruerunt etiam maximi peccatores. Unde 3. Reg. 21. dicitur de impiissimo Achab, quod cum audisset sermones Helix, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco. Unde Dominus de eo dixit ad Heliam: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus. Et tamen non fuit vera humilitas cordis, ut ibidem Glossa dicit. Et Jonæ 3. dicitur, quod abiecit rex vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere, & hoc idem aliis præcepit. Ergo vilitas vestium est Deo accepta. Item, Philosophus probat in 10. Ethic. quod virtutes non solum in interioribus acti-

actibus, sed in exterioribus etiam consistunt, & loquitur de moralibus virtutibus: humilitas autem quædam moralis virtus est, non enim est intellectualis, neque theologica; ergo non solum in interiori consistit, sed etiam in exterioribus. Cum ergo ad humilitatem pertineat quod homo contemnat seipsum, hoc etiam ad humilitatem pertinebit quod contemptibilibus exterius utatur. Item, malum numquam palliatur nisi sub eo quod habet speciem boni: sed hypocritæ sua mala palliant sub vestium vilitate; ergo vilitas vestium quantum est in se, habet speciem boni; ergo secundum se commendabilis est, etsi ea aliqui abuti possit. Item, sicut jejunium, & eleemosyna sunt pœnitentiæ instrumentum, ita & vilitas vestium est laudabilis: sed jejunium, & eleemosyna per se sunt laudabilia; ergo & vilitas vestium per se est laudabilis, quamvis eis aliqui abutantur. His igitur consentientes, dicimus vilitatem vestium per se loquendo commendabilem, utpote & pœnitentiæ, & humilitatis actum, quamvis etiam aliqui vilibus utantur vestibus, qui pretiosioribus secundum sui status conditionem licite uti possent: sicut qui secundum status sui conditionem licite carnibus uti possent, & non jejunare, commendabiliter a carnibus abstinent, & jejunant. Per accidens tamen potest esse malum utrumque, ut si ex prædictis perturbentur illi cum quibus nos socialiter vitam agere oportet: vel etiam si aliquis pœnitentiæ operibus ad inanem gloriam abutatur, sicut & de oratione, & de jejunio, & de eleemosyna Dominus Mat. 6. docet. Ad primum ergo dicendum, quod ex hoc quod falsi prophetæ vestimentis ovium utuntur ad deceptionem, vilitas vestium non est reprobanda, sed magis commendanda. Non enim vilitate vestium malitiam suam obtegerent, nisi vilitas vestium speciem boni haberet, alias Scri-

ptura, qua hæretici abutuntur, ut dicitur 2. Petri ultimo, reprobanda esset, & similiter pietas, cujus speciem hæretici habent, ut dicitur 2. Timoth. 3. Unde & Glossa dicit Matth. 7. ibidem quod non a veste, sed ab operibus prophetæ falsi cognoscuntur. Et infra dicit, quod oves non debent pelles suas deponere, etsi aliquando lupi eis se contegant. Ad secundum dicendum, quod diabolus ministros suos sub religionis habitu non obtegeret ad decipiendum, nisi religiosus habitus quantum in se est, speciem boni haberet. Nec tamen boni debent a tali habitu abstinere, nec ex tali habitu aliqui judicandi sunt mali, ut patet ex Glossa inducta, quæ habetur Matth. 7. Unde & Hieronymus dicit in lib. contra Elvidium: Numquid virginitatis est culpa, si simulator virginitatis in crimine est? Ad tertium dicendum, quod illa prohibitio non fuit facta quia vilitas vestium reprobanda esset, sed quia forte aliqui ad deceptionem vilitate vestium utebantur. Ad quartum dicendum, quod Augustinus loquitur quando ex restrictione vitæ turbatur societas inter eos, quos oportet socialiter vivere. Si enim simpliciter esset intelligendum, tunc qui jejunaret ubi alii non jejunant, reprehensibilis esset, quod manifeste apparet falsum. Ad quintum dicendum, quod Hieronymus in verbis præmissis non vilitatem vestium cavendam esse docet, sed abusum, ut scilicet ex vilitate vestium aliquis in elationem non incidat: alias sibi contrarius esset, qui ad vilitatem vestium Rusticum monachum inducit, & eam in Pammachio viro nobilissimo commendat, ut patet in Epistola ad Pammachium de morte Paulinæ. Ad sextum dicendum, quod usus exteriorum rerum dupliciter considerari potest. Uno modo, ex natura ipsarum rerum, & sic est indifferens; alio modo ex fine ad quem ordinatur, & secundum hoc in usu exteriorum rerum illud

illud quod est ordinabile ad meliorem finem, est commendabilius, sicut abstinencia ciborum quæ ordinabilis est ad concupiscentiam carnis domandam, est commendabilior quam communis victus, quo quis utitur cibis cum gratiarum actione: cujus contrarium Jovinianus hæreticus assererat, ut patet per Hieronymum, qui hunc, & alios ejus errores condemnat. Similiter etiam vilitas vestium ordinatur ad humiliandum animum, & etiam ad corpus domandum; unde etiam pari ratione vilitas vestium secundum se magis commendabilis est quam habitus communis, & hoc modo sicut in jejunio consistit religio, ita etiam in vestium vilitate. Ad septimum dicendum, quod ex hoc quod hypocrisis, quæ sub vilitate vestium later, est magnum peccatum, non potest haberi quod vilitas vestium sit deterior quam pretiositas. Non enim hoc modo comparatur vilitas vestium ad hypocrisim, sicut pretiositas earum ad delicias carnis, vel ad superbiam. Pretiositas enim vestium per se, & directe ad prædicta vitia ordinatur: unde excessus in pretiositate vestium, per se loquendo, vituperabilis est. Vilitas autem vestium non ordinatur per se directe ad hypocrisim, sed hypocrisis est abusus quædam ejus, sicut & ceterorum operum sanctitatis. Et quia quanto aliqua res est sanctior, tanto abusus ejus est vituperabilior, ex hoc quod hypocrisis est magnum peccatum, manifeste commendabilis redditur vilitas vestium, & cetera exteriora pœnitentiæ opera, quibus hypocrisis abutitur. Non tamen concedendum est, quod hypocrisis simpliciter loquendo, sit maximum peccatorum; quia infidelitas, qua quis mentitur de Deo, est gravior quam simulatio, qua quis mentitur de se ipso. Ad octavum dicendum, quod non est credibile quod Dominus Jesus Christus pretiosis vestibus indueretur, qui Joannem commen-

dabilem ostendit quod non erat mollibus indutus, alioquin Pharisei, qui exteriorem sanctitatem ostentabant, sicut de eo dicebant, quod erat vorax, & potator vini, & publicanorum amator, ita & de eo dixissent quod esset mollibus indutus. Milites etiam qui ei illudebant, non eum veste purpurea induissent in signum regæ dignitatis, si tunica inconsutilis auro, & serico contexta fuisset: sed quod tunicam ejus milites dividere noluerunt, hoc non fuit propter pretiositatem vestis, sed propter numerum, quia quatuor partibus superfuera, quas milites de vestibus Christi fecerunt: & si divisa fuisset, omnino fuisset inutilis, in quo manifeste apparet quod non erat de pretiosa materia. Nihilominus tamen secundum Glossam ibi notatur Sacramentum ecclesiasticæ unitatis. Ad nonum dicendum, quod quidam sunt status hominum, quibus est habitus determinatus, sicut quælibet religio suum determinatum habitum habet. Ita etiam antiquis temporibus Reges, & in dignitatibus constituti determinatos habitus habebant, quasi suæ dignitatis insignia, & sic etiam nunc summus Pontifex determinato habitu utitur. Unde sicut religioso unius religionis non licet assumere viliorum habitum, qui suæ religionis metas excederet, quamvis intra metas habitus suæ religionis si vilioribus utatur, non sit reprehensibilis, sed laudetur: ita etiam non fuisset laudabile in antiquis Principibus, nec modo esset in summo Pontifice, si viliorum habitum assumeret extra metas habitus consueti. Secus autem est de Principibus, & aliis hominibus, qui non habent certum habitum, & determinatum. In eis enim non est vituperabile, si vilioribus utantur quam eis convenire possit secundum suum statum. Unde 2. Regum 6. dicitur, quod Michol deridens David ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel, dilectoperiens se ante ancillas servorum suorum, &

nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris? & David respondit, Ludam, & vilior fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis. Et Hester. 14: Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & non portem illud in diebus silentii mei. Ex quo patet quod etiam Regibus, & Principibus est laudabile quod humilibus sint contenti, quando sine scandalo fieri potest, & sine detrimento propriæ auctoritatis.

C A P. IX.

Quomodo Religiosos impugnant quantum ad opera charitatis.

Nunc secundo videndum est, qualiter in suggestionem religiosorum proponunt quod religiosi de aliorum negotiis se intromittunt, inducentes illud quod habetur 1. ad Thes. 4: Operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis; Glossa: dimissis alienis, quod vobis utile est in emendationem vitæ. Item, 2. ad Thes. 3: Audivimus inter vos quosdam ambulantes inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes; Glossa: De alienis hoc modo merentur pasci, quod factum abhorret disciplina dominica. Item, 2. ad Tim. 2: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus; Glossa: quibuslibet. Sed frequenter aliena negotia sunt secularia: & ita ex his volunt habere, quod religiosi de aliorum negotiis se intromittere non debeant, quod est expresse contra sententiam Jacobi Apostoli, dicentis Jacob. 1: Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum; Glossa: Succurrere eis qui carent præsidio in tempore ne-

cessitatis . Item , Rom. ult: Commendo vobis Phœbem sororem nostram ; Glossa : Ea pro aliquo negotio tunc temporis Romam profecta est . Unde subdit Apostolus : Et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit . Item , ad Gal. ult: Alter alterius onera portate , & sic adimplebitis legem Christi . Patet ergo quod commendabile est quod aliquis ex charitate alterius negotia gerat ut sua . Sed tamen hoc potest dupliciter male fieri . Uno modo , quando aliquis est ita curiosus pertractator aliorum negotiorum , quod omnino negligit sua , & hoc prohibet Apostolus 1. ad Theff. 4. dicens : Operam detis ut quieti sitis ; Glossa : a curiositate . Et ut vestrum negotium agatis ; Glossa : dimissis alienis . Ad hoc enim dimittere aliena jubet , ut sua quisque pertractet . Alio modo , quando aliquis cooperatur aliis in turpibus negotiis , vel etiam turpi intentione , & hoc etiam prohibet idem Apostolus 2. ad Theff. ult: unde dicit Glossa super illud , Curiose agentes : Hoc modo merentur pasci , quod factum abhorret disciplina dominica . Eorum enim Deus venter est , qui fœda cura necessaria sibi provident . In hoc enim quod ventrem pascere intendebant , ostenditur turpis intentio : in hoc vero quod turpi cura hoc agebant , tangitur turpe negotium . Et per hoc patet responsio ad duo prima . Ad tertium dicendum , quod secularia negotia sunt illa , ut Glossa ibidem dicit , cum animus occupatur colligendæ cura pecuniæ sine labore corporis , ut faciunt negotiatores , & huiusmodi : & talibus negotiis religiosi se implicare non debent , ut scilicet pro aliis negotientur , vel aliqua huiusmodi exercent : sed præter hæc de aliorum negotiis nihilominus se misericorditer intromittere possunt , sicut dando consilium , vel intercedendo , vel aliquo simili modo .

C A P. X.

Quomodo Religiosos impugnant quantum ad discursum pro salute animarum.

NUnc tertio videamus, quomodo religiosos incusant de discursu, inducentes illud quod Apostolus dicit 2. Thess. ult: Audivimus quosdam inter vos ambulare inquiete. Ex quo eos gyrovagos appellant. Item, in eorum irrisionem inducunt, quod Augustinus in lib. de opere monach. quosdam monachos notans ait: Nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes. Item, Marc. 7: Quocumque introieritis in domum, illic manete: Glossa: Alienum est a predicatore per domos curitare, & hospitii jura mutare. Item, Lucæ 10: In eadem autem domo manete; Glossa: Non est de domo in domum vaga facilitate demigrandum, ut in hospitali amore fervetur constantia. Item, ad hoc facere videtur quod dicitur Isai. 30: Ideo clamavi super hoc, superbia tantum est, quiesce. Glossa: in terra tua. Item, Hierem. 14: Populus hic dilexit movere pedes suos, & non quievit, & Domino non placuit. Hæc autem irrisio non est nova, sicut Dionysius narrat in Epistola ad Apolloniam, ipse gentilis existens Paulum irridebat, vocans mundi circuitorem, quippe qui præceptum Domini diligenter implebat, dicentis Marc. ult: Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ; & Joan. 15. Dominus discipulis dixit: Ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis. Hic etiam prædicatorum discursus significatus fuit Job. 37: Nubes spargunt lumen suum, quæ illustrent cuncta per circuitum quocumque eas voluntas gubernantis duxerit ad omne quod præcepit illis super faciem orbis ter-

rarum; Glossa: Nubes spargere, est prædicato-
res sanctos exempla vitæ & agendo, & loquen-
do dilatare, quæ lustrant cuncta per circuitum,
quia prædicationis luce mundi fines illuminant.
Item, Job. 38: Quis dedit vehementissimo imbri
cursum? quod de cursu prædicationis Glossa ex-
ponit, & Gregorius in Moral. Item, Zachar. 9:
Qui autem erant robustissimi, exierunt, & quæ-
rebant discurrere per omnem terram; quod Glos-
sa de Apostolis, & aliis prædicatoribus exponit.
Item, ad Rom. ult. super illud: Salutate eos qui
ex Narcissi domo, Glossa: Narcissus iste dicitur
fuisse Presbyter, qui sicut in aliis codicibus legi-
tur, peregrinando confirmabat sanctos fratres.
Item, Isai. 27: Qui ingrediuntur impetu a Ja-
cob; Glossa: ad prædicandum; implebunt faciem
orbis semine. Glossa: Semine prædicationis. Et
in Psalm. 18: In omnem terram exivit sonus eo-
rum, &c. Item, Prover. 16: Discurre, festina,
fuscita amicum tuum. Glossa: A somno peccati.
Excitatur autem aliquis a somno peccati per præ-
dicationem; ergo discursus prædicantium ad salu-
tem animarum est commendandus. Item, Ezech.
1: Hæc erat visio discurrens in medio animalium.
Super quo dicit Gregorius in 5. Homil. primæ par-
tis super Ezech: Hi qui animarum custodes sunt,
& pascendi gregis onera susceperunt, mutare lo-
ca minime permittuntur. Hi autem qui amore
Domini in prædicatione discurrunt, rotæ ejus
ignis ardens sunt; quia cum ex ejus desiderio per
varia loca discurrunt, unde ipsi ardent, & alios
incendunt. Ex hac autem auctoritate duo habentur,
scilicet quod alii possunt prædicare quam
Prælati, & quod illi prædicatores debent per di-
versa loca discurrere, non in uno loco manere.
Item, super illud: Cum ambularent, quasi sonus
erat multitudinis, ut sonus castrorum; Homilia
8. pri.

8. primæ partis super Eze. dicit Gregorius: Alia sunt castra prædicantium qui huc illucque pro colligendis animabus in sancti operis procinctu laborant. Ex omnibus igitur prædictis patet, quod prædicantium discursus ad salutem animarum procurandam commendandus est. Sciendum est, quod discursus tripliciter in sacra Scriptura vituperatur. Uno modo, quando ex inconstantia mentis procedit, vel animi levitate, & hoc præcipue accidit in illis qui sine aliquo fructu discurrunt. Alio modo, quando ex concupiscentia terrenorum ad lucra quærenda discurritur. Tertio modo, quando per hoc incitatur malitia ad aliqua mala procuranda, & de his tribus habetur in Canon. Judæ: Væ illis qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt: in quo ostenditur intentio nocendi. Hi sunt in epulis suis male convivantes, sine timore, semetipsos pascetes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur: in quo tangitur concupiscentia impellens ad motum. Arbores autumnales, infructuosæ: in quo ostenditur quod ex levitate sine fructu discurrunt. Quod ergo Apostolus arguit quosdam de inquietudine, discursum ex levitate procedentem reprehendit, vel etiam ex concupiscentia, quod patet ex hoc quod in Glossa subjungitur: Qui scæda cura pastum sibi quærebant per curiosam inquietudinem. Similiter quod dicit Augustinus, quosdam monachos nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes, arguit eorum discursum ex levitate procedentem, vel potius ex cupiditate. Unde subjungit, quod propter lucrum quærendum discurrebant, & in hoc reprehensibiles erant. Quod etiam dicitur Marc. 6. & Lucæ 10. manifeste prohibet discursum de domo in domum, idest de hospitio in hospitium, ad quod frequenter concupiscentia inducit, ut scilicet contingit in illis, quibus ea quæ habent, non
suf.

sufficiunt, lautiora quærentes, unde de domo in domum discurrunt. Quod autem dicitur Isai. 30. pertinet ad animi levitatem, per quam homo qui in Deo fixus non est, ad diversa discurret, in quibus quietem invenire possit. Unde hoc ad litteram dicitur contra Judæos, qui divino auxilio non contenti, in Ægyptum descendere volebant, ut Ægyptiorum patrocinio salvarentur. Similiter quod dicitur Hier. 14. ad discursum ex levitate procedentem referendum est, quod patet ex hoc quod dicit: Qui dilexit movere pedes suos. Eis enim qui ex levitate moventur, hoc ipsum quod circumcumeunt, appetibile videtur: unde Glossa exponit ibi motum pedum de motu affectuum.

C A P. . XI.

Quomodo Religiosos impugnant quo ad studium.

Nunc quarto videndum est, quomodo in religiosorum fugillationem inducunt, quod studio vacant. Dicitur enim 2. ad Tim. 3. in derogationem quorundam, per quos pericula Ecclesiæ imminebunt, quod erunt semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes, & ita ex hoc ipso suspectos eos reddere volunt, quod studio vacant. Item, Gregorius in 13. lib. Moralium, super illud Job 16: Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est: Sicut incarnata veritas in prædicationem suam pauperes idiotas, & simplices elegit, sic e contrario damnatus ille homo, quem in fine mundi apostata Angelus assumet ad prædicandum falsitatem suam, astutos, ac duplices, atque hujus mundi scientiam habentes electurus est. Unde ex hoc ipso eos quasi prænuntios Antichristi insimulant, quia prædicationis officium scientia fulgentes exercent. Item, Apocal. 13: Vidi aliam bestiam ascendentem de
ter-

terra, & habebat cornua duo similia agni. Glossa: Descripta tribulatione quæ erit per Antichristum, & suos principes, subiungit aliam quæ fiet per Apostolos suos, quos ipse per totum mundum sparget. Item, Glossa: Ascendentem, idest in prædicatione proficientem. Item, super illud, Habebat duo cornua, Glossa: Quia simulabunt se habere innocentiam, & puram vitam, veram doctrinam, & miracula quæ Christus habuit, & suis discipulis dedit: vel duo testamenta sibi usurpabunt. Et ita videtur quod illi qui cum scientia duorum testamentorum in prædicatione proficiunt sanctitatem simulantes, sint apostoli Antichristi. Item, 1. Cor. 8: Scientia inflat, charitas vero ædificat: sed religiosi præcipue humilitatem seculari deberent, ergo deberent a studio scientiæ abstinere. Item, de beato Benedicto qui fuit præcipuus in religione, dicit Gregorius in 2. dial. quod recessit a studio litterarum scienter nescius, & sapienter indoctus. Unde ad ejus exemplum deberent religiosi scientiæ studium deferere. Item, Apostolus 2. ad Theff. 3. arguit eos qui relicto opere manuali, curiositati vacabant, & otio: sed curiositas in studio scientiæ consistit: ergo non deberent religiosi ab opere manuali desistere ut studio vacarent. Hujus autem cogitationis ipsi auctores non sunt, sed Julianus apostata, qui ut ecclesiastica narrat historia, servos Christi a studio litterarum coercuit, cujus imitatores se ostendunt, qui religiosis studium interdiciunt, manifeste contra auctoritatem Scripturæ loquentes. Dicitur enim Isai. 5: Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam; Glossa: Quia noluit habere. Non autem voluntarius defectus scientiæ puniretur, nisi studium scientiæ laudabile esset. Item, Osee 4: Nocte tacere feci matrem tuam, conticuit populus meus eo quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repa-

listi, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi. In hoc etiam manifeste ostenditur, quomodo defectus scientiæ graviter punitur. Item, in Psalm. 118: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. Glossa: Bonitatem, idest charitatem inspira, disciplinam, idest patientiam da, scientiam, idest mentem illumina. Scientia enim utilis est qua sibi homo innotescit. Item, Hieronymus ad Rusticum monach: Numquam de manu, & oculis tuis recedat liber. Et infra: Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis. Idem in Epistola ad Paulinum monachum: Sancta rusticitas solum sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si contradicentibus non resistat, in quo manifeste sanctorum scientia præfertur simplicium sanctitati. Item, in eadem numeratis sacre Scripturæ libris subjungit: Oro te frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihilque aliud quærere. Nonne videtur tibi jam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Ex quo patet quod cœlestis conversatio est in studio sacre Scripturæ commorari. Quod autem illis, qui ad prædicationis officium deputantur, præcipue studium Scripturarum conveniat; patet per illud quod dicit Apostolus 1. Timoth. 4: Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Ex quo patet quod exhortari, & docere volentibus necessarium est studium lectionis. Item, Hieronymus ad Rusticum monach: Multo tempore disce, quæ postmodum doceas: & idem ad eundem: Si clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere. Item, Gregorius in Pastoralis: Nimirum necesse est ut qui ad prædicationis officium excubant, a sacre lectionis studio non recedant. Item, vita religiosorum præcipue ad contemplationem ordinatur: sed pars contemplationis est lectio, ut Hugo de sancto Victore di-

dicit ; ergo religiosi studio vacare competit . Item illi præcipue sunt ad scientiam capiendam idonei , qui a carnalibus curis magis sunt separati . Isai. 28 : Quem docebit scientiam , & quem intelligere faciet auditum ? Ablactatos a lacte , parvulos ab uberibus . Et Commentator dicit in 7. Physi. quod castitas , & aliæ virtutes quibus concupiscentiæ carnis reprimuntur , præcipue valent ad acquirendas scientias speculativas . Cum igitur religiosi concupiscentiæ carnis domandæ magis infervant per continentiam , & abstinentiam , eis præcipue studium litterarum competit . Item , quod non solum studio litterarum sacrarum , sed etiam studio litterarum secularium laudabiliter vacare possint , expresse habetur per Hieronymum in Epistola ad Pammachium mon : Si adamaveris captivam mulierem , scientiam scilicet secularem , & ejus pulchritudine captus fueris , decalva eam , atque illecebras crinium , atque ornamenta verborum cum remotis unguibus seca , lava eam prophetali nitro , & tunc requiescens cum illa , dicit : Sinistra ejus sub capite meo , & dextera illius amplexabitur me , & multos tibi foetus captiva dabit , ac de Moabitide efficietur Israelitis . Ex quo patet , quod & monachis licet seculares scientias addiscere , dummodo ea ibi quæ reprehensibilia inveniuntur , secundum regulam sacræ Scripturæ refecentur . Item , Augustinus in 2. de doct. christiana dicit : Philosophi qui vocantur , si qua forte vera , & fidei nostræ accommoda dixerunt , maxime Platonici , non solum formidanda non sunt , sed ab eis tamquam ab injustis possessoribus in usum nostrum vendicanda . Item , Daniel. 1. super illud : Posuit autem Daniel in corde suo &c. dicit Glossa : Qui de mensa regis non vult comedere ne polluatur , si sapientiam , & doctrinam Ægyptiorum sciret esse peccatum , nunquam didicisset . Didicit autem non ut sequatur ,
sed

sed ut iudicet atque convincat. Si quis enim imperitus hujus artis adversus mathematicos scribat, aut expers philosophiæ contra philosophos agat, quis etiam ridendus, irridendo non rideat? Ex quibus omnibus patet quod studium in religiosis est commendandum, & præcipue sanctarum Scripturarum, & maxime in illis qui ad prædicandum deputantur. Quod ergo dicitur 2. ad Tim. 3: Semper discantes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes; non in reprehensionem dicitur, quod semper discant, sed quia ad scientiam veritatis non perveniunt: & hoc contingit illis quorum studium eos a fidei veritate, seu rectitudine errare facit. Unde & ibidem sequitur: Homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Ad id quod Gregorius dicit quod antichristus habebit prædicatores mundi scientiam habentes, dicendum quod intelligit de illis qui humana utentes scientia, inducunt populum ad mundi desideria, & peccata. Unde Gregorius statim subjungit auctoritatem Isai. 18: Væ terræ cymbalo alarum, quæ mittit in mari legatos suos; & in vasis papyri super aquas; quod exponens ibidem dicit: Ex papyro quippe charta est. Quid itaque per papyrum, nisi scientia secularis designatur? Vasa igitur papyri sunt præcordia secularium doctorum. In vasis igitur papyri legatos super aquas mittere, est prædicationem suam in sapientium carnalium sensibus ponere, & refluentes populos ad culpam vocare. Ad aliud dicendum, quod illa Glossa loquitur de prædicatoribus, quos Antichristus post suum adventum per mundum sparget, sicut per multa quæ ibi dicuntur apparet. Nec tamen propter hoc est scientia duorum testamentorum reprobanda in religiosis, quia illi ea abutantur; nisi dicatur quod innocentia, & puritas vitæ sunt reprobanda, quia illi ea simulant, quod est absurdum. Ad illud quod ob-

objiciunt, quod scientia inflat, dicendum quod intelligendum est, quando scientia est sine charitate: unde Glossa ibidem dicit: Scientia inflat, si sola est. Et infra: Addite ergo scientiæ charitatem, & utilis erit scientia. Unde in illis qui charitatis operibus insistant, minus est periculosa scientia, si tamen propter hoc vitanda esset quia inflat, quandoque pari ratione bona opera vitanda essent, quia Augustinus dicit quod superbia bonis operibus insidiatur ut pereant. Ad id quod quarta objicitur de beato Benedicto, dicendum quod ipse non discessit a studio quasi scientiam horrens, aut studium, sed secularem vitam, & societatem formidans. Unde Gregorius de eodem præmittit, quod Romæ liberalibus studiis litterarum traditus fuerat: sed cum in his multos per abrupta vitiorum pergere cerneret, eum quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem, ne si quid de scientia ejus attingeret, ipse quoque postmodum quasi in immane præcipitium totus iret. Et ideo etiam nunc laudabiliter faciunt, qui seculari vita studentium relicta, ad religionem transeunt, in qua studio vacare possunt. Ad ultimum dicendum, quod curiositas superfluam curam importat, & inordinatam: unde non solum in studio litterarum, sed in omnibus studiis ad quæ animus occupatur, superflua cura, quæ curiositatem facit, reprehensibilis est. In prædicta tamen auctoritate Apostoli reprehenditur eorum curiositas, qui sæcda cura alienis negotiis se ingerebant, ut ventrem pascere, ut patet per Glossam ibidem. Dicere autem eos otio deditos, qui studio sacræ Scripturæ vacant, est contra id quod habetur in Glossa supra illud Psal. 118: Defecerunt oculi mei; quæ dicit: Sicut non est otiosus qui Verbo Dei tantum studet, nec plurius est qui extra operatur, quam qui studium cognoscendæ Divinitatis exercet. Ita etiam sapientia

Hieronymi ita scribentis ad Magnum urbis Romæ oratorem: Quod quæris, cur in nostris opusculis secularium litterarum interdum ponamus exemplum, & candorem Ecclesiæ ethnicorum foribus polluamus, responsum breviter habeto. Numquam hoc quæreres, nisi te totum Tullius possideret, si Scripturas sanctas legeres, si interpretes earum, omisso Volcatio, evolveres. Quis enim nesciat in Moyse, & in prophetarum voluminibus quædam assumpta de Gentilium libris, & Salomonem philosophicis uti, & proposuisse multa, & aliqua respondisse? Et infra prosequens in tota Epistola tam ostendit scriptores canonis, quam expositores eorum omnes a tempore Apostolorum usque ad sua tempora sacre Scripturæ immiscuisse sapientiam, & eloquentiam secularem: unde multis doctoribus enumeratis subjungit: Qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos referunt libros, ut nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem seculi, an scientiam Scripturarum. Et in fine Epistolæ concludit: Quæso ut suadeas ei (scilicet qui super prædictis eum reprehendebat), ne vescentium dentibus edentulus invideat, & oculos caprearum talpa contemnat. Ex quo patet quod commendabile est, quod aliquis eloquentiam, & sapientiam secularem ad obsequium divinæ sapientiæ trahat, & quod hoc reprehendentes sunt sicut cæci invidentes videntibus, quæcumque ignorant blasphemantes, ut dicitur in Canonica Judæ. Item, Augustinus in 4. lib. de doctrina Christiana: Porro qui non solum sapienter, verum etiam qui eloquenter vult dicere, quoniam profecto plus proderit si utrumque potuerit, ad legendos, vel audiendos, & exercitatione imitandos eloquentes eum mitto. Patet ergo quod in sacra Scriptura curandum est, ut homo eloquenter, & ornate loquatur, ut magis sermo proficiat audien-

dientibus. Item, in eodem lib: Hic aliquis forsitan quærit, utrum auctores nostri qui canonem nobis saluberrima auctoritate fecerunt, sapientes tantum, an eloquentes sint nuncupandi. Et ostendit eos eloquentes fuisse, & ornatu verborum per colores rethoricos usos esse: unde concludit: Quapropter & eloquentes quidem, non solum sapientes canonicos nostros auctores fateamur, talique eloquentia usos, qualis personis ejusmodi congruebat. Item, in eodem libr: Oportet eloquentem ecclesiasticum, quando suadet aliquod quod agendum est, non solum docere ut instruat, & delectare ut teneat, sed etiam flectere ut vincat. Et hæc tria quomodo a sacris doctoribus fieri habeant, per ornatissimas locutiones sanctorum Patrum ostendit. Ex quibus omnibus patet eos qui prædicando, vel legendo sacram Scripturam docent, eloquentia uti debere, & sapientia seculari. Hoc etiam patet per Gregorium, & Ambrosium, & alios qui ornatissime sunt locuti. Augustinus etiam, & Dionysius, & Basilus multa in suis libris de sapientia seculi interseruerunt, sicut patet legentibus, & intelligentibus eorum scripta. Apostolus etiam Paulus auctoritatibus ethnicorum in sua prædicatione est usus, ut patet Act. 17. & ad Titum 1. Item, Gregorius in 9. lib. Moral. exponens illud Job. 9: Qui facis Arcturum, & Orionas &c. sic dicit: Hæc quippe astorum nomina a cultoribus sapientiæ carnalis inventa sunt. Sic ergo in sacro eloquio sapientes Dei sermonem trahunt a sapientibus seculi, sicut in eo pro utilitate hominis vocem in se humanæ passionis ipse conditor hominum sumit Deus. Ex quo iterum patet, quod doctoribus sacre Scripturæ convenit eloquentia, & sapientia seculari uti. Sciendum est igitur, quod uti sapientia, & eloquentia seculari in sacra Scriptura quodammodo commendatur, & quodammodo reprehenditur.

Reprehenditur quidem quando aliquis ad iactantiam eis utitur, & quando eloquentiæ, & sapientiæ seculari principaliter studet. Tunc enim oportet quod illa vel taceat, vel neget quæ secularis scientia non approbat, sicut articulos fidei qui sunt supra humanam rationem. Et similiter qui eloquentiæ principaliter studet, homines non intendit inducere in admirationem eorum quæ dicit, sed dicentis. Et hoc modo humana sapientia, & eloquentia pseudoapostoli utebantur, contra quos Apostolus loquitur in Epistola 2. ad Cor. unde 1. ad Cor. 1. super illud: Non in humanæ sapientiæ verbis, dicit Glossa: Pseudoapostoli, ne stulti viderentur prudentibus mundi, in sapientia humana Christum prædicabant dupliciter, scilicet eloquentiæ studentes, & quæ mundus stulta iudicat, evitantes. Commendatur autem quando ad se non ostentandum, sed ad utilitatem audientium, qui sic quandoque facilius, & efficacius instruuntur, vel convincuntur adversarii, utitur aliquis sapientia, & eloquentia seculari. Et iterum quando aliquis non principaliter eis intendit, sed eis utitur in obsequium sacræ Scripturæ, cui principaliter inhæret, ut sic omnia alia in obsequium eius assumat, secundum id quod habetur 2. Cor. 10: In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Et ita etiam Apostoli eloquentia utebantur. Unde Augustinus in 4. de doctrina Christiana dicit, quod in verbis Apostoli erat dux sapientia, & sequens comes eloquentia, & sapientia præcedens eloquentiam sequentem non respuebat. Sed tamen posteriores doctores magis adhuc usi sunt sapientia, & eloquentia seculari propter eandem rationem, qua non prius philosophi, & rhetores sunt electi ad prædicandum, sed plebei, & piscatores, qui postmodum philosophos, & oratores converterunt, ut scilicet fides nostra non consistat in sapientia homi-

mi-

minum, sed in virtute Dei, & non gloriatur omnis caro coram illo; ut habetur 1. ad Cor. 1. in textu, & Glossa super illud: Videte vocationem vestram fratres; &c. Et per hoc patet responsio ad duo prima quæ in contrarium objiciebantur. Ad tertium dicendum, quod secundum Augustinum in 4. de doctrina Christiana; videtur Apostolus, ubi ait, Et si imperitus sermone, sed non scientia; quasi concedendo obrectatoribus sic locutus, non tamquam id agnosceret confitendo: in quo ostendit, quod plus prodest doctori sapientia, quam eloquentia. Unde Augustinus subjungit: Scientiam plane non cunctatus est profiteri, sine qua esse doctor gentium non valeret. Si autem hoc assertive intelligatur; non est intelligendum, quin Apostolus eloquentia uteretur, sed quia non principale studium apponebat ad ornatum verborum, ut rhetores faciunt; vel quia ad litteram impeditæ linguæ erat. Unde Glossa ibi dicit: Nam etsi sim imperitus sermone; Glossa quia non orno verba; vel quia impeditæ linguæ sum. Sed pseudoapostoli principale studium apponebant ad ornandum verba. Unde ibidem subditur, quod verba componebant; & quod Corinthiis causa accurati sermonis eos Apostolo præferebant. Ad quartum dicendum; quod quando aliquid totaliter transit in alterum; non dicitur esse mixtio, sed quando est mixtio, utrumque miscibilium convertitur in unum tertium: & ideo quando aliquid adjungitur sacræ Scripturæ de sapientia seculari; quod cedit in fidei veritatem; vinum sacræ Scripturæ non est mixtum, sed purum remanet. Tunc autem mixtum fit; quando aliquid adjungitur, quod corrumpit sacræ Scripturæ veritatem. Unde Glossa ibidem dicit: Qui præcepta sacræ Scripturæ, quibus debet auditores corrigere, ad illorum voluntatem emollit; sensu suo admixto vinum corrumpit. Et per hoc patet responsio ad

quintum. Ad sextum dicendum, quod Glossa illa loquitur de sapientia seculari, quæ adversa est Deo, quod contingit quando sapientia secularis ponitur principalis. Tunc enim sequitur quod aliquis velit regulare fidem secundum documenta sapientiæ secularis, & exinde sequuntur hæreses contrariæ Christo. Et hoc modo etiam loquitur Glossa sequens inducta de Proverb. Unde patet responsio ad septimum. Ad octavum dicendum, quod non sunt prohibendi boni ab his quæ bene faciunt propter hoc, quod ex comparatione eorum aliqui contemnantur, sed magis illi qui se contemptibiles reddunt. Unde sicut religiosi non sunt prohibendi ab operibus perfectionis propter hoc, quod aliqui Prælati ex eorum comparatione carnaliter viventes contemptibiles redduntur: ita nec religiosorum diserta prædicatio reprehendenda est, quamvis aliquorum Prælatorum minus diserta prædicatio contemnatur.

C A P. XIII.

Quomodo iudicium pervertunt in rebus, religiosos infamando, & primo quia se, & religionem suam commendant, & per Epistolas commendari procurant.

Nunc restat videre, quomodo iudicium de rebus pervertunt, ea quæ bene, & male fieri possunt præcise reprehendendo. Reprehendunt enim religiosos primo de hoc, quod se, vel suam religionem commendant, vel commendari per Epistolas aliorum procurant. Secundo, quod detractorum suorum verba non sustinent, sed eis resistunt. Tertio de hoc, quod in iudicio contendunt. Quarto de hoc, quod persecutores suos puniri procurant. Quinto de hoc, quod hominibus placere volunt. Sexto de hoc, quod gaudent de
his

his quæ magnifice Deus per eos facit : Septimo de hoc , quod curias regum , & potentum frequentant : Quod autem seipfos commendare non debeant , probare nituntur primo per illud quod habetur Rom. ult. super illud : Per dulces sermones , & benedictiones ; Glossa : Compositis verbis suam traditionem commendabant pseudoapostoli , quibus simplicium corda decipiebant . Unde cum religiosi suum ordinem commendent , & per hoc aliquos ad suum ordinem trahant , se pseudoapostolos ostendant , & similes Phariseis , de quibus dicitur Matth. 23 : Væ vobis Scribæ , & Pharisei hypocritæ , qui circuitis mare , & aridam ut faciatis unum profelytum . Item , 2. Corint. 3 : Incipimus iterum nosmetipsos commendare ; Glossa : Quasi est aliquis , qui hoc imponat nobis . Absit ut hoc faciamus . Et sic idem quod prius . Item , ibidem subditur : Aut numquid egemus commendatitiis epistolis ad vos , aut ex vobis , sicut quidam ? Glossa : idest pseudoapostoli quos nulla virtus commendat ? Utique non egemus . In quo videtur quod illi qui commendatitias literas procurant , sint pseudoapostoli . Item , 2. Corinth. 4 : In manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ; Glossa : Sine comparatione adversariorum . Ergo religiosi qui se commendantes , religionem suam aliis religionibus præferunt , non sunt veri Apostoli . Item , 2. Corinth. 4 : Non enim nosmetipsos prædicamus , sed Jesum Christum : sed illi qui seipfos commendant , seipfos prædicant ; ergo tales non sunt verorum Apostolorum imitatores . Item , 2. Cor. 10 : Non enim audemus inserere , aut comparare nos quibusdam , qui seipfos commendant ; Glossa : idest pseudo . Ergo illi qui seipfos commendant , videntur esse pseudoapostoli . Item . 2. Cor. 10 : Non enim qui seipsum commendat , ille probatus est , sed quem Deus commendat : ergo illi
qui

qui seipfos commendant, non sunt a Deo appro-
bati. Item, Prover. 27: Laudet te os alienum,
& non tuum: extraneus, & non labia tua. Item,
Proverb. 28: Qui se jactat, & dilatat, iurgia
concitatur. Ex quibus patet, quam reprobabile sit,
quod aliquis seipsum commendet. Item, Joan. 8:
Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.
Ergo multo fortius qui seipfos commendant, o-
stendunt gloriam suam nihil esse. Et sic ex omni-
bus prædictis ostendere nituntur, quod non liceat
alicui seipsum, aut suum statum commendare.
Sed quod aliquando sancti seipfos commendant,
hoc manifeste probatur tam ex veteri, quam ex
novo testamento. Dicitur enim Neem. 5. quod
ipse in sui commendationem dixit: Insuper & an-
nonas ducatus mei non quæsi; valde enim erat
attenuatus populus. Memento mei Deus in bo-
num secundum omnia quæ feci. Item, Job. 31:
Pepigi fœdus cum oculis meis, ut nec cogitarem
quidem de virgine; & 29: Justitia indutus sum,
& vestivi me sicut vestimento. Et multa alia in
utroque capitulo dicit manifeste ad sui commen-
dationem. Item, Apostolus Rom. 15: Non enim
audeo aliquid loqui eorum quæ per me non effe-
cit Christus; & infra: Ab Hierusalem per circui-
tum usque ad Illyricum replevi Evangelium Chri-
sti. Item, 1. Corint. 15: Abundantius illis omni-
bus laboravi; & 2. Corinth. 11: In quo quis au-
det, audeo & ego: & multa alia quæ ibi in sui
commendationem dicit. Item, Gala. 1: Non ac-
quievi carni, & sanguini: & multa alia in eo-
dem, & sequenti cap. dicit, quæ ad suam com-
mendationem pertinent. Quod etiam statum suum
commendaverit, expresse patet 2. Corinth. 3: Qui
& idoneos nos fecit ministros novi testamenti
non littera, sed spiritu: & ibi multa alia subjun-
git ad commendationem apostolicæ dignitatis: &
ita patet quod religiosa licet suam religionem
com-

commendare, & per hoc alios ad suam religionem adducere. Item, Apostolus 1. Cor. 7. virginitatis perfectionem commendans, & alios ad virginitatis statum in quo erat ipse, hortabatur dicens: Volo omnes homines esse sicut meipsum. Ergo & religiosi in statu perfectionis possunt suam religionem commendare. Quia ergo commendare seipsum aliquando quidem est laudabile, aliquando vero reprehenditur, qualiter boni seipsos commendare possint, Gregorius ostendit in homil. nona primæ partis super Ezech. sic dicens: Justi, atque perfecti aliquando suas virtutes prædicant, bona quæ divinitus acceperunt narrant, non ut ipsi apud homines sua ostentatione proficiant, sed ut eos quibus prædicant, exemplo suo ad vitam trahant. Quod in paradisum ductus sit Paullus, Corinthiis narrat, ut eorum sensum a falsis prædicatoribus avertat. Et infra: Quod perfecti cum faciunt, idest cum virtutes proprias loquuntur, in hoc quoque imitatores omnipotentis Dei sunt, qui laudes suas hominibus loquitur, ut ab hominibus cognoscatur. Sed ne passim quisque se laudare præsumat, post pauca subjungit, in quibus causis se commendare debeant, unde dicit: De quibus tamen, scilicet justis, sciendum est quod numquam bona sua detegunt, nisi eos, ut dixi, aut proximorum utilitas, aut certe nimia necessitas cogat. Unde Paullus Apostolus cum virtutes suas Corinthiis enumerasset, adjunxit: Factus sum insipiens, vos me coegistis. Fit vero aliquando ut necessitate compulsi in bonis quæ de se referunt, non aliorum utilitatem, sed suam requirant, sicut beatus Job facta sua enumerat, dicens: Oculus fui cæco &c. sed quia in vulnere doloris positus ab amicis increpantibus impie egisse, & violentus proximis, atque oppressor pauperum fuisse dicebatur, vir sanctus inter flagella Dei, & humanæ increpationis verba deprehensus, mentem suam

suam graviter concuti, atque ad desperationis fo-
veam conspexit impelli, qui jam jam cadere po-
terat, nisi ad memoriam bene acta sua revocaf-
set. Quod ergo bona sua enumerat, non innote-
scere aliis quasi ex laude desiderat, sed ad spem
animum reformat. Patet igitur ex prædictis, quod
multis ex causis possunt iusti commendare seip-
sos non quasi gloriam ab hominibus quærentes,
sed propter animæ utilitatem suam, vel aliorum:
præcipue autem licet perfecto viro statum perfe-
ctionis commendare, ut alii ad perfectionem se-
quendam inflammentur, sicut Christiano licet
Christianam religionem commendare apud infide-
les, ut ad fidem convertantur: & quanto sunt
magis sancti, tanto hunc zelum convertendi alios
ad statum perfectionis magis habent. Unde Paul-
lus dicebat Act. 26: Opto apud Deum, & in
modico, & in magno non tantum te, sed etiam
omnes qui audiunt hodie, tales fieri, qualis & ego
sum. Quod ergo dicitur Rom. ult. quod pseudo
traditiones suas commendabant, patet per Glos-
sam ibidem, quod traditio eorum erat, quod
cogebant gentes judaizare, & hanc traditionem
compositis verbis commendabant ad simplices per-
vertendos. Non ergo traditionem nominat ali-
quem religionis statum, sed falsam doctrinam,
& hæreticam. Et Mat. 23. non reprehenduntur
Pharisæi de hoc quod solliciti erant faciendi pro-
felytos, sed de hoc quod postquam eos conver-
terant, falsis doctrinis imbuebant: vel quia pro-
felyti videntes eorum vitia, rursus ad gentilita-
tem revertebantur: & sic majori pœna erant di-
gni, ut patet per Glossam ibidem. Ad aliud ve-
ro quod dicitur, 2. Corint. 3. dicendum, quod
Apostoli non commendabant semetipsos, quasi
gloriam suam quærentes, sed ex causis, quas
Gregorius dicit. Ad tertium dicendum, quod
Apostolus non negat quin sit commendatitiis li-
teris

teris utendum, sed ostendit se eis non indigere quantum ad se, sicut indigebant pseudoapostoli, quos nulla virtus commendabat, ut Glossa dicit, Indigent autem sancti quandoque commendatitiis litteris non propter se, sed propter alios qui eorum virtutem, vel auctoritatem ignorant, & hoc modo Paullus Timotheum in sua epistola commendavit. 1. Corin. ultim; Si venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos. Opus enim Domini operatur &c. Et Phil. 2: Spero autem in Domino Jesu Timotheum me cito mittere &c. Et post: Neminem enim habeo tam unanimum, Et Colos. ultim; Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata &c. Et Rom. ultim; Commendo vobis Phœbem sororem nostram &c. Et exinde inolevit consuetudo, ut illi qui mittuntur, a mittentibus litteras testimoniales, & commendatitias accipiant. Ad quartum dicendum, quod sicut sancti non commendant seipsos ut gloriam propriam habeant, sed propter utilitatem aliorum, ita & quandoque se aliis præferunt. Sic enim quandoque sancti se præferunt malis, ut mali evitentur a populo, qui sanctos imitantur, sicut Apostolus 2. Corint. 11; Ministri Christi sunt, & ego (ut minus sapiens dico) plus ego. Quandoque etiam bonis præferunt se, ut in auctoritate apud homines habeantur, a quibus si contemnuntur, proficere in eis non possunt, & sic Apostolus seipsum prætulit etiam veris Apostolis quantum ad aliquid: 1. Cor. 15; Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi. Sed adhuc magis sine reprehensione præferunt statum suum statui aliorum minus perfecto, in quantum talis comparatio minus sapit privatam gloriam: & hoc modo Apostolus 2. Corint. 3. prætulit ministros novi testamenti ministris veteris. Hoc etiam modo 1. ad Tim. 5. statum doctorum, de quorum numero erat, aliis
sta-

statibus Ecclesiæ præfert, dicens: Qui bene præ-
sunt presbyteri, duplici honore digni habeantur,
maxime qui laborant verbo, & doctrina. Vel po-
test dici, quod Glossa illa in falso sensu induci-
tur. Apostolus enim ibi loquitur non de com-
mendatione per verba, sed per facta, quibus se
commendabiles in conscientiis hominum redde-
bant, ut patet ex ipso textu; & conitat quod ex
operibus se meliores ostendebant quam pseudoapo-
stoli facerent, cum meliora opera facerent: unde
quod dicit, Sine comparatione adversariorum,
exponendum est, idest incomparabiliter plusquam
adversarii; unde Glossa est contra id ad quod in-
ducitur. Ad quintum patet responsio per hoc
quod Glossa ibidem dicit: Non enim prædicamus
nosmetipsos, idest prædicatio nostra non tendit
ad gloriam nostram, vel ad lucra nostra, sed ad
gloriam Christi. Sancti enim etsi aliquando se
commendant, non tamen ex hoc quærunt gloriam
suam, sed Dei per profectum aliorum. Ad sex-
tum patet responsio per Glossam, quæ ibi dicit:
Non inferimus nos quibusdam, idest pseudo, qui
non missi a Deo commendant seipsos aliquibus
actibus, non Deus eos. Unde ex hoc non potest
concludi, quin illi qui sunt a Deo per Prælatos
Ecclesiæ missi, possint commendare seipsos, cum
Deus illos commendet largiendo munera gratia-
rum, ex causis tamen supradictis. Et sic etiam
patet responsio ad septimum. Ad octavum, &
nonum dicendum, quod auctoritates illæ loquun-
tur de laude qua aliquis seipsum commendat, glo-
riam propriam quærens. Ad decimum etiam pa-
tet responsio per Interlinearem, quæ dicit: Si
ego tantum glorifico meipsum. Unde & illorum
qui a Deo non glorificantur, si seipsos glorifi-
cant, gloria nihil est: secus autem est de illis,
quos Deum glorificat per munera gratiarum quæ
eis largitur.

C A P. XIV.

*Secundo, de hoc quod Religiosi detractoribus
suis resistunt.*

Nunc secundo videamus, quomodo nituntur ostendere, quod religiosi suis detractoribus resistere non debent. Nam 1. Cor. 12. super illud: Nemo potest dicere Dominus Iesus; dicit Glossa: Humiliari debent Christiani, ut patiantur se argui, non quærant adulationibus deliniri. Ergo religiosi qui non sustinent se argui, ostendunt se non esse veros Christianos. Item, 2. Cor. 12: Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia; Glossa: Patientiam primam memorat, quæ ad mores pertinet. Ergo illi qui Apostolorum officium prædicando exercent, præcipue debent esse patientes, secundum illud Psalm. 91: Bene patientes erunt ut annuntient. Ergo debent sustinere in patientia suos detractores, & non eis resistere. Item, Galat. 4: Ergo inimicus vobis factus sum verum dicens vobis? Glossa: Nemo carnalis se vult argui errantem. Ergo qui seipsos argui non patiuntur, ostendunt se carnales esse. Præterea, Phil. 3. super illud: Videte canes &c. dicit Glossa: idest cognoscite illos esse canes non ratione, sed consuetudine contra insolitam veritatem latrantes; & infra: Sicut canes consuetudinem magis sequuntur quam rationem, ita pseudoapostoli irrationabiliter contra veritatem latrant, & mordent. Et ita illi qui mordent de novo reprehendentes sua vitia, sunt pseudoapostoli. Item, Gregorius dicit in Pastoralis: Qui prava studet agere, & tamen ad hæc ceteros vult tacere, ipse sibi testis est, quia plus veritate se appetit diligi, quam contra se non vult defendi. Veritas autem Deus est, ut dicitur Joan. 14. ergo illi
qui

qui non sustinent se argui, ostendunt se plusquam Deum diligere, & ita in statu damnationis esse. Item, adhuc potest melius objici pro parte ista. Proverb. 9: Noli arguere derisorem, ne oderit te: argue sapientem, & diliget te. Item, Ecclesiast. 21: Qui odit correctionem, vestigium est peccatoris. Item, Rom. 12: Benedicite persequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere. Item, Luc. 6: Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos. Item, 1. Corinth. 4: Maledicimur, & benedicimus, blasphemamur, & obsecramus. Ex quibus omnibus videtur quod perfecti viri, & præcipue qui officio prædicationis vacant, non debeant maledicentibus resistere. Quod autem apostolici viri aliquando maledicentibus resistere possint, patet per illud quod habetur Rom. 3: Non sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere, Faciamus mala ut veniant bona, quorum damnatio justa est; Glossa: Quidam perversi homines non intelligentes, & ad reprehendendum proclives, ita imponunt nobis, & horum damnatio justa est, & ideo non est eis credendum: in quo manifeste detractionibus sui resistit. Item, in 3. cano. Joannis: si venero, commonefaciam ejus opera quæ facit verbis malignis garriens in nos; ubi Glossa dicit: Sicut linguas detrahentium nostro vitio non debemus excitare ne pereant, ita per suam nequitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, ut meritum nobis crescat: aliquando etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui bona audire poterant corda corrumpant. Item, 2. Corinth. 10. Epistolæ, inquiunt, graves sunt, & fortes, præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis: hoc cogitet qui ejusmodi est, quia quales sumus in verbo per epistolas absentes, tales & præsentis in facto. In quo etiam patet quod Apostolus his qui de se mala disse-

mi-

minabant, restitit. Item, Gregorius Homil. 9. primæ partis super Ezech: Hi, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant, & in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant. Perfecti autem viri sunt, quorum vita in imitatione est posita; ergo ipsi debent compescere linguas detrahentium cum possunt. Item, Augustinus in 2. de Trinitate: Gratanter suscipit osculum columbinum pulcherrima, & modestissima charitas, dentem autem caninum vel evitat castissima, cautissimaque humilitas, vel retundit solidissima veritas. Ex quo patet, quod canini dentes detractorum quandoque sunt evitandi, quandoque retundendi. Item, hoc patet multorum exemplo Sanctorum, ut Gregorii Nazianzeni, Hieronymi, Bernardi, & multorum aliorum, qui apologeticos fecerunt, & epistolas quibus se excusarent ab his, quæ eis imponebantur. Est ergo in reprehendentibus distinguendum, quia aut ordinate reprehendunt, & intentione correctionis, & sic sunt non solum ferendi, sed diligendi; aut reprehendendo falsa imponunt apud alios detrahentes, & tunc quandoque sunt patienter sustinendi, quando scilicet talis detractio non multum nocet aliis generando, scandalum in cordibus auditorum; quandoque autem si fieri potest, sunt repellendi, non amore privatæ gloriæ, sed communis utilitatis. Si vero repelli non possunt, nihilominus patienter tolerandi sunt, unde Gregorius in prædicta Homil. dicit: Justi sicut sine arrogantia loquuntur aliquando bona quæ agunt; ita sine zelo privatæ gloriæ detrahentium sibi linguas redarguunt, quia noxia loquuntur. Cum vero linguæ detrahentium corrigi nequeunt, æquanimiter sunt per omnia sustinendæ, nec obtreactionis sermo timendus est, ne dum vituperatio

stolici, & perfecti viri, non debeant litigare, si in aliqua civitate, vel castello, vel aliqua societate non recipiantur. Item 1. Corinth. 11: Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus. Ergo illi qui in iudicio contendunt, a forma apostolicæ perfectionis declinant. Item, 1. Corinth. 13: Charitas non querit quæ sua sunt; Glossa: Non repetit ablata. Ergo qui in iudicio contendentes sua repetunt, charitatem non habent. Item, Gregorius in 13. Moral: Cum pro terrena re pax a corde cum proximo scinditur, apparet quod plus res, quam proximus amatur. Sed hoc est contra charitatis ordinem; ergo qui propter hoc quod repetit suam rem,urbationem sustinet proximorum, contra charitatem agit. Item, secundum regulam Hieronymi: Omne quod potest fieri, vel non fieri, salva triplici veritate, omittendum est propter scandalum. Sed aliquis potest dimittere rem suam de qua in iudicio contendit, salva triplici veritate; ergo si in iudicio repetat cumurbatione, & scandalo proximorum, contra charitatem facit. Inter omnia temporalia maxime est necessaria corpori ad vitam sustentandam esca; sed esca dimittitur propter scandalum proximi. 1. Corinth. 4: Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Ergo multo fortius omnia alia temporalia sunt potius dimittenda, quam aliquis scandalum, velurbationem sustineat proximorum. Sed quod sanctis viris liceat se per iudicium tueri, patet per id quod habetur Actuum 25. ubi Paulus ne Judæis traderetur, Cæsarem appellavit. Appellatio autem ad iudicium pertinet; ergo viri perfecti possunt se per iudicium defendere. Item, quod possint procurare quod armis defendantur, patet exemplo ejusdem Apostoli, de quo dicitur Act. 23. quod procuravit, ut deduceretur cum custodia militum armatorum, qui
eum

eum defenderent ab insidiatoribus. Item, quod liceat perfectis viris libertatem sui status defendere præcipue in iudicio ecclesiastico, patet per hoc quod habetur Act. 15. quod Paullus, & Barnabas contra eos qui volebant credentes ex gentibus in servitutem redigere legis, Hierosolimam ascenderunt ad iudicium Apostolorum, de quo etiam dicit Galat. 2: Propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent, quibus neque ad horam cessimus subiectione. Ergo cum aliqui volunt in servitutem redigere religiosos, & perfectos viros, possunt se defendere iudicio ecclesiastico. Item, quod possint sua temporalia aliquando per iudicium defendere, expresse habetur per Gregorium in 31. libr. Moral. super illud Job 29: Frustra laboravi; sic dicentem: Cum curam rerum temporalium nobis itineris necessitas imponit, quidam dum eas rapiunt, solummodo tolerandi sunt, quidam vero servata charitate prohibendi: non tam sola cura, ne nostra subtrahant, sed ne rapientes non sua semetipsos perdant. Plus quippe ipsis raptoribus debemus metuere, quam rebus irrationalibus defendendis inhiare. Item, Gregorius in eodem super illud Job: In occursum pergit armatis: Plerumque quieti, atque inconcussi relinquimur, si obviare pravis pro iustitia non curamus; sed si ad æternæ vitæ desiderium animus exarsit, si verum lumen intrinsecus respicit, si in se flammam sancti fervoris accendit, in quantum locus admittit, in quantum causa exigit, debemus pro defensione iustitiæ nosmetipsos objicere, & perversis ad injusta erumpentibus, etiam cum ab eis non quærimur, obviare. Nam cum iustitiam quam nos amamus, in aliis feriunt, nos nihilominus sua percussione confodiunt, etiam si venerari videantur. Ex quo patet, quod perfe-

Et viri debent se ultro ingerere ad aliorum injurias repellendas etiam non provocati. Item, ad officium charitatis pertinet, quod aliquis oppressos ab opprimentibus liberet, secundum illud Job 29: Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius aufereram pradam: & Proverb. 24: Erue eos qui ducuntur ad mortem: & in Psal. 81: Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. Sed aliquis tenetur ad impendenda charitatis officia magis illis, qui sunt sibi magis conjuncti: sed magis conjuncti sunt religioso aliqui fratres suæ religionis; ergo debet secundum charitatem resistere illis, qui fratres religionis suæ nituntur opprimere. Sic ergo ex omnibus prædictis patet, quod religiosi non solum licite, sed etiam laudabiliter interdum resistunt violentiis, & fraudibus malignorum. Sciendum est ergo, quod aliquando religiosorum adversarii impugnant ipsam religionem, vel religiosorum statum, in his quæ ad spiritualia pertinent, aliquando vero in temporalibus: & siquidem in spiritualibus impugnentur, totis viribus resistere debent, & præcipue in illis in quibus non solum sibi, sed & aliis profunt; quia cum religionis statum non assumant, nisi ut spiritualibus vacent, per hujusmodi impugnationem perfectionis propositum impeditur. Unde sicut perfectionis est ut homo perfectionis propositum custodiat, ita etiam ut impredientibus resistat. Si autem pro temporalibus, tunc perfectionis est, ut quis damnum patienter sustineat, quod vergit in suum proprium detrimentum, nisi forte inferenti violentiam consulere vellet, ejus malitiæ resistendo, ut per auctoritatem Gregorii prædictam patet. Sed in illis quæ ad detrimentum commune pertinent, etiam temporale, non est perfectionis, sed negligentiae, vel pusillanimitatis talia incommoda, dum possit resistere, sustinere, cum aliquis ex charitate teneatur, dum potest, pri-

proximorum incommodis obviare, secundum illud quod dicitur Prov. 24: Erue eos qui ducuntur ad mortem &c. Ad aliud ergo quod primo objicitur, dicendum, quod in illo verbo Apostoli aliquid interdicitur omnibus, & aliquid perfectis tantum. Omnibus quidem interdicitur, cum contentione, vel fraudulenter, vel apud infideles iudices sua repetere, movendo causam, ut patet per Glossam ibidem; sed perfectis interdicitur, cum lite, & in iudicio pro rebus suis repetendis causam coram iudice movere: sed ut Gratianus dicit 14. quæst. i. cap. Episcopus: Hoc intelligendum est de rerum propriarum petitione, non autem de repetitione rerum communium, quæ licet eis repetere, sicut habere. Et sic huiusmodi repetentes in iudicio, non sua repetunt, sed res Ecclesiæ, quarum procuraciones gerunt, nec coram iudice sibi, sed aliis stant, quorum negotia agunt. Sciendum tamen, quod illa Glossa non est authentica, sed magistralis, quod patet ex hoc quod est quædam conclusio ex verbis Augustini illata. Unde paullo ante præmittitur, Ut autem prædicta verba Augustini &c. in quibus Augustini verbis quamvis dicatur, habere iudicium infirmis concessum esse secundum veniam, non tamen dicitur quod non liceat perfectis: nec magister etiam subdit postea, quod eis non liceat, sed quod eis non conveniat. Si enim his qui sunt in statu perfectionis in iudicium non liceret aliquem trahere, nec ipsis Episcopis hoc licitum esset, quorum status est perfectior quam religiosorum; alias religiosi ad prælationis apicem promoveri non possent. Non enim ex hoc quod aliquis perfectionis statum assumit, aliquid ei illicitum redditur, quod prius non erat: nisi se ad illud specialiter voto adstrinxerit. Unde non plus est religiosis illicitum in iudicio causam movere, quam prius: nisi quatenus voto paupertatis con-

tradicit, & hoc est quando aliquis religiosus vellet pro recuperanda, vel acquirenda re propria litigare, quod ei secundum votum suæ professionis possidere non licet, aut etiam interdum propter scandalum. Vel potest dici, & forte verius, quod verbum illud Glossæ non potest intelligi de perfectis quo ad statum, sicut sunt religiosi, quia tales non habent aliquid proprium: unde nihil esset dictum, quod in eadem Glossa dicitur quod sua possunt repetere simpliciter. Quod ergo dicitur in Glossa, intelligendum est de perfectis secundum gradum charitatis, idest qui perfectam charitatem habent, in quocumque statu sint: licet enim tales sua repetendo in iudicio non peccent, interdum tamen per hoc eorum perfectioni derogatur: unde Glossa non dicit, quod talibus non liceat, sed quod eis non conveniat. In aliquibus tamen casibus non est ei inconueniens in iudicio sua repetere. Primus casus est, quando oritur contentio de re spirituali. Unde Act. 15. cum esset orta contentio de observatione legalium, hoc Paullus detulit ad iudicium Apostolorum: & de eodem ad Gal. 2: Et propter quosdam falsos fratres, qui subintroierunt &c. Secundus est, quando oritur contentio de eo, quod potest vergere in detrimentum rei spiritualis, quamvis sit temporale, unde Act. 25. c. Paullus appellavit Cæsarem pro liberatione sua, quia per ejus mortem, vel incarcerationem impediabatur fructus prædicationis. Ipse tamen quantum in se erat, cupiebat dissolvi, & esse cum Christo, ut dicitur Philippen. 1. Tertius est, quando contentio est de aliquo quod vergit in temporale damnum alterius, & maxime pauperum. Reus enim est quodammodo rapinæ, qui sua negligentia alios damnum incurrere permittit, & præcipue in his quæ sunt ejus curæ commissa. Unde de hoc non potest perfectionis sacrificium Deo exhiberi. Ec-

cle-

eleiastici 34: Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris suis. Quartus est, quando contentio est de eo quod vergit in spirituale damnum illius, qui iniuste detinet rem alterius temporalem. Unde Gregorius in 31. libr. Moral. super illud Job. 39: Frustra laboravit; dicit: Quidam dum res temporales rapiunt, solummodo sunt tolerandi; quidam vero servata charitate prohibendi, non sola cura ne nostra subtrahant, sed ne rapientes non sua, semetipsos perdant. Quintus est, quando vergit in corruptionem multorum per exemplum rapiendi. Ecclesiastic. 8: Quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala. Ad secundum dicendum, quod sicut Glossa ibidem dicit, in tribus præceptis ibidem positis perfectio iustitiæ ostenditur, quorum primum est: Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Secundum est: Qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Tertium est: Quicumque te angariaverit mille passus, vade cum eo & alia duo. Quæ tria ad patientiam pertinere noscuntur. Hoc autem tertium, ut Glossa exponit ibidem, intelligendum est non tam ut cum eo pedibus vadas, quia hoc nec in Christo, nec in aliis historialiter legimus esse completum, sed parato animo sis ire, cum oporteret. Similiter & primum præceptum, ut Augustinus dicit in libr. de mendacio, sic est intelligendum, ut homo cor paratum habeat non solum ad alias alapas accipendas, sed etiam ad quælibet tormenta pro veritate patienda cum eorum dilectione, a quibus illa pateretur. Nec intelligitur quod ad litteram aliquis debeat maxillam præbere se percutienti, cum nec Dominus hoc etiam percussus impleverit, nec Apostolus Paulus. Unde patet quod medium
præ-

præceptum secundum eandem formam est exponendum, ut scilicet quilibet habeat cor paratum ad quælibet damna temporalia sustinenda potius quam charitatem, vel veritatem relinquat. Potest autem sine præiudicio veritatis, vel charitatis contingere, quod aliquis in iudicio sua repetat, ut ex prædictis patet: & propter hoc non sequitur ratio. Et similiter dicendum est ad tertium. Ad quartum dicendum, quod Dominus præcepit, ut Apostoli pedes excutiant a pulvere in testimonium eorum qui eos non recipiunt. Unde Matth. 10. cap. dicitur: Excute pulverem de pedibus vestris in testimonium illis: unde super illud Luc. 9. cap: Excute pulverem; dicit Glossa: Ad contestationem terreni laboris, quem pro eis inaniter susceperunt: & hoc testimonium ordinatur ad divinum iudicium. Unde sequitur Matth. 10. cap: Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gommorhæorum in die iudicii quam illi civitati. Ab illis ergo Dominus discipulis suis mandat, ut non recepti recedamus, qui finali iudicio pro suis sceleribus reservantur, sicut sunt infideles, de quibus dicitur prima Corinth. 5. cap: Eos qui foris sunt, iudicabit Deus. Sed de his qui intus sunt, scilicet fidelibus, iudicium Ecclesiæ committitur. Unde si aliquis in societatem fidelium recipi velit, & ipsi injuste contradicant, non debet hoc divino iudicio reservari, sed ad iudicium Ecclesiæ corrigendum deduci. Ad quintum dicendum, quod iudicium cum contentione omnibus infirmis est prohibitum, ut patet per Glossam 1. Corinth. 6. super illud: Jam quidem omnino delictum est &c. Est enim contentio impugnatio veritatis per confidentiam clamoris, ut habetur in Glossa Rom. 1. super illud, Homicidiis, contentione &c. Unde illi qui cum veritate in iudicio stant non confidentes in clamore, non propter hoc sunt con-

ten-

rentiosi. Ad sextum dicendum, quod non est intelligendum, quod salva charitate nullo modo possit aliquis ablata repetere, sed quia charitas non inducit ad repetendum ablata ex cupiditate; unde Glossa: Non quærit quæ sua sunt, idest ablata non repetit, quia non est amatrix pecuniæ. Quandoque tamen aliquis ex charitate sua repetere potest zelo fraternæ correctionis, ut patet per auctoritatem Gregorii inductam. Ad septimum dicendum, quod non semper quando aliquis rem suam repetit in iudicio, pacem, quam cum proximo debet habere, a corde suo repellit. Unde quamvis pax cordis nullo modo sit peragenda pro terrena re recuperanda, non sequitur quod aliquis non possit in iudicio terrenam rem repetere. In ipso enim tumultu iudicii plerumque est salva pax pectoris, cum etiam a bonis viris in bellorum tumultibus non amittatur, alias omnia bella essent illicita. Ad octavum dicendum, quod si aliquis iuste in iudicio sua repetit, ipse non scandalizat scandalum active faciens; sed si aliquis scandalizatur, est scandalum passivum tantum. In quo distinguendum videtur quod aut est scandalum Phariseorum, cum scilicet quis ex malitia scandalizatur, & scandalum in aliis suscitatur, & tale scandalum est contemnendum exemplo Domini, qui audito Phariseorum scandalo, dixit Matth. 15: Sinite eos, cæci sunt, & duces cæcorum: aut est scandalum infirmorum, quod scilicet procedit ex infirmitate, vel ignorantia, & huic scandalo occurrendum est juxta posse, ita tamen ut pro hoc removendo aliquod illicitum non committamus. Effet autem illicitum, si aliquis bona Ecclesiæ sibi commissa perire permetteret a prædonibus direpta. Unde quamvis aliquis scandalo passivo scandalizetur, nihilominus ille, cui cura Ecclesiæ committitur, debet custodire, & defendere jura Ecclesiæ sibi commissa:
unde

...decimum nonum
...Thomas Cantuariensis Episco-
tempto scandalo Regis Angliæ, bona suæ
sue defensavit usque ad mortem. Sed si
posset sine peccato dimittere illius repetiti-
non oportet quod propter scandalum passivi-
mittat repetere. Potest enim alio modo sca-
passivo obviare, si est scandalum infirmorum
licet pacificis verbis se iuste agere ostender-
& magis proximo prodesset, si eum ab inj-
deceptione eriperet, vel consuetudinem sim-
præsumendi auferret, quam si ei rem suam
mitteret. Et præterea magis debet aliquis sca-
dalo suo quam proximi cavere, & ideo si tim-
ret se scandalum perpeti, nisi sua repeteret, non
deberet a rei suæ repetitione prohiberi. Ad no-
num dicendum, quod quamvis esca simpliciter
sit maxime necessaria corpori, non tamen quæ-
libet esca. Si enim aliquis ab una esca abstineat,
potest alia sustentari, unde aliquo genere escæ
magis esset abstinendum pro scandalo evitando,
quam res aliquas alias temporales dimittere, quæ
cum majori nocumento amitterentur: & quando-
que cum aliquo periculo peccati esset, si non re-
peterentur, ut ex dictis patet.

C A P. XVI.

*Quarto, de hoc quod religiosi persecutores
suos puniri procurant.*

Nunc restat quarto ostendere, quomodo ni-
tuntur monstrare quod religiosi suis perse-
cutoribus nullam pœnam, aut persecutionem de-
beant procurare. Dicitur enim Matth. 5: Bene-
facite his qui oderunt vos, & orate pro perse-
quentibus, & calumniantibus vos: & hoc idem
dicitur Luc. 6. Ergo inimicis persecutionem in-
ferre prohibemur. Qui enim alicui bona debet
in-

inferre, multo magis non debet ei nocere. Item,
Matth. 10: Ecce ego mitto vos sicut oves in me-
dio luporum; Glossa: Qui locum prædicationis su-
scipit, mala inferre non debet, sed tolerare. Er-
go si aliqui prædicatores pœnas inferri suis ad-
versariis procurent, se falsos prædicatores osten-
dunt. Item, Rom. 12: Nulli malum pro malo
reddentes: & infra: Non vosmetipsos defenden-
tes charissimi; idest non sitis referentes adver-
sarios. Ergo contra doctrinam Apostoli faciunt,
qui suos adversarios puniri procurant. Item, in
Legenda sanctorum Simonis, & Judæ legitur, quod
cum dux Regis Persarum vellet punire Sacerdo-
tes idolorum contrarios Apostolis, Apostoli pro-
jecerunt se ad pedes Ducis, rogantes ut eis par-
ceret, ne essent alicui interemptionis occasio, qui
ad communem salutem venerant procurandam.
Ergo illi qui procurant, ut sui adversarii a prin-
cipibus puniantur, non sunt veri, sed falsi Apo-
stoli. Item, Galat. 4: Quomodo tunc is qui se-
cundum carnem natus est, persequiebantur eum
qui secundum spiritum, ita & nunc; Glossa Au-
gustini: Qui sunt secundum carnem nati? dile-
ctores mundi, amatores seculi. Qui sunt secun-
dum spiritum nati? amatores regni cœlorum, di-
lectores Christi. Ergo illos qui aliis persecutio-
nem procurant, apparet esse amatores mundi.
Item, Galat. ultim: Non efficiamur inanis gloriæ
cupidi; Glossa: Inanis gloria est vincere velle ubi
premiium non est: sed illi qui adversariis suis per-
secutionem procurant, victoriam quærere viden-
tur; ergo hoc ad inanem gloriam pertinet. Ex
ergo concludere volunt, quod nullo modo
civibus viris liceat aliquibus persecutionem con-
ferre. Item, Luc. 9. cap. dicitur quod Jacobus,
& Iohannes dixerunt: Domine vis dicamus, ut
descendat de cœlo, & consumat illos? &
Iesus increpavit illos, dicens: Nescitis cu-
jus

ius spiritus estis . Ex quo videtur quod illi qui sunt spiritu Dei repleti , punitionem aliorum non debeant procurare . Sed quod sancti viri pœnas aliquibus inferant , vel inferri procurent , probatur primo exemplo ipsius Christi , de quo dicitur Joan. 2. quod vendentes , & ementes de templo eiecit , & nummulariorum effudit æs , & mensas subvertit . Item , exemplo Petri , qui Ananiam , & Saphiram verbo suo morti condemnavit , quia fraudaverant de pretio agri . Act. 5. Item , Act. 13. dicitur , quod Paullus repletus Spiritu Sancto , intuens Elimam magum dixit : O plene omni dolo , & omni fallacia , fili diaboli , inimice omnis iustitiæ , non desinis subvertere vias Domini rectas . Et nunc ecce manus Domini super te , & eris cæcus non vicens solem usque ad tempus . In quo patet quod verbis eum exasperavit , & pœnam cæcitatatis inflixit . Item , 1. Corinth. 5 : Jam judicavi ut præsens eum , qui sic operatus est , in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis , & meo spiritu cum virtute Domini Jesu , tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis . Glossa : Ut Satanæ corporaliter eum vexet : quam quidem constat magnam pœnam esse , & sic idem quod prius . Item , Cant. 2 : Capite nobis vulpes parvulas ; Glossa : Debellate , & comprehendite schismaticos , & hæreticos ; quia ut in alia Glossa ibidem dicitur , non sufficit nobis vitam nostram aliis in exemplum proponere , & bonam prædicationem facere , nisi errantes corrigamus , & infirmos ab insidiis aliorum defendamus . Item , Dionysius in 4. cap. de divi. nomi. dicit , quod Angeli non sunt mali , quamvis interdum malos puniant ; sed Ecclesiastica hierarchia exemplata est a cœlesti , ergo sine malitia potest esse hominis alicujus , quod malis pœnam inferat , vel inferri procuret . Item , 23. quæst. 3. cap. Qui potest , dicitur : Qui potest ob-

via-

viare, & perturbare perversos, & non facit, nihil est aliud quam favere impietati eorum: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori definit obviare. Ex quo patet quod non solum licet malis resistere, & eos perturbare, sed etiam hoc sine peccato dimitti non potest. Item, Job 39. dicitur de equo, per quem prædicator intelligitur; In occursum pergit armatis; Glossa: Quia prave ac male agentibus se pro defensione justitiæ opponit. Et interlinearis: Etiam cum ipse non quæritur. Ex quo patet quod sanctorum Prædicatorum est iniquos perturbare, etiam eos qui eis molestias non inferunt. Sed tamen hoc non faciunt sancti ex odio, sed ex amore, unde 1. Corinth. 5. super illud, Tradere hujusmodi hominem Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat; dicit Glossa: Ex his verbis manifestat Apostolus se non odio, sed amore illud fecisse; & infra: Sic & Helias, & alii viri boni nonnulla peccata morte punierunt, quia sic viventibus utilis metus incutiebatur: & illis qui morte puniebantur, non ipsa mors nocebat, sed peccatum quod augeri posset si viverent, minuebatur. Unde non proprie persecutio potest dici, quam sancti malis inferunt, cum non totaliter eos insequantur, ut in malo eorum finem constituent, sed in bono eorum, ut in malo eorum finem constituent, sed in bono eorum, ut corrigantur; vel a peccato desistant, vel saltem in bono aliorum, & metu coerceantur, vel ab impiis liberentur. Aliquando tamen persecutionis nomen accipit prædicta punitio propter poenæ similitudinem. Unde Augustinus ad Bonifacium comitem, & habetur 23. quæst. 4. cap. Si Ecclesia: Si verum dicere, vel cognoscere volumus, persecutio est injusta, quam impii faciunt Ecclesiæ Christi; justa quam facit Ecclesia Christi impiis. Item, in Psalm. 17: Persequar inimicos meos donec deficiant;

ciant; & alibi Psalm. 100: Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequabar. Ad id ergo quod primo objicitur, dicendum quod sicut jam probatum est, sancti non ex odio, sed ex amore malos puniunt, vel puniri procurant: in hoc enim eis non nocent, sed profunt, ut supra dictum est. Ad secundum dicendum, quod prædicatores non debent aliis mala inferre, ut eorum intentio in malis eorum quiescat quasi pœnis delectentur: debent tamen mala pœnæ inferre vel per se, vel per alios propter bonum vel ejus qui punitur, vel aliorum, ut prius dictum est. Ad tertium dicendum, quod ille qui ex zelo charitatis alicujus punitionem procurat, non reddit malum pro malo, sed magis bonum pro malo, cum ipsa pœna sit utilis ei qui punitur. Sunt enim pœnæ medicinæ quædam, ut 2. Ethic. dicitur, & Dionysius dicit in 4. cap. de divi. nom: Puniri non est malum, sed fieri pœna dignum. Similiter hoc quod prohibemur adversarios referre, intelligendum est ne referiamus ex odio, vel livore vindictæ. Ad quartum dicendum, quod sancti sicut dictum est, alios non puniunt, vel puniri procurant, nisi propter correctionem eorum, vel aliorum. Quandoque autem aliqui ex impunitate insolentes redduntur, & ad peccatum proniores; Ecclesiast. 8: Et enim quia non profertur eis contra malos sententia, absque ullo timore filii hominum perpetrant mala. Et tunc sancti contra malos pœnis utuntur. Quandoque autem clementia magis proficit ad correctionem, & tunc sancti pœnas impediunt, vel remittunt; unde Luc. 9. super illud: Nescitis cujus spiritus estis, &c. Glossa: Non semper in eos qui peccant est vindicandum, quia nonnumquam magis prodest clementia tibi ad patientiam, lapso ad correctionem; & hac de causa Simon, & Judas adversariorum pœnas impediaverunt. Ad quintum dicendum, quod

quod dilectores mundi injuste persequuntur eos, qui sunt dilectores Dei: sed iuste ab eis persecutionem patiuntur, ut patet ex auctoritate Augustini supra inducta. Ad sextum dicendum, quod ut jam patet ex dictis, sancti non procurant aliorum poenam, nisi propter aliquam utilitatem, & hanc utilitatem pro præmio computant, unde ex hoc non incurrunt notam inanis gloriæ. Ad septimum dicendum, quod sicut Glossa ibidem dicit, Apostoli adhuc rudes, & modum medicandi ignorantes, non ex amore correctionis aliorum, vel malitiæ finiendæ in illis; sed ex odio vindictam desiderabant. Hanc autem ignorantiam Dominus reprehendit. Postquam vero eos de vera dilectione docuit, aliquando potestatem tribuit tales vindictas exercendi, sicut Petro in Ananiam, & uxorem ejus, quorum mors viventibus utilem metum mortis incussit, & in illis qui puniebantur, peccatum, quod augere poterant si viverent, finivit; & hoc idem habetur in Glossa 1. Corinth. 5. super illud: Tradere hujusmodi hominem Satanæ &c. Vel dicendum, quod ideo Dominus increpavit discipulos poenam Samaritanorum petentes, quia videbat eos clementia facilius posse converti; unde Glossa ibidem dicit: Denique Samaritani citius crediderunt, a quibus hoc loco ignis arcetur.

C A P. XVII.

*Quinto, de hoc quod religiosi placere
hominibus volunt.*

NUnc quinto restat videre, quomodo ostendere nituntur, quod religiosi non debent quærere, ut hominibus placeant, quia in Psalm. 52. dicitur: Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus

sprevit eos. Item, ad Gal. 1: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Ergo religiosi qui se servos Christi profitentur, non debent quærere ut hominibus placeant. Item, 1. Cor. 4. super illud, Usque in hanc horam esurimus, & sitimus, &c. Glossa: Libere, & sine aliqua adulatione veritatem prædicantes, & gesta pravæ vitæ malorum arguentes, gratiam non habent apud homines. Si ergo religiosi debent sine adulatione libere veritatem prædicare, non debent quærere quod hominibus placeant. Item, Gregorius in Pastor: Adulterinæ cogitationis reus est, si placere puer sponsæ oculis appetit, per quem sponsus dona transmisit. Sponsam autem ibi Ecclesiam vocat, puerum autem Dei ministrum; ergo si religiosi, qui se Dei ministros profitentur, hominibus placere quærant, adulterinæ cogitationis rei sunt. Item, desiderium hominibus placendi procedit ex amore sui: sed sicut dicit Gregorius in Pastor: Actori reddit aliquem extraneum amor suus; ergo per hoc quod aliquis homini placere quærat, Deo extraneus redditur. Item, illud quod in vitium sonat, præcipue a religiosis caveri debet: sed esse placidum sonat in vitium, ut patet per Philosophum in 4. Eth. Ergo religiosi quærere non debent, ut hominibus placeant. Ex huiusmodi igitur probare volunt, quod nullo modo aliquis debeat quærere hominibus placere. Sed hoc esse falsum, multipliciter ostenditur; dicitur enim ad Rom. 15: Unusquisque proximo placeat in bonum ad ædificationem. Item, 1. Cor. 10: Sine offensione estote Judæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei, sicut & ego per omnia omnibus placeo. Item, Rom. 12: Providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Hoc autem non esset necessarium, si non oporteret curare, quomodo omnibus placeremus; ergo quilibet curare debet,

bet, ut hominibus placeat. Item, Marth. 5: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Sed nullus movetur ad gloriam ex bonis operibus, nisi per hoc quod sibi placent; ergo quilibet studere debet, ut opera sua sint talia, quæ aliis placere debeant. Ad horum ergo evidentiam sciendum est, quod tribus modis prohibetur, ne aliquis hominibus placere desideret, vel quærat. Uno modo, ne propter seipsum placere quærat, quasi in humano favore finem constituens: sed hoc quod hominibus placere curat, debet aliquis referre ulterius ad aliquod bonum, scilicet ad Dei gloriam, vel proximorum salutem, & hoc est quod Gregorius dicit in Pastor: Sciendum est quod oportet, ut rectores boni placere hominibus appetant, scilicet ut suæ æstimationis dulcedine, proximos in affectum veritatis trahant; non ut se amari desiderent, sed ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem conditoris introducant. Difficile quippe est, ut quantumlibet recta denuntiet prædicator qui non diligitur, libenter audiatur. Et infra: Quod bene Paullus insinuat, cum sui nobis studii occulta manifestat, dicens: Sicut & ego per omnia omnibus placeo. Qui tamen rursus dicit: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Placet ergo Paullus, & non placet, quia in hoc quod placere appetit, non se, sed per se hominibus veritatem placere quærit. Alio modo, quando aliquis ut placeat hominibus facit aliquid, per quod Deo displicet, & hoc est quod Hieronymus dicit super Epistolam ad Gal. exponens illud, Si hominibus placerem &c. Si, inquit, fieri potest, ut pariter Deo, & hominibus placeamus, placendum est & hominibus. Si autem aliter non placemus hominibus, nisi Deo displiceamus,

mus, Deo magis quam hominibus placere debemus. Tertio modo, quando aliquis quod in se est facit exterius, & tamen ab aliis temerarie iudicatur. Tunc ergo sibi debet sufficere, quod Deo placeat in conscientia, non curans quod hominibus non placeat, qui perverse iudicant: & hoc est quod habetur in Glossa ad Gal. cap. i. super illud, Si adhuc hominibus placerem &c: Sunt homines temerarii iudices, detractores, surriones, murmuratores, quærentes suspicari quod non vident, quærentes etiam iactare quæ non suspicantur. Contra tales sufficit testimonium conscientiae nostræ. Et secundum hoc de facili patet responsio ad omnia objecta. Quod enim dicitur, Dissipavit ossa eorum qui hominibus placent, intelligendum est de his, qui ita hominibus placere volunt, quod in hoc finem constituunt, & qui ut hominibus placeat, Deum offendunt. Et similiter intelligendum est, quod dicitur ad Galat. i. Si hominibus placerem &c. ut ex dictis patet. Ad tertium dicendum, quod quamvis illi qui veritatem annunciant, malis displiceant, qui corrigi nolunt, tamen ex hoc ipso bonis placent qui correctionem amant: unde dicitur Proverb. 9: Argue sapientem, & diliget te. Ad quartum dicendum, quod verbum Gregorii intelligendum est, quando aliquis ita hominibus placere quærit, ut in hoc finis constituatur, ut scilicet eo modo ametur, quo Deus amari debet, ne scilicet aliquid quocumque modo contra Deum fiat, quod patet ex hoc quod immediate præmittit. Hostis, inquit, redemptoris est, qui per recta opera quæ facit hujus vitæ, ab Ecclesia amari concupiscit. Ad quintum dicendum, quod verbum Gregorii est intelligendum de inordinato sui amore, ex quo procedit, ut aliquis propter se hominibus placere quærat. Ad sextum dicendum, quod placidus secundum Philosophum non

non dicitur, qui qualitercumque hominibus placere quærit: sed qui in hoc excedit, dum scilicet placere quærit plusquam oportet, vel in quibus non oportet. Eum enim qui secundum quo oportet aliis placere studet, amicum ibidem vocat.

C A P. XVIII.

Sexto de hoc quod religiosi gaudent de his quæ per eos Deus magnifice operatur.

Sexto, videamus quomodo nituntur ostendere, quod religiosi gaudere non debent de his quæ Deus magnifice per eos operatur. Luc. enim 10. dicitur: In hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiuntur. Ergo eadem ratione nec de aliis magnifice per eos factis gaudere debent. Item, Job. 31. dicitur: Si lætatus sum super divitiis meis multis, & quia plurima reperit manus mea. Si vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare, & lætatum est in abscondito cor meum; quasi dicat: Male mihi accidat: quod exponens Gregorius in 22. lib. Moral. dicit: Quia sanctum virum intelligentia scientiæ non corrumpit, de multis divitiis gaudere despexit. Quia vero eum magnitudo operis non inflavit, solem fulgentem non vidit. Quia autem illum nec fama laudis extulit, clare incedentem lunam minime attendit. Ergo patet quod non debent, nec de scientia, nec de fama, nec de operibus gaudere. Item, gaudio alicujus rei gloria circa illam rem adjungitur: sed homo non debet gloriari de bonis propriis, secundum illud Hierem. 9: Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis. Ergo nec de bonis quæ per eum fiunt, aliquis gaudere debet: & sic videtur ostendi, quod nullo modo aliquis gaudere debeat de bonis quæ per

eum Deus facit. Sed quod hoc sit falsum, manifeste ostenditur per illud Act. 11. ubi dicitur, quod multus numerus credentium conversus est ad Dominum, scilicet ad prædicationem quorundam fidelium. Pervenit autem sermo ad aures Ecclesiæ super istis, & miserunt Barnabam usque ad Antiochiam, qui cum pervenisset, & vidisset gratiam Dei, gavisus est. Gaudebant ergo Apostoli de hoc, quod per eorum fratres, & socios fructus fiebat in Ecclesia. Item, Act. 15. dicitur de Paulo, & Barnaba, quod deducti ab Ecclesia pertransibant Phœnicem, & Samariam, narrantes conversionem gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus &c. Ex hoc etiam habetur idem quod prius. Item, Phil. 4: Itaque fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, & corona mea. Ergo patet quod Apostolus gaudebat de illis, quos ad Christum convertebat; ergo & religiosi, & alii perfecti viri gaudere possunt in illis quæ Deus magnifice per eos facit, præcipue in conversione aliorum. Item, nullus agit gratias de hoc, in quo non credit sibi gratiam esse factam. Sed nullus reputat sibi gratiam fieri de eo quo non gaudet; si ergo non est gaudendum de his quæ Deus magnifice per eum operatur, non sunt de hoc gratiæ agendæ, quod est omnino absurdum. Item, secundum Philosophum in 1. Ethic. Nullus est justus qui non gaudet justis operationibus, & huic concordat quod dicitur in Ps. 99: Servite Domino in lætitia: sed nihil magnificentius Deus per aliquem facit, quam opus justitiæ quo ei servitur; ergo sancti viri gaudere debent de his quæ Deus magnifice per eos operatur. Ad horum ergo evidentiam sciendum est, quod gaudium non est nisi de bono, unde secundum ordinem bonorum est de his gaudendum: & ideo finis lætitiæ in solo summo bono ponendus est, quo proprie dicimur frui.

frui. Aliis autem rebus hoc modo gaudere debemus, ut in tali gaudio finis non ponatur, sed referatur ad ultimum finem. Qui ergo gaudet de bonis quæ Deus per eum operatur, hoc gaudium in Deum referens, recte gaudet: quod contingit dum aliquis propter hoc gaudet de his quæ Deus per eum facit, quia videt hoc in gloriam Dei cedere, & suam, & aliorum salutem. Si autem aliter gaudeat, suis operibus fruitur, & peccat. Unde Gregorius in 22. lib. Moral. exponens præfata verba Job, sic dicit: Nonnumquam etiam sancti viri de sua bona opinione gaudent: sed cum per hanc ad meliora proficere audientes pensant, non jam de opinione sua, sed de proximorum utilitate gaudent, quia aliud est favores querere, & aliud de profectibus exultare. Et per hoc de facili patet responsio ad objecta. Quod enim dicitur Luc. 10: In hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur; est intelligendum quod de hoc gaudere non debeant quantum pertinet ad spiritum depressionem, sed quantum pertinet ad Dei, & suam exaltationem: unde dicit Glossa ibidem: Prohibentur gaudere de humiliatione diaboli, qui propter superbiam cecidit, sed gaudeant de sublimatione. Vel dicendum, quod de hoc non debent gaudere quasi de maximo bono, cum hoc possit fieri sine merito ejus qui talia operatur, ut Glossa ibidem dicit: sed principale gaudium eorum esse debet de his, quæ eos ordinant ad vitam æternam, unde & sequitur: Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis. Ad secundum dicendum, quod verba Job sunt intelligenda de gaudio elationis: & hoc etiam patet in verbis Gregorii inductis. Superbum autem gaudium est, quando aliquis de bonis quæ Deus per eum facit, quasi propria gloria delectatur. Ad tertium dicendum, quod ille qui gaudium de quo agitur, refert in Deum, non in seipso gloriatur,

328 *Opusculum decimumnonum*
sed gloriatur in Deo in quem refert hoc de quo
gloriari posset.

C A P. XIX.

*Septimo, de hoc quod Religiosi curas principum
frequentant.*

NUnc septimo restat ostendere, quomodo nuntur probare, quod religiosi non debent in familiis principum, & magnatum conversari. Matth. enim 11. cap. dicitur: Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt: sed mollibus vestiri religiosi non competit, cum statum pœnitentiæ profiteatur; ergo in domibus regum & principum religiosi esse non debent. Item, Glossa ibidem dicit: Rigida vita, & prædicatio debet declinare mollium palatia, quæ frequentant mollibus induti, videlicet adulantes: & sic idem quod prius. Item, Luc. 9. super illud: Loquebatur illis de regno Dei, dicit Glossa: Illis non otiosis, non in civitate Synagogæ, idest secularis dignitatis, residentibus, sed inter deserta Christum quærentibus, cœlestis gratiæ alimoniam impartitur. Si ergo religiosorum vita ad hoc est ordinata, ut aliquis alimoniam cœlestis gratiæ consequatur a Christo, non debent religiosi cum his qui sunt in seculari dignitate commorari. Item, Hieronymus ad Paulinum Presbyterum: Multitudines hominum, & officia, & salutationes, & convivia, veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Sed in curiis principum conveniunt multitudines, & convivia frequentantur. Ergo religiosi ibi morari non debent. Item, Boetius dicit in lib. de consolatione, quod illi qui in potentia gloriantur, quærunt vel regnare, vel regnantibus adhærere: sed hoc est reprobabile in religiosiis, qui humilem vitam elegerunt, quod in potentia gloriantur; ergo

ergo regnantibus adhærere non debent. Item, cum honores ad superbiam vitæ pertineant, quæ est unum de tribus quæ in mundo reprobantur, religiosi qui mundo abrenuntiaverunt, debent ab his quæ ad honorem pertinent, abstinere: sed hoc videtur ad honorem pertinere, quod aliquis prædicet in curiis regum, vel principum, vel synodis, ubi multitudo hominum congregatur; ergo religiosi de talibus se intromittere non debent; & sic nituntur concludere, quod religiosi nullatenus debent in curiis regum, vel principum conversari. Sed hoc manifeste falsum ostenditur ex hoc, quod multi sancti viri cum regibus, & principibus commorati sunt. Joseph enim commoratus est in curia Pharaonis, de quo in Psalm. 104. dicitur: Constituit eum Dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ. Moyses etiam in domo filiæ Pharaonis nutritus est, & instructus omni sapientia Ægyptiorum perhibetur, Act. 7. Nathan etiam Propheta inter familiares David, & Salomonis computatur. Daniel etiam in curia regis Babylonis constitutus est princeps super omnes Provincias Babylonis, & postulavit a rege, & constituit super opera Provinciæ Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago. Ipse autem Daniel erat in foribus regis, Dan. 2. Glossa: A regis latere non recedens, honoratus, familiaris. Nehemias etiam princerna Regis Persarum fuit, ut habetur Nehem. 1. Mardocheus etiam factus est princeps in curia Assueri, Hester 8. In novo etiam testamento in regum palatiis aliqui sancti morati fuisse leguntur. Unde Phil. ult. dicitur: Salutant vos sancti, maxime qui de domo Cæsaris sunt. Sebastianus etiam in curia Diocletiani, inter primos palatii fuisse legitur: similiter Joannes, & Paullus fuerunt de familia Constantini Augusti. Et Gregorius in prologo Moral. narrat quod in terreno palatio excubabat,
ubi

ubi multi ex monasterio fratres germana charitate conjuncti secuti sunt eum. Non est ergo illicitum viris perfectis, & viris religiosis in curiis regum commorari. Ut ergo apparet quid in ista controversia sit tenendum, sciendum quod sancti viri aliquid propter se quærunt, aliquid propter alios. Propter se quidem quærunt Christo per contemplationem inhærere, vel in hoc mundo, quantum præsentis vitæ infirmitas patitur, vel in futura vita, ubi eum plenissime contemplantur: sed propter alios interdum coguntur a desiderata contemplatione discedere, & se actionum tumultibus implicare. Sic ergo & in desiderio habent quietem contemplationis, & tamen propter salutem proximorum patienter sustinent laborem actionis. Unde Paullus Phil. 1: Coarctor e duobus, desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, permanere autem in carne necessarium propter vos. Gregorius etiam in homil. 4. secundæ partis super Ezech. ait: Menti sponsum suum fortiter amanti una solet esse consolatio, si per hoc quod ipsa a visione differtur, aliorum animæ per ejus verba proficiant, & ad cœlestem sponsum amoris facibus inardescant. Ex hac necessitate contingit quod sancti quandoque multitudinibus se ingerant, & magnatam gratiam, & consortia quærant, non favore humano, vel potentia delectati, sed ut plures ad viam salutis trahere possint, quia ut dicit Augustinus 8. confess: Multis noti multis sunt auctoritati ad salutem, & multis præeunt secuturis: quia ut ipse infra dicit: Plus hostis vincitur in eo quem plus tenet, & de quo plures tenet. Plus autem superbos tenet nomen nobilitatis, & de his plures nomine auctoritatis: ideo urgente charitate nobilium, & auctoritatem habentium sancti consortia quærunt, ut per eos pluribus possint proficere ad salutem, & nisi hoc facerent, essent merito arguendi. Unde dicit Gre-

gorius in Pastoral: Qua mente is qui proximis profuturus enitesceret, utilitati ceterorum secretum proponit suum, quando ipse summi Patris unigenitus, ut multis proderet, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum. His igitur visis facile est respondere ad objecta. Quod enim dicitur Matth. 11: Qui mollibus vestiuntur &c. satis aperte ostenditur, quod de his loquitur qui in curiis regum morantur, ut ubi suas perficiant voluptates. Similiter quod dicit Glossa Luc. 9: Non otiosis, &c. intelligitur de illis qui in civitate, vel seculari dignitate resident, ibi quietem habentes: sed sancti quietem suam in Deo solum habent, & in ipso resident. Quod autem eos oporteat in dignitatibus, vel cum multitudine commorari, magis laborem reputant quam quietem. Quod autem dicit Hieronymus: Multitudines hominum &c. patet quod loquitur de frequentantibus multitudines, & huiusmodi, non ad fructificandum, sed ad delectandum, quod patet ex hoc quod sequitur, Quasi catenas fugias voluptatum. Similiter quod Boetius dicit, Illi qui in potentia &c. manifeste apparet verum esse. Non tamen sequitur, si illi qui in potentia gloriantur, volunt potentibus adhærere, quod e converso omnes qui potentibus adhærere, vel adhærere volunt, in potentia delectentur, cum hoc possit fieri propter aliam causam, ut dictum est. Similiter etiam quamvis prædicare multitudini sit honorificum, non tamen sancti in hoc gloriam suam quærunt, sed Dei, imitantes eum qui dicit Jo. 7: Ego gloriam meam non quæro, sed ejus qui misit me.

C A P. XX.

Quomodo pervertunt iudicium in infamiam personarum religiosarum, primo mala si qua in eis sunt, extendendo.

Vllo igitur quomodo blasphemantes perversi homines iudicium de rebus pervertunt, nunc videndum est quomodo pervertunt iudicium de personis. Forte autem posset alicui videri, quod detractiones, quæ personis irrogantur, essent tollerandæ sine contradictione, tum quia ut Gregorius dicit 9. Homil. primæ partis super Ezech: Perversorum derogatio vitæ nostræ approbatio est: quia jam ostenditur nos aliquid iustitiæ habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo, juxta illud quod dicitur Joan. 15: Si mundus vos odit scitote quia me priorem vobis odio habuit: tum etiam quia humana iudicia sunt parvipendenda, secundum Apostolum 1. ad Cor. cap. 4: Mihi pro minimo est ut a vobis iudicer, aut ab humano die: & præcipue cum nostræ conscientiae Deum testem habeamus, secundum illud Job 16: Ecce in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis. Sed interius considerantibus apparet hujusmodi detrahentium linguas esse efficaciter reprimendas propter tria. Primo, quia eorum detractio non ad unam personam, aut ad plures determinatas fertur, sed ad totum religiosorum collegium. Unde eorum temeritati est viriliter resistendum, ne oves Christi passim luporum morsibus lacerentur. In detestationem enim mercenarii dicitur Joan. 10. quod mercenarius videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit. Lupus autem, ut Glossa ibidem dicit, est vel violentus, qui corporaliter vastat, vel diabolus qui spiritualiter dissipat. Reprehenduntur etiam quidem Ezech. 13. cap: Non ascendistis ex adverso,

ne-

neque opposuistis murum pro domo Israel. Secundo, quia eorum vitam denigrare nituntur, quibus non solum conscientia necessaria est propter seipsum, sed etiam fama, ut in proximis per prædicationem proficere possint. De istis enim detractoribus, super illud ad Galat. 4: Ejice ancillam & cet. dicit Glossa: Omnes qui in Ecclesia terrenam felicitatem quærunt, adhuc ad Ismael pertinent. Ipsi sunt qui contendunt spiritualibus proficientibus, & detrahunt illis, & habent labia iniqua, & linguas dolosas. Et ideo talibus detractoribus resistendum est. Ut enim dicit Gregorius in Homil. prædicta: Hi quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum prædicationem non audiant, qui audire poterant, & in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant. Unde & Joannes detrahentis sibi verba compescuit in Epistola ad Cajum cum dixit: Si venero, commonebo ejus opera quæ facit, verbis malignis garriens in nos. Et Paullus 2. ad Corinth. 20; Epistolæ, inquiunt, graves sunt &c. Tertio, quia non in hoc sistunt ut infament, sed ad hoc tendunt ut totaliter extirpent. Quod manifeste apparet ex hoc quod Prælatos inducunt ut eos faciant ab omnibus evitari, ut in necessariis eis non provideatur, & ad eorum consortium nullus admitti permittatur. Quod quidem consilium significatur Isa. 7: Eo quod consilium inierit contra te Syria in malum, Ephraim, & filius Romeliæ dicentes: Ascendamus ad Judam, & suscitemus eum, & avellamus eum ad nos. Sed ut ibi dicitur, Non stabit, & non erit istud, Ista etiam sunt consilia de quibus dicitur Hierem. 2: Cogitaverunt super me consilia dicentes: Eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius. Sed in consilium eorum non veniat anima mea, dicit Jacob Ge-

Genes. penult. Unde eorum crudelitas non debet amplius tolerari. Ut enim dicitur Hester 7 : Traditi sumus ego, & populus meus, per eorum scilicet perversa consilia, ut conteramur, & jugulemur, & pereamus. Atque utinam in servos, & famulas venderemur, essetque tolerabile malum, & gemens tacerem. Dicitur enim Ecclesiast. 4 : Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium. Ut ergo eorum detractionibus resistatur, sciendum est, quod ipsi in sua detractione quadrupliciter procedunt. De viris enim spiritualibus mala, si qua sunt vera, extendunt, dubia asserunt, falsa confingunt, bona pervertunt. Extendunt siquidem mala, quæ in religiosis inveniri possunt tripliciter. Primo, quantum ad tempus, videlicet ea quæ ante conversionem ab eis perpetrata sunt, in eorum contumeliam commemorando. Exponentes enim hoc quod dicitur 2. Timoth. 3 : Erunt homines seipsos amantes, &c. contra religiosos, dicunt in eorum opprobrium hoc de eis intelligi, quia ex statu in quo hujusmodi peccatis detinebantur, ad statum religionis perveniunt, quam ipsi detractores sectam penetrantium domos appellant. Sed in hoc manifeste errare convincuntur, quia ut dicit Gregorius in 18. Moral. super illud Job 28 : Ferrum de terra tollitur : Tunc ferrum de terra tollitur, dum fortis propugnator Ecclesiæ terrena, quam prius tenuit, actione separatur. Non ergo debet in eo despici quod fuit, quia jam cœpit esse quod non fuit. Et Apostolus 1. Corinth. 6. post multorum enumerationem peccatorum subjungit : Et hæc aliquando quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis &c. Expositio etiam eorum contra intentionem Apostoli est. Non enim vult quod prius fuerint tales quales prædixerat, & postea penetratores domorum efficiantur : sed quia simul

mul dum domos penetrant, sunt de numero eorum peccatorum, quos prius enumeraverat. Secundo extendunt quo ad personas, ut videlicet quod ab uno, vel duobus geritur, toti religioni imponere præsumant; sicut cum dicunt, quod non sunt cibis sibi apposis contenti, lautiora quærentes, & multa hujusmodi, quæ etiam si ab aliquibus aliquando fiant, nullatenus sunt totali collegio imponenda. Unde dicit Augustinus ad Vincentium Donatistam, & habetur 23. quæstione 7. Quicumque: Qui res pauperum, quas sub nomine Ecclesiæ tenebatis, non per justitiam, sed per avaritiam tenet, displicet nobis, sed nec facile ista monstratis. Nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire non possumus, neque propter paleam relinquimus aream Domini, neque propter pisces malos rumpimus retia Domini & cet. Non ergo propter hoc infamandum est religiosorum collegium, si aliqui ex eorum numero gravia etiam peccata committunt: alias simili modo & Apostolorum collegium vituperabile fuit propter hoc quod dicitur Joan. 6: Nonne duodecim vos elegi, & unus ex vobis diabolus est? Unde etiam Cantic. 2. dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Glossa Gregorii: Nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. Sed tamen de his dici potest, quod dicitur 1. Joan. 2: Ex nobis prodierunt, sed ex vobis non erant. Tertio, extendunt religiosorum mala secundum quantitatem, videlicet eorum peccata levia ultra modum aggravando. Non enim potest homo in hoc mundo sine peccato vivere, secundum illud 1. Joan. 1: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Sed tamen peccata levia, quæ etiam in quibuscumque perfectis inveniuntur, quasi gravia exaggerant, contra illud Prov. 34: Ne insidieris, & quæras impietatem in domo iusti. Et ad hoc pertinet quod religiosos pseudoapostolos

los esse dicunt his signis, quod quærunt opulentiora hospitia, in quibus melius procurentur, quod procurant aliena negotia, ut sic mereantur hospitia, quod rapiunt bona temporalia illorum quibus prædicant, & alia hujusmodi: quæ etsi in vitium sonent, non tamen sunt tam gravia, ut pro eis dici possint peccatores qui hæc committunt, nedum ut pro eis possint dici pseudoapostoli: unde super illud Galat. 2: Nos natura Judæi, & non ex gentibus peccatores; dicit Glossa: Hoc nomen non est usitatum in Scriptura de illis qui cum iuste, & laudabiliter vivant, non tamen sunt sine peccato. Et sic eis convenit quod dicitur Matth. 7. quod scilicet vident festucam in oculo fratris sui, & trabem in oculo suo non vident; ubi dicit Glossa: Multi præventi majoribus, leviora in fratre malunt vituperare, & damnare, quam emendare, pleni odio, & invidia, & malitia. Implent etiam quod dicitur Matth. 23: Colantes culicem, camelum autem glutientes; minima religiosorum peccata mordaciter arguentes, sua gravia non curantes.

C A P. XXI.

Secundo, dubia asserendo, quod scilicet religiosi favorem mundi quærunt, & suam gloriam, & non Christi.

Nunc videndum est, quomodo dubia asserunt in religiosorum infamiam. Dubia autem maxime sunt futura, & etiam occulta cordis, de quibus etiam judicare præsumunt. De futuris quidem, cum dicunt quod erunt finaliter in moribus reprobi, & tandem in fide erunt corrupti. De occultis vero cordium, cum dicunt, quod quærunt favorem mundi, quod quærunt suam gloriam, & non Christi, & multa hujusmodi,

in

in quibus manifeste temerarii iudices convincuntur, ut patet per hoc quod habetur Rom. 14: Non ergo amplius invicem iudicemus: ubi dicit Glossa: In his duobus temerarium iudicium, scilicet cum incertum est quo animo quid factum sit, vel cum incertum est qualis futurus sit, qui nunc bonus, vel malus manifeste apparet. Vel superbia, vel invidentia est de his iudicare: quod maxime faciunt, qui magis amant clamare, & vituperare, quam corrigere, & emendare. In hoc etiam sibi quod solius Dei est, usurpant, scilicet scire futura, & secreta cordium. Unde dicitur Isai. 41: Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dii estis vos. Et Hier. 17: Pravum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus &c. Unde 1. Cor. 4: Nolite ante tempus iudicare &c. Glossa: Ali-ter enim injuria iudici fit, si ante sententiam ejus a servo procedat sententia. Quod intelligendum est in illis quorum sibi Dominus iudicium reservavit.

C A P. XXII.

*Tertio falsa confingendo, quod scilicet religiosi
sunt pseudoapostoli, pseudoprophe-
tæ, & pseudochristi.*

JAm restat videre, quomodo in diffamationem religiosorum confingunt. Et quia, ut diximus, ad conterendum cor eorum, ut dicitur Isai. 10. non sunt contenti quælibet mala configere, sed gravissima quibus eos suspectos reddant, & hominum societate indignos, & omnibus odiosos, & ut eos sua detractione plenius opprimant; eis imponunt mala illa quæ in Ecclesia pessima inveniri possunt, & secundum ejus initium, ut in primitiva Ecclesia, & secundum ejus progressum,

sicut secundum tempus quod nunc agitur, & secundum ejus terminum, sicut erit temporibus Antichristi. Dicunt enim, eos pseudoapostolos, qui in primitiva Ecclesia vituperantur. Dicunt eos esse fures, & latrones, & penetratores domorum, quales per totum tempus Ecclesiae sunt cavendi. Dicunt eos nuntios Antichristi novissimorum temporum pericula procurantes, quales in finali Ecclesia sunt timendi: a quibus tribus eos per ordinem defendamus. Et primo quantum ad hoc quod pseudoapostoli dicuntur. Ut ergo appareat quam fallaciter hoc nomen religiosi imponant, quid hoc nomine significetur, videamus. Inveniuntur enim in sacra Scriptura multa quae ad idem pertinent, sicut pseudoprophetae, & pseudoapostoli, & pseudochristi, quae omnia in fallitatem sonant, & ad idem pertinent, unde de eis simile est judicium: quod patet ex hoc quod habetur 2. Petr. 2: Fuerunt & pseudoprophetae in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces. Prophetarum autem, & Apostoli officium est, ut sit mediator inter Deum, & populum, verba Dei populo annunciando, sicut habetur 2. Corinth. 5: Pro Christo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos. Unde ex duobus dicitur aliquis falsus propheta, & falsus apostolus. Primo ex hoc quod a Deo non est missus, prout dicitur Hierem. 23: Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. Secundo ex hoc quod verba Domini non proponunt, sed falsa de suo confingunt, unde in eodem cap. dicitur: Nolite audire verba prophetarum qui prophetant vobis, & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. Et Ezech. 13. haec duo tanguntur: Vident, inquit, vana, & divinant mendacium, dicentes, Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos. Et additur tertium quod ad pertinaciam
fal.

falsitatis pertinet, cum subditur: Et perseveraverunt confirmare sermonem. Unde cum Hieremias quasi falsus propheta condemnaretur, hæc duo a se removit, Hierem. 26. inquit: In veritate misit me Dominus ad vos; quantum ad primum: Ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc; quantum ad secundum. Et hæc duo in novo testamento pseudoapostolos constituunt, videlicet quod non mittuntur a Domino, & quod falsam doctrinam disseminant. Intelliguntur autem a Domino mitti, etiam quando a Prælati Ecclesiæ mittuntur: unde Augustinus ad Orosium: Apostolus interpretatur missus. Apostolorum quatuor sunt genera, a Deo, a Deo & per hominem, & per hominem tantum, & ex se. A Deo, sicut Moyses: a Deo, & per hominem, sicut Jesus Nave: per hominem tantum, sicut nostris temporibus multi favore vulgi in Sacerdotium subrogati sunt: ex se, sunt ipsi pseudoprophetæ. Et postea subjungit: Illum cognosce missum a Deo, quem non paucorum hominum laudatio, vel potius adulatio eligit, sed illum quem vita, & mores optimi, & apostolicorum exactio commendat Sacerdotum. Quod etiam pseudoapostoli dicantur illi qui doctrinam hæreticam disseminabant, patet ex hoc quod habetur in Glossa ad Galat. 1. super illud: Nisi quod sunt aliqui qui vos conturbant; Glossa: Hi erant pseudoapostoli, qui dicebant aliud Evangelium esse, & aliud legem Moyse. Et Marc. 13. super illud: Exurgent pseudochristi, & pseudoprophetæ &c. dicit Glossa: De hæreticis accipiendum est, qui contra Ecclesiam venientes, se Christos esse mentiuntur, quorum primus est Simon magus, extremus Antichristus. Ad hoc autem quod aliquis non missus prædicet, vel falsam doctrinam prædicet, ex aliqua mala radice movetur, utpote vel ex avaritia lucrum quærens, vel ex superbia, vel inani gloria. Contingit et-

iam huiusmodi homines gratia Dei desertos multa vitia defluere, & magna, & parva: tamen ex omnibus his radicibus, vel huiusmodi vitiis dicuntur pseudoapostoli, vel pseudoprophetae, quia non omnis qui propter lucrum praedicat, vel propter favorem mundi, pseudoapostolus est; alias non esset differentia inter mercenarium & pseudoapostolum. Qui enim aliud quam fructum animarum, & honorem Dei per praedicationem quaerunt, mercenarii dicuntur, sive vera sive falsa annunciant, & sive missi, & sive non missi: sed pseudoapostoli, seu pseudoprophetae dici non possunt nisi quando non sunt missi, vel falsa annunciant. Similiter etiam non omnes peccatores qui verbum Dei annunciant, vel sacramenta ministrant, sunt pseudoapostoli, vel pseudoprophetae. Veri enim Praelati sunt veri Apostoli, qui tamen peccatis exigentibus interdum peccatores inveniuntur. In hoc etiam detractorum, contra quos agimus, insipientia, sive malitia ostenditur, qui religiosos, pseudoapostolos, vel pseudoprophetas nominare praesumunt ex quibusdam signis, quorum quaedam peccata levia sunt, quaedam vero gravia, non tamen ad duo praedicta pertinentia, utpote, quia quaerunt honorem proprium, quia quaerunt de inimicis vindictam, & quaedam alia huiusmodi: quae etiam si omnia congregata essent in aliquo homine praedicante, non tamen eum pseudoapostolum constituerent, vel ostenderent, dummodo vera praedicaret, & missus. De falsitate autem praedicationis nihil proponere audent: sed de hoc quod dicunt eos praedicare non missos, quod ad rem pertinet, quam inaniter dicant, patet ex his quae supra dicta sunt, cum de eorum praedicatione ageretur. Unde relinquitur in hoc esse mendaces, quod eis tantum crimen imponere praesumunt, religiosos, pseudoapostolos nominando. Possent
autem

autem eadem astutia vel ipsimet, vel quilibet alii de simili crimine infamari. Cum enim pseudoapostoli multa egerint, quæ etiam alii peccatores agunt, & interdum etiam iusti, licet ex alia causa; in promptu esset arguere, pseudoapostoli leguntur hoc vel illud fecisse, unde & illi qui hoc vel illud faciunt, sunt pseudoapostoli reputandi: sed in hoc argumento manifeste vanitas inveniretur, ut ex dictis patet.

C A P. XXIII.

Quarto, crimina imponendo, quæ Ecclesia toto temporis processu patitur, scilicet, quod religiosi sunt lupi, fures, latrones, & penetrantes domos.

Nunc videndum est, quomodo religiosi crimina imponant, quæ Ecclesia toto temporis sui processu patitur, utpote quod dicunt eos lupos, latrones, & penetrantes domos. Quod enim sint fures, & latrones, per hoc volunt ostendere, quia, ut dicunt, non intrant per ostium in ovile ovium, dum confessiones audiunt, & prædicant, & docent aliunde quam per ostium. Ex quo manifeste insipientiæ convinci possunt, quia ostium Christus est, ut per Glossam ibidem patet. Nec Prælati ostium dici potest. Unde Glossa ibidem dicit, quod ostium sibi soli Christus retinuit. Non ergo intelligitur intrare non per ostium, qui non intrat per Prælatus, sed qui non intrat per Christum, sicut Judæi, Gentiles, Philosophi, Pharisei, & hæretici, ut ibidem Glossa exponit. Isti ergo fures dicuntur, quia quod alienum est, suum dicunt, id est oves Dei suas faciunt, non convertendo ad doctrinam Christi, sed ad suam. Latrones, quia quod sunt occidunt, retrahendo a fide, ut ex verbis

Glossarum ibi accipi potest. Et tamen dato quod fures, & latrones dici deberent qui Christum annunciant secundum veram doctrinam non per Prælatos Ecclesiæ, quam hoc sit a religiosis alienum, ex prædictis manifeste apparet, nisi illum errorem aliquis sapiat, quod Episcopus, vel Papa non sit immediatus Prælatus cujuslibet, qui Parochiali subditur Sacerdoti. Lupos autem rapaces eos dicunt, per hoc quod accedunt ad ministrandum fidelibus Christi spiritualia alimenta, intrinsecus autem intendunt refici de bonis carnalibus eorum, sicut lupi accedunt ad oves, ut de carnibus earum reficiantur. In quo & manifeste desipere convincuntur. Manifeste enim Jo. 10. Dominus distinguit inter mercenarium, & lupum. Hoc autem quod lupo imponunt, Glossa mercenario attribuit, quæ sic dicit: Mercenarius est, qui quærit quæ sua sunt, non quæ Christi, qui servit Deo, non propter Deum, sed pro aliqua mercede. Illi ergo qui in hoc tantum offendunt, quod intendunt temporalia accipere, & pro eis prædicant, mercenarii sunt non lupi, nisi ipsi vel corporaliter maculent per potentiam, sicut tyranni, vel spiritualiter dissipent sicut diabolus, & ejus ministri hæretici, ut per Glossam ibidem patet. Hoc etiam apparet per hoc quod dicitur Act. 20: Scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos. Glossa: Hæretici calidi in fraude, fortes in disputatione, crudeles in occisione. Et per hoc etiam quod habetur Matt. 7: Intrinsecus autem sunt lupi rapaces; quod Glossa specialiter exponit de hæreticis, qui venenato animo, & intentione nocendi, lupi rapaces sunt, vel exterius, si detur copia, persequendo, vel interius corrumpendo. Quomodo etiam hoc sit temerarium judicium, judicare de aliquibus, quod carnalia principaliter intendant, quamvis spiritualia seminantes carnalia accipiant, ex dictis pa-

patet. Dicunt etiam eos esse penetrantes domos per hoc, quod confessiones audiunt sine licentia Sacerdotum. Sic enim penetrant domos conscientiarum, quod probant per quamdam expositionem Glossæ, quæ habetur 2. Tim. 3. super illud: Ex his sunt qui penetrant domos &c. Glossa: Penetrant domos, id est rimantur proprietatem cuiusque, & quos idoneos inveniunt, captivos ducunt. Proprietatem autem cuiusque rimari non possent, nisi confessiones audirent. Quia ergo huic auctoritati multum inniuntur, videamus intellectum ejus. Prædixit enim Apostolus, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes &c. Novissimi autem dies, ut Augustinus dicit in Epistola ad Hefychium, quandoque dicuntur etiam ipsa Apostolorum tempora, unde illud quod dicitur Joel. 2. In novissimis diebus effundam de spiritu meo &c. Petrus dicit esse completum in die Pentecostes Act. 2. Quandoque etiam novissimus dies dicitur omnium ultimus. Jo. 6: Ego resuscitabo eum in novissimo die. Hic autem oportet ut intelligantur novissimi dies, qui sunt illi novissimo propinquiore, eo quod Apostolus in futurum loquitur. Instabunt, inquit, tempora periculosa, & erunt &c. quod ad illud pertinere videtur, quod habetur Matth. 24. quod refrigescet charitas multorum, & abundabit iniquitas; unde Glossa ibidem dicit: Unde Apostolus, Erunt homines seipsos amantes. Non ergo verba Apostoli sunt intelligenda, quasi vitia quæ connumerat, ullo seculo unquam defuerint, sed quia abundante malitia, in futuris temporibus crescent. Quidam tamen in primitiva Ecclesia erant, qui etiam illis vitiis abundabant: alias frustra diceret, Et hos evita: & quasi Timotheo quærenti, Quomodo possum vitare quæ nondum sunt? respondet Apostolus: Ex his jam sunt illi qui penetrant do-

mos &c. Illa igitur vitia quæ supra posuerat, ad futurum pertinere vult: sed hoc quod dicit, Ex his sunt qui penetrant domos, ad præsens. Unde dicit penetrant, non penetrabunt, captivos ducunt, non ducunt. Nec putandum est hoc loco pro temporis futuri verba præsentis temporis posuisse, ut Augustinus in eadem Epistola dicit. Erant ergo in primitiva Ecclesia aliqui ex hoc actu noti, quia penetrabant domos &c. quos vult intelligi illis vitiis esse irretitos, quæ in novissimis temporibus abundabunt. Qui autem sunt isti, expressius exponit ad Titum i. ubi sic dicit: Sunt multi inobedientes, & vaniloqui, & seductores, qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui, qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Sic ergo quod dicit, Ex his sunt qui penetrant domos, de illis intelligit, qui latenter circumibant domos, falsam doctrinam disseminando, sive intelligatur de domo conscientiæ, sive de domo materiali, & captivabant vinculis erroris; unde subjungit Apostolus: Homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Nec est intelligendum ut ipsi volunt, quod hoc quod dicunt reprobi circa fidem, accipiat pro futuro, quasi dicat: Qui nunc penetrant domos, erunt reprobi circa fidem: quod patet tum ex hoc quod dicit præsentialiter, Hi resistunt veritati, tum ex hoc quod sequitur. Sed ultra non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit; Glossa: Per bonos, præsertim per Joannem Apostolum, per quem in Asia destruendos hæreticos prædicat. Ex quo etiam patet quod de hæreticis Apostolus loquitur. Unde dato quod religiosi confessiones audirent sine licentia Prælatorum, dummodo hæreticam doctrinam non seminarent, istis verbis Apostoli non notarentur. Et sic etiam exclusum est totum eorum figmentum, quo confingere nituntur occasione horum ver-

verborum, per religiosos qui confessiones audiunt, novissimorum temporum pericula imminere. Quomodo autem religiosi licite, & utiliter confessiones audiant, supra dictum est, cum de hoc ageretur.

C A P. XXIV.

Quomodo mala quæ in finali Ecclesia timentur, religiosi imponunt, probare volentes quod e vicino insint tempora Antichristi.

JAm videamus quomodo mala, quæ in finali Ecclesia timentur, religiosi imponant, dicentes eos esse nuntios Antichristi. Ad quod persuadendum, ad duo ostendenda conantur. Primo, quod nunc quasi e vicino tempora Antichristi immineant: secundo, quia nuntii Antichristi sunt specialiter religiosi, qui prædicant, & confessiones audiunt, de quibus per ordinem agemus. Quod autem non longe sunt tempora novissima, ex hoc probare volunt, quod Apostolus dicit 1. Cor. 10: Nos sumus in quos fines seculorum deveniunt; & 1. Jo. 2: Filioli novissima hora est; & Heb. 10: Adhuc modicum aliquantulum qui venturus est veniet, & non tardabit; & Jac. 5: Ecce Judex ante januam assistit. Ex quibus omnibus habere volunt, quod cum a temporibus Apostolorum quando hæc dicebantur, jam tantum tempus sit elapsum, quod nunc prope immineat tempus Antichristi. Quæ quidem verba si sic intelligant, ut tempus Antichristi propinquum esse denuntient, eo modo loquendi, quo temporis quantumcumque spatium in sacra Scriptura breve solet accipi in comparatione æternitatis, secundum quem modum dicitur 1. Cor. 7: Tempus breve est; in nullo reprehensibiles inveniuntur. Sed tamen hæc eorum assertio ad suam sententiam confir-

firmandam efficaciam non habebit, qua videlicet volunt adstruere quod nunc sunt cavenda illa pericula, quæ propinquissimis temporibus Antichristi prædicantur futura, & quod per religiosos qui nunc sunt, evenient, de quibus inquiri volunt a Prælatiis. Si autem ex his verbis aliquod diffinitum tempus signari volunt, utpote quod Antichristus veniet intra septem annos, aut centum, aut mille, inveniuntur præsumptosissimi multis auctoritatibus convicti. Dominus enim Act. 1. quærentibus discipulis de hoc ipso, respondit: Non est vestrum nosse tempora vel momenta &c. Ex quo argumentatur Augustinus in Epistola ad Hefychium, quod si non est eorum nosse, multo minus aliorum. Et Mat. 24: De die autem illa nemo scit, neque Angeli cœlorum. Et idem habetur Matt. 13. & 2. Thes. 2: Non moveamini a sensu vestro, quasi instet dies Domini. Et Augustinus dicit in Epistola ad Hefychium loquens: Dixisti, Evangelium dicit, De die illa & hora nemo scit. Ego autem, inquit, pro possibilitate intellectus mei dico, neque mensem, neque annum adventus ipsius sciri posse. Ita enim videtur sonare tamquam non possit sciri quo anno venturus sit, licet posset sciri qua hebdomade annorum, vel qua decade. Et infra: Quod si nec hoc comprehendere potest, quæro utrum sic saltem possit intelligi tempus adventus ejus, ut eum venturum dicamus infra istos, verbi gratia, vel quinquaginta, vel centum annos, vel quorumlibet seu majoris numeri, seu minoris annorum. Et infra: Si autem nec hoc te comprehendisse præsumis, hoc sentis quod ego. In primitiva Ecclesia, ut Hieronymus narrat in lib. de illustribus viris, & Eusebius in ecclesiastica historia, quorundam doctrina reprobata est propter hoc, quod adventum Domini instare dicebant, sicut & isti nunc videntur dicere. Non ergo potest quantumlibet spatium determinari, aut parvum,

vum, vel magnum tempus, quo finis mundi in quo Christus, & Antichristus expectantur, expectetur. Et propter hoc dicitur 1. Thessal. 5. quod dies Domini sicut fur veniet; & Matth. 24: Sicut autem in diebus Noe non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes, ita erit & adventus filii hominis: Unde & Augustinus in Epistola ad Hefychium proponit tres adventum Domini expectantes, quorum unus citius, alter tardius Dominum putat esse venturum, tertius suam de hoc ignorantiam confitetur, & hunc magis commendat, primum vero magis increpat. Ad adstruendam etiam suam intentionem, tali ratione utuntur. Ab adventu Christi ultima ætas incipit: aliæ vero ætates non duraverunt ultra mille annos, unde cum jam ab adventu Christi multo plures quam mille anni transierint, in brevi huius ætatis est terminus expectandus. Cui rationi obviat Augustinus in lib. 83. Qq. q. 60. sic dicens: Seneclæ autem solet etiam tantum tenere temporis, quantum reliquæ omnes ætates. Seneclæ autem comparat istam ultimam ætatem, unde concludit: Ætas igitur ultima generis humani, quæ incipit a Domini adventu usque ad finem seculi, quibus generationibus computetur incertum est. Et hoc utiliter Deus voluit latere, sicut in Evangelio scriptum est, & Apostolus attestatur dicens, diem Domini tamquam furem in nocte esse venturum. Inducunt etiam octo signa, quibus propinquum Antichristi adventum ostendere volunt, quorum primum videtur sumi ex hoc quod dicitur Danielis 7. de Antichristo: Putabit quod possit mutare tempora; Glossa: In tantam elatus superbiam, ut leges & cæremonias mutare conetur. Unde cum quidam jam Christi Evangelium mutare conentur in quoddam aliud Evangelium, quod dicunt æternum, manifeste dicunt instare tempora Antichristi. Hoc autem Evan-
ge-

gelium de quo loquuntur, est quoddam introdu-
ctorium in libro Joachim compositum, quod est
ab Ecclesia reprobatum: vel etiam ipsa doctri-
na Joachim, per quam, ut dicunt, Evangelium
Christi mutatur. Quo supposito, istud signum nul-
lum est, quia temporibus Apostolorum quidam
Evangelium Christi mutare voluerunt, ut patet
Gal. 1: Miror quod sic tam cito transferimini
ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud
Evangelium. Secundum signum assumunt ex hoc
quod habetur in Psal. 9: Constitue Domine le-
gislatorem super eos; Glossa: Antichristum legis
pravæ latorem: unde cum doctrina prædicta, quam
legem Antichristi dicunt, sit Parisiis exposita,
signum est Antichristi tempus instare: sed doctri-
na Joachim, vel illius introductorii, quamvis alia
reprobanda contineat, esse doctrinam quam præ-
dicabit Antichristus, falsum est. Ipse enim præ-
dicabit se esse Deum, ut habetur 2. Thessal. 2:
Ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tam-
quam sit Deus. Quia si doctrinam Antichristi in-
telligunt omnem falsam doctrinam, sicut & An-
tichristi dicuntur omnes hæretici, tunc istud si-
gnum nullum est. A primitiva enim Ecclesia
nullum tempus fuit, in quo doctrinæ hæreticæ
non proponerentur. 1. Joan. 2: Nunc Antichri-
sti multi facti sunt. Glossa: Antichristi sunt o-
mnes hæretici. Tertium signum assumunt ex hoc,
quod habetur Daniel. 5. & Isa. 21: Visa est in
Babylone reprobæ manus scribentis Mane, The-
cel, Phares. Hanc etiam scripturam jam dicunt
esse visam in Babylone dilecta, scilicet Ecclesia.
Mane enim interpretatur, Numeravit regnum
tuum, & complevit, id est finivit. Per scriptu-
ram autem supradictam numeratur regnum Chri-
sti. Dicitur enim quod durabit usque ad mille
ducentos, & septuaginta annos. Thecel exponi-
tur, Appensus es in statera, & inventus es ini-
nus

nus habens: quia in scriptura prædicta Evangelio Christi præfertur aliud Evangelium æternum. Phares interpretatur, Divisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis. Et similiter dicunt, quod regnum Ecclesiæ finietur, & ad alios transferetur; unde sicut scriptura illa signat terminum Babylonis instare, ita etiam hæc scriptura signat terminum Ecclesiæ. Sed hoc signum apparet esse frivolum ex hoc quod dicit Augustinus 18. de Civit. Dei, quod quidam dixerunt, quod cultus nominis Christi debebat durare per trecentos sexagintaquinque annos, deinde completo memorato annorum numero, sumeret finem. Jam ergo ante tempus Augustini aliqui fuerunt qui tempus Christi numeraverunt, & sic ista scriptura non est de novo visa. Unde per hoc non potest probari, quod adventus Antichristi jam de propinquo immineat. Augustinus etiam ibidem narrat, suo tempore quosdam fuisse, qui computabant annos ab ascensione Christi usque ad ultimum ejus adventum, quidam quadringentos, quidam quingentos, & quidam mille, quos omnes confutat auctoritate Domini dicentis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta. Ibidem etiam hunc modum argumentandi, quo isti utuntur, improbat in quibusdam, qui ex decem plagis Ægypti volebant sumere numerum persecutionum quas Ecclesia passura est, quas dicit esse conjecturas humanas nulla veritatis firmitate roboratas. In hoc etiam signo evidenter scripturæ, quam reprobant, assentiunt, cum & ipsi dicant Babylonem dilectam cito esse destruendam, sicut & scriptura quam improbant, assererat. Patet etiam nullam similitudinem esse, quia scriptura illa quæ visa est in Babylone, divinitus est ostensa, unde erat indicium veritatis: sed scriptura de qua loquuntur, est ex errore conficta, unde ex ea nullum potest elici argumentum. Alia vero quinque
signa

signa sumunt ex Evangelio Matthæi, ubi Dominus videtur ponere signa adventus sui. Quartum quidem signum est ex hoc quod dicitur Matth. 24: Occident vos, & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Dicunt enim quod hoc nunc impletur, quia quidam qui in Ecclesia videntur esse sanctiores, correptionem non sustinentes, suos correptores tradunt in tribulationem, & mortem, in odium hominum. Hoc vero signum omnino nullum est, cum huiusmodi tribulationes sanctorum maxime fuerint in ipsis Apostolis, & in martyribus, de quibus Dominus hæc prædicebat: nec adhuc aliquæ persecutiones similes illis apparent, unde non est magis signum propinquitatis adventus Christi, quam tunc erat. Quintum signum sumunt ex hoc quod subditur ibi: Et tunc scandalizabuntur multi &c. Quod dicunt nunc impleri, quando religiosi diffamantur, & ex hoc homines scandalizantur. Sed ista expositio est contra Glossam, quæ ibi dicit: Scandalizabuntur, id est discedent a fide, timore, vel portentis, vel immanitate tormentorum; unde patet hoc esse completum temporibus martyrum. Et iterum non est novum quod sancti viri ab impiis infamentur, cum dicatur etiam ipsis Apostolis Matth. 5: Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum adversus vos mentientes. In ecclesiastica etiam historia recitatur, quomodo tyranni procurabant fideles Christi turpissimis vitiis infamari. Sextum signum accipiunt ex hoc quod sequitur ibi: Et multi pseudoprophetæ surgent, & seducent multos. Quod dicunt nunc apparere, quando religiosi quidam apparent, quos pseudoprophetas nominant propter hoc, quod seipso commendant, & propter alia quædam huiusmodi. Sed hæc eorum expositio patet esse perversa per Glossam, quæ habetur Mar. 13. ubi hæc eadem verba leguntur, quæ pseu-

pseudoprophetas dicit esse intelligendos hæreticos, vel illos qui in populo Judæorum fuerunt seductores post Christi passionem ante everſionem terrenæ Hieruſalem. Ad hujus etiam deſtructionem ſufficit, quod ſupra dictum eſt de pseudoprophetis. Septimum ſignum accipiunt ex hoc quod ibidem ſubditur: Et quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum: quod dicunt nunc impleri, quando quidam qui videntur in Eccleſia maxime fidei zelatores, dimittunt Evangelium Chriſti, & adhærent Evangelio æterno, in quo oſtenditur charitatem quam habere debent ad Chriſtum, refriguiſſe. Sed in hoc plane mentiuntur, quia illi de quibus loqui videntur, Evangelium Chriſti non dimittunt, nec alteri Evangelio adhærent. Et præterea dato quod hoc eſſet, numquid a multis retroactis temporibus aliqui qui in Eccleſia videbantur perfecti, novas hæreſes non conſinxerunt, Chriſti Evangelium dimittentes, ut Pelagius, Neſtorius, Eutyches, & multi alii huiusmodi? Nec tamen in hoc illorum charitas refrigeſcere oſtenditur, quod eſſi prædictam doctrinam non ſequantur, tamen non perſequuntur. Non enim perſecutione indiget, in quo deſenſor non invenitur, immo hoc eſſet errores extirpatos ſub ſpecie correctionis ſuſcitare, & auribus populi inculcare, quod eſt maxime periculolum: unde Gregorius dicit in 14. Mor. quod mortuo Eutychio hæretico, quia forte non erat qui ejus doctrinam ſequeretur, diſſimulavit ejus dicta perſequi, ne in favillas videatur verba jaculare. Octavum ſignum ſumunt ex hoc quod ibi ſubditur: Prædicabitur hoc Evangelium regni in univerſo orbè; quod impleri dicunt per ſeipſos, qui hæc ſigna, & pericula annuntiant quæ ab omnibus annuntiari volunt, ſecundum illud 2. Timot. 4: Prædica verbum, iuſta opportune, importune: in tantum quod eos qui huiusmodi ſigna non prædicant,

cant, dicunt esse pseudoapostolos, quia non habent oculos ante, & retrò, id est ad cognoscendum præterita, & futura, sicut animalia, de quibus legitur Apoc. 4. Sed hoc etiam eorum signum omnino nullum est. Quidam enim eorum vanitati similes etiam a tempore primitivæ Ecclesiæ hujusmodi signa conficta annuntiabant, qui ab aliis Catholicis, & gravibus reprimebantur, ut habetur in ecclesiastica historia. Et Marc. 13. in Glossa super illud: Multi venient in nomine meo; quæ sic dicit: Imminente excidio multi venerunt, qui se esse Christos dicerent, & jam tempus libertatis adesse mentirentur. Multi etiam in Ecclesia temporibus Apostolorum inter cetera diem Domini instare minati sunt. Sic ergo illi qui hujusmodi signa prænuntiant, non computantur in numero illorum qui Evangelium annuntiant, sed in numero eorum qui seducunt multos. Unde quod Dominus dicit, prædicabitur hoc Evangelium regni &c. non refertur ad prædicationem horum vanorum signorum, sed ad prædicationem fidei Christianæ, quæ in universo orbe ante Christi adventum debent annuntiari. Unde & Augustinus in epistola ad Hesychium probat non instare adhuc diem dominicum, cum adhuc suo tempore essent gentes, in quibus certissimum erat, Evangelium Christi nondum esse prædicatum. Patet etiam, quod in hoc signo incidunt etiam in foveam quam fecerunt, dum imponunt aliis, quod quamdam novam doctrinam Evangelium regni nominant, & ipsi manifeste hæc signa quæ annuntiant, Evangelium regni dicunt. Hæc etiam quinque ultima signa vana, & nulla esse patet per Augustinum in epistola ad Hesychium, ubi sic dicit: Fortasse omnia quæ a tribus Evangelistis dicta sunt de Christi adventu, diligentius inter se collata, atque discussa, invenientur ad hoc pertinere, quod quotidie evenit in corpore suo, quod est

est Ecclesia, de quo adventu suo dixit: *Ainodo videbitis filium hominis venientem, vel sedentem &c.*

C A P. XXV.

Quomodo probare nituntur, quod religiosi nuntii sint Antichristi.

NUnc videamus quomodo nituntur investigare, qui sunt illi per quos pericula novissimorum temporum imminebunt, quos appellant nuntios Antichristi. Et procedunt tali deductione. Certum est, inquiunt, quod illi seductores non erunt de barbaris, gentilibus, & Judæis. Hoc autem est contra id quod habetur Apoc. 20: Seducet gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, & Magog. Glossa: Has duas gentes ad litteram prius seducet, & per has ad alias procedet. Vel secundum aliam expositionem, ibidem per Magog intelliguntur omnes persecutores diabolum intra se regentes, & tandem ad apertam persecutionem procedentes. Non ergo Barbari a persecutione Antichristi excluduntur, ut dicunt, Procedunt autem ulterius ad ostendendum, quod erunt Christiani per hoc quod dicitur 2. Tim. 3: Habentes speciem quidem pietatis; Glossa: Christianæ religionis. Et loquitur de illis per quos pericula novissimorum temporum imminebunt. Sed in hoc errare noscuntur: quia illa vitia quæ ibi numerantur ab Apostolo, non sunt ita accipienda, quasi omnia eisdem oporteat inesse, sed quædam his, quædam aliis. Unde non oportet, quod omnes illi, per quos imminet illa pericula, habeant speciem pietatis, sed eorum aliqui. Sicut etiam in primitiva Ecclesia patiebantur Apostoli persecutionem & a fidelibus, & ab infidelibus, ut patet 2. Corin. 11: Periculis ex gentibus,

Tom. III. Z

cant, dicunt esse pseudoapostolos, quia non habent oculos ante, & retro, id est ad cognoscendum præterita, & futura, sicut animalia, de quibus legitur Apoc. 4. Sed hoc etiam eorum signum omnino nullum est. Quidam enim eorum vanitati similes etiam a tempore primitivæ Ecclesiæ hujusmodi signa conficta annuntiabant, qui ab aliis Catholicis, & gravibus reprimebantur, ut habetur in ecclesiastica historia. Et Marc. 13. in Glossa super illud: Multi venient in nomine meo; quæ sic dicit: Imminente excidio multi venerunt, qui se esse Christos dicerent, & jam tempus libertatis adesse mentirentur. Multi etiam in Ecclesia temporibus Apostolorum inter cetera diem Domini instare minati sunt. Sic ergo illi qui hujusmodi signa prænuntiant, non computantur in numero illorum qui Evangelium annuntiant, sed in numero eorum qui seducunt multos. Unde quod Dominus dicit, prædicabitur hoc Evangelium regni &c. non refertur ad prædicationem horum vanorum signorum, sed ad prædicationem fidei Christianæ, quæ in universo orbe ante Christi adventum debent annuntiari. Unde & Augustinus in epistola ad Hesychium probat non instare adhuc diem dominicum, cum adhuc suo tempore essent gentes, in quibus certissimum erat, Evangelium Christi nondum esse prædicatum. Patet etiam, quod in hoc signo incidunt etiam in foveam quam fecerunt, dum imponunt aliis, quod quamdam novam doctrinam Evangelium regni nominant, & ipsi manifeste hæc signa quæ annuntiant, Evangelium regni dicunt. Hæc etiam quinque ultima signa vana, & nulla esse patet per Augustinum in epistola ad Hesychium, ubi sic dicit: Fortasse omnia quæ a tribus Evangelistis dicta sunt de Christi adventu, diligentius inter se collata, atque discussa, invenientur ad hoc pertinere, quod quotidie evenit in corpore suo, quod est

est Ecclesia, de quo adventu suo dixit: *Ainodo videbitis filium hominis venientem, vel sedentem &c.*

C A P. XXV.

Quomodo probare nituntur, quod religiosi nuntii sint Antichristi.

NUnc videamus quomodo nituntur investigare, qui sunt illi per quos pericula novissimorum temporum imminebunt, quos appellant nuntios Antichristi. Et procedunt tali deductione. Certum est, inquiunt, quod isti seductores non erunt de barbaris, gentilibus, & Judæis. Hoc autem est contra id quod habetur Apoc. 20: Seducet gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, & Magog. Glossa: Has duas gentes ad litteram prius seducet, & per has ad alias procedet. Vel secundum aliam expositionem, ibidem per Magog intelliguntur omnes persecutores diabolum intra se regentes, & tandem ad apertam persecutionem procedentes. Non ergo Barbari a persecutione Antichristi excluduntur, ut dicunt. Procedunt autem ulterius ad ostendendum, quod erunt Christiani per hoc quod dicitur 2. Tim. 3: Habentes speciem quidem pietatis; Glossa: Christianæ religionis. Et loquitur de illis per quos pericula novissimorum temporum imminebunt. Sed in hoc errare noscuntur: quia illa vitia quæ ibi numerantur ab Apostolo, non sunt ita accipienda, quasi omnia eisdem oporteat inesse, sed quædam his, quædam aliis. Unde non oportet, quod omnes illi, per quos imminet illa pericula, habeant speciem pietatis, sed eorum aliqui. Sicut etiam in primitiva Ecclesia patiebantur Apostoli persecutionem & a fidelibus, & ab infidelibus, ut patet 2. Corin. 11: Periculis ex gentibus,

Tom. III. Z

bus, periculis ex falsis fratribus. Ulterius procedunt, quod isti nuntii Antichristi non reperientur inter aperte malos. Hoc est autem expresse contra Glossam super illud Psalm. 34: Deus quis similis erit tibi? quæ totum illum Psal. 34. exponit de persecutione Antichristi, & inter ceteros Antichristi ministros per Philistin dicit significari illos, qui sunt ebrii luxuria secularium. Gregorius etiam in 20. Moral. exponens illud Job. 30: Nunc autem derident me &c. dicit hæc esse verba Ecclesiæ ab adversariis suis extremis temporibus pressæ. Et postea subjungit: Quorum virtus manuum erat mihi pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni. Quæ postea, & multa sequentia de aperte malis, & carnaliter viventibus exponit. Dicunt etiam, quod tales Antichristi ministri inter eos qui videntur boni inveniuntur. Quod probant per illud quod dicitur Matth. 7: Attendite a falsis Prophetis, & per aliquas alias hujusmodi auctoritates. Sed quamvis tales aliqui sint futuri, per quos Antichristus seducet, nihilominus & alii non excluduntur, sicut etiam in primitiva Ecclesia fideles per utrosque persecutiones patiebantur. Quod etiam dicunt, quod nullus potest seducere, nisi sit apparens bonus, patet esse falsum, cum multo plures seducantur deliciis hujus mundi, & terroribus, quam etiam specie honestatis. Procedunt ulterius, quod nuntii Antichristi inveniuntur inter eos qui vacant studio litterarum, quod probare nituntur per hoc quod habetur 2. Tim. 3: Semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quæ probatio quam sit inepta apparet, cum hoc referatur ad mulierculas seductas, ut ipse textus ostendit, magis quam ad homines seducentes. Dato etiam quod ad seductores esset referendum, ad illos pertineret qui studio vacantes, deviant a fidei veritate, cum de hæreticis verba illa sint

exponenda, ut supra dictum est. Hoc idem probare nituntur per hoc quod dicit Gregorius in lib. 13. Moral. super illud Job. 16: Hostis meus terribilibus oculis &c: Sicut incarnata veritas in prædicatione sua pauperes idiotas, & simplices elegit; sic e contrario Antichristus ad prædicandum falsitatem suam astutos, ac duplices, atque hujus mundi scientiam habentes electurus est. Sed qui sint isti prædicatores litterati, quos Antichristus mittet, Gregorius infra statim exponit, utens auctoritate Isaïæ 18: Qui mittit in mare legatos, & in vasis papyri super aquas; quod exponens dicit: Mittit in mare legatos, quia prædicatores suos in seculo spargit, In vasis papyri super aquas. Vasa papyri sunt corda secularium doctorum. In vasis ergo papyri super aquas legatos mittere, est prædicationem suam in carnalium sapientium sensibus ponere, & defluentes ad culpam populos vocare. Illi ergo litterati sunt prædicatores Antichristi, qui seculariter viventes, populos ad lascivias inducunt. Nec tamen si per litteratos Antichristus pericula in Ecclesiam inducet, sequitur quod solum per eos. Procedunt ulterius deducendo, quod inter illos litteratos inveniuntur nuntii Antichristi, quorum consilium reputatur pretiosum, maximum, & optimum, quasi si quis consuleret Deum, ut dicitur de Achitophel. 2. Reg. 16. Et quod seductores finalis Ecclesiæ per Achitophel significantur, probatur per hoc, quod Achitophel prius fuit cum David, & postea cum Absalon; sic isti prius erunt cum Christo, postea cum Antichristo, unde dicitur 2. Tim. 3: Habentes speciem pietatis. Et postea sequitur: Homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Et per illud quod dicitur 1. Joan. 2: Ex nobis prodierunt; Glossa; Nobiscum in Sacramentis communicant. Sed ista probatio non est efficax, quia non est intentio Apostoli in verbis præmissis,

quod prius habeant speciem pietatis, & postea eam deponant ad infidelitatem conversi; sed simul dum speciem habent pietatis superficie tenus, virtutem ejus abnegant, infideles existentes. Multi etiam hæretici cum Ecclesia in Sacramentis conveniunt: aliqui enim Sacramenta Ecclesiæ recipient, ad minus ad apparentiam. Dato etiam quod quantum ad hoc per Achithophel significarentur, non tamen oportet quantum ad hoc, quod Achitophel in consiliis fuerit famosus. Hic etiam eorum processus ex conjectura humana procedere apparet, sicut in illis qui per plagas Ægypti futuras persecutiones Ecclesiæ prædicere voluerunt, ut supra dictum est. Adhuc procedunt ulterius, & ostendere volunt, quod tales nuntii Antichristi inter eos invenientur, qui sunt ad consilia obligati, per hoc quod dicit Gregorius super illud Job.30: Ad dexteram orientis &c: Ad dexteram, inquit, orientis calamitates insurgunt, quia hi quoque ad persecutionem Ecclesiæ profiliunt, qui electa membra Redemptoris esse credebantur. Sed per hoc non potest probari, quod inveniantur inter obligatos ad consilia, quia per electa membra, quæ per dexteram significantur, omnes bonos intelligit; unde ibidem dicit: In hoc loco dexteræ vocabulo fidelis populus Ecclesiæ sanctæ designatur. Sed si etiam per membra electa non significantur nisi perfecti, adhuc probatio non est efficax, quia etiam aliqui sunt perfecti propter gradum charitatis, etiam si sint matrimonio conjuncti: prælati etiam sunt perfecti quantum ad statum. Unde per electa membra non possunt soli religiosi intelligi. Sed in processu hujusmodi plane apparet fallacia consequentis. Probare etiam nituntur hoc idem per hoc quod dicitur Matth. 2: Futurum est ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum; Glossa: Quam cito Christus in mundo apparuit, incoepit in eum perse-

se-

secutio, quæ præfigurat persecutionem sanctorum. Et ideo concludunt, quod sicut in adventu Christi se opposuerunt Christo, qui sapientiores, & sanctiores videbantur, scilicet Scribæ, & Pharisei, ita etiam se opponent fidelibus Christi in fine, qui sapientes, & sancti videntur, scilicet litterati, & religiosi. Sed hæc probatio non est efficax, quia etiam Christum non solum persecuti sunt Scribæ, & Pharisei, sed principes sacerdotum, ut Anna, & Caiphas, & principes seculares, ut Herodes, & Pilatus. Nec illi qui Christum persecuti sunt, erant simul omnes Scribæ, & Pharisei, sed quidam Pharisei tantum. Unde ex hoc non potest haberi quod intendunt, quia hæc ratio non magis tangit religiosos litteratos, quam illitteratos, nec eos magis quam prælatos, & principes, & doctores seculares. Ex his autem omnibus prædictis sic colligendo concludunt: patet ergo, quod nuntii Antichristi erunt Christiani apparentes boni, studiis litterarum dediti, in consiliis dandis famosi, religiosi, ad consilia obligati: in qua conclusione quid intendant, ostendunt. Eos enim quos infamare nituntur, ita notificant, ac si eos exprimerent nominatim. Nihil enim differt dicere Socratem, & Sophronisci filium, si solus sit Sophronisci filius Socrates. In quo eorum excusatio tollitur, & simul ostenditur, quod ad personas descendunt. Sed in hoc eorum processu multipliciter errare convincuntur. Primo, ex hoc, quod nuntios Antichristi diffiniunt tamquam unum genus hominum, cum ex diversis statibus hominum ministros Antichristi futuros Glossa ostendat super illud Psalm. 82: Deus quis similis erit tibi? Secundo, quia etsi diversæ auctoritates de singulis quæ colligunt, loquuntur, non tamen potest haberi, quod omnes conditiones prædictæ congregentur, sed forte multi erunt seductores nuntii Antichristi, quorum alii erunt re-

ligiosi, alii litterati, alii famosi in consiliis; & sic de aliis: & forte non erunt aliqui de numero eorum, in quibus omnia prædicta conveniunt. Tertio, quia etsi inter istos invenirentur, non tamen inter eos solos, ut probatum est. Unde hæc probatio non magis procedit contra eos, quam contra alios. Quarto, quia etsi aliqui talium sint futuri nuntii Antichristi, non tamen omnes tales, sed aliqui forte pauci, sicut & de singulis statibus forte aliquos ad se colligit Antichristus. Quinto, quia istæ conditiones sunt bonæ, scilicet esse Christianum, litteratum, famosum in consiliis, religiosum. Unde ex his conditionibus non potest judicari de aliquo, quod sit nuntius Antichristi, sed magis ex aliquibus malis secundum doctrinam Domini Matthæi 7. & 12: Unaquæque arbor ex fructu suo noscitur, scilicet bona ex bonis, mala ex malis.

C A P. XXVI.

Quomodo religiosorum manifesta bona, ut orationes, jejunia, & hujusmodi pervertere nituntur, & suspecta ostendere.

Nunc ultimo videamus, quomodo bona religiosorum quæ negare non possunt, nec mala esse asserere, utpote orationes, jejunia, miracula, & hujusmodi, pervertere nituntur, & suspecta ostendere, occasione accepta ex hoc, quod in aliquibus Scripturæ locis aliqui perniciosi homines hujusmodi operibus suam malitiam palliare dicuntur. Dicitur enim Matth. 7. de falsis Prophetis, quod veniunt in vestimentis ovium: Ubi dicit Glossa, quod in conspectu hominum similes sunt ministris justitiæ dum jejunant, orant, elemosynas dant: sed non sunt eorum fructus, quia pro vitio eis reputantur. Et infra super illud, Mul.

Multi dicent mihi &c. dicit Glossa: Maxime cavendum est ab his, qui propter nomen Christi miracula habent, quæ cum propter infideles Dominus fecerit, monuit tamen ne a talibus decipiantur, putantes ibi esse visibilem sapientiam, ubi est visibile miraculum. Ex quibus ostendere volunt, quod nec ex virtutum operibus, nec ex miraculorum signis sint aliqui acceptandi. Sed hæc eorum sententia quam manifeste sit divinæ auctoritati contraria, facillimum est videre, cum Dominus dicit Matth. 5: Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, &c. Matth. etiam 12. dicitur, quod arbor ex fructu cognoscitur, bona ex bono, mala ex malo: Dicitur etiam 1. Pet. 2: Conversationem vestram intergentes habentes bonam, ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes; Glossa: Vestram dignitatem; glorificent Deum in tempore visitationis. Ex quibus patet, quod ex bonis operibus in aliquo visis est acceptandus. Similiter & miracula per aliquem facta eum commendabilem reddunt, & doctrinam ipsius: unde Dominus dicit Joan. 5: Opera quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea testimonium perhibent de me. Et Marci ult. dicitur, quod Apostoli prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Signa vero testimonium perhibent & hominis, & doctrinæ. Hoc autem non pro tanto dicimus, quin ab aliquibus malis aliqua virtutum indicia, & miraculorum signa ostendantur, sed quia nobis tantum de manifestis judicare conceditur. Unde si in aliquo bona appareant, manifeste ex eis judicandus est bonus, nisi alia manifesta mala ostendantur, ex quibus apparere possit illa bona indicia quæ in eis apparent, non esse eorum fructus. Unde Mat. 7. super illud: A fructibus eorum cognoscet is eos; dic

cit Glossa: Non a veste, sed ab operibus, quod de manifestis accipit. Et Roma. 14. super illud, Is qui manducat &c. dicit Glossa: Manifesta sunt, quæ non possunt bono animo fieri, ut sunt blasphemiae, furta, & huiusmodi, de quibus nobis permittitur iudicare; de quibus etiam dicitur, A fructibus eorum cognoscetis eos: sed ea quæ dubia sunt quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Auctoritates ergo quas inducunt, sic intelligendæ sunt, ut quantumcunque in aliquo bona signa appareant, illis decipi non debeamus, ut ex illis signis vel ad malum, vel ad errorem aliquem pertrahamur. Sed si aliquis qui non invenitur ad errorem pertrahere, vel ad malum suggerere, credatur esse bonus per opera bona quæ ostendit, quamvis forte sit malus, non est in hoc periculosa deceptio, cum non sit hominum de occultis cordis iudicare. Unde 2. Corinth. 11. super illud: Ipse satanas transfigurat se in Angelum lucis; dicit Glossa: Cum se bonum fingens ea vel facit, vel dicit quæ bonis Angelis congruunt, etiam si credatur bonus, non periculosus error, aut morbidus. Cum vero per hæc aliena ad sua incipit ducere, ne quis post eum eat, magna vigilantia opus est. Addunt etiam huic suæ nequitiae, ut opera bona quæ in religionis respiciunt, hypocrisim nominent, quam gravissimum asserunt esse peccatum, etiam in hoc Phariseis similes, qui Domino ejiciente dæmonium, dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia; ut habetur Matthæi 12. & Lucæ 11. Quibus similes sunt, qui bona opera quæ in aliis vident, statim ad hypocrisim referunt; unde Dominus ad eos confutandos dicit: Si quidem ex fructibus arbor cognoscitur. In hoc etiam quam sit periculosa eorum assertio facile patet, quia sic homines a perfectionis operibus retraherentur, si istud iudicium procederet, & in

cor-

cordibus hominum confirmaretur, quod propter opera perfectionis exterius apparentia aliquis esset hypocrita iudicandus: vel si etiam postquam perfectionis statum assumpserit, ex quocumque peccato commisso hypocrita diceretur, hypocrisis existente tam gravi peccato, ut dicunt. Sed hoc removeret Gregorius 31. lib. Moral. super illud Job. 39: Frustra laboravit nullo timore cogente: ubi sic dicit: Sciendum vero est, quod sunt nonnulli, quos charitatis gremio nutriens mater Ecclesia tolerat, quousque ad spiritualis ætatis incrementa perducatur, qui nonnumquam & sanctitatis habitum tenent, & perfectionis meritum exequi non valent. Et infra: Hos nequaquam credendum est in hypocritarum numerum currere, quia aliud est infirmitate, aliud malitia peccare. Illi ergo soli sunt hypocritæ dicendi ex sententia beati Gregorii, qui ea intentione opera perfectionis assument, ut malitiam suam occultius exercent, & magis nocere possint: non autem illi quos contingit ex infirmitate peccare, etiam post habitum perfectionis assumptum.

EPILOGUS.

Et totius operis conclusio.

Sic igitur divina auxiliante gratia malignorum distractionibus repressis, evidenter apparet, quod nihil damnationis est his qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant, sed crucem Domini bajulantes, operibus spiritualibus insistant, carnalia desideria contemnentes. Pateret siquidem locus multa replicandi contra prædictos detractores, sed eos divino iudicio reservamus, cum eorum nequitia possit esse omnibus manifesta ex his quæ ex corde suo nequissime prorulerunt, secundum sententiam Domini dicentis Matth.

dicunt, Judæi merito culpæ suæ sint, vel essent perpetuæ servituti addicti, & sic eorum res terrarum domini possint accipere tamquam suas: hoc tamen servato moderamine, ut necessaria vitæ subsidia eis nullatenus subtrahantur. Quia tamen oportet nos honeste ambulare etiam ad eos qui foris sunt, ne nomen Domini blasphemetur, ut Apostolus fideles admonet suo exemplo, ut sine offensione simus Judæis, ac Gentibus, & Ecclesiæ Dei; hoc servandum videtur ut sicut jura determinant, ab eis coacta servitia non exigantur, quæ ipsi præterito tempore facere non consueverunt: quia ea quæ sunt insolita, magis solent amicos hominum perturbare. Secundum igitur hujus moderationis sententiam potestis secundum consuetudinem prædecessorum vestrorum exactionem in Judæos facere, si tamen aliud non obsistat. Videtur autem, quantum conjicere potui, circa hoc dubitatio vestra augeri ex his quæ consequenter inquiritis, quod Judæi terræ vestræ nihil videntur habere nisi quod acquisierunt per usurariam pravitatem: unde consequenter quæritis, si liceat aliquid ab eis exigere, cum restituenda sint sic extorta. Super hoc ergo sic respondendum videtur, quod cum ea, quæ Judæi per usuras ab aliis non possint licite retinere, consequens est ut si etiam vos hæc acceperitis ab eis, non possitis licite retinere, nisi forsan essent talia quæ a vobis, vel antecessoribus vestris hætenus extorsissent. Si qua vero habent quæ extorserunt ab aliis, hæc ab eis exacta illis debetis restituere, quibus Judæi restituere tenebantur: unde si inveniuntur certæ personæ a quibus extorserunt usuras, debet eis restitui, alioquin debet in pios usus secundum consilium diocesani Episcopi, & aliorum proborum, vel etiam in communem utilitatem terræ, si necessitas immineat, vel exposcat communis utilitas, erogari: nec esset illicitum, si a Judæis

exi.

exigeretis talia de novo, servata consuetudine prædecessorum vestrorum, hac intentione, ut in prædictos usus expenderebantur. Secundo vero requirebatis, si peccaverit Judæus, utrum si pœna pecuniaria puniendus, cum nihil habeat præter usuras. Respondendum videtur secundum prædicta, quod expedit eum pecuniaria pœna puniri, ne ex sua iniquitate commodum reportet. Videtur etiam mihi quod esset majori pœna puniendus Judæus, vel quicumque alius usurarius, quam aliquis alius, quanto pecunia quæ aufertur ei, minus ad eum noscitur pertinere. Potest etiam pecuniariæ alia pœna superaddi, ne hoc solum ad pœnam sufficere videatur, quod pecuniam aliis debitam desinit possidere. Pecunia autem pœnæ nomine ab usurariis ablata retineri non potest, sed in usus prædictos debet expendi, si nihil habeant aliud quam usuras. Si vero dicatur, quod ex hoc Principes terrarum damnificantur, hoc damnum sibi imputent, utpote ex negligentia eorum proveniens. Melius enim esset ut Judæos laborare compellerent ad proprium victum lucrandum, sicut in partibus Italiæ faciunt, quam quod otiosi viventes solis usuris dicentur, & sic eorum Domini suis redditibus defraudentur. Ita enim & per suam culpam Principes defraudarentur redditibus propriis, si permetterent suos subditos ex solo latrocinio, vel furto lucrari. Tenerentur enim ad restitutionem ejus quodcumque ab eis exigerebant. Tertio quærebatur, si ultro offerant pecuniam, vel aliquod encenium, an recipere liceat. Ad quod respondendum videtur, quod licet recipere, sed expedit quod sic acceptum reddatur his quibus debetur, vel aliter, ut supra dictum est, expendatur, si nihil aliud habeant quam usuras. Quarto quæritur, si plus accipitur a Judæo, quam ab eo Christiani requirant, quid sit de residuo faciendum. Ad quod patet responsio ex jam
di-

dictis. Quod enim Christiani minus requirunt, potest esse propter duo, vel quia forte Judæus aliquid habebat præter usurarium lucrum, & in tali casu licet vobis illud retinere servato moderamine supradicto: & idem videtur dicendum, si illi extorserint usuras eis qui postea bona voluntate donaverunt, cum tamen Judæi prompte se offerrent ad restituendum usuras. Vel potest contingere, quod illi a quibus acceperunt, sint sublati de medio vel per mortem, vel in terris aliis morantes, & tunc ipsi debent restituere. Si tamen non apparent certæ personæ quibus restituere teneantur, procedendum est ut supra. Quod autem de Judæis dictum est, intelligendum est & de Cavorfinis, vel quibuscumque aliis insistentibus usurariæ pravitati. Quinto quærebatis de balivis, & officialibus vestris, si liceat eis officia vendere, vel mutuo ab eis recipere aliquid certum, donec tantum recipiant ex officiis. Ad quod dicendum videtur, quod quæstio ista duas difficultates habere videtur, quarum prima est de officiorum venditione. Circa quam considerandum videtur quod Apostolus dicit, quod multa licent, quæ non expediunt. Cum autem balivis, & officialibus vestris nihil committatis nisi temporalis officium potestatis, non video quare hujusmodi officia non liceat vobis vendere, dummodo talibus vendatis, de quibus possit præsumi quod sint utiles ad talia officia exercenda, & non tanto pretio vendantur officia, quod recuperari non possit sine gravamine vestrorum subditorum. Sed tamen talis venditio expediens non videtur. Primo quidem, quia contingit frequenter quod illi qui essent magis idonei ad hujusmodi officia exercenda, sunt pauperes, ut emere non possint, & si etiam sunt divites illi qui meliores sunt, talia officia non ambiunt, nec inhiant ad lucra ex officio acquirenda. Sequitur igitur quod ut plurimum

munum illi officia in terra vestra suscipiant, qui sunt peiores, ambitiosi, & pecuniæ amatores, quos etiam probabile est subditos vestros opprimere, & vestra etiam commoda non sic fideliter procurare: unde magis videtur expediens, ut bonos homines, & idoneos ad suscipiendum vestra officia eligatis, quos etiam invitos, si necesse fuerit, compellatis, quia per eorum bonitatem, & industriam majora accrescent vobis, & subditis vestris, quam de prædicta officiorum venditione acquirere valeatis, & hoc consilium dedit Moyse ejus cognatus. Provide, inquit, de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit charitas, & qui oderint avaritiam; & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos qui judicent populum omni tempore. Secunda vero dubitatio circa hunc articulum esse potest de mutuo. Circa quod dicendum videtur, quod si hoc pacto mutuum dant, ut officium accipiant, absque dubio pactum est usurarium, quia pro mutuo accipiunt officii potestatem: unde in hoc datis eis occasionem peccandi, & ipsi etiam tunc tenentur resignare officio taliter acquisito. Si tamen gratis officia dederitis, & post ab eis mutuum acceperitis, quod de suo officio possint recipere, hoc absque omni peccato fieri potest. Sexto quærebatis, si liceat vobis exactiones facere in vestros subditos Christianos: in quo considerare debetis, quod principes terrarum sunt a Deo instituti non quidem ut propria lucra quærant, sed ut communem populi utilitatem procurent. In reprehensione enim quorundam principum dicitur in Ezech. 22: Principes ejus in medio ejus quasi lupi rapaces, positi ad effundendum sanguinem, & ad quærendas animas, & avaritiæ lucra sequenda. Et alibi dicitur per quemdam Prophetam: Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos. Nonne greges pascuntur a pastoribus?

Lac comedebatis, & lanis cooperiebamini, quod crassum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Unde constituti sunt redditus terrarum principibus, ut ex illis viventes a spoliatione subditorum abstineant. Unde in eodem Propheta Domino mandante dicitur, quod principi erit possessio in Israel, & non depopulabuntur ultra principes populum meum. Contingit tamen aliquando, quod principes non habent sufficientes redditus ad custodiam terræ, & ad alia quæ imminēt rationabiliter principibus expetenda: & in tali casu justum est ut subditi exhibeant unde possit communis eorum utilitas procurari. Et inde est, quod in aliquibus terris ex antiqua consuetudine domini suis subditis certas collectas imponunt, quæ si non sunt immoderate, absque peccato exigī possunt, quia secundum Apostolum: Nullus militat stipendiis suis. Unde princeps, qui militat utilitati communi, potest de communibus vivere, & communia negotia procurare vel per redditus deputatos, vel si hujusmodi desint, aut sufficientes non fuerint, per ea quæ a singulis colliguntur. Et similis ratio esse videtur si aliquis casus emergat de novo, in quo oportet plura expendere pro utilitate communi, vel pro honesto statu principis conservando, ad quæ non sufficiunt redditus proprii, vel exactiones consuetæ, puta si hostes terram invadant, vel aliquis similis casus emergat. Tunc enim & præter solitas exactiones possent licite terrarum principes a suis subditis aliqua exigere pro utilitate communi. Si vero velint exigere ultra id quod est institutum pro sola libidine habendi, aut propter inordinatas, & immoderatas expensas, hoc eis omnino non licet. Unde Joannes Baptista militibus ad se venientibus dixit: Neminem concutatis, nec calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris. Sunt enim quasi stipendia prin-
ci-

cipum eorum redditus, quibus debent esse contenti, ut ultra non exigant, nisi secundum rationem prædictam, & si utilitas est communis. Septimo quærebatis, si officiales vestris absque juris ordine aliquid a subditis extorserint, quod ad manus vestras devenerit, vel non forte, quid circa hoc facere debeatis. Super quo plana est responsio, quia si ad manus vestras devenerint, debetis restituere vel certis personis si potestis, vel in pios usus expendere, sive pro utilitate communi si personas certas non potestis invenire. Si autem ad manus vestras non devenerint, debetis compellere officiales vestros ad consimilem restitutionem, etiam si non fuerint notæ vobis aliquæ certæ personæ, a quibus exegerint, ne a sua injustitia commodum reportent: quinimmo sunt a vobis super hoc gravius puniendi, ut ceteri a similibus abstineant in futurum, quia sicut Salomon dicit, Pestilente flagellato stultus sapientior fit. Ultimo quæritis, si bonum est, ut per provinciam vestram Judæi signum distinctivum a Christianis deportare cogantur. Ad quod plana est responsio, & secundum statutum Concilii generalis, Judæi utriusque sexus in omni Christianorum provincia, & in omni tempore aliquo habitu ab aliis populis debent distinguī. Hoc eis etiam in lege eorum mandatur, ut scilicet faciant fimbrias per quatuor angulos palliorum, per quos ab aliis discernantur. Hæc sunt illustris, & religiosa domina, quæ vestris quæstionibus ad præsens respondenda occurrunt, in quibus vobis non sic meam sententiam ingero, quin magis suadeam peritiorum sententiam esse tenendam. Valeat dominatio vestra per tempora longiora.

*Explicit Opusculum vigesimumprimum divi Thomæ
Aquinatis, de regimine Judæorum ad
Ducissam Brabantie.*

EJUSDEM DOCTORIS

OPUSCULUM

VIGESIMUMSECUNDUM

*De forma absolutionis, ad Generalem Magistrum
sui Ordinis.*

CAP. I.

Erleſto libello a vobis exhibito, inveni aſſertionem cujuſdam valde temerariam, dicentis quod Sacerdos abſolvendo uti non debet hac forma, Ego te abſolvo. Quod quidem præſumptuoſum judico, quia repugnat Evangelii dictis. Dicit enim

Dominus Petro Matth. 16: Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis; quod ad uſum clavium pertinere oſtenditur. Nam præmiſerat, Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et poſt quaſi uſum clavium exponens dicit, Et quodcumque ſolveris. Pater ergo ex dictis Salvatoris, quod habens claves abſolvit. Præſumptuoſum eſt ergo, ne dicam erroneum, ut Sacerdos dicere non poſſit, Ego abſolvo te, quem Dominus abſolvere confitetur. Magis autem ex verbis Domini colligitur hanc eſſe formam debitam abſolvendi, Ego te abſolvo. Sicut enim Dominus diſcipulis dixit: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, Matth. ult. ita dicit, Quodcumque ſolveris ſuper terram. Unde ſicut conveniens eſt forma baptiſmi, ut miniſter dicat, Ego te baptizo, quia Dominus miniſtris actum baptizandi attribuit; ita

ita conveniens forma est, ut dicatur, Ego te absolvo, quia Dominus ministro actum absolvendi attribuit. Dionysius etiam expresse in 13. c. angelicæ hierar. sic dicit: Nihil igitur inconveniens si purgare dicitur Theologum Seraphin. Nam sicut Deus purgat omnes, eo quod omnis purgationis est causa: magis autem propinquo utar exemplo, quemadmodum qui secundum nos est hierarcha, idest Episcopus per ipsius Diacones, aut Sacerdotes purgans, aut illuminans, ipse dicitur purgare, aut illuminare. Patet ergo per auctoritatem Dionysii, quod licet Deus ut principalis auctor purget, & illuminet, minister tamen dicitur purgare, & illuminare. Ad hoc etiam est communis consuetudo tali forma utentium, cui aliquem contrariari non parvæ præsumptionis est. Apostolus etiam 2. Cor. 2. dicit: Ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi; Glossa: Si ergo magister petitione discipulorum donavit cui voluerint peccatum, multo magis discipuli prece magistri idem facere debent: & ut ratum ei cui donavit ostenderet apud Deum, subdit, Et hoc feci in persona Christi, id est ac si ipse Christus condonaret. Donare autem peccatum, est absolvere a peccato; ergo convenienter minister dicit, Ego te absolvo a peccato. Non est etiam parva auctoritas ejus, quod in Ecclesia cantatur: Jam bone Pastor Petre clemens accipe vota precantium, & peccati vincula resolve tibi potestate tradita: potestas autem tradita Petro est potestas clavium; potest ergo habens claves ex tradita sibi potestate dicere, Ego te absolvo. Non solum autem hoc convenienter dicere potest, sed & necessarium esse videtur. Sacramenta enim novæ legis efficiunt quod figurant. Figurant autem, seu significant & ex materia, & ex forma verborum, ut in Sacramento Baptismi apparet. Nam ablutio corporalis, quæ fit per aquam, significat

interiorem ablutionem , & sacramentaliter effici-
eam : similiter verba quæ dicuntur , Ego te ba-
ptizo , idem significant ; & idem apparet in Sa-
cramento Confirmationis , in quo forma est , Con-
figno te signo crucis , & confirmo te chrismate
salutis &c. Quibus verbis manifeste effectus Sa-
cramenti figuratur. In Sacramento etiam Eucha-
ristiæ Sacerdos ex persona Christi loquens , dicit :
Hoc est corpus meum : hic est calix sanguinis
mei ; hoc significans , quod in Sacramento effici-
tur . Similiter etiam in Sacramento Matrimonii
requiruntur verba exprimentia consensum de præ-
senti , & copulam conjugalem . In Sacramento
vero Ordinis , quia fit traductio potestatis , est
forma imperativi modi , cum Pontifex dicit , Ac-
cipe potestatem faciendi hoc , vel illud . In solo
autem Sacramento extremæ Unctionis forma ver-
borum est sub modo deprecativæ orationis , sicut
cum dicitur , Per istam unctionem , & suam san-
ctam , ac piissimam misericordiam indulgeat tibi
Deus quicquid deliquisti per visum &c. Servatur
autem hoc in hoc Sacramento propter auctori-
tatem sacræ Scripturæ . Dicitur enim Jacobi 5. ubi
de hoc Sacramento loquitur : Oratio fidei salva-
bit infirmum , & alleviabit eum Dominus , & si
in peccatis sit , remittentur ei : ubi etiam ratio
huius singularis observantiæ assignari videtur . In
aliis enim Sacramentis nihil corporaliter agitur ,
quod non statim ex operatione ministri sequatur.
Sicut statim in baptismo fit ablutio corporalis ,
quæ spirituales designat , & sacramentaliter caus-
sat : sanatio autem corporalis non statim sequitur
ex Unctione , sed petitur præstanda a Deo , un-
de & interiora sanatio quæ per eam signatur ,
sub deprecatione a Deo poscitur . In Sacramento
autem Pœnitentiæ verba Scripturæ , quæ maxi-
me sunt sectanda , non faciunt mentionem de ali-
qua deprecatione , sed magis verbo indicativo uti-
tur .

tut. Non enim dicit: Quæcumque petieris esse solvenda, erunt soluta, sed Quæcumque solveris, erunt soluta. Si ergo illa tantum dicuntur esse soluta quæ habens claves solverit, qui autem petit aliquid esse solvendum, non solvit; miror qua temeritate aliquis asserat esse solutum, quem habens claves non significat se solvere, sed solum rogat esse solvendum. Non autem similis ratio est utendi deprecativa oratione in hoc Sacramento, sicut in Sacramento extremæ Unctionis, quia nihil hic corporale expectatur futurum quod non statim fiat, ut in extrema Unctione; quinimmo certissimum est in hoc Sacramento per claves Ecclesiæ remissionem peccatorum conferri, nisi sit impedimentum ex parte confitentis, sicut etiam accidit in Baptismo. Dicit enim Augustinus: Non erit turpis, nec difficilis post patrata, & purgata adulteria reconciliatio conjugii, ubi per claves regni cœlorum non dubitatur fieri remissio peccatorum. Non ergo sub incerto modo deprecativæ orationis significanda est in hoc Sacramento remissio peccatorum, sed sub certitudine per indicativam orationem. Non ergo est forma in Sacramento Pœnitentiæ, Absolutionem, & remissionem tribuat tibi omnipotens Deus, sed, Ego te absolvo.

C A P. II.

Objectiones cum resolutionibus.

Sicut autem temerarius est in asserendo, ita vano loquus in probando, dum frivola quædam pro rationibus inducit. Primo enim inducit quamdam postillam super summam Raimundi, quæ dicit quod in talibus, scilicet absolutione ab excommunicatione, licet verba exigantur, non tamen præscripta est forma verborum, sicut in Sacra-

mento Baptismi, & Eucharistiæ. Ubi primo de-
 risorium est in tanta re postillam summæ pro au-
 thoritate adducere. Deinde, ut postillatori non
 fiat injuria, dicamus quod alia ratio est de abso-
 lutione ab excommunicatione, quæ non est Sa-
 cramentalis, sed magis judiciaria jurisdictionem
 consequens: & aliud de absolutione a peccatis in
 Sacramento Pœnitentiæ, quæ consequitur pote-
 statem clavium, & est Sacramentalis. In illa enim
 verba habent efficaciam ab intentione dicentis,
 unde non refert quibuscumque verbis utatur ad
 exprimendam suam intentionem: in Sacramentis
 autem verba habent efficaciam ex institutione di-
 vina, unde tenenda sunt verba determinata con-
 sonantia divinæ institutioni. Institutioni autem
 dicentis, Quodcumque solveris &c. ista verba con-
 veniunt, Ego te absolvo, sicut institutioni dicen-
 tis, Euntes docete omnes gentes baptizantes, &c.
 conveniunt ista verba, Ego te baptizo &c. Sicut
 ergo ista tenenda sunt in Baptismo, Ego te ba-
 ptizo, ita in Pœnitentia, Ego te absolvo. Se-
 cundo autem ponit, quod Magister qui senten-
 tias compilavit, non posuit hanc formam, nec
 aliquem sanctorum legimus hac forma usum fuis-
 se. Contra quod dicendum est, quod nec Magi-
 ster formam posuit, nec legitur de alia forma,
 qua aliquis sanctorum sit usus, nec etiam legitur,
 quod aliquis istam formam negaverit. Legitur
 autem quod ipse institutor Sacramenti dixit,
 Quodcumque solveris, quod est majus omni au-
 thoritate. Tertio ad hoc inducit, quod in qui-
 busdam absolutionibus, quas Ecclesia facit in Pri-
 ma, & in Completorio, ante Missam, & post
 prædicationem secundum morem Romanæ Eccle-
 siæ, & in die cinerum, & cœnæ Domini, non
 fit absolutio per orationem indicativam, sed de-
 precativam. In quo miror eum non advertere,
 quod hujusmodi absolutiones non sunt Sacramen-

tales, sed sunt quædam orationes quibus dicuntur venialia peccata dimitti, sicut per orationem Dominicam, qua dicitur, Dimitte nobis debita nostra. Quarto autem inducit sic sensisse quosdam antiquos, & famulos magistros, scilicet magistrum Gulielmum de Antiliodoro, & magistrum Gulielmum quondam Episcopum Parisiensem, & dominum Hugonem quondam Cardinalem: de quibus quod ita senserint, non constat. Sed etsi ita senserunt, numquid eorum opinio præjudicare poterit verbis Domini dicentis Petro: Quodcumque solveris &c? Numquid etiam si nunc viverent, præjudicare possent communi sententiæ magistrorum Parisiis regentium, qui contrarium sentiunt decernentes absque his verbis, Ego te absolvo, absolutionem non esse per solam deprecativam orationem? Quinto vero proponit de eo quod agitur in Sacramento extremæ Unctionis, quod supra solutum est. Sexto objicit de hoc, quod Matth. 9. cum dixisset Dominus paralytico, Remittuntur tibi peccata tua, dixerunt: Hic blasphematur. Nam peccata dimittere solius est Dei, non ergo Sacerdotis. Hoc etiam per verba Dionysii supra solutum est, quia Dei est auctoritate peccata dimittere, hominis autem est ministerium ad remissionem exhibere, dum in persona Christi peccata condonat, sicut dicit Apostolus. Septimo objicit, quod in suscitatione Lazari, secundum Augustinum, & Gregorium, significata est suscitationis peccatorum præoperatio, quia Lazarus est prius a Domino vivificatus, quam traderetur discipulis absolvendus. Ex quo arguit, quod nihil valet absolutio Sacerdotis antequam homo sit a Deo vivificatus per gratiam, & suscitatus a morte culpæ; ergo Sacerdos non potest super culpam: quæ quidem ratio multiplices defectus habet. Primo quidem, quia arguitur ex metaphoricis locutionibus, ex quibus non est ar-

guendum , ut Dionysius , & Augustinus dicunt . Secundo quia ratio sua non est ad propositum . Constat enim quod Dominus Lazarum suscitavit ; & discipulis solvendum mandavit ; ergo discipuli absolvunt . Per hoc ergo non ostenditur , quod Sacerdos non absolvat , aut non debeat dicere : Ego te absolvo ; sed quod eum non debet absolvere in quo signa contritionis non vider , per quam homo justificatur interius a Deo culpa remissa . Quia vero dicit , quod Sacerdos non potest habere super culpam potestatem , & hoc habere potest calumniam . Sciendum est , quod si intelligat , quod Sacerdos sua auctoritate super culpam potentiam non habet , dicit verum . Si autem intelligit quod Sacramentum quod Sacerdos ut minister tradit , non se extendat ad remissionem culpæ , falsum dicit . Sicut enim per Baptismum dimittitur omnis culpa & originalis , & actualis : ita per Sacramentum Pœnitentiæ remittitur actualis culpa . Contingit autem quandoque in Baptismo , quod aliquis antequam Sacramentum Baptismi actu percipit , dum habet Sacramentum in voto , vel in proposito , consequitur justificationem a solo Deo , & tamen si ante consecutus non fuerit ex vi Sacramenti , nisi obicem opponat , justificationem consequitur Sacramentum suscipiendo : ita omnino est de Pœnitentia . Nullus enim reputatur contritus , nisi habeat propositum subjiciendi se Ecclesiæ clavibus , quod est habere Sacramentum in voto . Unde quandoque aliqui consequuntur justificationem in ipsa absolutione , quam ante non fuerant affecti . Octavo objicit , quod paris potestatis est Baptismo abluer interius , & a culpa mortali absolvere : sed Deus non communicavit potestatem interius baptizandi , ne spes poneretur in homine ; ergo nec absolvendi ab actuali peccato , in quo suam vocem ignorare videtur contra seipsum objiciens .
Si.

Sicut enim solus Deus interiorius baptizat, & tamen quia homo ministerium exterius exhibet, dicit, Ego te baptizo: ita Deus per seipsum a peccato absolvit, & tamen homo qui exterius ministerium exhibet, dicere debet, Ego te absolvo. Non obijcit, quod remissio peccatorum fit per gratiam, quam homo dare non potest: cui dicendum est, quod licet homo non possit dare gratiam, potest tamen dare gratiæ Sacramentum, per quod fit remissio peccatorum. Decimo obijcit, quod Dominus dixit ad Moysen: Loquere Aaron, & filiis ejus, Sic benedicetis filiis Israel, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, Num. 6. Et subditur: Invocabuntque nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis: quod videntur imitari Prælati, cum dicunt, Benedicat vos Deus, vel Divina majestas, nec dicunt, Ego te benedico. Hic aperte decipitur, quia benedictio ista non est Sacramentalis, sed ubi Sacramentalis benedictio occurrit, sicut in Sacramento Eucharistiæ, tunc ipsi Sacerdotes benedicere dicuntur. Unde Apostolus dicit 1. Corin. 10: Calix benedictionis, cui benedicimus; Glossa: Cui nos Sacerdotes quotidie benedicimus. Nec est verum quod subdit, quod hoc quod dicitur, Absolutionem & remissionem tribuat tibi &c. sit forma, aut pars formæ. Non enim conveniunt verbis Scripturæ, quæ dicit: Quodcumque solveris &c. Et Quorum remiseritis &c. Nec hoc quod dicitur: Benedictio Dei omnipotentis &c. pars est formæ, cum hoc ex Scriptura trahi non possit, nec in usu communi habeatur, licet aliqui hoc dicant. Undecimo obijcit, quod cum clavis sit potestas quæ est in ministro, si extenderet se ad culpæ absolutionem, hoc esset per modum efficiendi, quod soli Deo competit. Cujus solutio jam ex dictis patet. Potestas enim clavium se extendit ad absolutionem culpæ, non sicut causa

efficiens principalis, hoc enim Dei est, sed sicut
 instrumentum, sicut & aqua Baptismi, de qua
 Augustinus dicit, quod corpus tangit, & cor ab-
 luit. Duodecimo objicit, quod Dominus idem
 voluit ostendere dicens: Quodcumque solveris &c.
 & Quorum remiseritis, &c. Nullus autem dicit,
 Ego tibi remitto peccata; ergo nec debet dice-
 re, Ego te absolvo. Sed obliviscitur ejus quod
 Apostolus dicit, se donasse peccatum non pro-
 pria auctoritate, sed in persona Christi. Donare
 autem idem est quod etiam remittere. Papa et-
 iam se relaxare dicit aliquam partem de pœni-
 tentia injuncta: ideo enim in absolutione Sacra-
 mentali potius utimur verbo absolutionis, quam
 remissionis, ut forma absolutionis conveniat ver-
 bis institutionis, quia Dominus exponens clavium
 potestatem, his verbis usus est: Quodcumque sol-
 veris &c. Tertiodecimo objicit ex auctoritate Hie-
 ronymi reprehendentis quosdam de eo quod pu-
 tant se damnare innoxios, vel absolvere noxios.
 Non enim Sacerdos a peccatis absolvens noxios
 solvit, qui voluntate noxii remanent, sed qui
 penitendo recedunt a noxa culpa. Quartodecimo
 objicit de hoc, quod Hieronymus dicit super Le-
 viticum, quod leprosi jubentur ostendere se Sa-
 cerdotibus, quos illi non faciunt leprosos, vel
 mundos, sed discernunt; ita & hic. Decipitur
 autem, quia similitudinem nimis extendit. Abslit
 enim ut Sacramenta novæ legis solum significant,
 & nihil faciant, sicut veteris legis Sacramenta.
 Si autem Sacerdos solum discernendo denuntiaret
 peccatoris absolutionem, nihil faceret, sed tantum
 significaret; ergo facit aliquid ministerium absolu-
 tionis impendendo, non tamen facit idoneos ac-
 cedentes ad Sacramentum. Hoc enim solus Deus
 facit, qui ad se hominum corda convertit. Et
 respectu hujus idoneitatis non habet Sacerdos nisi
 discretionem, sicut & Sacerdos legalis circa le-
 pram.

pram . Quintodecimo objicit , quod Ambrosius dicit , quod solus ille peccata dimittit , qui pro peccatis mortuus est . Augustinus etiam dicit , quod nemo tollit peccata mundi , nisi solus Christus . Hoc solvit Apostolus dicens , quod ipse donavit in persona Christi , scilicet tamquam Christi minister , qui sua passione remissionem meruit peccatorum , a qua passione efficaciam habent claves Ecclesiæ , sicut & cetera Sacramenta . Sextodecimo objicit de leprosis mundatis a Christo , Matth. 8. & Luc. 17. cap. quibus dixit , quod ostenderent se Sacerdotibus , tamen antequam se ostenderent , mundati sunt . Quod similiter solvendum est , sicut id quod de Lazaro supra posuit . Decimoseptimo resumit , quod cum Dominus dixisset paralytico : Dimittuntur tibi peccata , Judæi dixerunt , Hic blasphemat . Hoc supra solutum est , nec oportet reiterare .

C A P. III.

*Quomodo adversarius nititur quamdam
absolutionem fingere .*

HIs autem rationibus positis , nititur quamdam absolutionem fingere , quæ est : Si aliquis talis dicat , quod ad ministerium Sacerdotis pertinet oratio absolutionem Dei impetrans , postea tamen debet dicere indicative , Ego te absolvo , idest , absolutum te ostendo . Quam quidem absolutionem nec ego approbo , si simpliciter , ut verba sonant , intelligatur . Non enim oratione Sacerdotis impetratur remissio peccatorum , sed passione Christi . Alioquin si Sacerdos esset in peccato mortali , absolvere non posset . Præmittitur autem oratio , ut impetretur confitenti idoneitas ad suscipiendum effectum Sacramenti . Quæ quidem oratio licet plus valeat a justo , quam a pec-
ca-

catore oblata propter meritum personæ quod additur, tamen etiam a Sacerdote peccatore oblata non est cassa, quia proponitur ab eo in persona totius Ecclesiæ. In formis autem Sacramentorum non plus facit verbum a peccatore, quam a iusto prolatum, quia non operatur ibi meritum hominis, sed passio Christi, & virtus Dei. Similiter non sufficit illa expositio, Ego te absolvo, idest absolutum te ostendo, quia secundum hoc in Sacramentis novæ legis non esset nisi ostensio, vel significatio, quod idem est: sed est sensus: Ego te absolvo, idest Sacramentum vel ministerium absolutionis tibi impendo: nisi forte sicut aliquis dicitur ostendere, non solum significando, sed etiam faciendo. Si tamen dicta responsio sustineatur, non inutile erit considerare, quam frivolis eam rationibus impugnet. Objicit enim primo, quod Dominus dedit potestatem discipulis sanandi omnes infirmitates corporales, & spirituales, sed in sanatione corporalium infirmitatum non dicebant, ego sano te, sed sanet te Dominus Jesus; ergo nec in sanatione spirituali debet dicere Sacerdos, ego te absolvo. Non advertit autem qui hoc objicit, quod potestas sanandi infirmitates, erat gratia specialiter homini data, non ad sanandum, sed ad sanitatem impetrandam. Potestas autem clavium non computatur inter gratias gratis datas, sed virtus Sacramentalis, quæ principaliter residet in Christo, instrumentaliter autem, seu ministerialiter in Sacerdotibus claves habentibus. Unde verbum dicentis, Sanet te Dominus, non sanabat; sed sanationem impetrabat. Verba autem Sacramentalia efficiunt, quod figurant, ut supra dictum est. Secundo objicit, quod temerarium videtur denuntiare aliquem esse ab omnibus peccatis absolutum, quia sic esset sicut Angelus Dei. Sed multo magis est temerarium dicere, quod per claves Ecclesiæ non fiat certa

remissio peccatorum, ut Augustinus dicit. Num-
quid enim est abbreviata manus Domini, ut qui
in Baptismo ab omnibus peccatis mundat, in Sa-
cramento Pœnitentiæ hoc non faciat? Tertio ob-
ijcit, quod dicere ostendo te absolutum, non est
cum ostendere absolutum, sicut dicere comedo, non
est comedere. In quo decipitur non considerans,
quod formæ Sacramentorum non solum sunt ver-
ba significativa, sed factiva. Quarto objicit, quod
cum dicitur, ego te baptizo, non est baptizare
nisi sequatur immersio, vel intinctio. Sed hoc
est valde ridiculum, quia in Sacramento Baptis-
mi elementum materiale requiritur cum forma
Sacramenti, sed in Sacramento Pœnitentiæ ele-
mentum exterius non adhibetur. Quinto objicit,
quod temerarie Sacerdos dicit, Ostendo te abso-
lutum, cum ignoret an Deus absolverit. Sed se-
cundum hanc eandem rationem temerarium esset
dicere, ego te baptizo, cum ignoret an Deus in-
terius baptizet. Neutrum autem est temerarium,
quia Sacramenta habent certos effectus, licet im-
pediri possint per fictionem recipientis. Unde Sa-
cerdos dicens, ego te absolvo, vel ego te bapti-
zo, cum certitudine denuntiat Sacramenti effe-
ctum. Similiter dicitur ad id quod sexto, & se-
ptimo objicit de incertitudine dimissionis pœnæ.
Octavo objicit, quod non potest dicere ostendo
te absolutum, nisi forte alicui sit revelatum, sicut
Joanni Evangelistæ, vel Beatæ Virgini. Ad quod
etiam super id, quod dictum est, addendum est,
quod si iudex absque temeritate testibus auditis
potest pronuntiare aliquem innocentem, quamvis
forte sit nocens secundum rei veritatem; non te-
merarie ostendit Sacerdos aliquem absolutum in
foro pœnitentiæ, in quo creditur pœnitenti pro
se, & contra se. Ex quo etiam patet, quod non
est periculosum Sacerdoti dicere, ego te absolvo,
illis, in quibus signa contritionis videt, quæ sunt
de-

dolor de præteritis, & propositum de cetero non peccandi, alias absolvere non debet. Periculose autem solam orationem dicit, quia hoc non est absolvere, sed sub dubio pœnitentiæ relinquere. Orare autem pro aliquo ut absolvatur, potest, siue sit contritus, siue non.

C A P. IV.

*Impositio manus non est de necessitate
hujus Sacramenti.*

ULterius autem non minus temerarie asserere præsumit, quod impositio manus sit de necessitate hujus Sacramenti. Primo quidem propter hoc, quod Act. 8. dicitur: Imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. Illa enim impositio fuit loco Sacramenti Confirmationis, quod datur per majores ministros. Secundo objicit quod Matth. ult. dicitur: Super ægros manus imponent. &c. Sed hoc est ridiculum, quia non loquitur de impositione Sacramentali, sed de signis faciendis. Tertio objicit, quod Augustinus dicit, quod Sacramentum novæ legis debet esse signum sacræ rei, & per naturalem similitudinem (quod de suo addit); per hoc volens dicere, quod sola verba non faciunt, nec perficiunt Sacramentum. Sed patet in omni Sacramento, quod verba ad materiam accedentia perficiunt Sacramentum. In Sacramento enim Eucharistiæ sola verba prolata super materiam consecrandam perficiunt Sacramentum. In Baptismo etiam verba prolata super aquam tantum non faciunt Sacramentum, sed super aquam adhibitam in Baptismo, quia totum est loco materiæ. Ipse autem peccator confitens, & sicut materia in hoc Sacramento. Unde verba absolutionis super eum prolata efficiunt Pœnitentiæ Sacramentum. Quarto objicit, quod dicitur Matth. 19. quod oblati
sunt

sunt parvuli, ut eis manus imponeret. Sed hoc non potest referri ad Pœnitentiæ Sacramentum, quod parvulis impendi non consuevit. Oblati sunt autem ei, ut manus imponeret benedicendo, secundum consuetudinem Judæorum, ut dicit Remigius. Quinto objicit, quod dicitur Actuum 8: Cum vidisset Simon, quod per impositionem manuum Apostolorum &c. Hoc autem pertinet ad impositionem manuum, quæ fit in Confirmatione, ut supra dictum est. Sexto objicit ad hoc auctoritatem magistri Gulielmi Alverni, qui ad hoc dixerit nescio, sed scio eum non fuisse tantæ auctoritatis, ut ejus dicto standum sit in tanta re, præsertim cum Dominus Petro potestatem clavium exponens non dixerit: Cuicumque manus imposueris, sed Quodcumque solveris.

C. A. P. V.

Objectiones contra prædicta, & earum solutiones.

Utimo redit ad primum, resumens rationes prius adductas, quod non debet Sacerdos dicere, Ego te absolvo, tum quia hoc pertinet ad potestatem Dei; tum quia Sacerdoti incertum est an ille absolvatur: quæ jam supra soluta sunt. Addit etiam objiciendo, quod vix triginta anni sunt, quod omnes hac sola forma utebantur, Absolutionem, & remissionem &c. Sed quomodo de omnibus potest testimonium perhibere, qui omnes non vidit? Sed hoc certum est, quod jam sunt mille ducenti anni, & amplius, quod dictum est Petro, Quodcumque solveris &c. Quare autem non dicatur in forma, Ego tibi remitto, sicut Ego te absolvo, jam supra dictum est. Objicit autem ulterius, quod si Sacerdos potest absolvere a peccatis, utilius esset absolvi quam acci-

cipere crucem transmarinam : quod quam ridiculum sit dictum, de facili potest adverci. Non enim crux transmarina datur valitura nisi absoluto a peccatis ad remissionem totius poenae pro peccatis debitae. Objicit autem ulterius, quod vae imminet vivificanti animas quae non vivunt, ut dicitur Ezech. 13. Et sic Sacerdos se committit discrimini, cum nesciat quod vivant. Sed hoc jam solutum est ; quia etsi nesciat quod vivant, scit tamen quod Sacramentum justificare potest. Ulterius objicit, quod sicut dicit Ambrosius, Dominus parem vim esse voluit ligandi, & solvendi : sed Sacerdos non ligat vinculo peccati, sed propriorum quisque peccatorum vinculis constringitur, ut dicitur Proverb. 5. ergo Sacerdos non absolvit a vinculo culpae. Contra quod dicendum, quod hoc Sacerdos facit ligando, & solvendo per ministerium, quod Deus dedit per auctoritatem. Deus enim absolvit a peccato directe, gratiam apponendo ; & ligat, vel trahit in peccatum, gratiam non apponendo, ut dicitur Rom. 1. Similiter Sacerdos tamquam minister a peccato solvit, Sacramentum gratiae apponendo, & ligat non apponendo, propter hoc quod ligat ad poenam quam injungit. Inducit autem ultimo auctoritatem Hilarii, quod soli Deo de se credendum est, & sic absolutionem a culpa quam solus Deus facit, Sacerdos ostendere non potest. Item, quod Dionysius dicit, quod Sacerdotibus non est utendum virtutibus hierarchicis, nisi quo Deitas voluerit eos : sed haec ex superioribus sunt soluta multis, & iterare non oportet. Ad extremum inducit, quod ante potestatem clavium Petro traditam, fit mentio de revelatione sibi facta, quasi oporteat semper revelationem divinam Sacerdotem expectare antequam clavibus utatur. Non advertit autem quod revelatio facta Petro non fuit de idoneitate absolvendorum, sed de potestate

re Christi, per quam Sacramenta gratiæ certissimos effectus habent. Hæ sunt igitur rationes quas pro se inducit, quæ non solum demonstrationes non sunt, sed vix apparentes rationes judicari possunt. Voluntas autem Dei fuit, ut pro defensione potestatis Petro traditæ, in festo Cathedræ Petri hoc opus de vestro mandato compilans laborarem.

Explicit Opusculum vigesimumsecundum Sancti Thomæ Aquinatis, de forma absolutionis.

EJUSDEM DOCTORIS

O P U S C U L U M

VIGESIMUMTERTIUM

Videlicet expositio primæ Decretalis ad Archidiaconum Cudestinum.

Alvator noster discipulos ad prædicandum mittens, tria injunxit. Primo quidem ut docerent fidem: secundo, ut credentes imbuerent Sacramentis: tertio, ut credentes Sacramentis imbutos ad observandum divina mandata inducerent. Dicitur enim Matth. ult: Euntes, docete omnes gentes, quantum ad primum: baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quantum ad secundum: docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis, quantum ad tertium; inter quæ tria decenter fidei doctrina præmittitur. Est enim fides omnium bonorum spiritualium funda-

Trinitate, tum propter universalium præcepta regularum; tum propterea quia ejus cultus per omnes pene mundi terminos emanavit: hereticorum vero errores sub certis terrarum angulis includuntur.

Prima Decretalis de reprobatione errorum tam hæreticorum, quam Philosophorum.

Quia de fide sanctæ Trinitatis considerandum est, primo oportet scire, quod duplex est actus fidei, scilicet corde credere, & ore profiteri, secundum illud Rom. 10: Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Uterque autem actus aliquid requirit ad sui perfectionem. Nam interior actus fidei exigit firmitatem absque omni dubitatione, quæ firmitas provenit ex infallibilitate divinæ veritatis cui fides innititur. Unde dicitur Jacobi 1: Postulet autem in fide nihil hæsitans. Sed confessio fidei debet esse simplex, idest absque simulatione, secundum illud 1. ad Timoth. 1. cap: Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Debet etiam esse simplex, idest absque erroris permixtione, secundum illud 1. ad Thessalonicens. 2: Exhortatio nostra non fuit de errore. Debet etiam esse absque variatione, 2. ad Corint. 1. cap: Sermo noster qui fuit apud vos, non fuit in illo est, & non. Quantum ergo ad primum actum fidei dicit, Firmiter credimus: quantum ad secundum dicit, Simpliciter confitemur. Ultimo autem considerandum est, quod fidei Christianæ articuli a quibusdam duodecim, a quibusdam quatuordecim computantur. Secundum illos qui computant quatuordecim, septem articuli pertinent ad divinitatem, septem vero ad humanitatem. Illi autem qui ad divinitatem pertinent, sic distinguuntur, ut unus sit articulus de divinæ essentiæ unitate

qui tangitur in Symbolo cum dicitur, Credo in unum Deum. Secundus est de persona Patris, qui tangitur cum dicitur, Patrem omnipotentem. Tertius est de persona Filii, qui tangitur cum dicitur, Et in Jesum Christum filium ejus. Quartus de persona Spiritus Sancti, qui tangitur cum dicitur, Et in Spiritum Sanctum. Quintus est de effectu, quo a Deo creamur in esse naturæ, qui tangitur cum dicitur, Creatorem cœli, & terræ. Sextus est de effectu Dei secundum quod revertimur in esse gratiæ, qui tangitur cum dicitur, Sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem, & remissionem peccatorum. Quia enim per gratiam Dei in unitate Ecclesiæ congregamur, Sacramenta communicamus, & remissionem peccatorum consequimur. Septimus articulus est de effectu Dei, quo perficimur in esse gloriæ & quantum ad corpus, & quantum ad animam: & hoc tangit cum dicitur, Carnis resurrectionem, & vitam æternam. Articuli vero septem ad incarnationem pertinentes sic distinguuntur, ut primus sit de Christi conceptione, qui tangitur cum dicitur, Qui conceptus est de Spiritu Sancto. Secundus autem est de ejus natiuitate, qui tangitur cum dicitur, Natus ex Maria Virgine. Tertius est de ejus passione, qui tangitur cum dicitur, Passus, mortuus, & sepultus. Quartus est de descensu ad inferos, Descendit ad inferos. Quintus de resurrectione, Tertia die resurrexit a mortuis. Sextus de ascensione, Ascendit ad cœlos. Septimus de adventu ad judicium, Inde venturus est judicare vivos, & mortuos. Alii vero ponentes duodecim articulos, ponunt unum articulum de tribus personis, & articulum de effectu gloriæ dividunt in duos, ut scilicet, alius articulus sit de resurrectione carnis, & alius de vita æterna: & sic articuli ad divinitatem pertinentes sunt sex. Item conceptionem, & nati-

vitatem Christi sub uno articulo comprehendunt,
 & sic etiam articuli de humanitate fiunt sex, unde
 omnes sunt duodecim. Primo ergo prosequitur
 articulum primum de essentiæ unitate, unde pri-
 mo ponit unitatem divinæ essentiæ. Unus est
 solus, & verus Deus, secundum illud Joan. 17.
 cap: Ut cognoscant te solum verum Deum. Le-
 vitic. 6. cap: Audi Israel, Dominus Deus tuus
 Deus unus est. Per quod excluditur error genti-
 lium ponentium multos Deos. Deus autem ve-
 rus qui est essentialiter, & naturaliter Deus, unus
 est. Dicuntur enim aliqui dii non veri, sed per
 adoptionem, vel per participationem divinitatis,
 sive nuncupatione, secundum illud Psalm. 81: Ego
 dixi, dii estis. Dicuntur etiam aliqui dii secun-
 dum opinionem errantium, secundum illud Psalm. 95:
 Omnes dii gentium dæmonia. Deinde osten-
 dit excellentiam divinæ naturæ, sive essentiæ,
 Et primo quantum ad hoc quod non comprehen-
 ditur tempore, quod significatur, cum dicitur,
 Æternus. Dicitur enim æternus, quia caret prin-
 cipio, & fine, & quia ejus esse non variatur per
 præteritum, & futurum. Nihil enim eis subtra-
 hitur, nec aliquid ei de novo venire potest. Un-
 de dicit ad Moysen, Exod. 3: Ego sum qui sum,
 quia scilicet ejus esse non novit præteritum, &
 futurum, sed semper præsentialiter esse habet:
 Apostolus dicit ad Roman. ultim: Nunc pat-
 etum est per scripturas prophetarum secun-
 dum praeceptum æterni Dei. Secundo ostenditur
 ejus magnitudo excedit incomparabiliter om-
 nem mensuram creaturarum, cum dicitur
 illud, quod si excedat in magnitudine
 aliud, quod si excedat in magnitudine
 excessus est secundum aliquam proportionem
 cur binarius mensurat senarium, in qua
 duo faciunt sex. Senarius autem excedi
 secundum proportionem aliquam secur-

binarius
 Deus au-
 omnem
 mensus
 portio
 in Psal-
 mis,
 ruch.
 nem
 quo
 Inc
 fur
 q
 t

a nulla est creatura ad ipsum. & laudabilis
ius creaturæ ad ipsum. & laudabilis
47: Magnus Dominus, & laudabilis
magnitudinis eius non est finis; & Bar
dicatur: Magnus est, & non habens fi
xcellus; & immensus. Tertio ostenditur,
excedit omnem mutabilitatem, cum dicitur,
mutabilis; quia scilicet nulla est apud ip
variatio, secundum illud Jacobi 1: Apud
non est transmutatio, nec vicissitudinis
embratio. Quarto ostenditur, Omnipotens;
vincit omnia, cum dicitur, quod sua potestas
ia simpliciter omnia potest; unde ipse dicit
Genes. 17: Ego Deus omnipotens. Et si quis
objiciat id quod Apostolus dicit 2. ad Timoth.
2: Ille fidelis permanet, negare seipsum non po
test; & ita non est omnipotens. Sed ex po
negare seipsum, est deficere a se; non posse autem
deficere non est ex defectu potentiae, sed ex po
tentiae perfectione, sicut etiam apud homines ex
magna fortitudine est, quod aliquis vinci non
possit. In hoc ergo vere Deus omnipotens osten
ditur, quod omnia potest facere, & in nullo po
test deficere. Quinto ostenditur, cum dicitur,
omnium rationem, & intellectum, quantum co
Incomprehensibilis. Illa enim comprehendere di
cimur, quæ perfecte cognoscimus, quantum co
gnoscibilia sunt. Nulla autem creatura tantum
potest Deum cognoscere, quantum cognoscibilis
est, & propter hoc nulla creatura potest eum
comprehendere. Unde dicitur Job 11: Forsitan
vestigia Dei comprehendes? quasi dicat, non.
Et Hierem. 33. dicitur: Dominus exercituum no
men tibi, magnus consilio, & incomprehensibilis
co.

cogitatu. Sexto ostenditur, quod excedit omnem locutionem, cum dicitur, Ineffabilis; quia scilicet nullus potest sufficienter effari laudem ipsius, unde dicitur Eccl. 43: Exaltate illum quantum potestis; major est omni laude. Deinde accedit ad articulum Trinitatis, ponens quidem primo nomina trium personarum, cum dicit, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: quæ quidem exprimuntur Matth. ult: Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Sed circa hæc tria nomina diversimode aliqui erraverunt. Sabellius enim dixit, quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus solis nominibus distinguuntur, dicens eundem in persona esse, qui quandoque dicitur Pater, quandoque Filius, quandoque Spiritus Sanctus propter rationes diversas: & ad hoc excludendum subditur: Tres quidem personæ: alia est enim persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti. Arianus vero posuit, quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, sicut sunt diversa nomina, ita sunt diversæ substantiæ: & ad excludendum hoc subdit, Sed una substantia. Verum quia substantia secundum usum vocabuli aliter sumitur apud nos, & aliter apud Græcos, ne circa hoc posset fieri aliqua deceptio, subdit, Seu natura. Apud Græcos enim hypostasis, idest substantia, accipitur sicut apud nos persona pro re aliqua subsistente, quam dicimus suppositum; vel rem naturæ: sicut hic homo est suppositum, vel res humanæ naturæ. Apud nos vero secundum communem usum loquendi, substantia dicitur essentia, vel natura rei, secundum quod humanitas dicitur natura hominis. Sic igitur datur intelligi, quod in Divinitate tres sunt subsistentes, scilicet Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, sed una numero simpliciter natura est in qua subsistunt, quod in rebus humanis contingere non potest, Petrus enim, & Paullus, & Joannes

nes sunt quidem tres subsistentes in natura humana: sed natura humana etsi sit una specie in istis tribus, non tamen est eadem numero, & ideo tres homines sunt, non unus homo. Quia vero in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto est una numero Divina natura, dicimus quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt unus Deus, & non tres dii. Posset autem aliquis prave intelligere unam essentiam trium personarum, ita scilicet quod una pars illius naturæ esset in Patre, alia in Filio, alia in Spiritu Sancto, sicut si diceremus unam aquam esse in tribus rivis defluentibus ab uno fonte, ita scilicet quod una pars aquæ est in uno rivo, alia in alio, tertia in tertio. Si autem sic esset una natura trium personarum, sequeretur quod Divina natura esset composita ex pluribus partibus: & ideo ad hoc excludendum subdit, Simplex omnino, idest nullam compositionem habens. Omne enim compositum posterius est his ex quibus componitur: sic igitur aliquid esset prius Deo, quod est impossibile. Sed posset aliquis querere, Si trium personarum est una simplex natura, unde ergo tres personæ distinguuntur? & ideo ad hoc respondens subdit: Pater a nullo, Filius a Patre solo, ac Spiritus Sanctus pariter ab utroque. Ubi considerandum est, quod quicquid in divinis absolute dicitur, commune est & unum in tribus personis, sicut quod dicitur, Deus bonus, sapiens, & omnia huiusmodi. Ibi enim solum invenitur distinctio, ubi aliquid invenitur pertinens ad relationem originis, quia scilicet Pater a nullo est, & secundum hoc innascibilis dicitur. Filius autem dicitur Filius, quia a Patre est per generationem, secundum illud Psalm. 2: Ego hodie genui te, & secundum hoc Patri attribuitur paternitas, & Filio filiatio. Spiritus autem Sanctus ab utroque procedit, & secundum hoc Spiritui Sancto attribuitur processio.

ambo sunt unum principium, & quod dictum est de Filio, intelligendum est etiam de Spiritu Sancto. Deinde accedit ad alium articulum, qui est de creatione rerum, ubi varias opiniones excludit. Fuerunt enim aliqui hæretici sicut Manichæi, qui posuerunt duos creatores, unum bonum, qui creavit creaturas invisibiles, & spirituales; alium malum, quem dicunt creasse omnia hæc visibilia, & corporalia. Fides autem Catholica confitetur, omnia præter Deum tam visibilia, quam invisibilia a Deo esse creata. Unde Paullus dicit Actuum 17. cap: Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cœli, & terræ cum sit Dominus, & cet. Et Hebr. 11. cap: Fide credimus aptata esse secula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. Unde ad hunc errorem excludendum dicit, Creator omnium visibilium, & invisibilium, spiritualium, & corporalium. Alius error fuit ponentium Deum quidem esse primum principium productionis rerum, sed tamen non immediate omnia creasse, sed mediantibus Angelis mundum hunc esse creatum, & hic fuit error Menandrianorum: & ad hunc errorem excludendum subdit, Qui sua omnipotenti virtute; quia scilicet sola Dei virtute omnes creaturæ sunt productæ, secundum illud Psalm. 8: Videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum. Alius fuit error Origenis ponentis quod Deus a principio creavit solas spirituales creaturas, & postea quibusdam earum peccantibus creavit corpora, quibus quasi quibusdam vinculis spirituales substantiæ alligarentur, ac si corporales creaturæ non fuerint ex principali Dei intentione productæ, quia bonum esset eas esse, sed solum ad puniendum peccatum spiritualium creaturarum; cum tamen dicatur Genes. 1. cap: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Unde ad hoc excludendum dicit, Simul ab initio temporis utramque de nihilo condidi.

didit creaturam, spirituales, & corporales, angelicam videlicet, & mundanam. Alius error fuit Aristotelis, ponentis quidem omnia a Deo producta esse, sed ab æterno, & nullum fuisse principium temporis; cum tamen scriptum sit Genes. 1: In principio creavit Deus cœlum, & terram. Et ad hoc excludendum addit, Ab initio temporis. Alius error fuit Anaxagoræ, qui posuit quidem mundum a Deo factum ex aliquo principio temporis, sed tamen materiam mundi ab æterno præ-existisse, & non esse eam factam a Deo; cum tamen Apostolus dicat Roman. 4: Qui vivificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt. Et ad hoc excludendum addit, De nihilo. Fuit autem alius error Tertulliani ponentis animam hominis corpoream esse, cum tamen Apostolus dicat 1. ad Thessalo. 5: Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur; ubi manifeste a corpore animam, & spiritum distinguit. Et ad hoc excludendum subdit, Deinde scilicet condidit Deus, humanam scilicet naturam quasi communem, scilicet ex spiritu, & corpore constructam: componitur enim homo ex spirituali natura, & corporali. Secundum autem prædictum Manichæorum errorem ponentium duo principia, unum bonum, & unum malum, non solum attendebatur distinctio quantum ad creationem creaturarum visibilium, & invisibilium, ut scilicet invisibilia sint a bono Deo, visibilia a malo, sed etiam quantum ad ipsa invisibilia. Ponebant enim primum principium esse invisibile, & ab eo quasdam invisibiles creaturas esse productas, quas dicebant esse naturaliter malas, & sic in ipsis Angelis erant quidem naturaliter boni ad boni Dei creationem pertinentes, qui peccare non poterant: & quidam naturaliter mali, quos dæmones vocamus, qui non po-

poterant non peccare, contra id quod dicitur Job. 4: Ecce qui fervient ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem. Similiter & circa animas hominum errabant, dicentes quasdam esse bonæ creationis, quæ naturaliter bonum faciunt; quasdam autem malæ creationis, quæ naturaliter faciunt malum, contra id quod dicitur Ecclesiastes 7: Deus fecit hominem rectum, & ipse immiscuit se infinitis questionibus. Et ideo ad hoc excludendum, dicit: Diabolus autem, scilicet principalis, & alii dæmones quidem a Deo natura creati sunt boni, sed ipsi per se mali facti sunt, scilicet per liberum voluntatis arbitrium; homo vero Diaboli suggestionem peccavit, idest non naturaliter, sed propria voluntate. Deinde accedit ad articulum incarnationis: & quia Evangelium Christi, sicut dicit Apostolus Roman. i. cap. Deus ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis; ideo præmittit de prænuntiatione prophetarum, circa quam erraverunt multi. Nam Manichæi, & alii hæretici vetus testamentum dixerunt non a Deo bono, qui est Pater Christi, sed a malo Deo esse traditum, & per consequens doctrinam veteris testamenti semper fuisse mortiferam; quod manifeste falsum ostenditur per hoc quod Dominus dicit Joan. 2. cap. loquens de templo Judæorum: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis; ubi manifeste Patrem suum dicit Deum veteris testamenti, qui in templo Judæorum colebatur. Ariani vero dixerunt, in veteri testamento diversis visionibus Filium apparuisse, non autem Patrem, quod manifeste falsum ostenditur ex hoc quod Abraham in figuram Trinitatis tres viri apparuerunt, ut legitur Genes. 18. cap. Cataphryges etiam posuerunt prophetas veteris testamenti quasi arreptitios esse locutos non intelligentes quæ loquebantur, contra id quod dicitur Danielis 10. cap: In-

tel.

Expositio primæ Decretalis.

intelligentia opus est in visione. Ad hos igitur errores excludendos dicit, quod hæc est sancta Trinitas, de qua dictum est, quæ scilicet est secundum communem essentiam individua, & secundum proprietates personales discreta per Moysen, & sanctos prophetas, aliosque famulos suos. Ubi videtur distinguere vetus testamentum, scilicet in legem quæ per Moysen data est, & prophetas, sicut fuit Isaias, Hieremias, &c. & in eos qui agiographa conscripserunt, sicut fuit Salomon, Job, & alii hujusmodi, quos famulos Dei hic nominat. Secundum quam distinctionem Dominus dicit, Luc. ultim: Oportet impleri omnia quæ scripta sunt in lege, & in prophetis, & in Psalmis de me, Juxta ordinatissimam dispositionem temporum: quod ponitur ad excludendum errorem gentilium, qui irridebant fidem Christianam ex hoc quod post multa tempora quasi subito Deo in mentem venerit legem Evangelii hominibus dare. Non autem fuit subitum, sed convenienti ordinatione dispositum, ut prius humano generi per legem, & prophetas fieret pronuntiatio de Christo, tamquam hominibus tunc parvulis, & minus eruditis, secundum illud Galat. 3. cap: Lex pædagogus noster fuit in Christo: & hoc est quod dicit quod juxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem, non mortiferam, ut Manichæi dicebant. His igitur præmissis accedit ad ipsum incarnationis mysterium explicandum, in quo etiam diversos errores excludit. Ubi primo sciendum est, quod Sabelliani confundentes divinas personas concedebant Patrem esse incarnatum, quia dicebant eundem in persona esse Patrem, & Filium. E contrario autem Ariani dividentes substantiam divinitatis ex hoc quod Filius est incarnatus, & non Pater, volebant concludere aliam esse essentiam Patris, & aliam Filii, & aliam o-
pe-

perationem utriusque. Fides autem Catholica media via inter utrumque incedens, propter distinctionem personarum dicit Filium solum esse incarnatum. Est enim facta incarnatio per unionem in persona, non in natura, ut infra dicetur. Propter unitatem autem naturæ, & operationis in tribus personis, dicit Trinitatem totam operatam fuisse incarnationem, & hoc est quod dicit, Et tandem unigenitus Dei filius Jesus Christus a tota Trinitate communiter incarnatus fuit. Fuit etiam error Elvidii qui posuit Mariam quidem concepisse Virginem, & peperisse, sed post partum non semper Virginem permansisse, sed ex Joseph postmodum alios filios genuisse: & ad hoc excludendum dicit, Ex Maria semper Virgine. Alii vero, scilicet Ebionitæ, gravius erraverunt dicentes Christum ex Joseph semine esse conceptum: & ad hoc excludendum subditur, Spiritu Sancto cooperante est conceptus. Fuerunt autem alii, scilicet Manichæi, qui dixerunt Christum non veram carnem accepisse, sed phantasticam, contra id quod Dominus discipulis post resurrectionem æstimantibus eum phantasma esse, dixit Luc. ult: Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere: ad quod excludendum, dixit, Verus homo factus. Ariani vero dixerunt, quod Filius Dei assumpsit solam carnem sine anima, & quod Verbum fuit carni loco animæ. Sed postea Apollinaristæ dixerunt eum habere animam sensitivam tantum, contra id quod dicitur Matth. 26. cap: Tristis est anima mea usque ad mortem. Et Joan. 10: Potestatem habeo ponendi animam meam. Et ideo ad hoc excludendum dicit, Ex anima rationali. Alii vero, scilicet sequaces Valentini, posuerunt corpus Christi non esse assumptum de Virgine, sed de cœlo allatum, contra id quod dicitur ad Galat. 4: Factum ex muliere. Ad Romanos 1. cap: Qui factus est ei ex semine Da.

David secundum carnem . Et ad hoc excludendum, dicit, Et humana carne compositus. Circa autem ipsam unionem contrarie erraverunt Nestorius, & Eutyches, quorum Nestorius posuit unionem esse factam solum secundum inhabitationem gratiæ, sicut etiam in aliis sanctis Deus dicitur esse per inhabitantem gratiam, ut sic Dei & hominis sit alia & alia persona, contra id quod dicitur Joan. i. cap: Verbum caro factum est; idest Filius Dei factus est homo, quod non potest dici de aliis, quos per gratiam inhabitat. Eutyches vero posuit quod facta est unio Dei, & hominis in unam naturam, ita scilicet quod Christum asseribat esse ex duabus naturis, non autem in duabus, quia scilicet intendebat quod ante incarnationem erant duæ naturæ Dei & hominis, sed post incarnationem facta est una natura; unde ad utrumque excludendum, dicit: Una in duabus naturis persona viam vitæ manifestius demonstravit. Fuerunt enim quidam Eutychis sectatores, scilicet Theodosius, & Galanus, qui ponentes unam naturam in Christo quasi ex divinitate, & humanitate confectam diversimode erraverunt. Nam Theodosius posuit illam naturam esse corruptibilem, & impassibilem; Galanus autem incorruptibilem, & impassibilem: & ad hos errores excludendos, dicit, Qui cum secundum divinitatem sit immortalis, & impassibilis, secundum humanitatem factus est passibilis, & mortalis. Deinde accedit ad articulum passionis, dicens: Qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus est, & mortuus. Post quem ponit articulum de descensu ad inferos, dicens: Descendit ad inferos. Postea vero ponit articulum de resurrectione Christi, dicens: Et resurrexit a mortuis. Ac deinde ponit articulum de ascensione, dicens, Ascendit in cælum. Sed notandum est, quod horum articulorum veritatem prædictus

Arii, & Apollinarii error salvare non potest. Si enim Christus animam non habuit, sed Verbum fuit carni loco animæ, & in morte separatum fuit a carne; consequens est quod illud quod carni convenit, de Filio Dei dici non possit, unde non potest dici, quod Filius Dei jacuit in sepulcro, vel quod a mortuis resurrexit. Similiter etiam dici non poterit, quod ad inferos descendit, quia divinitati secundum seipsam, cum sit omnino immobilis, ascendere, vel descendere convenire non potest: & ideo ad excludendum prædictum errorem, prædictorum articulorum veritatem explicat subdens: Sed descendit in anima, & resurrexit in carne, ascenditque pariter in utroque. In morte enim Christi anima est separata a carne, sed divinitas indivisibiliter utrique, scilicet animæ, & carni mansit unita. Unde cum anima Christi descenderit ad inferos, dicitur Filius Dei descendisse secundum animam sibi unitam. Similiter etiam cum caro Christi, quæ in morte quodammodo ceciderat, resurrexit ad vitam, dicitur Filius Dei, qui secundum divinam naturam mori non poterat, secundum carnem resurrexisse per hoc quod caro iterato animam resumpsit, & sic secundum utrumque, idest secundum animam, & corpus ascendit in cælum. Deinde ponit articulum de adventu ad iudicium, dicens, Venturus in fine judicare vivos, & mortuos. Dicit autem vivos eos qui reperientur vivi in adventu iudicis, mortuos autem eos qui ante fuerunt præmortui: quod non est sic intelligendum, quasi aliqui sint futuri qui non moriantur; sed quia in ipso adventu iudicis morientur, & statim resurgent. Vel vivos, & mortuos intelligere spiritualiter possumus, idest justos, & peccatores. Et quia aliqui fuerunt ponentes quod in finali iudicio aliqui salvabuntur non propriis meritis, sed precibus aliquorum sanctorum donati, ideo ad hoc

excludendum subdit: Et redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis quam electis. Deinde ponit articulum resurrectionis generalis, quæ pertinet ad effectum gloriæ, dicens: Qui omnes tam reprobi quam electi cum suis propriis resurgent corporibus, quæ nunc gestant: quod ponitur ad excludendum quorundam hæreticorum errorem, qui dicunt quod resurgentes non habebunt eadem corpora, quæ nunc per mortem deponunt, sed quædam corpora de cœlis allata: quod est contra illud Apostoli 1. ad Corinth. 15: Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. Consequenter autem assignat causam resurrectionis corporum, cum dicit: Ut recipiant secundum opera sua, sive bona fuerint, sive mala. Quia enim homo aut bene, aut male operatus est in anima simul, & corpore, justum est ut in utroque damnetur, aut præmiatur. Et quia Origenes posuit quod pœna damnatorum non erit perpetua, similiter nec gloria beatorum, ideo ad hoc excludendum dicit: Et illi cum diabolo pœnam æternam, & isti cum Christo gloriam sempiternam. Sicut enim invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum, ut dicitur Sapient. 2. ita per gratiam Christi reparamur ad vitam, secundum illud Joan. 10: Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant. Deinde accedit ad articulum qui est de effectu gratiæ. Et primo tangit effectum gratiæ quantum ad Ecclesiæ unitatem, cum dicit: Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus salvatur omnino. Unitas autem Ecclesiæ est præcipue propter fidei unitatem. Nam Ecclesia nihil est aliud quam aggregatio fidelium: & quia sine fide impossibile est placere Deo, ideo extra Ecclesiam nulli patet locus salutis. Salus autem fidelium consummatur per Ecclesiæ Sacramenta, in quibus virtus passionis Christi operatur: & ideo consequenter exponit, quid fides Catholica senti-

tia circa Ecclesiæ Sacramenta , & primo circa Eucharistiam , cum dicit : In qua , scilicet Ecclesia , ipse idem Christus est Sacerdos , & sacrificium , quia scilicet ipse obtulit seipsum in ara crucis oblationem , & hostiam Deo in odorem suavitatis , ut dicitur ad Ephe. 5. In cuius sacrificii commemorationem quotidie in Ecclesia offertur sacrificium sub specie panis , & vini . Circa quod sacrificium tria determinat . Primo quidem veritatem rei sub Sacramento contentæ , cum dicit : Cuius corpus , & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis , & vini veraciter continentur . Dicit autem , veraciter , ad excludendum errorem quorundam qui dixerunt , quod in Sacramento non est corpus Christi secundum rei veritatem , sed solum secundum figuram , sive sicut in signo . Dicit autem , sub speciebus panis , & vini , ad excludendum errorem quorundam qui dixerunt , quod in Sacramento altaris simul continentur substantia panis , & substantia corporis Christi , quod est contra verbum Domini dicentis : Hoc est corpus meum . Esset enim secundum hoc dicendum magis , Hic est corpus meum . Ut ergo ostendat quod in hoc Sacramento non remaneat substantia panis , & vini , sed solum species , idest accidentia sine subiecto , dicit , sub speciebus panis , & vini . Secundo ostendit quomodo corpus Christi incipiat esse sub Sacramento , scilicet per hoc quod substantia panis convertitur miraculose in substantiam corporis Christi , & substantia vini in substantiam sanguinis , & hoc est quod dicit , Transubstantiatis pane in corpus , & vino in sanguinem potestate divina ad mysterium perficiendum unitatis , idest ad celebrandum hoc Sacramentum , quod est signum ecclesiasticæ unitatis . Accipiamus igitur ipsi de suo , quod ipse accepit de nostro . In hoc enim Sacramento accipimus de corpore , & sanguine Christi , quæ Fi-

lius

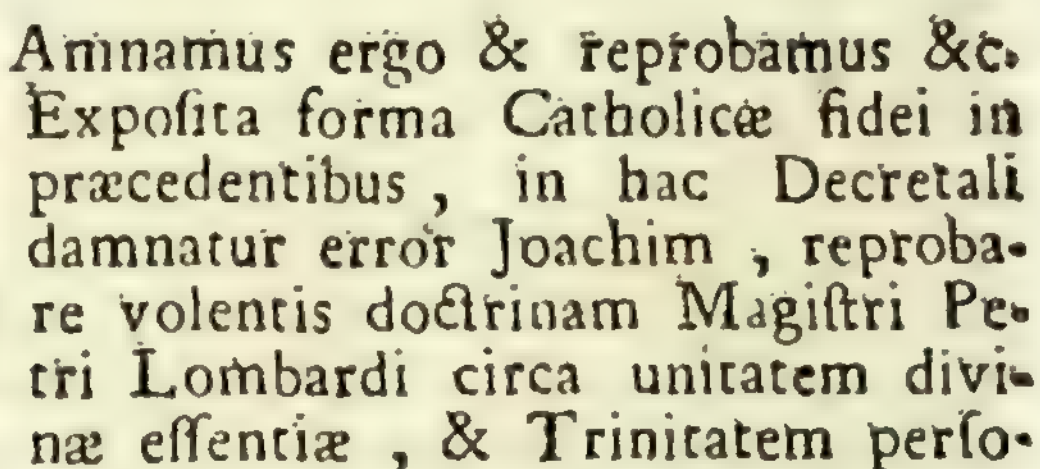
lius Dei accipit de nostra natura. Tertio determinat ministerium huius Sacramenti, in quo etiam tangit Ordinis Sacramentum: & hoc est quod dicit: Et hoc utrique Sacramentum nemo potest conficere, nisi rite fuerit Sacerdos ordinatus: quod est contra hæresim pauperum Lugdunensium, qui dicunt, quemlibet hominem istud Sacramentum posse conficere. Addit autem, Secundum claves Ecclesiæ quas ipse concessit Apostolis, & eorum successoribus Jesus Christus: quod dupliciter potest intelligi, vel quia Sacerdos rite ordinatus claves Ecclesiæ suscepit, vel quia secundum potestatem clavium Sacerdotalis ordo confertur. Sunt autem claves Ecclesiæ auctoritas discernendi, & potestas judicandi. Deinde accedit ad Sacramentum Baptismi, circa quod primo tangit formam, cum dicit: Sacramentum vero Baptismi quod ad invocationem individue Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Hæc est enim forma Baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ut traditur Matth. ult. Secundo ponitur materia, cum dicitur, Consecratum in aqua. Non enim in alio liquore potest hoc Sacramentum perfici, nisi in vera aqua. Tertio ostenditur quibus sit conferendum hoc Sacramentum, cum dicit: Tam parvulis quam adultis: quod ponitur ad excludendum errorem Pelagianorum, qui dicebant parvulos non habere peccatum originale, propter quod oporteat eos abluī per Baptismum. Quarto tangit ministerium huius Sacramenti cum dicit: In forma Ecclesiæ a quocumque rite collatum proficit ad salutem: quod est contra errorem Donatistarum, qui baptizatos ab hæreticis dicebant non suscipere verum Baptisma, sed esse rebaptizandos. Fides autem Catholica recognoscit esse verum Baptisma a quocumque fuerit collatum in forma Ecclesiæ

supradicta. Deinde accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ, dicens. Si post susceptionem Baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam semper potest reparari: quod ponitur ad excludendum errorem Novatianorum, qui dicebant quod peccantes post Baptismum, non possunt reparari per Pœnitentiam. Deinde accedit ad Sacramentum Matrimonii, dicens: Non solum autem virgines, & continentes, verum etiam conjugati per fidem rectam, & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire: quod ponitur ad excludendum errorem Tacianorum, & Manichæorum qui nuptias damnabant. De aliis autem Sacramentis mentionem non facit, quia circa ea non fuit specialiter erratum.

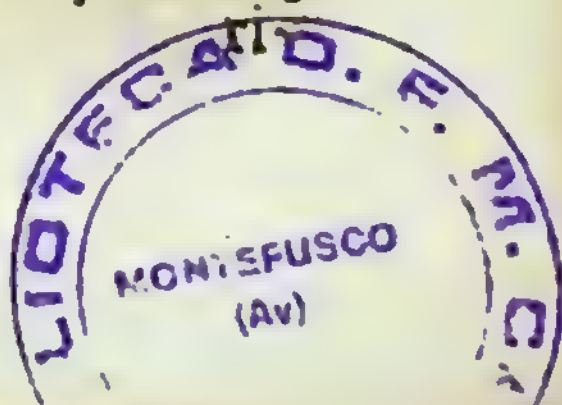
*Explicit Opusculum vigesimumtertium, videlicet
Expositio primæ Decretalis secundum bea-
tum Thomam Aquinatem ad Archi-
diaconum Cudestinum.*

VIGESIMUM QUARTUM

tem, ad eundem.

Cc 4

ritus Sancti, ita etiam sit earum alia & alia substantia, vel essentia. Quod in Ario damnavit Nicæna Synodus asserens, Filium *ὁμοουσιον* Patri, idest coessentialem, & consubstantialem. Quod magister Petrus sequens docuit, quod una est essentia, vel substantia communis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quæ nec generatur, nec procedit, ut sit penitus indistincta, ut patet in quinta distinctione primi sententiarum ejus. Joachim autem Abbas Florentis monasterii non bene capiens verba Magistri prædicti, utpote in subtilibus fidei dogmatibus rudis, prædictam Magistri Petri doctrinam hæreticam reputavit, imponens ei quod quaternitatem induceret in divinis, ponens tres personas, & communem essentiam, quam credebatur sic poni a magistro Petro, quasi aliquid distinctum a tribus personis, ut possit dici quasi quartum. Credebatur enim, quod ex hoc ipso quod dicitur, essentia divina nec est generans, nec genita, nec procedens, distinguatur a Patre qui generat, & Filio qui generatur, & a Spiritu Sancto qui procedit. Et ideo ipse Joachim protestatur, quod in divinis non est aliqua res una, quæ sit Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, sive illa res una dicatur substantia, sive essentia, sive natura; his enim tribus nominibus idem intelligimus. Sed ne videretur totaliter a fide Nicænæ Synodi recedere, concedebat, quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt una essentia, una substantia, una natura, quasi una essentia possit prædicari de tribus personis, ut dicamus tres personæ sunt una essentia, non autem e converso, ut dicatur una essentia est tres personæ. Sed in hoc ipso quod concedebat tres personas esse unam essentiam, vel substantiam, vel naturam, non habebat sanum intellectum. Non enim ponebat unitatem essentiæ trium personarum esse veram, realem, & simplicem, sed quasi
simi-

Similitudinariam, & collectivam, idest quali ex pluribus congregatam, sicut multi homines dicuntur unus populus, & multi fideles dicuntur una Ecclesia, secundum illud Act. 4: Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, & secundum illud Apostoli i. ad Corinth. 6: Qui adhæret Deo unus spiritus est; scilicet cum ipso: & primæ ad Cor. 3: Qui plantat, & qui rigat unum sunt. Præterea i. ad Corint. 12. & ad Rom. 12: Multi unum corpus sumus in Christo; & 3. Regum 22. dixit Josaphat Rex Juda ad Regem Israel: Populus meus, & populus tuus unum sunt. In quibus omnibus significatur unitas collectiva, & non vera, & simplex. Quod autem secundum hunc modum diceretur esse una substantia, vel essentia, vel natura trium personarum, probare nitebatur quibusdam auctoritatibus. Dicitur enim Joan. 17. quod Dominus pro fidelibus suis Patrem exorans, inter cetera dixit, Volo Pater ut sint, scilicet fideles mei, unum in nobis, idest in me, & in te per fidem, & charitatem, sicut & nos unum sumus, & tandem in patria sint consummati in unum. Ex quo sic arguebat: Fideles Christi non sic sunt unum, ut sit aliqua una res quæ communis sit omnibus, sed sunt quodammodo unum collectione, idest una Ecclesia propter unitatem Catholicæ fidei, & tandem erunt in patria unum regnum propter unionem indissolubilis charitatis: quia charitas vitæ dissolvi potest per peccatum, charitas autem patriæ indissolubilis est. Inducebat etiam ad suæ opinionis assertionem, quod dicitur primæ Joan. ultimo: Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus. Pater quidem cum dixit, Hic est filius meus dilectus; & hoc in baptismo, ut dicitur Matth. 3. & in transfiguratione ut habetur Matth. 18. Filius vero dedit testimonium fidei Christianæ per doctrinam, & miracula. Unde dicit

cit Joan. 8: Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me qui misit me Pater. Spiritus Sanctus testimonium perhibuit in specie columbæ super Christum apparens in baptismo, & per adventum suum in discipulos Christi: & ad insinuandam unitatem trium personarum, subditur: Et hi tres unum sunt; quod quidem dicitur propter essentiæ unitatem. Sed hæc Joachim perverse trahere volens ad unitatem charitatis, & consensus, inducebat consequentem auctoritatem. Nam subditur ibidem: Et tres sunt qui testimonium dant in terra, scilicet spiritus, aqua, & sanguis. In quibusdam libris attenditur, Et hi tres unum sunt. Sed hoc in veris exemplaribus non habetur, sed in quibusdam libris dicitur esse appositum ab hæreticis Arianis, ad pervertendum intellectum sanum auctoritatis præmissæ de unitate essentiali trium personarum. Similiter etiam Ariani utebantur illa auctoritate, Ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, ad ostendendum quod Pater, & Filius non sunt unum, nisi secundum consensum amoris, sicut & nos, ut patet per Augustinum, & Hilarium, qui dicunt hunc fuisse perversum sensum Arianorum. Unde manifestum est, quod Joachim in errorem Arianorum incidit, licet non pertinaciter, quia ipse scripta sua Apostolicæ Sedis iudicio subiecit, ut infra dicetur, & ideo consequenter ponitur determinatio Concilii pro veritate. In qua quidem determinatione quinque facit. Primo enim asserit veritatem quam magister Petrus docebat, scilicet quod divina essentia est quædam summa res incomprehensibilis cogitatu, & ineffabilis verbo, de qua vere prædicantur tres personæ, & simul & singillatim. Potest enim vere dici, quod essentia divina est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Et iterum vere dicitur, essentia divina est Filius, divina essentia est Spiritus Sanctus. Quod
qui.

quidem in nobis non accidit. Non enim essentia Petri est Petrus, sed essentia Dei Patris, est ipse Pater, quia Petrus est ex multis compositus, non autem persona Patris, neque persona Filii, nec persona Spiritus Sancti. Secundo ubi dicit, Et ideo in Deo, &c. solvit rationem quam pro se inducebat Joachim. Est enim considerandum, quod nihil connumeratur aliis, nisi quod ab eis distinguitur. Unde cum animal non distinguatur ab homine, equo, & bove, quorum quodlibet est animal, ideo non possumus dicere, quod homo, & equus, & bos, & animal, sunt quatuor, sed sunt tria tantum, quia quodlibet illorum est animal. Ita quia quælibet trium personarum est illa res, scilicet divina essentia, vel natura, non potest dici, quod tres personæ, & illa res sunt quatuor, quia illa res non est aliquid aliud à tribus personis. Quod quidem probat per hoc quod sola divina essentia est principium creans universa: ita quod nihil potest inveniri præter divinam essentiam, quod scilicet non sit idem cum essentia divina, vel non sit creatum ab ea. Tres autem personæ non sunt creatæ a divina essentia, quia increatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus Sanctus; quinimmo possumus dicere, quod Pater est principium universorum, & similiter Filius, & Spiritus Sanctus. Unde manifestum est, quod divina essentia non est aliquid aliud à tribus personis, unde non est quaternitas in divinis, sed Trinitas. Sed quia Joachim credebat, quod ex dictis Magistri sequeretur quod esset essentia distincta in tribus personis, ideo tertio cum dicit, Et illas res non est generans &c. ostendit quod non sequitur. Verum est enim quod possumus dicere, quod divina essentia non est distincta in tribus personis. Ex hoc enim aliquid est distinctum in divinis, quod est generans, vel genitum, vel procedens, ut dictum est. Possumus

tamen dicere quod essentia divina est ille qui distinguitur, idest Pater qui distinguitur a Filio: & similiter possumus dicere, quod essentia divina est Pater qui generat, & est Filius qui gignitur, & est Spiritus Sanctus qui procedit. Ita scilicet quod distinctiones importatae per haec tria adiectiva, generans, genitum, & procedens, determinant ipsas personas, de quibus praedicantur praedicta adiectiva, non autem essentiam, vel naturam quae non distinguitur. Non ergo sequitur quod Joachim putabat, Essentia non est generans; Pater est generans, ergo essentia non est Pater: quia etsi essentia non generat, est tamen ille qui generat, idest Pater: & similiter essentia non nascitur, sed est ille qui nascitur, idest Filius: neque essentia procedit, sed est ille qui procedit, idest Spiritus Sanctus. Quarto cum dicit, Licet igitur alius &c. concludit qualiter secundum fidem Catholicam sit signanda distinctio personarum. Circa quod considerandum est, quod in divinis masculinum genus refertur ad personam, neutrum autem genus refertur ad essentiam, vel naturam. Sicut etiam in rebus humanis per masculinum genus quaerimus de persona, sicut, quis currit? Petrus: per neutrum genus quaerimus de natura, sicut, quid est homo? animal rationale. Quia igitur in divinis essentia est indistincta, personae vero distinctae, ideo nominibus distinctivis utimur in divinis in masculino genere, non autem in neutro. Dicimus enim quod licet sit alius Pater, & alius Filius, & alius Spiritus Sanctus, non tamen sunt aliud, & aliud, quia non est alietas in essentia, etsi sit alietas in personis, sed id ipsum quod est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, quia est eadem essentia trium. Et propter hoc sunt omnino idem, si idem sit neutri generis, quia hoc pertinet ad identitatem essentiae, non autem sunt idem masculine, quia hoc tolleretur distin-

inctionem personarum. Ideo autem oportet quod sint idem neutraliter, ut credantur esse consubstantiales, secundum fidem orthodoxam, idest recte gloriantem, ab *ὀρθως* quod est rectum, & *δόξα* quod est gloria; & Catholicam, idest universalem, sicut supra expositum est. Hoc enim determinatum est in Nicæna Synodo, quod Filius sit *ὁμοουσιος*, idest consubstantialis Patri. Quinto, cum dicit, Pater enim ab æterno, &c. probat quod una, & eadem sit essentia trium personarum. Pater enim generando Filium, dedit ei substantiam suam, cum generare nihil aliud sit quam ex substantia sua alium producere. Et sicut ab æterno Pater genuit Filium, non quidem prius non existentem; ita etiam ab æterno Pater dedit substantiam Filio, non quidem quasi prius non habenti, sed quia ab æterno eam ab alio habuit, idest a Patre. Et de ista donatione ipse Filius Dei testatur, Joan. 10: Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est: id enim quod est maximum est divina essentia. Sciendum tamen quod aliter se habet in generatione humana, & aliter in divina. Quia enim natura humana divisibilis est, potest homo generans partem substantiæ suæ transfundere in filium. Divina autem natura est simplex, & indivisibilis, & ideo subjungit quod non potest dici, quod Pater partem substantiæ suæ Filio dederit. Similiter etiam non potest dici, quod Pater dans substantiam suam Filio, eam sibi non retinuerit, quia sic Pater desisset esse divina substantia. In corporalibus enim quod datur non retinetur, sicut qui dant equum, non retinent ipsum: sed in spiritualibus simul datur aliquid, & retinetur, sicut qui communicat alii scientiam, retinet ipsam. Patet igitur quod Filius sine ulla diminutione accepit nascendo substantiam Patris, & Pater eam retinet: unde sequitur quod Pater, & Filius habeant unam substantiam.

stantiam , & eadem ratio est de Spiritu Sancto , qui ab utroque procedit . Pater autem est substantia sua , quia non est in eo aliqua compositio , & similiter Filius , & Spiritus Sanctus . Cum ergo sit una essentia trium , sequitur quod una res quæ est divina essentia , est Pater , & Filius , & Spiritus Sanctus : & ideo irrefragabiliter est probata sententia Magistri Petri Lombardi , & per consequens dictum Joachim infirmatum ut falsum . Sexto , cum dicit : Cum ergo veritas pro fidelibus &c. ponit auctoritates quas male intellectas pro se Joachim inducebat . Quod enim Dominus orans pro fidelibus dicit : Volo ut ipsi unum sint in nobis , sicut & nos unum sumus ; sic inducebat Joachim , ac si eodem modo accipiendum esset hoc quod dicitur unum , & in divinis personis . Hoc autem est falsum , quia in fidelibus sic accipitur , ut intelligatur unitas charitatis per gratiam : in divinis autem personis sic accipitur , ut intelligatur unitas ejusdem naturæ . Et hoc probat per simile , quia Dominus dicit Matth. 5: Estote vos perfecti , sicut & Pater vester cœlestis perfectus est . Non tamen est idem modus perfectionis humanæ , & divinæ , quia non potest esse tanta similitudo inter Creatorem , & creaturam , quin major inveniatur ibi dissimilitudo , propter hoc quod creatura in infinitum distat a Deo .

Explicit Opusculum vigesimumquartum , videlicet expositio secundæ Decretalis secundum Divum Thomam Aquinatem .

FINIS TOMI TERTII.

415

INDEX

OPUSCULORUM,

Q U Æ

In hoc tertio Tomo continentur.

- O**pusculum XVIII. *De perfectione Vitæ Spiritu-
tualis.* pag. 3
- Opusculum XIX. *Contra impugnantes Dei cultum,
& Religionem.* 100
- Opusculum XX. *habetur in sequenti Volumine.*
- Opusculum XXI. *De Regimine Judæorum ad Du-
cissam Brabantiae.* 303
- Opusculum XXII. *De forma absolutionis ad Ge-
neralem Magistrum sui Ordinis.* 370
- Opusculum XXIII. *Expositio primæ Decretalis ad
Archidiaconum Cudestinum.* 385
- Opusculum XXIV. *Expositio secundæ Decretalis ad
eundem.* 407

F I N I S.

3877

Kodak Gray Scale

© Kodak, 2007 T

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

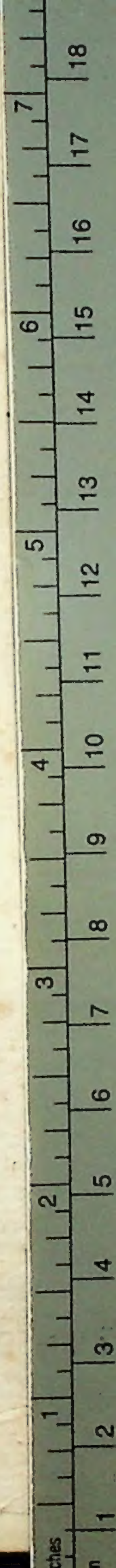
14

15

B

17

18

Kodak Color Control Patches

© Kodak, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	E
------	------	-------	--------	-----	---------	-------	---------	---

